

Doktori Értekezés
Moholy-Nagy Művészeti Egyetem,
Művészettudomány PhD

Istvánkó Beáta

Kiadványkészítés a posztdigitális korszakban

Hazai független publikációs gyakorlatok az ezredforduló
után a művészet és a design területén

Budapest, 2024

Témavezető: Tillmann József CSc

Társ-témavezető: Balla Dóra DLA

- I. Absztrakt
- II. Bevezetés
- III. A kutatás előzménye és háttere
- IV. A független kiadványok
- V. A kortárs művészkiadványok előzményei
- VI. A nyomtatás evolúciója
- VII. A posztdigitális nyomtatás
- VIII. Self-publishing és design - a végtelen lehetőségekről
- IX. A művészkiadványok típusai
  - A. Művészkönyv
  - B. Fotókönyv
  - C. A fanzine, az artzine és a zine
- X. Mikrokiadók Magyarországon 2000-2020
- XI. Megjegyzések az archívumhoz
- XII. Mikrokiadók
  - A. Aula.co
  - B. Az Antimedia csoport és az Antimedia füzetek
  - C. BP Zines
  - D. DEPOSIT
  - E. Drukker Közösségi Nyomdaműhely
  - F. Hurrikan Press
  - G. Innen Zines
  - H. Karate Zines
  - I. A Klorofill és a Rajzlap sorozat
  - J. NOKKIO Institute of Zines
  - K. Plágium2000
  - L. Reflex magazin
  - M. Technologie und das Unheimliche
  - N. Tökmag Publishing
  - O. A Vulkán és Stark Attila
  - P. ZINA
- XIII. Self-publishing gyakorlatok Magyarországon 2000 és 2020 között
  - A. Balla Dóra
  - B. Geibl Kata
  - C. Halász Dániel
  - D. Klenyánszki Csilla
  - E. Kudász Gábor Arion
  - F. Neogrády-Kiss Barnabás
  - G. Puklus Péter
  - H. Schmied Andi
  - I. Szász Lilla
- XIV. Vásárok, kiállítások és gyűjtés
- XV. Konklúzió
- XVI. Tézisfüzet
- XVII. Thesis Booklet
- XVIII. Köszönetnyilvánítás
- XIX. Bibliográfia

Absztrakt

Abstract

I. Absztrakt

A disszertációban bemutatott kutatás átfogó elemzést nyújt a független művészkiadványkészítés magyarországi történetéről a 2000 és 2020 közötti időszakban, kiemelve annak fő aspektusait és történeti kontextusát. A vizsgálat eredményei arra mutatnak rá, hogy a művészkiadványok, mint a művészeti és design fontos médiumai, alaposabb vizsgálatot érdemelnek, mivel új perspektívákat nyitnak meg a szakterület számára.

A kutatás célja, hogy átfogóképet nyújtson a független kiadványkészítési gyakorlatokról a magyar művészet és design területén, kvalitatív módszerek alkalmazásával, különös figyelmet fordítva a független mikrokiadók tevékenységére és a képző- és fotóművészek self-publishing gyakorlataira. A kutatás egyik fontos célkitűzése a művészkiadvány fogalmának tisztázása, amely magában foglalja a művészkönyveket, fotókönyveket és artzine-eket. A fogalmi tisztázás különösen lényeges a magyar tudományos diskurzusban, rámutatva arra a különbségre, hogy a művészkiadványok nem azonosak a művészeti kiadványokkal.

A disszertáció bemutatja, hogy a művészkiadványok fejlődése szorosan összefügg a 20. század második felének politikai és társadalmi változásaival, különösen Magyarországon, ahol ezek a kiadványok csak a rendszerváltás után váltak a vizuális művészek eszköztárának részévé. A disszertáció alapot biztosít további kutatásokhoz, és rávilágít arra, hogy a művészkiadványok dokumentálása és elemzése nélkülözhetetlen művészet- és designtörténeti szempontból.

A kutatás módszertanilag az archívum eszköztárát használta, mint a kontextualizált tudásmegosztás társadalmi terepét. Bár a vizsgált időszak kortárs műveket ölel fel, már 2024-ben is megállapítható, hogy sok mikrokiadó művei eltűntek vagy megsemmisültek, rávilágítva a dokumentálás és

archiválás fontosságára. Az eredmények alátámasztják, hogy a nyomtatott és kézzelfogható kiadványok továbbra is relevánsak a posztdigitális korszakban is.

Összegzésül a disszertáció felvetett kérdései és bemutatott eredményei elősegítik a posztdigitális kiadványtípusok megértését, új kutatási irányokat nyitnak a tudományos közösség számára, és a kutatás által létrehozott adatbázis bővíthetősége hosszú távon is meghatározó lehet a terület számára.

I. Abstract

The research presented in this dissertation provides a comprehensive analysis of the history of independent art publishing in Hungary between 2000 and 2020, highlighting its main aspects and historical context. The results of the study suggest that artist publications, as an important medium for art and design, deserve a more in-depth study as they open up new perspectives for the field.

The aim of the research is to provide a comprehensive picture of independent publishing practices in the field of Hungarian art and design, using qualitative methods, with a particular focus on the activities of independent micro-publishers and the self-publishing practices of visual and photographic artists. An important objective of the research is to clarify the concept of artists' publishing, which includes artist books, photobooks and artzines. This conceptual clarification is particularly relevant in the Hungarian academic discourse, pointing out the difference that artist publications are not the same as art publications.

The dissertation shows that the development of artists' publications is closely linked to the political and social changes of the second half of the 20th century, especially in Hungary, where these publications became part of the visual artists' toolkit only after the regime was changed. The dissertation provides a basis for further research and highlights the fact that the documentation and analysis of artists' publications is essential for art and design history.

Methodologically, the research used the tools of the archive as a social field for contextualized knowledge sharing. Although the period under study covers contemporary works, it can be noted that already in 2024 many

micro-published works have disappeared or been destroyed, highlighting the importance of documentation and archiving. The results confirm that print and tangible publications remain relevant in the post-digital era.

In conclusion, the questions raised and the results presented in this dissertation will contribute to the understanding of post-digital publication types, open new research directions for the scholarly community, and the expandability of the database generated by this research could be a long-term determinant for the field.

Bevezetés

Doktori Értekezés
Moholy-Nagy Művészeti Egyetem,
Művészettudomány PhD

Istvánkó Beáta

Kiadványkészítés a posztdigitális korszakban
Hazai független publikációs gyakorlatok az ezredforduló
után a művészet és a design területén

Témavezető: Tillmann József CSc
Társ-témavezető: Balla Dóra DLA

II. Bevezetés

Az elmúlt két évtizedben a független művészkönyv és zine kiadás a posztdigitális korszak beköszöntének, valamint a művészeti gyakorlatok globalizációjának köszönhetően egyre népszerűbbé vált, ugyanakkor jelentős változásokon ment keresztül. A disszertáció célja a design, a képzőművészet, a fotográfia, a kísérleti elbeszélés és a tipográfia által behatárolt területen, az elmúlt két évtizedben (2000-2020), Magyarországon született független művészkönyvek történetének áttekintése, a művészkönyv, a fotókönyv és a fanzine (artzine, vagy zine) fogalmának tisztázása, valamint a területen eddig alkalmazott fogalmak pontosítása. A művészeti könyvekkel, katalógusokkal, vagy monográfiákkal szemben, amelyek alapvető célja más médiumban készült műalkotások bemutatása, az értekezés olyan publikációkat vizsgál, amelyek elsődleges művészeti médiuma a nyomtatott kiadvány, így önmagukban értelmezhetőek művészeti produktumként, vagy design tárgyként. A kutatás során a vizsgálat tárgyát képezi, hogy eredendően digitális művészeti projektek hogyan kísérleteznek nyomtatással, újraírva a művészeti sajtó, a hagyományos könyvkiadói tevékenység és a műtárgy, vagy designtárgy készítés közötti határokat.

A disszertáció kizárólag olyan kiadványokkal foglalkozik, melyeket művészek készítenek. Ezeket a köteteket összefoglaló néven nevezhetjük művészek által készített kiadványoknak, röviden művészkönyveknek¹. A művészek kiadványai nagyon különböző formákat ölthetnek, és ez a képlékenység mindig is alapvető jellemzőjük volt. A definíció tehát a legegyszerűbben így fogalmazható meg: a művészkönyvek művészek kiadványai. Vagyis nem művészekről szóló kiadványok, mint amilyen például a klasszikus művészeti monográfia vagy a hagyományos kiállítási

1 Nico DOCKX - Johan PAS: *A Kind of a "HUH" - Artists' publications, (not) a user's guide*. Middelheim Museum - Track Report. Antwerp, 2023.

katalógus. A művészkiadvány nem bemutat, nem prezentál, hanem elsődleges és végső művészeti médium. A művészkiadványokban a művész nem, vagy nem kizárólag a téma, hanem szerző is. Ezt a szerzőséget érdemes a lehető legtágabban értelmezni; magában foglalhatja a pusztá publikálást, de megnyilvánulhat társszerzőségként, vagy kizárólagos szerzőségként is (gyakran alkalmazták a vizuális szerzőség fogalmát is emiatt a területen). A szerzőség formát ölthet a szövegekben, a képekben, a kiadvány megjelenésében és anyagiségában, valamint az összes tényező kölcsönhatásai révén.

A „könyv” kifejezést a disszertáció tágan értelmezi, és egyaránt vonatkozhat egy fanzine formátumú füzetre, egy masszívan bekötött nagy terjedelmű könyvre, valamint bármilyen méretre és kivitelre a kettő között. Ebben az összefüggésben akár egy kötetlen kiadvány is könyvnek nevezhető, de vannak olyan művészkönyvek is, amelyek leporelló, tekercs, csomag, vagy doboz formájúak. Ha egy művész által készített könyv kiadatlan, akkor egyedi műalkotás, tehát nem művészkiadvány. Emiatt a disszertációban összegyűjtött kiadványok esetében szükséges feltétel, hogy legyen nyomtatott példányszám belőlük, bármilyen alacsony is az.

A művészkönyvek történelmi gyökerei a korai avantgárd költő-képzőművészek tevékenységében keresendők (futurizmus, dadaizmus, szürrealizmus, konstruktivizmus, orosz futurizmus), fellángolásuk a háború utáni neoavantgárd idejére tehető, csúcspontjuk pedig az 1960-as és 1970-es években volt (fluxus, konkrét és vizuális költészet, pop art, minimal art, konceptuális művészet). A harmadik hullám az 1980-as évek végétől jelentkezett, azzal, hogy a művészkiadvány műfaja széles körben ismertté vált az alkotók körében.² A disszertáció leginkább az ezt követő, negyedik hullámmal foglalkozik, mely 2000 körül, többek között a D.I.Y.-kiadás és a művészeti kutatás (artistic research) felemelkedésével fémjelezhető. Ez az eddig utolsó és még 2024-ben is tartó hullám (tudatosan vagy öntudatlanul)

a digitális médiához és a digitális kiadáshoz viszonyítva pozicionálja magát, és ez az az időszak - a posztidigitális korszak - melynek magyarországi történetét a művészkiadványok tekintetében korábban nem dolgozták fel. Ebből adódóan a kutatás leginkább ennek az időszaknak a horizontális feltárására irányult.

Bár a műfaj története visszavezethető a 20. század első felére, ennek ellenére még ma sem bizonyul mindig könnyűnek beazonosítani, vagy definiálni egy-egy művészkiadványt. Ahogy a művészek feszegetik az alkotás, a terjesztés, a kiadás és az archiválás határait, az általuk készített kiadványok hajlamosak kikerülni a könyvtárakban és archívumokban működő hagyományos rendszereket és kategóriákat. Ahogy a kortárs műalkotások is gyakran ellentmondásos tárgyak - nem szeretnek megfelelni az általános normáknak és értékeknek - úgy a kortárs művészkiadványokról is elmondható mindez.

Ugyanakkor a hagyományos művészeti kiadványok (művészeti gyakorlatokról és művészekről szóló kiadványok) és a művészkiadványok (művészeti gyakorlatként és művészek által készített kiadványok) közötti különbségtétel több okból is fontos. Konceptiójuk, szerzőségük, előállításuk és terjesztésük sajátos formája révén a művészek gyakorlatainak olyan aspektusaira világítanak rá, amelyek láthatatlanok vagy alulértékelteltek lehetnek. Ezeket, az általában saját kiadásban megjelent nyomtatott produktumokon keresztül az alkotó egyrészt közvetítheti a művészi gyakorlat főbb formáit és aspektusait (mivel a nyomtatott anyag hozzáférhető módon terjed), másrészt hosszútávon rögzítheti és dokumentálhatja azokat (mivel a kiadványok jól megőrizhetőek és archiválhatóak). Mindemellert a művészek kiadványai alternatív és árnyalt képet adnak a művészet- és designtörténeletről, egy olyan képet, amelyet kevésbé a remekművek, a díjak és a sikeres karrierút határoz meg. A művészek kiadványait egyre inkább a szélesebb körű munkásság kontextusában állítják ki, így kerültek a (múzeumi) művészeti gyűjtemény és a könyvtári gyűjtemény közötti senkiföldjére. Épp ezért fontos a művészet- és

designtörténeti szempontból való gyűjtés, dokumentálás és a vizsgálat.

A disszertáció első felében az elméleti és történeti bevezető összefoglalja a vizsgált időszak, azaz a posztdigitális korszak legrelevánsabb kutatási eredményeit, valamint a művészet- és nyomdatörténeti előzményeket, emellett leírja a magyar nyelvű diskurzus megteremtésére alkalmas definíciókat, amelyek tisztázzák a következő fogalmak jelentését: művészkönyv, fotókönyv, fanzine, artzine és zine.

A disszertáció második részében egy adatbázis kapott helyet, mely kvalitatív módszertant alkalmazva gyűjti össze a magyarországi független kiadványkészítés ezredforduló utáni történetének legfontosabb praxisait. A nyilvános archívumok szerepe a kortárs kiadói ökoszisztémában az, hogy mindenki számára ingyenes társadalmi hozzáférést és útmutatást biztosítanak bizonyos kulturális termékekhez. A könyvtárak és archívumok - a nyomtatott kiadványkészítéshez hasonlóan - a végtelen digitális folyam ellenpólusai, amennyiben válogatott és koncentrált kontextust teremtvé teszik lehetővé a tudásmegosztást. A doktori kutatás kiemelten fontos célja, hogy a kutatás tárgyát képező független kiadványokkal kapcsolatos kutatási eredményeket egy kapcsolódó online archívum formájában mindenki számára hozzáférhetővé és tovább kutathatóvá tegye.

Egy művészkönyv feldolgozása néha ugyanolyan nem lineáris, véletlenszerű olvasást igényel, mint egy kép vagy fénykép. Lapozni annyit jelent, mint egy különálló komponensekből álló kollázs vagy montázs felületén bolyongani.³ A disszertáció nyomtatott formátumban ezt a mechanizmust imitálja. Az egyes fejezetek különálló fanzine-ként kerültek egy kézzel készült dobozba, így az olvasás nem lineáris aktusként is értelmezhető és megvalósítható, reflektálva a 20. század közepén kialakult művészkönyvek legfontosabb közös formai ismertetőjegyére.

3 Clive PHILLPOT: Könyvek kortárs művészekről. In: *Idegen az ajtóban. Újfajta jelölési rendszerek a huszadik század második felének művészetében és irodalmában.* Balassi Kiadó. Budapest, 1999.

III. A kutatás előzménye és háttere

A kutatás alapja és előzménye a magyar független művészkiadvány készítéssel foglalkozó elméleti és gyakorlati diskurzus hiányának a felismerése. 2015-ben, az Fiatal Képzőművészek Stúdiója Egyesület titkáráként kezdtem el foglalkozni művészeti kiadványokkal, valamint kiadvány vásárok szervezésével. Az intézményi kötetek és kiállítási katalógusok mellett egyre nagyobb rálátást nyertem a hazai független kiadók és self-published kiadványok világára. Ezzel párhuzamosan külföldi útjaim során megismertem olyan európai intézményeket - galériákat, könyvesboltokat és vásárokat -, amelyek a nemzetközi szcéna legfontosabb platformjaiként szolgálnak. Szembesültem azzal, hogy Magyarországon a független kiadói tevékenység vizibilitása igen csekély, bár a gyakorlatban nagyon is aktív és egyre aktívabb a vizuális művészeti szcéna ezen területe. A felismerés folyamányaként, 2017 decemberében megalapítottam az ISBN könyv+galériát. Az intézmény legfontosabb missziója és célkitűzése a hazai és régiós, magyar és idegennyelvű, új és antikvár kortárs művészeti kiadványok, kiállítási katalógusok, zinek (fanzine-ok), művészkönyvek (artists' bookok), fotókönyvek (photobookok) és művészetelméleti kiadványok feltérképezése, összegyűjtése, kiállítása és forgalmazása. A doktori kutatás során az ISBN napról napra bővülő adatbázisa és raktárkészlete, nemzetközi kapcsolatai, valamint aktív kiállítási és programszervezői tevékenysége szolgált egyfajta folyamatosan rendelkezésre álló laboratóriumként. Az ISBN könyv+galéria galériatere független és nonprofit kiállítótérként működik, ahol a kutatási témához kapcsolódó projektek is megvalósultak és megvalósulnak. Az ISBN könyv+galéria 2024-től ISBN+ néven működik tovább a budapesti Baross utca 42. szám alatt.

A független kiadványok

IV. A független kiadványok

Autonóm művészeti teret nem csak fizikailag létező kiállítóhelyeken lehet létrehozni, hanem például egy kiadvány lapjai és olvasói által behatárolt mezőben is, ennek pedig egyre nagyobb a jelentősége, különösen a világszerte egyre nehezebb helyzetbe kerülő kortárs művészeti színtéren. A nemzetközi tendenciákhoz igazodva, a kortárs alkotók egyre gyakrabban gondolkodnak az artists' book (művészkönyv), a photobook (fotókönyv) és a fanzine (zine) műfajában, amely sok esetben nagyobb mozgásteret enged az alkotó számára, mint a fizikai kiállítóterek nyújtotta lehetőségek. Az állami intézményektől független és nonprofit helyek jellemzője ugyanis, hogy általában rövid ideig működnek, szűk közönséget szólítanak meg, valamint történetük kevésbé dokumentált, megszűnésük után pedig sokszor nem marad fenn kutatható anyag. Ehhez képest a művészkönyvek és fanzine-ok esetében a befogadói élmény szerves részét képezi a kötetek megérintése, kézbe fogása, a lapozás aktusa, valamint az, hogy a kiadvány megvásárolható, hazavihető, az élmény pedig ezáltal újra és újra átélhető. A példányszámnak köszönhetően ráadásul ez a folyamat egyszerre több helyen szimultán is megtörténhet, akár a világ legkülönbözőbb pontjain. Ez az aspektus igen nagy jelentőséggel bír a kiadványkészítéssel foglalkozó művészek számára, hiszen ebből a globális perspektívából nézve, ideális esetben sokkal szélesebb közönséghez juthat el az általa kommunikálni kívánt írott és vizuális üzenet, mintha egy adott ország, egy településének, parányi negyedében található, egyetlen kiállítóterben rendezne valaki kiállítást. Ebből kifolyólag a művészkönyv, a fotókönyv és a fanzine olyan médiumok, amelyek hatalmas politikai és kommunikációs potenciállal bírnak. Esetenként sokkal nagyobbal, mint az egyedi műtárgy, vagy egy független projekt galériában megrendezett kiállítás. Emellett a művészkönyvek, fotókönyvek és zinek kilépnek a művészet intézményes

keretei közül, azaz nem szükséges elmenni múzeumba, galériába, vagy egyéb, sokak számára feszélyező légkört jelentő, vagy elitistának bélyegzett kiállítóhelyre ahhoz, hogy hozzájuk juthasson a befogadó.

Amellett, hogy a független kiadvány demokratikusan fogyasztható művészeti médium, intézménykritikai potenciállal is bír, hiszen nincs szükség a sokszor merev intézményi keretekre, így egy művészkönyv, vagy zine bátran reflektálhat az érzékelt hiátusokra, vagy disszonanciákra. Természetesen a független művészeti kiadványkészítésnek is kialakult a maga intézményrendszere kiadók, kiadványboltok, zine galériák, könyvfesztiválok és leginkább vásárok formájában, ugyanakkor pont a nyomtatott könyv ellenségének kikiáltott internet teszi azt lehetővé, hogy akár az elitista, de ugyanúgy a mainstream csatornákat is kikerülve, otthonról is beszerezhető legyen egy, a világ bármely pontján megjelent művészkönyv, fotókönyv, vagy fanzine. Az internet elterjedését követő művészkönyv és fanzine készítés a korszakváltás tényéből adódóan igencsak önreflektív; a kiadványok a tartalom hordozása mellett gyakran magára a médiumra is reflektálnak, tartalmukkal, vagy megjelenésükkel (design) különböző megállapításokat téve a nyomtatott könyvformátumra vonatkozóan.

Művészkiadvány alatt leegyszerűsítve, olyan publikációkat értünk, amelyek önmagukban és saját jogukon tekinthetőek műalkotásnak, azaz nem más médiumban készült művek reprodukcióit mutatják be lapjaikon, ellentétben a kiállítási katalógusokkal, albumokkal, vagy monográfiákkal. A művészkiadványok jellemzője, hogy több példányban léteznek (mégha a példányszám limitált is), valamint a műtárgypiac áraihoz képest olcsók, ennek köszönhetően pedig viszonylag széles körben és demokratikusan elérhetőek. A művészkiadványoknak számos válfaja létezik a fanzine-típusú, pár oldalas füzetektől, a reprezentatív fotókönyvekig. Ezek a könyvek a legváltozatos nyomdatechnikával, kötéssel és papírra készülnek, de közös jellemzőjük, hogy valahol a tervezőgrafika, a vizuális művészet, a könyvkiadás, a design és

a kísérleti elbeszélés által behatárolt mezőben helyezkednek el.

A 2000 és 2020 közé eső periódusban - az úgynevezett posztdigitális, azaz a digitalizáció elterjedését követő korban - a független művészkönyv- és zine-kiadás fogalma a művészeti piac expanziójának és a művészeti gyakorlatok globalizációjának köszönhetően vitathatatlanul megváltozott. Eredendően digitális projektek nyomtatással kísérleteznek, újraírva a művészeti sajtó, a hagyományos könyvkiadói tevékenység és a műtárgy készítés közti határokat. De vajon mi ennek az oka, főként annak ismeretében, hogy a Gutenberg-galaxist már számtalanszor elsiratta a tudománytörténet?

Mióta a 19. század végén megjelentek az első városi köztéri villanyhálózatok rendszeresen napvilágot látnak a papír és a könyvnyomtatás haláláról szóló változatos elméletek.¹ A 20. század során, akárhányszor felfedeztek egy új médiumot, vagy eszközt (pl.: rádió, televízió, internet), újra és újra felfrissültek ezek a vélekedések, ám a jövődőlés a valóságban egyelőre sosem teljeseedett be. A tények eddig inkább azt támasztják alá, hogy az új médiumok megjelenésével csak tovább fejlődik a nyomtatás. Mivel legjobb tudomásunk szerint, szemben az egyelőre efemernek bizonyuló digitális publikációs gyakorlatokkal, még mindig a papír a legtartósabb információhordozó, ezért azt semmiképpen sem lehet kijelenteni, hogy a nyomtatás technológiája elavult lenne. Ez viszont egyáltalán nem jelenti, azt, hogy a nyomtatott könyvkiadás szerepének újradefiniálása ne lenne szükséges.

---

1 Alessandro LUDOVICO: *Post-Digital Print – The Mutation of Publishing since 1894*. Onomatopée, Eindhoven 2012. 9p.

A világháló és a digitalizáció megjelenése óta eltelt idő távlatából már megállapítható, hogy az internet megjelenése nem eredményezte a független kiadványkészítés és a self-publishing² gyakorlatok eltűnését, ugyanakkor mindenképpen újraértelmezte a médiumot. A posztdigitális korszak jellemzője a mérhetetlen információs túlterheltség, elég ha az interneten felhalmozott végtelen adatra gondolunk. Az ebben rejlő számtalan lehetőség kétségtelen, ugyanakkor természetes igény jelentkezik valamifajta szelekcióra és a megszürt információ kézzelfoghatóvá tételére. Többek között ez motiválja a művészkönyv, fotókönyv, vagy a fanzine médiumát választó művészeket. Kilépni a passzív médiafogyasztó státusból és média-kreátorrá válni. 2024-ben már világosan látszik: a kortárs művészet és design legalább annyira köszönheti a digitális korszaknak a médiaművészet megjelenését, mint a nyomtatott kiadványkészítés újrafelfedezését és újraértelmezését.

---

2 A self-publishing, szó szerinti fordításban a saját kiadás egy olyan publikációs gyakorlat, melynek során a kiadvány készítője saját maga, professzionális kiadásra specializálódott szervezet nélkül adja ki kötetét. A kifejezést általában az írott szövegek, például könyvek és folyóiratok kontextusában alkalmazzuk, melyeket akár e-könyvként, akár hagyományos nyomtatásban, akár POD (print on demand) rendszerben tesznek közzé az alkotók. Ez vonatkozhat könyvekre, albumokra, brosúrákra, zinekre, vagy bármilyen egyéb nyomtatványra is.

A kortárs művészkiadványok előzményei

A kortárs művészkiadványok előzményei

Elsősorban a 20. század közepén, különösen az 1960-as évektől kezdődően, számos konceptuális művész számára a könyv vált a legmegfelelőbb médiumává gondolataik, elméleteik, diagramjaik és rajzaik közvetítésének, valamint műveik létrehozásának. Ez különösen érvényes azokra a képzőművészekre, akik az írással kezdtek foglalkozni – ideértve nemcsak a művészetről való írást, hanem az írást mint önálló művészeti tevékenységet is.¹ Ugyanakkor már a század elején is számos jelentős avantgard mozgalom kísérletezett nyomtatással.

Az avantgard művészeti mozgalmak publikációs törekvéseinek elsődleges célja egyértelműen a különböző nézetek, ideák és információ terjesztése volt az azonos meggyőződésű emberek körében. Mi sem írja le jobban az underground könyvkiadás mögött húzódó elsődleges motivációt, mint az alábbi, André Bretontól, a szürrealisták első számú teoretikusától származó 1920-as mondat: “Azért nyomtatunk, hogy elvtársakat találjunk”.² Bár az előzmények vizsgálata ezúttal csak a múlt századig megy vissza, természetesen a nyomtatás az alternatív nézetek terjesztésének kiváló eszköze már egészen a könyvnyomtatás feltalálása óta, elég ha csak a reformáció során illegálisan kiadott anyanyelvi Bibliákra gondolunk.³ A 20. századi avantgard mozgalmakra azonban különösen jellemző, hogy annak ellenére, hogy a

1 Clive PHILLPOT: Some Contemporary Artists and their books. in: *Booktrek. Selected Essays on Artists' Books (1972-2010)*. JRP | Ringier & Les Presses du Réel. Zürich - Dijon, 2013. pp. 94–118.

2 “One publishes to find comrades” In: Gareth BRANWYN: *Jamming the Media: A Citizen's Guide Reclaiming the Tools of Communication*. Chronicle Books, Vancouver, 1997. 52p.

3 Alessandro LUDOVICO: *Post-Digital Print – The Mutation of Publishing since 1894*. Onomatopoe, Eindhoven 2012. 31p.

technika fejlődésétől és az elektromosság megjelenésétől nagyon sok fejlődést vártak, mégis leggyakrabban nyomtatásban terjesztették nézeteiket. Például Filippo Tommaso Marinetti, a futurizmus legemblematikusabb alakja, kifejezetten kedvelte a nyomtatás technológiáját és különösen a nyomtatott magazinokat. Mi több számos futurista lap szerkesztőjeként⁴ is működött, 1910-ben pedig a velencei óratoronyba felmászva, szó szerint véve a szórólap fogalmát, onnan eregette a futurista nézeteket népszerűsítő brossúráit a tömeg közé.⁵

A dadaisták számos lapot adtak ki Európa szerte, amelyeket szokás a fanzine-ok (zinek) elődeinek tekinteni, hiszen ezek szerkesztési elveit tekintve a tartalom és a design kölcsönhatása legalább annyira fontos volt, mint az információ terjesztés. A ma már ritkaság számba menő *Dada* magazin (1917) grafikai szerkesztője például Tristan Tzara volt és az akkoriban rendelkezésre álló legkorszerűbb nyomtatási technikával készült, annak érdekében, hogy a lehető legjobban kifejezze a Dada mozgalom a kortárs társadalom radikális átalakítására irányuló törekvését. A dadaisták design eszköztárában szerepelt a betűméretekkel, sorközökkel és színekkel való játék, illetve bizonyos sorok kreatív, grafikai elemként való használatával, kiemelésével és elhelyezésével a tartalmat is tagolták.⁶ Később a kézzel készült és mechanikusan sokszorosított kollázsok alkalmazásával végképp felülírták a könyvnyomtatás addig a szigorú rács-szerkezetre épülő hagyományát, ezzel pedig a tartalomközvetítésen túl a művészeti kisajátítás és újra-kontextualizálás lehetősége is integrálódott a kiadványkészítés gyakorlatába.

---

4 Marinetti szerkesztője a *Poesia* című lapnak (1905), a *Lacerba* magazinnak (1914), valamint a *L'Italia Futurista*-nak (1916-18). Josef MÜLLER-BROCKMANN: *A History of Visual Communication*. Niggli Verlag, Salenstein, 1999.

5 Milton A. COHEN: *Movement, Manifesto, Melee: The Modernist Group, 1910-1914*. Lexington Books, 2004. 128p.

6 LUDOVICO 2012. 34p.

A fentebb már hivatkozott André Breton és a szürrealisták is számos alacsony példányszámban megjelent nyomtatott újságot adtak ki, melyek közül az első az 1924 és 1929 között működött *La Révolution Surréaliste*⁷ volt. Az első számot André Breton szerkesztette, a borító pedig a konzervatív francia magazin, a *La Nature* fedőlapjára hajazott, meglehetősen ellentmondva a szürrealisták polgárpukkasztó vizualitása által ihletett belvéeknek. A később, 1929-ben és 1930-ban kiadott George Bataille által tervezett és szerkesztett *Documents* ehhez képest már külső designjában is meglehetősen radikálisnak mutatkozott, a szélsőséges tartalomról nem is beszélve.

Mindeközben, a világ másik oldalán az orosz El Liszickij, aki Kazimír Maleviccsal együtt a szuprematizmus egyik alapítója, szintén tipográfiával kísérletezett. Az 1920-as években készített design kísérletei során olyan komplex absztrakt, háromdimenziós tereket alkotott, amelyeket sokan tekintenek a későbbi komputer design előfutárainak. Gyakorlati kísérletei mellett 1926-ban publikálta a *The Future of the Book*⁸ című kiáltványát, mely ma is a független kiadványok elméletével foglalkozó szakirodalom egyik alapszövegének számít. Az orosz avantgárd művészek között természetesen számos más alkotó is folytatott tipográfiai kísérleteket, valamint kísérletezett a könyv médiumával. Ezeket a kísérleteket mutatta be a New York-i Museum of Modern Art 2002-es kiállítása, *The Russian Avante-Garde Book 1914-1930*⁹ címmel. A kiállításon, a New York-i Judith Rothschild Alapítvány több mint ezer orosz avantgárd illusztrált könyvből álló rendkívüli ajándékának köszönhetően, a MoMA háromszázat mutatott be. A kiállítás reprezentálta

---

7 A magazin számai online elérhetőek: https://monoskop.org/La_R%C3%A9volution_surr%C3%A9aliste (Utolsó letöltés: 2024.08.31.)

8 El Liszickij: *The Future of the Book*. In: Michalis PICHLER: *Publishing Manifestos - an international anthology from artists and writers*. Miss Read, Berlin - MIT Press, Cambridge, Massachusetts, London. 2019. 24-28pp.

9 *The Russian Avant-Garde Book 1910–1934*. Museum of Modern Art, New York. 2002.március 28 - május 21. <https://www.moma.org/calendar/exhibitions/155> (Utolsó letöltés: 2024.08.31.)

a korszak valamennyi jelentős alkotóját, bemutatva Kazimir Malevics, Olga Rozanova, Natalia Goncsarova, El Liszickij, Alekszandr Rodcsenko és sok más alkotó műveit.

További előrelépést jelentett a független kiadványkészítés világában a mimeográf¹⁰, azaz a stencilgép 1930-as évekbeli elterjedése. A szerkezetet leginkább baloldali politikai csoportok kezdték el használni; például Trockij is mimeográfon nyomtatta ki híres szövegét, a *Byulleten Oppozitcii*-t. A különböző baloldali mozgalmak azért találták a gépet megfelelő titkos nyomtatási eszköznek, mivel használata egyszerű volt, mérete pedig kicsi, emiatt könnyen mozgatható és elrejthető volt. Ennek ellenére a szerkezet alkalmas volt viszonylag nagy példányszámú és elfogadható minőségű nyomat előállítására. A Risograph elődjének is tekintett mimeográf ezen tulajdonságok miatt valójában az első hordozható személyi nyomtató volt, amely már teljes mértékben alkalmas az otthoni körülmények közötti használatra. A régen elavult technológia nemrégiben (a rizográfiához hasonlóan) új lendületet kapott az alternatív nyomtatás világában, a holland származású Erwin Blok¹¹ „mimeo messiásnak” köszönhetően.¹² A mimeográf használata elsősorban az USA-ban és a Szovjetúnióban terjedt el. Az 1950-es évek környékén. Az Amerikai

---

10 “Mimeográf: Edison által fõltalált sokszorosító készülék. Hegyes fémvesszővel finoman szemcsés aczéllemezre tett viaszkos papírosra, illetõleg ennek viaszrétegébe irunk. Amint a vessző az aczéllemez szemcséin tovasiklik, a viasz az írás egész helyérõl, az alatta lévõ finom selyempapíros pedig a lemez szemcséirõl eltávolodik, úgy hogy lyukasztott sablónfélét nyertünk. Ha már most e sablont festékkel behengereljük, úgy hogy a festék az alatta lévõ papíroslapra átnyomódjék: kész a kívánt lenyomat. Egyetlen ilyen sablónról körülbelül 3000 kézírati vagy 1500 írógépirásos nyomatot készíthetünk, még pedig meglehetősen gyors egymásutánban: 600-1000-et óránként.” Forrás: Nyomdászati Enciklopédia. <https://mek.oszk.hu/08900/08993/html/> (Utolsó letöltés: 2024.08.31.)

11 A mûvész Instagram oldala: <https://www.instagram.com/blokerwin/?hl=en> (Utolsó letöltés: 2024.08.31.)

12 2019 júniusában Erwin Blok a FUGÁ-ban tartott kétnapos stencil workshopot Szigeti Árpád (Hurrikán Press) és Novokreszenszkov Tamás (Letterpress Workshop) közreműködésével. Kurátor: Major Lajos. <http://kulter.hu/events/gestetner-stencilgép-tort-eneri-kiallitas/> (Utolsó letöltés: 2022.05.15.)

Egyesült Államokban főként a sci-fi rajongók, különböző tudományos fantasztikus társaságok tagjai, illetve alternatív zenekarok, vagy zenei irányzatok rajongói használtak ilyen módon kinyomtatott füzeteket az egymás közti kommunikációra. Ezeket a brossúrákat nevezték el nem sokkal később fanzine-nak, a fanatic (rajongó) és a magazin szavak összeolvasztásával.¹³

Míg az USA-ban az underground kultúra trendi kommunikációs eszközeként használták a mimeográfal nyomtatott fanzine-okat, addig a sztálinista és poszt-sztálinista Szovjetunióban a kemény politikai cenzúra elleni küzdelemben vetették be a titkos nyomtatás megfelelő eszközeként. Elsősorban politikai röplapok és tiltott irodalmi alkotások sokszorosítása és terjesztése volt a cél, mely nyomatok összefoglaló neve a szamizdat¹⁴. A szamizdatokból általában egy helyen csak néhány példányt nyomtattak ki, majd azokat tovább küldve a fogadó felektől várták el a további sokszorosítást, víruszerűen terjesztetve a szövegeket a hasonló nézeteket vallók között. Amennyiben valakinek nem állt rendelkezésre hozzáférhető mimeográf, vagy egyéb nyomdagép, úgy kézzel, vagy írógéppel is készültek másolatok.¹⁵ Ebből is látszik, hogy a szamizdatok esetében az információ terjesztése volt az elsődleges és mindenek felett álló cél, a nyomdai kivitel és a design másodlagos volt. A Szovjetunió mellett az egész keleti blokkra jellemző volt a szamizdat kultúra; különösen Lengyelországban és Csehországban épült ki komoly intézményrendszer és terjesztőhálózat.

---

13 MUCSI Emese: Have Fanzine! *Artmagazin online*. 2013.10.25. <https://www.artmagazin.hu/archive/2160> (Utolsó letöltés: 2024.08.31.)

14 A szamizdat kifejezés orosz eredetű betűszó. A Гослитиздат [Goszlitizdat] (Állami Irodalmi Kiadó), Политиздат [Polityizdat] (Politikai Kiadó) és más hasonló, hivatalos kiadások mintájára alkotta Nyikolaj Glazkov orosz költő az 1940-es években a сам [szam] (ön-, saját) és az издательство [izdatyelsztvo] (kiadás) szavakból. A kifejezés arra utal, hogy a szerző saját maga adta ki az írását, vagyis nem kérte a cenzúráhatóság engedélyét.

15 Alessandro LUDOVICO: *Post-Digital Print – The Mutation of Publishing since 1894*. Onomatopoe, Eindhoven 2012. 38p.

Az 1960-as évek végén a könyvművészet különösen jelentős fellendülést mutatott. Az egyre bővülő művészeti könyvkínálat közvetlen hatást gyakorolt a művészek esztétikai preferenciáira is. A színes illusztrációk nemcsak a művészeti kiadványokban váltak általánossá, hanem megjelentek a történelmi témájú munkákban és életrajzokban is. Ezzel párhuzamosan egyre több fotóalbum jelent meg a piacon. Az emberek, beleértve a művészeket is, gyakrabban találkoztak könyvekkel, magazinokkal és reprodukciókkal, mint eredeti műalkotásokkal. Nem meglepő tehát, hogy a művészek a művészeti könyvet másodlagos médiumból elsődleges kifejezési eszközzé emelték, amelyet korábban a kritikusok felségterületének tekintettek. Ennek eredményeként a közönség számára elérhetővé váltak eredeti művek, nem reprodukció-gyűjtemények, hanem tetszőleges példányszámban előállítható vizuális és verbális alkotások formájában. A nyomtatási technikákkal kísérletező művészek pedig teljes mértékben ellenőrzésük alatt tarthatták szándékaik megvalósulását.¹⁶

A hagyományos média alkalmatlansága az új típusú információk közvetítésére megnövelte az alternatív kiadványok iránti keresletet. Ennek következtében egyre több csoport törekedett arra, hogy önállóan gondoskodjon saját, valamint hasonló érdeklődésű közösségek igényeinek kielégítéséről, ami az underground, politikai és szubkulturális kiadványok elterjedéséhez vezetett. Ezzel párhuzamosan a vizuális tartalmak egyre színesebbé és élénkebbé váltak, mint korábban.¹⁷

A hatvanas évek művészkönyvei alapvetően eltértek minden korábbi, művészek által készített könyvtől. Bár ahogy láthattuk, már a század elején tevékenykedő futuristák, dadaisták és konstruktivisták is éltek a nyomtatás adta lehetőségekkel, ezek a kiadványok alapvetően irodalmias jellegűek voltak, csupán a tipográfiai konvenciókkal szakítottak. Ez érthető is, hiszen

---

16 PHILLPOT 2013. pp. 94–118.

17 Uo.

mindhárom mozgalomban írók voltak a vezéregyéniségek. A művész, aki gyakran egy személyben volt író, tipográfus, illusztrátor és grafikai tervező, minden eszközt az irodalmi hatás fokozásának rendelt alá. A neodadaista újraértékelési kísérletektől eltekintve, akkoriban még senki sem használta a könyv struktúráját eredeti műalkotás létrehozására. Habár tehetséges tervezőkben és illusztrátorokban nem volt hiány, az az újszerű koncepció, miszerint a könyv egységes és megismételhető műalkotás lehet, az ötvenes és hatvanas évek társadalmi és művészeti forradalmi nélkül nem jöhetett volna létre.¹⁸

A 1960-as évek végén kibontakozó demokratikus színezetű utcai megmozdulások jelentős hatást gyakoroltak az akkori intellektuális és kulturális légkörre, élénk vitákat generáltak, és számos írás, illetve kiadvány megszületését eredményezték. Nem véletlen, hogy ebben az időszakban a művészek is fogékonyan mutatkoztak a demokratikus eszmék iránt. A művészek által hozzáférhető, viszonylag költséghatékony technikák közül a nyomtatás bizonyult a legalkalmasabbnak a széles körű terjesztésre. A könyv hatékonysága összevethető a plakátéval, mivel képes eljutni a legtávolabbi területekre és a legelzártabb helyekre is. Nagy példányszámban viszonylag egyszerűen előállítható, és gyorsan integrálódhat a társadalom szövetébe, ezáltal természetes eszközzé válik a művészek demokratikus törekvéseinek megvalósításában.¹⁹

Az 1950-es és 1960-as évek művészkönyveket alkotó művészei hasonlóan sokoldalúak voltak, mint dadaista, futurista és konstruktivista elődeik. Sokan közülük már korábban is foglalkoztak olyan tevékenységekkel – például grafikával, alkalmazott grafikával, fotográfiával, tipográfiával, valamint konkrét költészettel –, amelyek reprodukálhatók voltak, és amelyeknek természetes folytatása lehetett a könyvkészítés.

---

18 PHILLPOT 2013. pp. 94–118.

19 Uo.

Az 1960-as években, George Maciunas által alapított fluxus az a 20. századi művészeti mozgalom, amely talán leginkább hatással volt napjaink kommunikáció orientált médiakultúrájára és a kortárs független kiadványkészítés területére is. Természetesen a fluxus sem tudta elkerülni a nyomtatott médiumok használatát; számos brosúra, szórólap, pörgetős füzet, könyv, kártya és térkép született a mozgalom jegyében. A fluxus hírlevél mellett, a *Fluxus Újság*²⁰ volt az irányzat legfontosabb kiadványkészítésben elért mérföldköve. Kezdetben az újság klasszikus magazin formátumot öltött, később azonban Maciunas fokozatosan bevont más művészeket a vizuális tervezésbe és szerkesztésbe, valamint például a hetedik szám esetében kártyakészlet formájában is kiadták a magazint.²¹ Mindezek a kreatív megoldások és a művészek tervezésben való részvétele a művészkönyvek és a fanzine-ok világához egészen közel pozicionálja a *Fluxus Újságot*. Amellett, hogy a fluxus tagok kiterjedt és folyton bővülő nemzetközi levelező hálózatot működtetettek, ezzel párhuzamosan Amszterdamban a European Mail-Order Fluxshop néven valódi kiadványbolt is működött a mozgalom égisze alatt.

Témánk szempontjából kiemelkedő jelentőségű, hogy a fluxus mozgalom radikális céljai között szerepelt olcsó és mindenki számára hozzáférhető művészkönyvek készítése is, ennek érdekében pedig számos fluxus kiadó alapult. Ezek közül a legismertebb minden bizonnyal Dick Higgins kezdeményezése, a Something Else Press²², amely jellemzően

20 Fluxus Newspaper. <https://www.moma.org/collection/works/128175> (Utolsó letöltés: 2024.08.31.)

21 LUDOVICO 2012. 39p.

22 A Something Else Press-t Dick Higgins alapította 1963-ban. A kiadó számos fontos Intermedia szöveget és műalkotást tett közzé olyan Fluxus művészekkel közreműködésével, mint Higgins, Ray Johnson, Alison Knowles és Allan Kaprow, emellett a konkrét költészet korai szakaszához tartozó művek publikálása is a kiadó nevéhez fűződik. Az eredetileg a manhattani Chelsea-ban található a Something Else Press végül az 1970-es években átköltözött az észak-vermonti West Gloverbe. <https://www.printedmatter.org/catalog/publisher/185> (Utolsó letöltés: 2024.08.31.)

ezeröttszáz és ötezer példányszám között nyomtatott művészkönyveket és értékesítette őket a normál könyvekhez igazodó árban.²³ Könnyű belátni a Something Else Press jelentőségét, amennyiben tudjuk, hogy napjainkban ha ötszáz, vagy ezer példány készül egy művészkönyvből, vagy fotókönyvből, az már igen magas példányszámnak tekinthető.

A XX. század közepétől nagyon hamar népszerűvé vált az az elképzelés, hogy a művészek könyv formájában is kifejezhetik magukat, szövegek és/vagy képek segítségével, hogy kijelentéseket tegyenek vagy művészetet alkossanak. És történetesen ez az új forma szépen egybeesett a neodada, a minimalizmus, a konceptuális művészet és a viszonylag dematerializált termelés más formáival. A művészkönyvek korai készítői közül sokan amerikai minimalista és konceptuális művészek voltak. E korai alkotók művészkönyvei közé tartozik Sol LeWitt, 1966-os *Serial Project #1* (New York: Aspen Magazine, 1966), Lawrence Weiner, *Statements* (New York: Louis Kellner Foundation/Seth Siegelau, 1968), Joseph Kosuth, *Function* (Torino: Sperone Editore, 1970) és Peter Downsbrough, *Notes on Location* (New York: T.V.R.T., 1969-ben íródott és 1972-ben jelent meg) című művei.

Európában Terry Atkinson és Michael Baldwin, *Air-Conditioning Show/Air Show/Frameworks 1966-67* (Coventry, Anglia: Art & Language Press, 1967), Christian Boltanski, *Recherche et présentation de tout ce qui reste de mon enfance, 1944-1950* (Paris: Edition Givaudan, 1969) és Daniel Buren, *Limites critiques* (Párizs: Yvon Lambert, 1970) című alkotásai jelentik a legfontosabb előzményeket a kortárs művészkönyvalkotók számára.²⁴

A művészkönyvkiadás történetében az alkotókon kívül egy művészeti szakember és galerista is nagy szerepet játszott ebben az időszakban; 1964 és 1966 között Seth Siegelau hagyományos művészeti galériát üzemeltetett

---

23 LUDOVICO 2012. 39p.

24 Clive PHILLPOT: *Books by Artists and Books as Art*. in: *Booktrek. Selected Essays on Artists' Books (1972-2010)*. JRP | Ringier & Les Presses du Réel. Zürich - Dijon, 2013. p 188.

New Yorkban, ahol fiatal amerikai művészek klasszikus médiumokban született munkáit mutatta be. 1968 körül azonban Siegelaub jelentősen átalakította gyakorlatát, és egy szűk csoport konceptuális művésszel kezdett dolgozni, köztük Robert Barryval, Douglas Hueblerrel, Joseph Kosuth-tal és Lawrence Weinerrel. A művészeti kiadványok történetében mérföldkőnek számított Siegelaub 1968 novemberében rendezett kiállítása Douglas Hueblernek, amely az első olyan tárlat volt, amikor a kiállítás elsősorban kiadvány formátumban jelent meg, azaz számos mű csak a kiállításhoz tartozó kiadvány lapjain létezett. Huebler munkái olyan jellegűek voltak, hogy egyaránt érvényesek voltak a papíron és a falon is, így az „eredeti” mű megtekintése (vagy birtoklása) lényegében mellékessé vált.

Körülbelül ugyanebben az időszakban Siegelaub, John W. Wendlerrel együtt, kiadta *The Xerox Book* című offset kiadványát, amely Carl Andre, Robert Barry, Douglas Huebler, Joseph Kosuth, Sol LeWitt, Robert Morris és Lawrence Weiner munkáit tartalmazta fénymásolatok formájában. A könyv nyomtatott oldalai nem csupán hagyományos művészeti reprodukciók voltak, hanem maguk a műalkotások. Így a könyv egyfajta kollaboratív műalkotásként assemblinként, vagy antológiaként is értelmezhető. Siegelaub a kiállítási katalógusok innovatív felhasználásával új dimenziót adott a kortárs művészkönyv kialakulásnak.²⁵

Az 1960-as években számos ellenkulturális magazin alapult, amelyek jellemzően a burzsoá kultúra ellenpontjaként határozták meg magukat. Ezek közül a legelső a new yorki *Greenwich Village Voice* volt, amely az előkelő *The New Yorker*²⁶ magazinnal szemben helyezkedve fogalmazott meg radikális kulturális kritikát. Ezt követően, 1966-ban jelent meg az Egyesült Államok másik partján a *San Francisco Oracle* első száma, amely az egyre olcsóbbá váló ofszet nyomda technikának, valamint a szitanyomás elterjedésének

25 Uo. p 190.

26 A magazin 2024-ben is létezik. <https://www.newyorker.com/magazine> (Utolsó letöltés: 2024.08.31.)

köszönhetően már egészen pszichedelikus és különleges grafikai arculattal rendelkezett. A magazin szerkesztője és designere Allen Cohen volt, akinek különleges elképzeléseit a nyomdászok olyannyira nem tudták megvalósítani, hogy egy idő után már inkább saját maga kísérletezte ki az elképzeléseinek megfelelő színeket és sajátkezűleg nyomtatta ki a magazin számait.²⁷ Az egészen elképesztő, százötvenzres példányszámban kiadott *Oracle* designját ennek megfelelően szivárvány színű, már-már pszichedelikus vizuális világ jellemezte, amely igen közel áll a posztdigitális korszak illusztratív irányt képviselő zine-jeinek kinézetéhez. Az *Oracle* megjelenése azért jelentőségteljes a független kiadványkészítés történetének szempontjából, mert az elsők között bizonyította, hogy egy nyomtatott anyag, a politikai, vagy a kulturális információhordozáson túl, képes művészeti értéket is képviselő design tárgyként működni. Az *Oracle* oldalain a megszokott, hagyományos magazin-tipográfia teljes mértékben újraértelmeződött és egybeolvadt az illusztrációval, komplex tartalomközvetítő szerepet vállalva.

Ezt a fajta tervezőgrafikai reformot számos később megjelent underground magazin követte, valamint gazdag inspirációs forrást nyújtott a fanzine kultúra számára is. Az Egyesült Államokban az 1960-as évek végére igazi független kiadói forradalom ment végbe, aminek köszönhetően szinte minden nagyvárosban, vagy egyetem közelében működött legalább egy underground lapkiadó. Ezek a kiadók sok esetben hálózatokba rendeződve megosztották egymással tudásukat és technikai eszközeiket, az olvasókkal pedig postai levelezőlistákon keresztül, szintén a hálózatos logika mentén tartották a kapcsolatot.²⁸

A mimeográfot és a stencilezést követően a következő, és a fanzine kultúrában máig igen nagy jelentőséggel bíró technológiai vívmány elterjedése szintén az 1960-as évekre tehető. Bár a magyar nemzetiségű fizikus professzor,

27 LUDOVICO 2012. 41p.

28 Ilyen kiadó hálózat volt például a Underground Press Syndicate, vagy a Liberation News Services. LUDOVICO 2012. 43p.

Selényi Pál már 1936-ban szabadalmaztatott egy akkor még ionágyúnak²⁹ nevezett szerkezetet, amely elektromos képek rögzítésére és másolására volt alkalmas, a fénymásolás elterjedése csak az 1950-es évek végén, a Xerox cég által beindított sorozatgyártásnak volt köszönhető, a technológia pedig később teljes mértékben egybeolvadt a cég nevével. A xerox forradalom eredményeképp az 1970-es évekre már nemcsak a nagyobb irodákban, hanem mindenki számára elérhetővé vált a másolat készítés és világszerte megnyíltak az olcsó fénymásolatok készítésére szakosodott szalonok is. A fénymásolás esztétikája, DIY ('do it yourself') jellege és olcsó mivolta teljes mértékben alkalmassá tette a technológiát arra, hogy az 1970-es évek közepe táján berobbant punk kultúra legfontosabb médiumává váljon. A xerox segítségével egy koncerthez flyereket nyomtatni, vagy fanzine-t szerkeszteni és kiadni egyszerűbbé vált, mint valaha.³⁰

A fénymásolás elterjedése a zenei szubkultúrákon kívül a képzőművészet világára is hatással volt, így a postai úton terjesztett rajongói magazinok nyomában kibontakozott a Mail Art³¹ mozgalom, mely a nemzetközi posta rendszerét használva lehetővé tette a különböző országokban és politikai rendszerekben élő művészek globális kommunikációját. A Mail Art alapelve - azaz hogy bárki lehet művész, szerkesztő, valamint tartalom kreatőr - tökéletesen beleillett az 1960-70-es évek kortárs művészeti szemléletébe; a korszak egyik legjelentősebb művésze, Joseph Beuys például a művészet és az élet közti határ eltörlését hirdette. Beuys az egyik vele készült interjúban³² úgy fogalmazott a művészet mibenlétét illetően, hogy az már oly mértékben kibővült, hogy ma már minden hétköznapi (normál) szituáció művészetnek tekinthető.

29 TAR Domonkos: Selényi Pál és a xerográfia. *Fizikai Szemle*, 1997/1. 5-9pp.

30 LUDOVICO 2012. 43p.

31 Mail Artnak nevezzük azt a művészeti mozgalmat, melynek alapja kis méretű műtárgyak postai úton való terjesztése. Forrás: Tate Modern, London. <https://www.tate.org.uk/art/art-terms/m/mail-art> (Utolsó letöltés: 2024.08.31.)

32 *Beuys*. Dokumentumfilm, rendezte: Andres Veiel, 2017. <https://www.youtube.com/watch?v=Sn2VSGwzMsE> (Utolsó letöltés: 2024.08.31.)

A Mail Art mozgalom Magyarországon is jelentőségteljes volt, elsősorban Galántai György és Beke László nemzetközi kapcsolatainak köszönhetően.³³A Mail Art mozgalomba becsatlakozó művészek értelemszerűen különböző nyomtatványok, fénymásolatok és zinek formájában kommunikáltak egymással, ugyanakkor létrejöttek különböző csak a Mail Artra jellemző alműfajok, mint amilyen például a művészbélyeg, vagy az assembling³⁴. Az assemblingek olyan kollektív kiadványok voltak, amelyeket a legváltozatosabb témákban, több művész munkájából állítottak össze. A résztvevők a kiadvány példányszámának megfelelő nyomatot postáztak a szerkesztőnek, aki a beérkezett lapokat összefűzve elkészítette a kiadványt. Az első magyarországi assembling az Artpool művészeti kutatóközponthoz, valamint Galántai György és Klaniczay Júlia munkásságához fűződik. A *TEXTILE WITHOUT TEXTILE*³⁵ (Textil textil nélkül) című, 1980-ban született kiadvány, 52 művész, sokféle technikával készített eredeti munkájából készült háromszáz számozott példányban. A kiadvány mappa jellegű, a borító prespán lemezből szitanyomással készült A/4-es méretben. Óvatosságból mint a Vas Megyei Múzeumok Katalógusai 61. számának melléklete lett kiadva.³⁶

Időrendben tovább haladva, a fénymásolás elterjedését követően a digitális technológiák, a személyi számítógépek és az otthoni nyomtatók az 1980-as években történő megjelenése volt a következő lépés, amely egyértelmű fordulatot jelentett a független kiadványkészítés történetében. Ezeknek az

---

33 A mozgalom történetének feldolgozásával évek óta foglalkozik az Artpool művészeti kutatóközpont. Honlapjukon elérhetőek a kutatás eredményei. <https://www.artpool.hu/MailArt/chrono/bevezeto.html> <https://www.artpool.hu/MailArt/MAonline-publ.html> (Utolsó letöltés: 2024.08.31.)

34 Az assembling nem összekeverendő a 20. század elején használt az asszablázs technikával.

35 <https://www.artpool.hu/bookwork/textile/default.html> (Utolsó letöltés: 2024.08.31.)

36 Forrás: Artpool. <https://www.artpool.hu/Publicationshu79-91.html#textile>

eszközöknek a megjelenése ugyanis azt jelentette, hogy gyakorlatilag bárki, anélkül hogy elhagyná otthonát potenciális kiadványkészítővé válhatott. Ezzel egyidőben jelentek meg az első digitális adathordozók, például a floppy lemez, amely már alkalmas volt számottevő méretű digitális tartalom raktározására. Ennek köszönhetően számos független magazin kezdett el a nyomtatott kiadványok mellett extra digitális tartalmakat kínálni floppy lemezen, később pedig CD-ROM-on³⁷, ez az előrelépés pedig azt jelentette, hogy az interaktivitás, valamint a multimédiás tartalmak integrálásának lehetősége is bekerült a kiadványszerkesztés eszköztárába, legalábbis egy időre.

A zine kultúra, a 20. század végén élt virágkorát jelzi, hogy 1982-től majdnem húsz éven keresztül működött a *Factsheet Five* című magazin, amely rövid ismertetőket és kritikákat közölt frissen megjelent független zinekről és egyéb kiadványokról.³⁸ Az alapító, Mike Gunderloy mintegy tízezer tételes zine és Mail Art gyűjteménye, ma a New York State Library gyűjteményének részét képezi és katalogizálás alatt áll.³⁹ Az 1990-es évek végére Alessandro Ludovico⁴⁰ becslése alapján mintegy ötvenezer zine jelent meg világszerte rendszeresen, témájuk pedig lefedte a szociális élet és a magánszféra minden területét. A zine és független kiadvány kultúra beágyazódását jelzi a professzionális kiadók és terjesztők megjelenése, a terület kutatóinak felbukkanása, valamint a fanzine szekciók kialakulása a közkönyvtárakban. Ennek az aranykornak vetett végét az 1990-es évek közepének gazdasági válsága, amely a postai és szállítási költségek emelkedésének köszönhetően több nagy nemzetközi zine kiadó becsődüléséhez vezetett. A gazdasági fejlemények és az ezzel párhuzamosan berobbanó World Wide Web együttes hatásaként épp ezért a 21. század első évtizedében számos független kiadványkészítő átállt a kizárólag digitálisan és online elérhető tartalomgyártásra. A zinek nagyrészből blogok, a magazinokból hírportálok, a művészkönyvekből és fotókönyvekből pedig kreatív website-ok lettek, melyek szó szerint elárasztották az internetet.

---

38 LUDOVICO 2012. 49p.

39 Forrás: Wikipédia. https://en.wikipedia.org/wiki/Factsheet_Five (Utolsó letöltés: 2024.08.31.)

40 LUDOVICO 2012. 49p.

A nyomtatás evolúciója

A nyomtatás evolúciója

A 21. század legnagyobb, szövegekkel szemben támasztott elvárása, hogy minden online, megosztható, szerkeszthető és kereshető legyen. Ennek eredményeképp az összes hagyományos, azaz a digitalitás előtti médium (rádió, videó, hangfelvétel, stb.) radikálisan átalakult. Ennek ellenére, a jelenkor követelményeihez való alkalmazkodás eredményeképp, a hagyományos médiumok közül egyik sem tűnt el teljesen, pusztán csak - kisebb, vagy nagyobb mértékben - átalakultak. A nyomtatott papírlap látszólag a médiumok utolsó mohikánja, amivel még nem történt radikális változás a hagyományos kiadványkészítés tekintetében. Mivel ahogy látni fogjuk, ez a fejlemény a történelem folyamán folyamatosan elodázódott, így jogosan vetődik fel a kérdés, hogy a papír valóban halálra van-e ítélve. Egyszer egy szép napon valóban megtörténik majd, hogy a digitális képernyő teljesen át fogja venni a papír privát és szakmai életünkben betöltött helyét?

Az első nagy "papír-szkepticizmus" minden bizonnyal a 19. század végén feltalált telegráfhoz köthető. Az újságíró Tom Standage, 1998-ben megjelent *The Victorian Internet*¹ című könyvében állítja, hogy a telegráf a könyvnyomtatás óta megjelent legnagyobb kommunikációs találmány, melynek elektronikus tranzakciós képessége miatt a kezdetekben sokan várták tőle a nyomtatás felváltását. A telegráf után már csak egy lépés volt a telefon feltalálása, aminek megjelenéséhez ha lehet még utópisztikusabb elméletek tapadtak. Octave Uzanne és Albert Robida, 1894-ben kiadott, *La fin de Livres*² (A könyvek vége) című rajzos kötetében például azt vízionálták, hogy az egykor könyvekben gyűjtött információ a telefon drótokon keresztül,

---

1 Tom STANDAGE: *The Victorian Internet*. Phoenix, Chicago, 1998.

2 Albert ROBIDA - Octave UZANNE: *La Fin Des Livres. The End Of Books - A prognostication from the past*. Project Gutenberg EBook, 2001. <http://www.gutenberg.org/files/2820/2820-h/2820-h.htm> (Utolsó letöltés: 2024.08.31.)

hangüzenetekben fog majd eljutni az otthonokba és a közterekre, illetén módon pedig a “drót meg fogja fojtani a lomha papírt”³. A nyomtatás jövője - borítékolta Uzanne és Robida -, hogy a nyomtatott papír a hétköznapi és az üzleti kommunikáció szintjére limitálódik. Érdekes módon, jóslatukkal ellentétben napjainkban épp az ellenkezője tapasztaljuk, azaz míg postai levél helyett e-mailezünk, vagy online intézzük ügyeinket, addig a könyvkiadás továbbra is jól működő iparág.

Pár évtizeddel később - 1930-ban - Bob Brown a *The Readies* című manifesztumban vélekedik hasonló szkepticizmussal a nyomtatott médiumokról. Elképzelése szerint a technika fejlődésének és az elektromosság terjedésének köszönhetően a nyomtatott szöveg nem fogja bírni a tempót a haladással.⁴ Az lassú és időigényes olvasás helyett pedig Brown egy olyan olvasógépet vízionál, amelynek segítségével tíz perc alatt leszünk képesek több száz oldal elolvasására. A történelem újabb fintora, hogy a Brown által vizionált gép leginkább a nem sokkal később feltalált mikrofilm-olvasóra hasonlított, ami - amint az a későbbiekben kiderült - sokkal inkább a nyomtatott formátum népszerűsítését és annak megőrzését szolgálta, mintsem felváltotta volna azt.

A napi- és hetilapok megjelenését követően, időrendben rádió a következő jelentős tömegmédium, amely az 1940-es években élte fénykorát, ám még ebben a periódusban sem tudta visszaszorítani a nyomtatott sajtó iránti keresletet.⁵ Az 1945-ös, tizenhét napig tartó new yorki újságkihordó sztrájk alatt például naponta tízezrek álltak sorba kedvenc lapjaik nyomdái előtt a friss számokért, annak ellenére, hogy a rádiók a helyzetre való tekintettel éjjel-nappali műsorszórást biztosítottak és sűrűbben olvastak be híreket.⁶

3 “Wires will strangle the sluggish paper”. In: Alessandro LUDOVICO: *Post-Digital Print – The Mutation of Publishing since 1894*. Onomatopoe, Eindhoven 2012. 17p

4 Uo. 19p

5 Marshall McLuhan: *Understanding Media - The Extension of Man*. MIT Press, Massachusetts, 1994.

6 LUDOVICO 2012. 21p

Az 1950-es évek közepétől az Amerikai Egyesült Államokban a televízió viharos gyorsasággal terjedt el. Barbier és Lavenir szerint a televízió 1950 és 1960 között vált igazi tömegmédiummá. 1950-ben az amerikai háztartásokban 3 millió televíziókészülék működött, míg 1961-ben már 57 millió.⁷ A korábbi tömegmédiomokhoz viszonyítva a televízió volt az, ami leginkább veszélyesnek tűnhetett a könyvnyomtatás számára, hiszen vizuális eszközről volt szó, mely magában egyesítette az újság és a rádió képességeit, ezzel pedig a nyomtatott papír valóban nehezen tudott versenyezni. Ennek ellenére, a posztdigitális korszakban inkább úgy tűnik, hogy míg a könyvnyomtatás könnyűszerrel túlélte a televízió feltalálását, addig a televíziós műsorszórás erőteljesen vesztesre áll az online streaming csatornákkal szemben.

Az 1980-as évektől elsősorban a bürokrácia felől indult el az igény a papírhasználat redukálására, valamint digitális, kis helyet foglaló, elektronikus kereshető adatbázisok létrehozására. De előbb-utóbb, a minden tartósnak hitt elektronikus adathordozóval megtörtént adatvesztések hamar kizárták a csak digitálisan történő adattárolás lehetőségét.⁸ Az adathordozók instabilitása mellett a felhasználók megszokásai is nehezítették a helyzetet, hiszen a legtöbb ember mindig is a nyomtatott formát választotta és választja, ha egy nagyobb terjedelmű szöveget kell elolvasnia. Hamar kiderült, hogy a teljes papír mentesség (paperless office) csak illúzió, vagy az IT cégek marketing fogása, a valóságban pedig egyelőre nem kivitelezhető.

Az 1980-as évek közepén az Apple Macintosh számítógépeinek, PostScript lézer nyomtatójának, valamint a kapcsolódó szoftvereknek köszönhetően forradalom következett be a tipográfiában. Ezt követően a kiadványszerkesztés teljes folyamata szép lassan digitalizálódott és ma már csak az utolsó lépés, a valódi nyomtatás az, amely történhet hagyományos, offszet nyomdagépeken is. A digitalizációnak köszönhetően a tervezés során

---

7 BARBIER, Frédéric – LAVENIR, Catherine Betho: *A média története Dieterotól az internetig*. Osiris, Budapest, 2004. 266p

8 LUDOVICO 2012. 26p

olyan lehetőségek váltak elérhetővé, mint a sztochasztikus szűrés, amely elsősorban az árnyalatokban megjelenő vizuális egyensúly megteremtésére és a zavaró tényezők kiküszöbölésére irányuló bonyolult matematikai folyamat.⁹ Ezek a tervezési finomhangolások a korábbi analóg módszerekkel egyáltalán nem is voltak lehetségesek, így az elkészült kiadvány vizuális összhangja nagyban múlt a nyomdászok megérzésein. Napjainkban nagy kérdés, hogy a tervezők mennyire adják át az irányítást az egyre intelligensebbé váló szoftvereknek, amelyek akár már önállóan is képesek teljes értékű vizuális tartalom generálására. Az ilyen, a mesterséges intelligenciára épülő szoftverek készítenek arra a kortárs designereket, hogy az experimentális tipográfia felé orientálódva, kimozduljanak a tradicionális tervezőgrafika nyújtotta keretek közül és mindig legalább egy lépéssel előrébb legyenek, mint a komputer által generált kép. Az is feltételezhető, hogy ezeknek a fejleményeknek köszönhető, hogy az experimentális tipográfiai vonal a művészkiadványok piacán is igen számottevő, mint azt később látni fogjuk a magyar színtéren is, például Balla Dóra és Palotai Gábor munkáin keresztül.

A digitalizációt követően kétségtelenül átalakultak mozgókép-, vagy zenefogyasztási szokásaink. Ez a változás azonban elsősorban a fogyasztási felületek átalakulásában jelentkezett, például jellemzően már nem kazettáról hallgatunk zenét, hanem számítógépes hangfalakból, vagy fülhallgatóból mp3 file-ok formájában. A tartalom (zene, film) megmaradt, viszont a display felület megváltozott. A nyomtatott kiadványok esetében a lényeges különbség az, hogy itt a hordozó és a tartalom szerves egészként működik, ezek pedig egymástól nem elválaszthatóak. Ráadásaképpen a hordozófelület, azaz a könyv (füzet, zine, stb.) mint tárgy egészen változatos formákat tud öltetni méretében, kivitelében és minőségében összehasonlítva egy technikai adathordozóval, amely szükségszerűen kénytelen alkalmazkodni a hozzá tartozó lejátszó eszközhöz. Lehet éppenséggel négyszögletes bakelit

lemezt készíteni, vagy gömb alakú CD-ROM-ot, de ez esetben a hordozott információ, megfelelő lejátszó készülék hiányában fogyaszthatatlanná válik. Összefoglalva tehát a nyomtatott kiadvány nem pusztán adathordozó, hanem maga a display felület is, amely a mögötte álló évszázadok alatt igen változatos és szofisztikált formátumokat öltött, épp ezért a felhasználók szeretik ezeket a változatos tárgyakat a saját birtokukban tudni.

Összességében elmondható, hogy a papír és a pixel kiegészítik egymást; ami nyomtatásban megjelenik, értelmezhető úgyis, mint a web kvintesszenciája. A nyomtatott anyagok szerkesztői kurátorokká váltak, vagyis ők határoznak arról, hogy mit érdemes papíron rögzíteni és ezzel megőrizni az örökkévalóságnak, illetve indirekt módon egyúttal arról is, hogy mi az, amit nem érdemes kiemelni az internet végtelen információ áradatából. A nyomtatott szöveg emellett a lelassulás, az elmélyedés és a hardveres, szoftveres, valamint az elektromosságtól való függetlenség szimbólumává is vált napjainkban.

A posztdigitális nyomtatás

A posztdigitális nyomtatás

A digitális forradalom óta eltelt évtizedek talán legmeglepőbb tanulsága, hogy az internet hétköznapiává válása nem jelentette a nyomtatott kiadványkészítés korszakának végét. A posztdigitális éra jellemzője a mérhetetlen információs túlterheltség. Az ebben rejlő számtalan lehetőség kétségtelen, ugyanakkor a befogadó szempontjából természetes igény jelentkezik valamifajta szelekcióra, és a megszürt információ kézzelfoghatóvá tételére. Az internet elterjedése a nyomtatott médiumok közül talán a hagyományos újságírást hozta a legnehezebb helyzetbe. Az online újságírás gyorsaságával, költséghatékonyságával, valamint a benne rejlő audiovizuális potenciállal a nyomtatott sajtó egyszerűen nem tud versenyezni. Ugyanakkor, ahogy az e-book és a pdf megjelenése sem jelentette a könyv kihalását, úgy az online újságok megjelenése sem jelenti a nyomtatott magazinok megszűnését (legalábbis egyelőre így tűnik). 2007-ben, Arthur Sulzberger Jr., a *New York Times* kiadója például így fogalmazott: “Nem igazán tudom, hogy öt éven múlva ki fogjuk-e még nyomtatni a Times-t, és tudják mit? Nem is érdekel.”¹

A nyomtatott újságírás kényszerű újradefiniálásának egyik hozadéka a longform-journalism jegyében készült magazinok megjelenése. Ezeknek a folyóiratoknak a közös jellemzője, hogy viszonylag ritkán, évente egy-két tematikus számmal jelentkeznek, a bennük szereplő cikkek terjedelmesek és tudományos igényvel készülnek, valamint nagy hangsúlyt fektetnek a designra, a tipográfiára, a lapszámokban szereplő képes tartalomra. A vizuális kultúra területén az utóbbi néhány évben különösen jellemző az ilyen típusú folyóiratok elterjedése, amelyek közül a londoni székhelyű *Migrant Journal*-t mindenképpen érdemes kiemelni. A *Migrant* szerkesztői, bár

1 “I really don’t know whether we’ll be printing the Times in five years, and you know what? I don’t care either.”[em]Times[/em]’ Sulzberger: Newspaper Will Be Around For a Long Time. *Observer*. 2007.02.12. <https://observer.com/2007/02/emtimesem-sulzberger-newspaper-will-be-around-for-a-long-time/> (Utolsó letöltés: 2024.08.21.)

folyóiratként definiálták a kiadványt, ahogy a névválasztás is utal rá, már a 2016-os induláskor tudták, hogy összesen hat tematikus lapszámot terveznek. Amellett, hogy az egyes számok egy-egy szűkebb témát tárgyalnak, a *Migrant* egyfajta ernyőként szolgáló átfogó tematikus felülettel is rendelkezett, mely a vándorlás témája volt a legváltozatosabb értelmezésekben.

Természetesen ellenpélda is akad a nyomtatott kiadványok világában, azaz vannak olyan kiadványtípusok, amelyek nem tudták felvenni a kesztyűt a világháló képességeivel. Az internet előtti világban, még elsősorban könyvekből tájékozódunk az élet ügyes-bajos dolgait illetően. Ebben az időszakban a házi könyvtárak jelentős részét adták szótárak és lexikonok, valamint a kézikönyvek. A kézikönyvek definíció szerint egy-egy tudományág, vagy szakterület gyakorlati ismereteit összefoglaló kiadványok, melyek kezdetben szöveges, később pedig gazdag képes tartalommal kiegészülve adtak iránymutatást az adott területen elmélyülni vágyók számára. A műfaj fénykorában a legelterjedtebb kézikönyvek talán a szakácskönyvek voltak, de kertészetről, kutyatartásról, szabás-varrásról, barkácsolásról, otthoni orvoslásról, és az élet minden területéről elképesztő mennyiségű képes szakirodalmat kínáltak a könyvesboltok világszerte. Mára a kézikönyvek szinte teljesen elvesztették a jelentőségüket, hiszen internet birtokában különböző honlapokról, blogokról és elsősorban a Youtube-ról sokkal frissebb és részletesebb, fotókkal és főként mozgóképpel kiegészített információkat szerezhetünk. Ebből adódóan az internet elterjedésének egyik áldozata a könyvkiadás kontextusában - a szótárak és lexikonok mellett - minden bizonnyal a kézikönyv műfaja, hiszen a dolgok mai állása szerint ötven vagy száz év múlva valószínűleg csak az antikváriumokban és esetleg a könyvtárak ritkaságai között lehet majd ilyen típusú útmutató kiadványokkal találkozni.

Felmerülhet azonban a kérdés, hogy mégis miért van létjogosultsága a nyomtatott kiadványoknak egy olyan világban, ahol a képernyőn az internet segítségével korlátlan mennyiségű szöveg jeleníthető meg. A kérdés megválaszolása rendkívül sokrétű, de az alábbi aspektusok minden bizonnyal hozzájárulnak a posztdigitális korban tapasztalható, a művészeti kiadványok piacán tapasztalt expanzió feltérképezéséhez.

A fizikai tér aspektusa:

A nyomtatott lapokon megjelenő szöveg egy olyan térélményt generál, amely teljes mértékben integrálódik valós, háromdimenziós privát tereinkbe. Ezáltal sokkal konkrétabb fizikai térélményt generál, mint a képernyőn megjelenő szöveg. Ez a térélmény pedig az elmúlt évezredek folyamán már integrálódott a szenzoriális percepciónkba, vagyis a papírra nyomtatott szöveget sokkal könnyebben tudjuk fogyasztani, mint a virtuális tartalmakat. A képernyőn megjelenő szöveg bár imitálja a nyomtatott szöveg attribútumait, fogyasztása mégis sokkal absztraktabb tájékozódási képességeket igényel. Tovább fokozza ezt a bizonytalanságot a különböző digitális felületek és olvasó szoftverek által használt eltérő menürendszer és az ikonok, funkciók sokasága. Mindezekből fakadóan a képernyőről való olvasás sokkal kevésbé rutinszerű, mint a nyomtatott anyagokon belüli tájékozódás.

Az érinthetőségi tényező ('tangibility factor')² aspektusa:

A szaglás, a hallás és a látás mellett a tapintás az az érzékszerv, amely a legközvetlenebbül részt vesz az ember tárgyhoz való viszonyában, ami még radikálisabb érzékelési különbségeket eredményez a digitális és a nyomtatott kiadványok között. A papír a térben való fizikai jelenléte háromdimenzióban is jelzi a tartalom fizikai létezését. Egy könyv, füzet, vagy újság megérinthető, kölcsönadható, vagy éppen kitehető a polcra, ezzel pedig különböző szociális

2 Tangibility factor. In: Abigail J. SELLEN - Richard H. R. HARPER: *The Myth of the Paperless Office*. The MIT Press. Massachusetts 2002. 101,201 p.

interakciókat is generál. Ez a fizikai térben való létezés olyan egyedi plusz értéket ad a papíron is létező tartalomnak, amely az online térben nem imitálható. Érdekes módon, minél inkább túlburjánzik körülöttünk a digitális kultúra, annál inkább felerősödik a papír tapinthatóságának élménye, amit a digitalizáció előtti korokban talán észre sem vettünk.

A hagyományos, és különösen a művészkönyv kiadásban a tapintás sok információt ad a médiumról. Ebben a tekintetben a papírválasztás folyamata még mindig fontos része a minőségi kiadók munkájának. Információt ad a színről (látvány), a textúráról (tapintás) és az illatról (szaglás), amelynek a lehető legjobban összhangban kell lennie az általános tartalommal. A tapintás elsősorban közvetlen információt ad a látás bevonása nélkül, nem optikai funkcióban. Könnyen elképzelhető, hogy a már egy adott könyvet ismerő olvasók a borító textúrája, mérete és illata alapján még bekötött szemmel is képesek lennének azonosítani azt.³ A művészkönyvek tekintetében az anyagiség jelentősége az évek során exponenciálisan növekedett, a 21. századra számos technikai lehetőség kínálkozik különböző különleges és egyedi textúrák és anyag elemek felhasználására a lapokon vagy a borítón.

Ezek alapján talán nem véletlen, hogy a művészkönyvek kiállításának és árusításának máig elsődleges médiuma a vásár formátum, amikor leggyakrabban a készítők maguk mutatják be kiadványaikat az érdeklődőknek, közvetlen interakcióba kerülve az olvasóval és megosztva a tapinthatóság élményét. Az artbook fair-eken és artzine vásárokon ezzel együtt az előállító és a fogyasztó közvetlen kapcsolatba kerül, ez pedig napjaink a globalizált nagyiparra épülő fogyasztói társadalmában egészen különleges és ritkán tapasztalható élmény. A vásárok mellett számos kortárs mű is a művészkönyv alkotója és befogadója közti kapcsolattal foglalkozik. Ilyen volt például Daniel Knorr 2017-es, *Materialization*⁴ című installációja

3 Alessandro LUDOVICO: *Tactical Publishing. Using Senses, Software, and Archives in the Twenty-First Century*. MIT Press, London-Massachusetts, 2024. 26p

4 <https://www.documenta14.de/en/artists/13593/daniel-knorr>, Videódo-

a Documenta 14 athéni szekciójában, melynek során a művész a helyszínen a látogatókkal beszélgetve, saját kézzel préselt le kidobásra ítélt tárgyakat, melyeket üres könyvek lapjaira applikált, ezáltal a jelenlévők személyre szabott és teljesen egyedi művészkönyveket vihettek haza magukkal.

A fény aspektusa:

A legtöbb képernyőn olvasható digitális tartalom a kijelzőknek köszönhetően fényt bocsájt ki magából. Ez a világító hatás - amely Marshall McLuhan szerint a katedrálisok ólomüveg ablakaihoz teszi hasonlatossá a képernyőről való olvasás élményét⁵ - azt eredményezi, hogy a fény közvetlen a retinába érkezik, a látás élményét erősen stimulálva. Ehhez képest a papíron publikált tartalom a környezetből érkező fény visszaverődésének köszönhetően válik fogyaszthatóvá, ez pedig kevésbé megerőltető a szem számára. Nem is beszélve arról, hogy például az e-book olvasók általában fekete-fehér képet adnak, ami ideális lehet egy regény esetében, de a gazdag fotóanyagot, vagy színes illusztrációkat tartalmazó kiadványok, illetve méginkább a művészkiadványok esetében az e-bookok képminősége messze elmarad egy jó minőségű nyomtatott verziótól.

A szagolhatóság aspektusa:

Mint azt bizonyára már mindannyian tapasztaltuk, az egyes könyveknek határozott illata van. Elmondható ez az egyes kötetekről is, amennyiben pedig belépünk egy könyvtárba, vagy könyvesboltba rögtön érezhetővé és nyilvánvalóvá válik, hogy a változó korú, méretű és anyagú könyvek tömegeinek együttes illata speciális atmoszférát teremt. Ennek az illat élménynek a digitális világban való előteremtése (egyelőre) lehetetlen küldetés, hiszen eredője a egyértelműen a papír és a tinta speciális elegye.

---

kumentáció: <https://www.youtube.com/watch?v=9UoOgbRke9g> (Utolsó letöltés: 2024.08.21.)

A megismételhetőség (repeatability⁶) aspektusa:

Amikor egy könyvet, magazint, vagy egyéb nyomtatott művet olvasunk, akkor pontosan abban a befogadói élményben van részünk, mint az adott anyag más olvasóinak. Ezzel szemben mikor digitális fájlokat másolunk akkor változhat a tördelés, a sorköz, a betűtípus, vagy netán kimaradhatnak szövegegységek. Mindez elegendő ahhoz, hogy teljesen megváltoztassa a szövegobjektum jellegét, ezáltal alapjaiban változtatva meg a befogadás élményét.

Az egyéni befogadói élmény aspektusa:

Amennyiben birtokunkban van egy újság, egy könyv, vagy bármilyen nyomtatott anyag, úgy kedvünk szerint formálhatjuk azt, mégpedig saját igényeink szerint. Félbehajthatjuk, könyvjelzőt tehetünk bele, aláhúzhatjuk, sőt akár kitephetünk oldalakat, vagy kivághatunk képeket belőle. Bár a számítógépes szoftverek igyekeznek hasonló funkciókkal fejleszteni a rendelkezésre álló eszköztárat, az élmény mégsem ugyanaz.

A tájékozódás aspektusa:

A nyomtatott lapokon és a könyvekben való tájékozódásunk elsődleges eszköze a statikus fotografikus memória, melynek köszönhetően képesek vagyunk emlékezni az adott oldalra, szövegre, vagy ábrára, ahol azt a bizonyos információt olvastuk. Ehhez képest a kijelzőn befogadott szöveg esetében nem működik jól fotografikus memóriánk, hiszen a felület folyamatos változásban van; mi magunk mozgatjuk olvasás közben. Ráadáséppen ebben a kontextusban a kijelző mint tárgy jelenti az állandóságot, a rajta olvasott és látott információ pedig változik, így nem igazán van mibe kapaszkodni, mikor vissza szeretnénk keresni egy bizonyos információt (hacsak nem mentettük el a pontos webhelyet). Épp ezért, míg az 1990-es években és a 2000-es évek elején a szoftverfejlesztők és webdesignerek teljesen új kinézetű

olvasó programokkal kísérleteztek, addig a 2010-es évektől kezdődő nagy újítás, hogy a tervezők visszatértek a könyv formátum imitálásához a digitális felületeken is, hiszen kiderült, hogy ez a legfelhasználóbarátabb forma. Ennek a fejleménynek az oka egyrészt a a korábbi elszabadult webdesignok részleges használhatatlansága volt, másrészt pedig az, hogy a tervezők arra számítanak, a felhasználó úgymint kinyomtatja majd a dokumentumot, a szövegnek pedig a papíron is értelmezhetőnek kell maradnia.⁷

A gyűjthetőség aspektusa:

Ahogy a digitalizáció révén csökken a nyomtatott könyvek száma, úgy válik egy-egy nyomtatott kiadvány egyre értékesebbé. Ebben pedig nagy szerepe van a gyűjtői szemléletnek is, különösen a könyvritkaságok, valamint a művészkiadványokpiacán. Ezek a kiadványok ugyanis amellett, hogy limitált példányszámban készülnek, sok esetben szignózottak és számozottak, ezáltal pedig minden egyes kinyomtatott darab egyedivé és gyűjthetővé válik, amit egyre inkább igyekszik kiaknázni a független művészeti kiadványokra specializálódott műtárgypiac és galéria hálózat. A jelenséget jól illusztrálja az művészeti kiadvány vásárok (artbook fairek) és zine fesztiválok évről évre bővülő listája, amely a növekvő piaci igényekre történő egyértelmű reflexió.

A könyvritkaságok és artzine szubkultúra esetében, mivel a használatban lévő archiválási módszerek igen időigényesek, a globális nagyvállaltok pedig inkább a mainstream és sok felhasználót vonzó tartalmakra koncentrálnak, ezért felértékelődik a kisebb méretű magángyűjtemények és a mikrointézmények által létrehozott kollektívák szerepe. Ezek az elhivatott, beazonosítható magángyűjtők és kisméretű iniciatívák jellemzően hosszú éveket, vagy egész életművüket a kiadvány kultúra egy adott szeletének összegyűjtésére és feldolgozására szentelik. A gyűjtés elsődleges célja és velejárója a tárgyak fizikai birtoklása. Ezek a gyűjtemények sok esetben a világ számára teljes

mértékben láthatatlanok, vagy csak keveseknek van hozzáférésük. Épp ezért hatalmas szerepük lehet az ezekből a különleges gyűjteményekből szervezett kiállításoknak⁸, valamint a kollekciók minél átfogóbb online jelenlétének.

A bizalom aspektusa:

Bár az interneten korlátlan mennyiségű információ lelhető fel, mégis a felhalmozott adatmennyiségnek köszönhetően igen nehéz a szelekció. Ebből adódóan az olvasók, kutatók, felhasználók nagyrésze még mindig nagyobb bizalommal fordul a nyomtatott és leginkább a könyv formátumban (is) megjelent források felé. Természetesen ennek tudatában vannak az online világ gerincét alkotó nagy cégek is, így napjaink jellemző tendenciája a meglévő nyomtatott szakirodalom folyamatos digitalizációja és online felületeken való elérhetővé tétele, elég ha csak a Google Scholar⁹, vagy a Google Books¹⁰ alkalmazásokra gondolunk. Ezek a törekvések működőképese

azon kiadványok esetében, melyek elsődleges célja az információközvetítés

8 Ilyen átfogó, több gyűjtemény bevonásával készült és a területen mérföldkőnek számító kiállítás volt például a bécsi Kunsthalle, Publishing as an Artistic Toolbox: 1989–2017 című kiállítása 2018-ban, mely ezen kutatáshoz hasonló kérdések megválaszolására tett kísérletet.

https://artviewer.org/wp-content/uploads/2018/01/Publishing_BOOKLET_EN.pdf
(Utolsó letöltés: 2024.08.21.)

9 A Google Scholar egy szabadon hozzáférhető internetes keresőmotor, amely a tudományos irodalom teljes szövegeit, vagy metaadatait indexeli a kiadói formátumok és változatos tudományágak egész sorával. A bétaverzióban 2004. novemberében kiadott Google Scholar index a legtöbb recenzált online tudományos folyóiratot és könyvet, konferencia-cikkeket, téziseket és disszertációkat, nyomtatványokat, kivonatokat, műszaki jelentéseket és egyéb tudományos irodalmakat tartalmazott, beleértve a bírósági végzéseket és szabadalmakat is. Noha a Google nem teszi közzé a Google Scholar adatbázisának méretét, a tudometriás kutatók becslései szerint körülbelül 389 millió dokumentumot tartalmaznak, beleértve cikkeket, idézeteket és szabadalmakat, ezáltal 2018 januárjában a világ legnagyobb tudományos keresőmotorjává vált. Forrás: Wikipédia. <https://scholar.google.com/> (Utolsó letöltés: 2024.08.21.)

10 A 2004-ben, a frankfurti könyvvásáron bejelentett és elindított projekt keretében a Google 2019-ig mintegy 45 millió könyvet szkennelt be és tett részben, vagy teljes egészében elérhetővé online felületein. Forrás: Wikipédia. <https://books.google.com/> (Utolsó letöltés: 2024.08.21.)

(tudományos szakirodalom, szakkönyvek, stb.), azonban értelmezhetetlenek a design tárgyként is működő művészkiadványok esetében, ahol a szöveges és vizuális tartalom, a nyomdai kivitel, a tipográfia, valamint a papírminőség és egyéb tényezők együttesen hatnak a befogadóra. Arról nem is beszélve, hogy az olyan cégek digitalizációs törekvései, mint amilyen az Amazon, elsősorban üzleti érdekeket szolgálnak és a nyomtatott, vagy az e-könyvek eladási számainak növelésére irányulnak. A tudományos archívumok és online könyvtárak ilyenén összefonódása az elsősorban a profitot szem előtt tartó globális nagyvállalatok működésével számos dilemmát és aggodalmat vet fel. Fontos megjegyezni azt is, hogy a keresőmotorok online digitális “válaszai” jelentős etikai kompromisszumokat hordoznak, amelyeket üzleti modelljük alapoz meg, és amelyek a szponzorált találatok előtérbe helyezését vonják maguk után. E keresőmotorok melyek az új ismeretek szinte kizárólagos forrásaként prezentálják magukat, veszélyesen figyelmen kívül hagyják a kutatók és könyvtárosok által hosszú idő alatt, gondosan kiépített tudáskapcsolatok hatalmas hálózatát.¹¹

Az adatmegőrzés aspektusa:

Szintén megoldatlan probléma a digitális és nyomtatott információhordozók kérdéskörében a hosszú távú raktározás és archiválás kérdésköre. A floppy lemezeektől kezdve, a CD-ROM-okon át, eljutva a külső meghajtók és merevlemezek kudarcáig, az IT szektor egyelőre nem tud felmutatni olyan offline digitális információ raktározásra alkalmas technológiát, amely biztosan nem vezetne adatvesztéshez, legalább a következő ötven évben. Ezeket az adathordozókat, mint ahogy az elmúlt negyven évben felhasználói szinten is tapasztalhattuk érzékenyen érintik a külső hatások, mint amilyen a napsütés, a páratartalom, vagy a hőmérséklet ingadozás, számos okból kifolyólag belülről roncsolódhatnak, emellett pedig hihetetlen sebességgel

11 Alessandro LUDOVICO: *Tactical Publishing. Using Senses, Software, and Archives in the Twenty-First Century*. MIT Press, London-Massachusetts, 2024. 169p

kopik ki mögülük a szoftveres és hardveres háttér, vagyis az is előfordulhat, hogy egy ép adathordozón található ép információhoz nem tudunk hozzáférni megfelelő számítógép, laptop, CD meghajtó, vagy olvasóprogram hiányában. Ehhez képest a legrégebb könyvtárban őrzött és teljes egészében megmaradt kiadvány, a Gyémánt Szútra¹², több mint ezeregyszáz évvel ezelőtt íródott. Nagyon úgy tűnik tehát, hogy a nyomtatott könyveket csak az igazán súlyos természeti katasztrófák, vagy a szándékos könyvrombolás veszélyeztetik. Mindezek fényében jelen pillanatban a nyomtatott könyvek digitalizációjára irányuló törekvések elsősorban inkább a hozzáférhetőséget képesek szolgálni, mint a hosszú távú tartalom megőrzést (archiválást), hiszen ez utóbbira a nyomtatott forma egyelőre biztonságosabb megoldásnak tűnik.¹³

A sérülékenység aspektusa

Bár a könyv is viszonylag sérülékeny tárgy, amely tűzre, vízre, gyűrésre és tépésre rosszul reagál, hozzájuk képest egy laptop, tablet, vagy e-book olvasó sokkal sérülékenyebb és akár már egy szerencsétlen elejtéstől is roncsolódhat. Emellett bár könnyen hordozható eszközökről van szó, áramot azonban (legalábbis időnként) igényelnek, így a töltöttségi szint és az elektromossághoz való hozzáférés nagyban befolyásolja a tartalomhoz való hozzáférést is.

A tulajdonjog aspektusa:

Bár a fizikailag létező nyomtatott könyvek jelentős méretű helyet bitorolnak élettereinkből, a megvásárlást követően teljes mértékben a mi tulajdonunkká válnak. Ennek eredményeképp megunt, vagy kiolvasott könyveinket bármikor elajándékozhatjuk, kölcsönadhatjuk, vagy eladhatjuk, esetenként pedig ez üzletnek sem rossz, hiszen egyes kiadványok (és különösen a limitált

---

12 A könyvet a British Library őrzi, és a benne szereplő dátum szerint i.sz. 868 májusában íródott. <https://web.archive.org/web/20131110093610/http://www.bl.uk/onlinegallery/sacredtexts/diamondsutra.html>

13 LUDOVICO 2012. 124p

példányszámú művészkönyvek, fotókönyvek, vagy fanzine-ok) képesek az értéknövekedésre. Ezzel ellentétben, e-könyv vásárlása esetén életreszóló szerződést kötünk az értékesítővel, amelyben garantáljuk, hogy a kiadványt nem adjuk tovább, nem osztjuk meg másokkal és nem értékesítjük, így az egyetlen lehetőségünk az e-kiadvány kitörlése, azaz megsemmisítése, amennyiben további tárhelyre van szükség.

Végezetül, a túlzott online jelenléttel kapcsolatban még nem esett szó egy olyan aspektusról, amelynek következményeit egyelőre még csak találgatni tudjuk, ez pedig az online létből fakadó folyamatos megfigyeltség. Napjainkban még nem tudjuk, hogy valójában kik és milyen célokra tudják majd felhasználni azt a rengeteg adatot, amely internet és közösségi média felhasználóként percről percre raktározódik minden egyes internetezőről, az azonban bizonyos, hogy már kezdenek megjelenni olyan neo-analóg csoportosulások, akik szívesebben használják például radikális politikai, vagy underground tartalmak megosztására az offline teret. Összefoglalva, a posztdigitális korszakban már nem az a kérdés, hogy el fog-e tűnni a könyvnyomtatás, vagy hogy a printelt, vagy az elektronikus kommunikáció a felsőbbrendűbb, hanem az, hogy melyiket mire érdemes használni.

Egy dolog azonban van, amire a nyomtatott könyv soha nem lesz képes, ez pedig a multimédiás tartalmak integrálása. A videók, hangok és egyéb interaktív tartalmak közvetítése, valamint a wifi kapcsolaton keresztüli azonnali frissítés lehetősége mind olyan funkciók, amelyek forradalmasították az elektronikus tartalomközlést és amivel a könyv, vagy a nyomtatott folyóirat nem tud versenyezni. 2015 körül például igen népszerű volt multimédiás tartalmak telefonos applikációk segítségével olvasható QR kódok formájában való integrálása, napjainkban azonban úgy látszik, hogy leszállóágban van a QR kód használat (bár ezen disszertáció későbbi fejezeteiben mégiscsak fontos szerepe lesz a QR kódoknak).

Bár a fenti szempontrendszer alapján úgy tűnhet, hogy ez a szöveg a nyomtatott kiadványokhoz való visszatérés mellett érvel, korántsem erről van szó. Ezek az aspektusok csupán arra hivatottak rávilágítani, hogy a mindennapjainkat egyre inkább átszövő digitális kultúra mellett miért van létjogosultsága a nyomtatott kiadványoknak és különösképpen azoknak a design tárgyakkal, amelyeket művészkiadványoknak hívunk. Szintén fontos kiemelni, hogy épp az internet és digitalitás által kínált lehetőségek azok, amelyek az elmúlt években a független művészeti kiadványok piacának határozott expanziójához vezettek. Ahogy azt már a korai fanzine-ok, vagy a Mail Art mozgalom esetében is láthattuk, az effajta szubkulturális kiadványmegosztás hálózatos hátteret igényel, a napjainkig megismert legkiválóbb és legátfogóbb hálózat pedig egyértelműen a World Wide Web. A független kiadói színtér az internetnek és a közösségi média arra alkalmas felületeinek (pl.: Instagram, Facebook csoportok) köszönheti egyrészt az olyan globális művészkönyv és artzine terjesztők megjelenését és virágzó működését, mint az Idea Books¹⁴, valamint azt a lehetőséget, hogy könnyű szerrel tudomást szerezhethetünk és hozzájuthatunk akár a világ másik felén megjelent független kiadványokhoz. Mindemellert pedig nem elhanyagolható az a tudásmegosztás sem, amely különböző online zine, művészkönyv és fotókönyv közösségeken keresztül, szintén a világhálónak köszönhetően, nap mint nap történik és amely lehetővé teszi a rendszeres kapcsolattartást a szcena művészei számára.

A kiadványok tekintetében bekövetkezett paradigmaváltás, azaz az ahogy egy kötet pusztán információ hordozóból értékes design tárggyá válik, remekül megfigyelhető a kortárs művészkiadványok esetében. Az 1990-es évek végéig ugyanis, például a fanzine-ok, jellemzően valamilyen radikális politikai, vagy társadalmi üzenetet hordoztak. Ehhez képest a posztdigitális

---

14 A disztribútor honlapja: <https://www.ideabooks.nl/> (Utolsó letöltés: 2024.08.21.)

korszak független kiadványkészítési praxisának fókuszában a tartalom mellett a vizuális és szimbolikus történetmesélés, valamint a gondosan megtervezett design tárgy áll. Ezeknek a kiadványoknak az esetében egyértelmű, hogy fontos a fizikai kontaktus teremtés az olvasó és a nyomtatott anyag között, mely kivitelezhetetlen kizárólag az online térben.

Self-publishing és design - a végtelen lehetőségekről

Self-publishing és design - a végtelen lehetőségekről

Összefoglalóan a kiadvány (printed matter) fogalmával jelöljük azokat a sokszorosított nyomtatott anyagokat, amelyek ölthetnek könyv formátumot, lehetnek fotókönyvek, művészkönyvek, illusztratív kötetek, de akár magazinok, vagy zinek (pl.: artzine, fanzine) is. Ezek a művészkönyvek származhatnak kiadóktól, önálló művésztől, vagy független kollektívától is, mindenesetre együttesen hagynak intellektuális, esztétikai és designtörténeti nyomot a világ könyvespolcain. A könyvtárakra jellemző szigorú kategorizálástól kissé elemelkedve érdemes megpróbálni egyfajta hibrid, interdiszciplináris és kísérleti nézőpontba helyezkedve értelmezni a kiadványok önkifejezési módjainak sokféleségét. A kiadványok készítői a munkafolyamat során mindannyian designer-ekké válnak; legyenek akár vizuális művészek, akik egy-egy kötet bizonyos részeiért felelősek, olyan művészek, akik integrálták a publikációs tevékenységet művészeti praxisukba, gyűjtők, akik könyvkollekcióikkal új kontextusokat teremtenek, vagy akár a nagyobb művészkönyv és artzine kiadók komplex tevékenységükön keresztül. Mindannyian olyan elkötelezett szereplői a design és a vizuális művészet ezen területének, akiknek mindennapi gyakorlatait a különböző művészeti és kommunikációs területek keresztezése és többnézetűsége járja át. Emellett minden szereplőben közös, a könyv mint fizikai tárgy (design objekt) iránt érzett feltétlen elköteleződés.

Az elmúlt húsz évben lezajlott virtuális forradalom ellenére, ahogy azt a fentiekben is láttuk, a papír és a nyomtatás nem tűnt el. Sőt, napjainkban a technikai lehetőségek tárháza a korábbi perspektívákhoz képest határtalanabb, mint valaha. A független könyvkiadási gyakorlatok - az intézményesült mainstream könyvkiadás mellett -, a művészek, független designerek, és a teoretikusok számára is hozzáférhetővé és nem utolsó sorban megfizethetővé váltak a digitális nyomtatásnak, az ingyenes internetes promóció lehetőségének, vagy épp a nemzetközi futárszolgálatoknak köszönhetően. Összefoglalva tehát a vizuális történetmesélés lehetőségei sokkal demokratikusabbá és globálissá váltak. El Lissitzkij így fogalmazott 1926-ban, a sorok pedig közel száz évvel később is elgondolkodtatóak: “Annak ellenére, hogy a könyvgyártás, mint minden más gyártási terület, válságon megy keresztül, a könyvkiadás lavínája évről-évre növekszik. A könyv ma a legmonumentálisabb művészeti forma; már nem csak a bibliofil finom kezei simogatják, hanem százezer kéz ragadja meg.”¹ Ahogy a 20. század gazdasági válságai, úgy ezidáig a 21. század pénzügyi nehézségei sem jelentették a könyvnyomtatás kimúlását. A piaci logikának való ellenszegülés különösen jellemző a művészeti területre, amely egyaránt köszönhető a független könyv designerek és az alkotóművészek eltökéltségének, valamint az olvasók határozottságának.

De mik a könyv jövőjében rejlő további lehetőségek? Igaz, a médium csupán csak párszáz éves, mégis számos potenciál rejlik benne, ami a jövőt illeti. Ennek a vizsgálatához érdemes elengedni a könyvet mint

---

1 “Notwithstanding the crisis which book production, like every other area of production, is undergoing, the avalanche of books grows with every passing year. The book is the most monumental art form today; no longer is it fondled by the delicate hands of a bibliophile, but seized by a hundred thousand hands.” El Lissitzky: *The Future of the Book*. 1926. In: *New Left Review*. (Volume 1, № 41: January-February 1967). p43. https://monoskop.org/images/6/6a/Lissitzky_El_1926_1967_The_Future_of_the_Book.pdf

szilárd és statikus formátumot és mint holisztikus jelenséget értelmezni, amely alkalmas arra, hogy összekapcsolja, erősítse és kommunikációra sarkallja a hordozott tartalmat és a kivitelezés formáját, azaz design-ját.² A könyv formátum a 20. század avantgard művészeti hagyományából építkezve a legeszenciálisabb mód, amely képes lehet lebontani a vizuális művészetek és az alkalmazott design közt húzódó határvonalat, a fal helyett pedig hidat képezni a kettő között. Az művészkiadványokban rejlő számos potenciál közül az egyik legfontosabb, hogy komplex befogadói élményt biztosítanak, vagyis a szöveges és képes tartalom, a nyomdai kivitel, valamint a tipográfia és a design együttesen hatnak a befogadóra. Az élmény szerves részét képezi a kötetek megérintése, kézbefogása, a lapozás aktusa, valamint az, hogy a kiadvány megvásárolható, hazavihető, az élmény pedig ezáltal újra és újra átélhető. A példányszámnak köszönhetően ráadásul ez a folyamat egyszerre több helyen, szimultán is megtörténhet, a világ legkülönbözőbb pontjain. A független kiadványkészítés tehát egy olyan terület, amely elsősorban a könyv fizikai tárgyként való létezésének és design-jának köszönhetően számottevő politikai és kommunikációs potenciállal bír.

Napjainkban, a posztdigitális korban a kiadványkészítés új korszakának küszöbén állunk. A korszak és a kortárs tendenciák megértéséhez elengedhetetlenül szükséges az újradefiniálás, valamint a szükséges alapfogalmak tisztázása. Például a festészethez képest a nyomtatás még mindig nagyon fiatal műfaj, nem is beszélve a nagy narratív társműfajról, az irodalomról, amelyhez képest a papíron történő vizuális történetmesélés (visual storytelling) kétségkívül gyerekcipőben jár. A tabletek és a virtuális kommunikáció korporatív világában a független kiadványkészítés a kevés tudatos választások egyike, hiszen a

---

2   Natasha CHRISTIA (ed.): *Read or Die. The Book: On Endless Possibilities*. Independent Publishing Fair Barcelona 2015. The Folio Club, Barcelona. 2015. p4.

nyomtatványok kézzelfoghatóak, hordozhatóak, valamint egészen más intermediális élményt biztosítanak, mint a digitális tartalmak.³ Talán nem annyira látványosak és gyűlékonyak is, ugyanakkor a legmegbízhatóbb adathordozók, analógok és lehetnek forradalmiak is amennyiben szükséges. A könyvek, André Mallraux-t megfogalmazásában, “múzeumok falak nélkül”⁴, így a nyomtatott forma előtt álló lehetőségek száma is határtalan.

---

3 CHRISTIA 2015. p 7.

4 André MALRAUX: *Museum Without Walls*. Secker & Warburg, 1967. https://monoskop.org/images/0/0a/Malraux_Andre_1947_1974_Museum_Without_Walls.pdf (Utolsó letöltés: 2024.08.31.)

A

**művészkiadványok
típusai**

A művészkiadványok típusai

1. Művészkönyv (artists' book)

A művészkönyvek egy, vagy több képzőművész által művészeti projektként vagy termékként tervezett könyvformájú kiadványok, amelyekben a könyv mint médium a művészi jelentés aktív vagy releváns összetevője.¹

Művészkönyv, vagy artists' book alatt leegyszerűsítve, olyan kiadványokat értünk, amelyek önmagukban és saját jogukon tekinthetőek műalkotásnak, azaz nem más médiumban készült művek reprodukcióit mutatják be lapjaikon, ellentétben a kiállítási katalógusokkal, vagy monográfiákkal. A művészkönyv olyan autonóm műalkotás, amely a könyv médiumának sajátos anyagi, szerkezeti és funkcionális paramétereit használja ki (borító, papír, méretek, oldalak sorrendje, oldalelrendezés, nyomtatás, tipográfia, kép, szöveg és kép kölcsönhatása, nyomdai példányszám, terjesztés stb.). A művészkönyv alternatívájaként a múltban a „bookwork” kifejezést javasolták, és alkalmanként még mindig használják a nemzetközi diskurzusban.

A művészkönyvek leggyakrabban már első pillantásra sem úgy néznek ki, vagy nem úgy működnek, mint egy hagyományos monográfia, kiállítási katalógus vagy magazin. Ezek a kiadványok gyakran hibridek és határozottan multi- vagy intermédiás jelleget mutatnak; a borítók, az oldalkiosztás, a reprodukciók és feliratok hiánya vagy sajátos használata, az információnyújtás, -torzítás vagy -tagadás módja, a fizikai vagy technikai

kivitelezés szokatlannak, esetleg zavarónak tűnik, és túlnyomórészt vizuális, vagy poetikus funkcióval és hatással bír.²

Az 1990-es évek óta, amikor a művészek kiadványai nagyobb figyelmet és elismerést kaptak (és esetenként kanonizálódtak), egyes tervezőgrafikusok az általuk tervezett könyveknek a művészkiadványok megjelenését kölcsönzik. Ennek eredményeképpen néhány művészeti kiadvány, album, vagy katalógus néha művészkönyvnek, vagy akár fanzine-nek tűnik, de igazából nem az. A művészek által készített vagy tervezett könyvek is könnyen összetéveszthetők a valódi művészkönyvekkel. Sok esetben találkozhatunk olyan könyvtárgyakkal is, amelyek csupán könyvnek látszó tárgyak, vagy hagyományos könyvekkel, amelyeket művészek írnak, nem pedig írók, történészek, kurátorok vagy filozófusok. Az ilyen megkülönböztetések lényegesek, hiszen nem minden művészkönyv tekinthető műalkotásnak. Másfelől egy valódi művészkönyv külsőleg könnyen összetéveszthető reklám- és kiállítási katalógusokkal, magazinokkal, képregényekkel, fotóalbumokkal vagy irodalmi kiadványokkal. A művészkönyvek alkotói gyakran szándékosan használják ezeket a kész mintákat, és külső struktúrákat vesznek át, hogy ezeket saját művészeti koncepciójuknak megfelelően alakítsák át.³ Sokszor a művészek szándékosan keltenek zavart azáltal, hogy kiadványuknak egy hétköznapi műfaj, például gyermekkönyv, kifestőkönyv, képregény, kézikönyv, vagy verseskötet megjelenését adják. Minden más műfajtól azonban megkülönbözteti a művészkönyvet az, hogy akár úgy is tekinthetünk rá, mint egy nyomtatott műalkotásra, vagy egy művészeti projektre könyv formájában.

A művészkönyvek fontos jellemzője, hogy a művészt egyedüli szerzőként tünteti fel, vagyis nincs szó külső szerkesztőről vagy szerzőről a kiadvány létrehozásakor. Ez általában azt jelzi, hogy a művész teljes jogú

---

2 DOCKX - PAS 2023.

3 Clive PHILLPOT: Some Contemporary Artists and their books. in: *Booktrek. Selected Essays on Artists' Books (1972-2010)*. JRP | Ringier & Les Presses du Réel. Zürich - Dijon, 2013. pp. 94–118.

szerző és felelős a kiadványért, nem pedig annak passzív alanya. A szerzőség azt is jelenti, hogy a művész felelősséget visel a kiadvány koncepciójáért. A szerzőség és a művészi felelősség természetesen megosztható, például amikor egy képzőművész szorosan együttműködik egy grafikkussal, költővel, íróval vagy egy másik képzőművésszel. Egy művészkönyv további ismérve, hogy definíció szerint a művész életében jelenik meg, biztosítva a kiadásban való aktív részvételt.

A vizsgált időszakban, vagyis az ezredforduló után több példát találhatunk akár a hazai színtéren is arra, hogy grafikusok készítenek olyan kísérleti kiadványokat, amelyek „autonóm tervezésnek” számítanak, és a művészkönyv irányába mozdulnak el. Azokban az esetekben, amikor a tervező átveszi a szerző szerepét, ugyanúgy beszélhetünk művészlönyvekről. A grafikai tervezés és a képzőművészet közötti határok az utóbbi években egyre inkább elmosódnak látszanak, de az 1920-as évekből származó futurista, dadaista, szürrealista vagy konstruktivista kiadványok azt mutatják, hogy ezeket a határokat már akkor is átlépték.⁴

A művészkönyvek jellemzője, hogy több példányban léteznek (még ha a példányszám limitált is), valamint a műtárgypiac áraihoz képest olcsók, ennek köszönhetően pedig viszonylag széles körben és demokratikusan elérhetőek. Ha egy művész által készített könyv kiadatlan, akkor egyedi műalkotás (esetleg makett, vagy dummy), tehát nem művészkönyv. Emiatt szükséges feltétel, hogy legyen valamekkora nyomtatott példányszám belőlük, bármilyen alacsony is az. Minél nagyobb a példányszám, annál „nyilvánosabb” a kiadvány. A művészkönyvek célja, hogy belépjenek a nyilvános térbe, de formájuk és terjesztésük révén a privát szférában teljednek ki, azaz megvásárolva és hazaszállítva biztosítanak egyedi befogadói élményt tulajdonosuk számára. Ha a példányszám nagyságát említik egy művészkönyv esetében, az informatív többlettértékkel bír, de

önmagában nem kritérium a magas edíció. Három példánytól kezdve elvileg már művészkönyv kiadásról beszélhetünk, de igazi kiadvány a nyilvánosságra hozatal értelmében valójában csak néhány tucat példánytól lehetséges.⁵ A száz alatti példányszám nagyon korlátozott; nyilvánvalóan nem tesz lehetővé széles körű terjesztést. A nagyon kis példányszámban való kiadásnak a művészkönyvek esetében lehetnek anyagi okai, de célja lehet a ritkaságra való szándékos törekvés is. Az úgynevezett mikrokiadók legtöbb megjelenése az ilyen szándékosan kis példányszámú, nem kereskedelmi célú kiadások közé tartozik, ezért gyakran kézzel nyomtatják és kézzel kötik őket. A mikrokiadás olyan kiadókra utal, amelyek szándékosan kis példányszámot és általában szubkulturális közönséget szolgálnak ki hiánypótló kötetekkel. Számos művészkönyv ebben a szférában helyezkedik el, ahogy a magyar praxisokon keresztül is látni fogjuk.

Egy művészkönyvnek ugyanakkor nem kell feltétlenül ritkának, vagy alacsony példányszámúnak lennie. A ma rendkívül ritkának számító kiadványok gyakran eredetileg nem voltak azok, és nem is akartak azok lenni. Jelenlegi ritkaságuk az egyes történelmi kiadványok iránti nagy kereslet eredménye. Például Ed Ruscha füzetét eredetileg párezer példányban nyomtatva, néhány dollárért kínálták, mára viszont különösen drága kuriózumokká váltak.

Az egyedi könyvművek gyakran csak minimálisan különböznek az enigmatikus, szoborszerű könyvtárgyaktól. Egy műalkotás reprodukálhatósága - mind vizuális, mind szöveges elemeinek sokszorosíthatósága - nem csupán azt jelenti, hogy nyomtatásban megjelenhet, hanem azt is, hogy szélesebb körben terjeszthetővé válik. A több példányban előállított művek sokkal több emberhez juthatnak el, mint az egyedi alkotások, mivel minden egyes példány „eredetinek” tekinthető, és így kevésbé kötődik egy adott helyszínhez és időponthoz. Ezáltal olyan közönséget is elérhetnek,

amely korábban nem látogatott művészeti intézményeket vagy kiállításokat, ahol egyedi műalkotásokkal találkozhatott volna. A művészkönyv így semmiképpen sem ugyanaz, mint a múzeumban, vagy galériában kiállított könyvtárgy. Ezzel a kifejezéssel olyan egyedi műalkotásokra (néha könyvszobrok vagy könyvasszablázsok formájában) utalunk, amelyek könyv formáját öltik magukra, vagy valódi könyveket használnak alapanyagként. Számos kiállításon a művészkönyveket és a könyvtárgyakat együtt mutatták és mutatják be, ami némi terminológiai zavart okoz. Hazai példaként említhetjük a székesfehérvári Szent István Király Múzeumban több alkalommal megrendezett Nemzetközi Művészkönyv kiállításokat, ahol szinte csak könyvtárgyakat állítottak ki művészkönyvként.

A művészkönyvnek számos válfaja létezik a fanzine-típusú, pár oldalas kiadványoktól, a reprezentatív fotókönyvekig. Ezek a könyvek a legváltozatos nyomdatechnikával, kötéssel és papírra készülnek, de közös jellemzőjük, hogy valahol a tervezőgrafika, a vizuális művészet, a könyvkiadás, a design és a kísérleti elbeszélés által behatárolt mezőben helyezkednek el. A művészkönyvek végső formája és kivitele a művész szoros felügyelete mellett alakul ki, vagyis a könyv a műalkotás létrehozásának szándékával készül. A művészek gyakran veszik igénybe nyomdák és grafikusok szakértelmét terveik megvalósításához. Számos művész számára azonban a fényképezőgép és a nyomdai berendezések nem csupán eszközök, hanem az alkotói folyamat szerves részét képezik. Miután elsajátították a szükséges technikai ismereteket, nincs szükségük előre elkészített modellekre: a könyv fokozatosan, a munka előrehaladtával formálódik meg.

A művészkönyv gyakran nem lineáris, és olykor véletlenszerű olvasást igényel, hasonlóan ahhoz, ahogyan egy kép vagy fénykép vizuális elemeit szemléljük. A lapozás olyan, mintha egy különálló komponensekből álló kollázs vagy montázs felületén barangolnánk, vagy mintha filmet néznénk, ahol a képek elemei nem térbeli, hanem időbeli sorrendben kapcsolódnak

egymáshoz, és így alkotnak egységet. A művészkönyvek esetében a kép és szöveg közötti kapcsolat nem csupán illusztratív, hanem inkább interaktív. A művészkönyvre ugyanakkor sokkal inkább a művészi szerzőség, nem pedig az anyagi megnyilvánulás jellemző. Nem kell tehát kézzel készítettnek, bibliofilnek lennie, korlátozott példányszámban készülnie, luxuspapírra nyomtatva, szignózva és számozva lennie, vagy eredeti grafikával rendelkeznie, bár ezek közül egy vagy több jellemzővel sok esetben rendelkezhet.

A legtöbb művészkönyv saját kiadású, esetleg kisebb nyomdák, független kiadók, vagy művészcsoportok gondozásában jelenik meg, általában alacsony példányszámban. A művészkönyvek sok esetben számozottak és szignóztak. A művészek kiadványaikat kézzel is számozhatják, ez a grafikai hagyomány öröksége, de ez nem releváns kritérium. A művészkönyvek sokszor nem rendelkeznek ISBN (International Standard Book Number) számmal, egyes művészek szándékosan elutasítják a köteles példányok könyvtári leadásával járó ISBN-szám igénylést.

A művészkönyv az 1960-as években nyerte el azt a formáját, amelyet ma ismerünk és művészkönyvként definiálunk. Ettől kezdve jó néhány kanonikus képzőművész teljes értékű művészeti médiumként használta a könyvet. A művész-szerző hagyományával való radikális szakítás Clive Phillpot szerint egészen pontosan meghatározható időpontban, 1963 áprilisában történt, amikor Ed Ruscha, a kaliforniai művész, váratlanul kiterjesztette művészi tevékenységét a festményekről, grafikákról és rajzokról a könyvek készítésére. Ekkor adta ki *Twentysix Gasoline Stations* című, kisméretű papírkötésű könyvét (A National Excelsior Press, 1963).⁶ Ahelyett, hogy egy más személy által írt szöveget illusztrált volna, Ruscha egy lineáris sorozatot készített nehezen körülírható fotó képekkel, dokumentálva a benzinkutakat, amelyek az amerikai 66-os országúton helyezkedtek el Los Angeles (akkori lakóhelye) és Oklahoma City (ahol felnőtt) között. Ez a könyv

teljes mértékben eltért a korábbi, limitált példányszámú luxuskönyvektől, amelyeket olyan művészek illusztráltak a 20. század elején, mint Picasso, Matisse, Miró és Chagall, vagy az avantgárd mozgalmak irodalmi alapokra építő kiadványaitól. Az új művészkönyvek, például Ruscha műve, olcsók voltak (a *Twentysix Gasoline Stations* például három dollárba került), kézre álltak (elfértek a zsebben), és jelentősen nagyobb példányszámban készültek (az első kiadás 400 példány volt). Ruscha könyve minden szempontból inkább hasonlított egy kereskedelmi forgalomban előállított illusztrált füzethez, és úgy tűnik, hogy ez volt az alkotó szándéka is. Ruscha egyszerűen a hagyományos könyvkereskedelmi gyakorlatot követte, nem pedig a művészeti kiadók által alkalmazott módszereket. Így a művészet egy olcsó formáját tette elérhetővé egy másfajta közönség számára, másféle terjesztési rendszer révén. A 20. század közepétől nagyon hamar népszerűvé vált az az elképzelés, hogy a művészek könyv formájában is kifejezhetik magukat, szövegek és/vagy képek segítségével, hogy kijelentéseket tegyenek vagy művészetet alkossanak. A művészkönyv mint autonóm médium 1969 körül kezdett igazán elterjedni, amihez Ed Ruscha példája, a konceptualizmus térnyerése, valamint a hatvanas évek végének politikai és társadalmi eseményei jelentős inspirációt nyújtottak. „Az 1960-as években megszületett új művészeti médium - a művészkönyv - alapvetően különbözik minden olyan könyvtől, amelyet korábban művészek készítettek.”- írja Clive Phillipot⁷.

A 20. századi második felében született tehát meg az a művészkönyv fogalom, amelyet ma is alkalmazunk. Ekkortól az alkotók szakítottak az avantgárd, elsősorban a szövegre koncentrááló irodalmi hagyományával és a vizuális tartalom került előtérbe. A szerzőség újraértelmezése és a szöveg helyett, a képekkel történő történetmesélés (visual storytelling) az, mely megkülönbözteti a művészkönyvet más, képeket tartalmazó, művészekről

7 Clive PHILLPOT: Könyvek kortárs művészekről. In: *Idegen az ajtóban. Újfajta jelölési rendszerek a huszadik század második felének művészetében és irodalmában*. Balassi Kiadó. Budapest, 1999.

szóló, vagy művészek által szerkesztett kötetektől. Ez az a pont amikortól az alkotók a könyv struktúrájára mint a mű integráns részére tekintenek és az a tartalommal együtt válik több példányos képzőművészeti objektté. Napjainkban egyre több kortárs művész használ nyomtatott anyagot, gyakran válaszul az információ és a kommunikáció messzemenő digitalizálására, dematerializálódására és felgyorsulására. A nyomtatás tehetetlensége és stabilitása sajátos lehetőségeket teremt.

A kortárs művészkönyvek, amelyek új vizuális nyelveket és tartalmakat közvetítenek, akár hagyományosabb, akár szokatlanabb struktúrákat alkalmazva, azt vetítik előre, hogy a könyv nem csupán múlttal rendelkezik, hanem jövője is lehet. Különösen igaz ez most, amikor az új digitális technológiák felszabadították a műfajt hagyományos, hétköznapi szerepéből, az egyszerű információhordozás funkciójából.

2.A fotókönyv (photobook)

Számos konceptuális művészkönyv (például Ed Ruscha könyvei) tartalmaz fotográfiákat, de általában inkább művészkönyvnek, mintsem fotókönyvnek tekintik őket. Ha a szóban forgó fotókönyvet olyan fotográfus készítette, aki a képzőművészet világában is elismerést élvez, ez mindenképpen jelzésértékű. Ahhoz, hogy egy fotókönyvet művészkönyvnek lehessen tekinteni, a szerzőség mint művészi felelősség szempontját is figyelembe kell venni. Az utóbbi években egyre több fotográfus vállalja a szerzői szerepet, konceptuálisan közelíti meg a könyvet, és elmosódnak a fotókönyvek és a művészkönyvek közötti határok. Így megállapíthatjuk fotókönyvek olyan művészkönyvek, amelyek túlnyomórészt fényképes tartalom narratív bemutatására használják a könyv formátumot.

Az fotókönyv, azaz olyan fotográfiákat tartalmazó kiadványt, amely nem egy már meglévő sorozat bemutatását szolgálta, hanem a kiadvány maga volt a képanyagot hordozó médium, Ed Ruscha készítette 1963-ban (*Twentysix Gasoline Stations*).⁸ Ezt a kiadványt tekintjük egyúttal az első művészkönyvnek is. Érdekes anekdota, hogy Ruscha 1964-ben közzétett egy hirdetést a pár hónappal korábban megjelent, *Twentysix Gasoline Stations* című fotókönyvéről az *Artforum* márciusi számában. Ruscha néhány grafikai munkát végzett a magazinnak, cserébe pedig megjelenési lehetőséget kapott a magazin hirdetési hasábjain. A hirdetésen a könyv borítója szerepelt és az alábbi szöveg: REJECTED Oct. 2, 1963 by the Library of Congress, Washington 25, D.C. Azaz VISSZAUTASÍTVÁ, 1963. október 2-án a Washington D.C.-i Kongresszusi könyvtár által. A hirdetés háttérében az állt, hogy Ruscha beküldte a frissen megjelent könyv egy példányát, az USA összes kiadványának összegyűjtésére hivatott központi könyvtárba, a kötetet

8 Forrás: <http://www.vam.ac.uk/content/articles/a/books-artists/> (Utolsó letöltés: 2024.02.27.)

azonban valamiért mégis visszapostázták neki. A kiadvány úgy nézett ki és úgy volt kötve, mint egy könyv, mégis lehetett valami a tartalmában, vagy a felépítésében, amely alapján az ügyintéző könyvtáros arra a megállapításra jutott, hogy ez a kötet nem könyvtárba való.⁹ Talán a beazonosítható könyvkiadó feltüntetésének hiánya, vagy a szokatlan és homályos művészi intenció volt az eset oka, mindenesetre akkor és ott a kötet hivatalosan nem minősült könyvnek.

Ez az anekdota kiválóan példázza azt a definíciós zavart, mely azóta is számos alkalommal felmerül a fotókönyvek kategorizálása során. Martin Parr és Gerry Badger, 2004-ben, a *The Photobook: A History Volume I*.¹⁰ című kötetben úgy fogalmaz, hogy a photobook, azaz a fotókönyv olyan könyv szövegekkel, vagy szöveg nélkül, ahol a munka elsődleges üzenetét a fotográfiák hordozzák. Susan Sontag már 1977-ben is azt írja, hogy “a fénykép tálalásának (és általában kicsinyítésének) évtizedek óta a könyv az elsődleges eszköze; ez a forma szavatolja számára a hosszú életet, ha nem épp a halhatatlanságot - hiszen a fénykép sérülékeny tárgy, könnyen elszakad, elkallódik -, s ez a forma juttatja el a nagyközönséghez”.¹¹ Ugyanakkor ez a megállapítás nem azt jelenti, hogy minden fényképet tartalmazó könyv fotókönyv, vagy photobook lenne. A 19. század közepének felfedező fotográfusai is készítettek olyan albumokat, amelyekben egzotikus utazásokat és az utazások során fellelt különleges és ritka növények és állatok képeit jelentették meg. Ugyanakkor ezekben az albumokban a közölt fotográfiák célja elsősorban a dokumentáció, azaz a képek sokkal inkább egy téma illusztrációinak tekinthetők mintsem egy művészkönyv alkotóelemeinek.

Összességében megállapítható, hogy fotókönyvnek hívjuk azokat

---

9 Bruno CESCHEL: *Self Publish Be Happy - A DIY Photobook Manual and Manifesto*. Aperture Foundation. New York, 2015.

10 Gerry BADGER - Martin PARR: *The Photobook: A History Volume I*. Phaidon. London, 2004.

11 Susan SONTAG: *A fényképezésről*. Európa Kiadó. Budapest, 2007.

a művészkönyveket, melyek kizárólag, vagy túlnyomórészt fényképes tartalommal rendelkeznek és a bemutatott sorozat elsődleges médiuma a könyv, azaz nem kiállítótérbe szánt és más médiumra előhívott, vagy kinyomtatott fotóanyagot tartalmaznak. A fotókönyvek sok esetben nem rendelkeznek ISBN számmal és általában szerzői kiadásban jelennek meg.

3. A fanzine, az artzine és a zine

A különböző nyomtatott kiadványok a 20. század avantgard művészeti hagyományából építkezve képesek lebontani a vizuális művészetek és az alkalmazott design közt húzódó határvonalat, a fal helyett pedig hidat képezni a kettő között. Kiváló példa erre a 20. század közepén kialakult kiadvány típus, az úgynevezett fanzine. A fanzine (a fanatic és magazin szavak keverékéből), vagy röviden zine, olyan nem professzionális (ha tetszik amatőr) és nem hivatalos független kiadvány, amelyet jellemzően egy adott kulturális jelenség rajongói készítenek. A kifejezést Russ Chauvenet alkotta 1940-ben megjelentetett *Detours* című füzetét jellemezve¹², és őt követve először a sci-fi rajongók kezdték el használni, majd más, jellemzően zenei szubkultúrák is átvették. A műfajra hivatkozva ma már gyakran csak a rövidebb zine (ejtsd: zin) kifejezés van használatban. A napjainkban készülő zinek olyan nem kereskedelmi, nem professzionális és alacsony példányszámban megjelenő kiadványok, melyeket a szerző (vagy szerzői kollektíva) saját maga készít, publikál és terjeszt.¹³ A fanzine készítés műfaja hihetetlenül szabad; sok esetben otthoni körülmények között DIY logika mentén, vagy a legolcsóbb nyomtatási és fénymásolási eszközökkel készül. Ugyanakkor napjainkban már professzionális, zinekre specializálódott kiadók is működnek, amik gyakran nagy példányszámban és ofszet technológiával (is) dolgoznak. A fanzine készítés gyakran kapcsolódott és kapcsolódik alternatív társadalmi mozgalmakhoz, vagy szól olyan témákról, melyek a hagyományos sajtó felületein nem tárgyaltak és nem tárgyalhatóak. A fanzine-okra igen jellemző a szándékoltan kusza szerkesztés, a kézműves jelleg és olykor a trágár stílus

---

12 https://zinewiki.com/wiki/Louis_Russell_Chauvenet (Utolsó letöltés: 2024.08.31.)

13 Stephen DUNCOMBE: *Notes from the Underground - Zines & the Politics of Alternative Culture*. Microcosm Publishing, Portland. 2017. 9p.

is. Illetve a legolcsóbb nyomtatási technológiák, mint amilyen az írógép, a kézírás, az átfirkálás, a kollázs, vagy a fénymásolás (xerox), vagy a kortárs fanzine készítőik között oly népszerű rizográfia.

A 20. század közepén megjelenő fanzine eredetileg egy olyan szabad publikációs forma volt, amely a különböző szubkultúrák közötti cenzúrázatlan információáramlást szolgált. Az internet elterjedésével a fanzine-ok pozíciója megváltozott, a műfaj ugyanakkor nem tűnt el. A jelenkor, azaz a korábban már tárgyalt posztdigitális korszak fanzine készítői számára továbbra is fontos szempont a tartalmi és formai szabadság és függetlenség, ugyanakkor hangsúlyosabbá vált a füzetek design-ja, a szöveges és képes tartalom viszonya, a tipográfia, vagy akár az igényes és különleges nyomdai kivitel. A jelenkor független kiadványkészítési praxisának fókuszában a tartalom mellett a vizuális és szimbolikus történetmesélés, valamint a gondosan megtervezett design tárgy áll. Éppen ezért gyakran kerül elő a fanzine, vagy a zine szó használata helyett az artzine megnevezés is a kortárs diskurzusban. Ezeknek a kiadványoknak az esetében egyértelmű, hogy fontos a fizikai kontaktus teremtés az olvasó és a nyomtatott anyag között, mely kivitelezhetetlen kizárólag az online térben. Mindezek miatt a fanzine műfaja bár kissé átalakulva, de újra egyre népszerűbb a kortárs alkotók körében.

Az internet előtti világ szubkulturái számára a legfontosabb kommunikációs eszközök a fanzine-ok voltak. A fanzine kezdetben olyan nem professzionális és nem hivatalos független kiadványt jelentett, amelyet jellemzően egy adott kulturális jelenség rajongói készítettek. Ezek a szubkultúrák az 1990-es években a kelet-európai régióban leginkább az underground zenei irányzatok köré csoportosultak, mint amilyen a punk, a hardcore, a metál, vagy akár a zajzene. A fanzine-ok készítői ebben az első aranykorban alapvetően nem vizuális művészek voltak, így az ilyen típusú független kiadványok esztétikája igen változatos és kevésbé igazodott az aktuális képzőművészeti trendekhez.

A zinek azóta is leggyakrabban a szerző saját kiadásában, DIY módszerekkel kivitelezve, alacsony előállítási költséggel és alacsony példányszámban jelennek meg. Természetesen a modern technológiák elterjedése miatt a műfaj masszív változáson ment keresztül az elmúlt mintegy három évtizedben; mind a zinek tartalma, mind funkciója, előállítása és kivitele is megváltozott. Míg a pusztán információközlésre szolgáló fanzine-ok az internetre költöztek blogok formájában, a nyomtatott zinek sokkal személyesebb, jellemzően művészek által készített artzinekké váltak, melyek a klasszikus kollázsolt-fénymásolt készítési mód helyett gyakran használnak rizográf, szitanyomott, vagy digitális nyomtatási technikákat.¹⁴ A zine készítés irányelveit, vagyis a kreativitást, a függetlenséget, a profit figyelmen kívül hagyását, és a hálózatteremtés szándékát azonban nem befolyásolja az alkalmazott nyomtatási technológia.

Annak ellenére, hogy a kortárs artzine inkább tekinthető a fanzine médiumát használó egyedi, de több példányban kiadott műtárgynak, vagy akár egyszerű művészkönyvnek, gyakoriak radikális amatőrizmus jegyében, a barkács-logika mentén készülő DIY zinek is, melyek alkotói gyakran nem rendelkeznek professzionális művészeti praxissal, vagy egyáltalán nincs vizuális művészeti hátterük. Susan E. Thomas megfogalmazásában például, minden zine műalkotás, csak éppen egyes zinek jobban, mások pedig kevésbé nyomatékosítják artefaktum jellegüket.¹⁵ A DIY zinekre jellemző a hihetetlen mértékű műfaji szabadság; sok esetben otthoni körülmények között, a legegyszerűbb nyomtatási és fénymásolási eszközökkel, olcsó papírokat felhasználva készülnek és szinte soha nem rendelkeznek ISBN számmal. A artzine-ek készítőire jellemző a vágy, hogy kilépjenek a művészet intézményes keretei közül, ezért nem tartják fontosnak a könyvesboltokban,

---

14 Alessandro LUDOVICO: *Post-Digital Print – The Mutation of Publishing since 1894*. Onomatopoe, Eindhoven 2012. 43p.

15 Božidar ZRINSKI: *Zine-zbornik / Zine-Miscellany*. MGLC, Ljubljana, 2017. 87p.

vagy a könyvtárakban való megjelenést, szívesebben jutnak el közvetlenül a közönséghez, vagyis a hasonló érdeklődési körűekhez, például vásárok és fesztiválok alkalmával. Az összes zine típusra általában jellemző, hogy fittyet hánynak a kiadványszerkesztés alapvető szabályaira, akár a tördelés és a grafikai szerkesztés tekintetében, akár ami a lábjegyzeteket, vagy a forrásmegjelöléseket illeti. A fanzine-készítés kontextusában értelmezhetetlen például a copyright fogalma, mind a szöveges, mind pedig a vizuális tartalom tekintetében, gyakran jelennek meg lapjaikon plagizált szövegrészek, vagy máshonnan “kölcönvett”, mondhatni kisajátított, fénymásolt képek.

Jól összefoglalja a klasszikus fanzine szerkesztés jellemzőit például Szőnyei Tamás leírása a ma már kultikus angol Sniffin’ Glue-ról: “A nyelvezete kifejezetten szabadszájú volt, a tipográfiája akár egy szakadt ruha, a gátlástalan dilettantizmus gyönyörű diadala; írógéppel készült, a hibákat egyszerűen átgépelve javították vagy fekete filctollal összefirkálták, a címek kézírással táncoltak a cikkek fölött és persze fotók is voltak benne bőven. Az egész arra csábít, hogy nekiülj és összeszerkessz valami hasonlót...”¹⁶ Napjainkban természetesen már nem követelmény a kaotikus szerkesztés, a fénymásolás, vagy az átláthatatlan zavaros oldalkép, ugyanakkor nem is megbélyegző az amatőrségből fakadó ügyetlenség¹⁷.

A (fan)zine kifejezésre pont a fent taglalt műfaji sokféleség miatt szinte lehetetlen rövid és tömör definíciót alkotni, azonban mégis összeállítható egyfajta kritérium rendszer, mely segítségével beazonosíthatóak az ebbe a médiumba tartozó füzetek. Ezek alapján bármely kiadvány tekinthető zine-nek, amennyiben megfelel a következő kritériumok közül valamelyiknek (fontos megjegyzés, hogy nem kell teljesülnie a felsorolt kritériumok

16 SZŐNYEI Tamás: „SZÜKSÉG VOLT EGY ALTERNATÍV SZÓCSÖRE...” Beszélgetés Mark Perryvel. *AL Aktuális / Alternatív / Artpool Levél*. 1984. Május, 40p. <https://www.artpool.hu/Al/al09/Szonyei.html> (Utolsó letöltés: 2024.08.31.)

17 Fanzine Show. Klein Lászlónak A magyarországi “gerillasajtó”, 1986-2006 című munkájából plagizálta Golyhó Mytyx. <https://fanzine2000.wordpress.com/about/fanzine-tortenet-diohejban/> (Utolsó letöltés: 2024.08.31.)

mindegyikének). A fanzine-ok szerzője általában képzőművész, designer, építész, vagy bármilyen más vizuális alkotó. A kiadvány egyértelműen egyedi kivitelű, például szignált, számozott vagy pecsételt, és több példányban létezik, azonban a példányszám limitált. Emellett nem rendelkezik ISBN vagy ISSN számmal, és cenzúrázatlan, lektorálatlan, valamint szerkesztetlen szerzői tartalmakat közöl. A kiadványban kolofón nincs, mérete és formátuma változatos lehet, de a könyv formátumot követi, nem lép ki a háromdimenziós térbe, azaz nem válik műtárgyszerűvé. Az artzine kiadója független, a kiadvány közvetlenül az alkotótól, illetve olyan underground kiadványokra specializálódott és design boltokból szerezhető be, ahol elérhető áron vásárolható meg. Végezetül a zine legfontosabb ismérve, hogy szerzője a kiadványt zine-nek vagy zinnek nevezi.¹⁸

Specifikálva az artzine egy műalkotás, egy napló és egy társadalmi projekt közti mezőben helyezkedik el, a design, a képzőművészet, a képes történetmesélés (visual storytelling) és az irodalom határterületein lavírozva. A szerző célja, hogy rajta keresztül kifejezze egyéni és kollektív identitását és ez az a tulajdonság, ami artzine-eket társadalomtörténeti, művészettörténeti és design történeti lenyomatokká teszi. Az artzine készítés (és bármilyen független kiadványkészítés) háttérében álló, egyik legfontosabb motiváció a kezdetektől az, hogy az információs túlterheltség és a tömegkommunikáció megjelenésével felvéve a kesztyűt, az alkotó egyszerű médiafogyasztóból média kreatorrá váljon, a lehetőségekhez képest demokratizálva a médiaipart. A jelszó pedig egyértelmű: “Minimális felszereltség, maximális lelkesedés”.¹⁹

A artzine-ek kiállításának és árusításának máig elsődleges médiuma

---

18 Jackie BATEY: Art-Zines. The Self-Publishing Revolution: The Zineopolis Art-Zine Collection. In: *The International Journal of the Book. Volume 9. Issue 4.* University of St. Michael's College in the University of Toronto. 2014. <https://zineopolis.blogspot.com/p/d.html> (Utolsó letöltés: 2024.07.31.)

19 MUCSI Emese: Have Fanzine! Artmagazin online. 2013.10.25. <https://www.artmagazin.hu/articles/archivum/7781f706e90ca8937c249c292b84ff1d> (Utolsó letöltés: 2024.05.31.)

a vásár formátum, amikor leggyakrabban a készítők maguk mutatják be kiadványaikat az érdeklődőknek, közvetlen interakcióba kerülve az olvasóval és megosztva a tapinthatóság élményét. Az artbook fair-eken és zine vásárokon az előállító és a fogyasztó közvetlen kapcsolatba kerül, ez pedig napjaink a globalizált nagyiparra épülő fogyasztói társadalmában egészen különleges és ritkán tapasztalható élmény.

Mikrokiadók
Magyarországon
2000-2020

Mikrokiadók Magyarországon 2000-2020

A nyomtatás állami monopólium volt mind a Rákosi-, mind pedig a Kádár-rendszer évei alatt, így nem csoda, hogy az 1990 és 2000 között, a magánnyomtatás lehetőségének újraéledését követően, a self-publishing gyakorlatokat szinte kizárólag a fanzine készítés jelentette. Mivel a kutatás keretein kívül esik a szamizdat kiadás bemutatása, ezért relevánsabb a rendszerváltást követő időszakokkal kezdeni a vizsgált időszak előzményeinek bemutatását. Ebben az időszakban a klasszikus, az 1970-es és '80-as évek hagyományaira épülő fanzine készítés volt jellemző és elsősorban az alternatív zenei színtérhez voltak köthetőek ezek az ambíciók. A jelenség azzal is összefüggésbe hozható, hogy míg Nyugat-Európában és Észak-Amerikában ebben az időszakban már elkezdett terjedni az internethasználat, addig hazánkról ez még egyáltalán nem volt elmondható. Éppen ezért ebben az időszakban a művészek érdeklődését inkább a digitális és a komputerművészet kötötte le, elég ha a C3 Alapítvány tevékenységére és kiállításaira gondolunk.

Mindezek miatt ebben a kezdeti időszakban leginkább a rendszer ellen lázító, vagy a rendszert elviselhetőbbé tenni szándékozó, szövegcentrikus fanzine-ok jelentek meg elsőként és leginkább bizonyos szubkultúrákon belül. A virágkorát az 1990-es években élő magyar antikulturális fanzine-okban közös volt a radikális tartalom, még akkor is, ha azok szinte csak a zenére fókuszáltak. A legelső magyarországi punk zine 1986 decemberében jelent meg a Dead Kennedys-től kölcsönzött *Bleed for me (Vérezz értem)* címmel és több tucat hardcore dalszöveget tartalmazott. A kiadvány valójában a nulladik száma volt a később, 1991-ben *Isten malaca* címmel megjelent fanzinnak, Lévay Tamás szerkesztésében. Lévay egyébként 1988-1996 között a San Franciscó-i *Maximumrocknroll* című amerikai punk magazin tudósítója

volt és rengeteg információt közvetített a magyarországi punk színtérről a vonatkozó amerikai sajtó számára, ő ismertette meg például a nemzetközi színtérrrel Vágtázó Halottkémeket, az Aurórát és a Trottelet is.

A magyar zenei fanzine-ok origója és minden bizonnyal leghíresebbike a *Második Látás* volt. A fanzine első száma 1988-ban Debrecenben jelent meg. Ahogy korábban a szamizdat kiadók megtalálták az állami nyomdákban azokat, akik egy kis mellékesért hajlandóak voltak feketén nyomtatni, úgy sikerült a szerkesztő Rácz Mihálynak is egy debreceni nyomdászt megnyernie a lap előállítására, így a *Második Látás* különleges módon ofszet nyomdában készült, ennek megfelelően pedig igen magas minőségben és példányszámban. Az 1989-es második szám után 1999-ig további tizennégy jelent meg, és a kezdeti bizonytalanságok után évi három számot is kiadott döbbenetesen magas, 1000-1500 példányban. Rácz lapja mérföldkőnek bizonyult a fanzine-ok elszaporodása szempontjából, hiszen követhető mintát teremtett, sőt a szerkesztő maga is lapkiadásra ösztönözte olvasóit az újság hasábjain. 1995-től (a 13. számtól) a *Második Látás* egybekötve jelent meg Vízler Tibor lapjával, a *Straight Edge*-dzel. A *Második Látás* interdiszciplináris mivoltát jól jellemzi a névválasztás, hiszen Rácz elmondása szerint Bódy Gábor „másik látás” kifejezéséből származott, emellett pedig a „*Direkt akció kulturális magazin*” alcímet viselte¹. A *Második Látás* és a hasonló zenei fanzinok (*Nyitott szemmel*, *Rozsdaszín Párduc*, *Mónika*, stb.) oldalai koncertbeszámolókat, kultuszfilmajánlókat, híreket, dalszövegfordításokat, személyes élményeket, képregényeket és a terjedő kapcsolati hálót tovább építő fanzine kritikákat osztottak meg a szubkultúra többi tagjával. A terjesztést a lapgazdák személyesen menedzselték. A fanzine-okhoz levelezés útján lehetett hozzáférni, de elosztópontként működtek különböző klubok, lemezboltok, vagy haladó szellemiségű antikváriumok is. Ezt az első virágkort

---

1 Forrás: Klein László: DIY fanzin(e) kollekció. <https://fanzine.blog.hu/> (Utolsó letöltés: 2024.08.31.)

követően a 2000-es évekre hazánkba is megérkezett az internet, azaz e-mailes levelezőlisták és blogok idősza, ennek köszönhetően pedig elhaltak a korábban indított ellenkulturális fanzine kollektívák, helyükbe pedig jelentős mennyiségben nem léptek újak.

A rendszerváltás utáni évtizedekben új, eltérő motivációjú artzine kiadói tevékenység kezdett kibontakozni a magyar művészeti közegben, külföldi előzmények nyomán. Bár a képzőművészeti kísérletek már jelen voltak a szamizdatokban és a korai punk fanzine-ok egyes részeiben, emellett a fanzine forma alapvetően közel áll a konceptuális kapcsolatművészetéhez (pl.: Mail Art), a 2000-es évek közepén megszületett kortárs artzinek többsége már más motivációval és eltérő, kevésbé DIY, vagy amatőr kiadványszerkesztői hozzáállással készült, mint korábbi elődeik.

Bártovábbra is lényegesszempon tvolt az anyagi ésszellemi függetlenség megőrzése, valamint az alkotó (egyben kiadó) személyes véleményének és ízlésének megjelenítése, a legtöbb esetben már nem volt jellemző az ellenzéki hangvétel, és az artzine-ek elhagyták a magazinszerű formátumot is. A kiadványok gyakran grafikus, vagy designer közreműködésével, tervező szoftverek segítségével és különleges nyomdai eljárásokkal (rizográfia, szitanyomat), vagy jó minőségű digitális nyomtatással készültek, kis sorozatokban, amelyeket kézzel számoztak, és többnyire saját kiadásban (self-published), vagy az alkotók által alapított amatőr kiadókon keresztül jelentettek meg. Sok esetben ezek a kiadványok műtárgystátuszt kaptak, kiállításokon szerepeltek, és miután elfogytak már nem voltak elérhetőek, mivel a másolatok a készítőik szerint nem voltak egyenértékűek az eredetivel. Ebben az időszakban a készítőik már gyakran vettek részt nemzetközi artzine vásárokon és fesztiválokon, ahol hagyományosan saját maguk értékesítették kiadványaikat.

A fanzine-ok artzine formában történő megjelenése jelentősebb számban a 2005-2006 körüli időszakra tehető és már egyértelműen a

vizuális művészetekkel foglalkozó alkotókhoz köthető, ezen belül pedig a legfiatalabb generációhoz, leginkább a Magyar Képzőművészeti Egyetem és a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem egykori hallgatóihoz. Sokan közülük ma is készítenek artzine-eket pl. Fábíán Áron, (Innen Zines), vagy Rohánszky Bence (NOKKIO), mások teljesen maguk mögött hagyták a nyomtatott médiumokkal való kísérletezést mint például a Plágium 2000 csoport tagjai.

A 2000 és 2020 közötti artzine korszakra jellemző, hogy a hivatalos művészeti intézmények diskurzusából szinte teljesen hiányzott a zine-kultúra reprezentálása, a zinek pedig hagyományos könyvesboltokban egyáltalán nem voltak megvásárolhatóak, néhány design bolt polcain jelentek csak meg elvétve. Csupán az alternatív vagy nonprofit galériákban és helyszíneken voltak eseti jelleggel olyan események, amelyek a zine-eket állították középpontba, pop-up shop vagy kiállítás keretében. A magyarországi művészeti élet aktív résztvevői és befogadói közül főleg a fiatal generáció képviseltette magát a zineszubbkultúrában. Ez azt jelentette, hogy bár a szubbkultúra alapvetően nyitott volt, a felvevő és az előállító piac megegyezett. Tehát, az vett zine-eket, aki csinált is, a piacnak elvétve akadt passzív vásárlóközönsége. Ebben az időszakban a projektek sokszor fedték egymást, a mögöttük lévő emberek gyakran ugyanazok voltak, vagy egy ismeretségi körből jöttek, gyakran mellék-projekteket indítottak új névvel. Talán az egyik legfontosabb jellemzője ezeknek a kezdeményezéseknek az volt, hogy működésük a személyes lelkesedésen és kapcsolatokon alapodott, emiatt viszont a mikorkiadók vagy kiadványok gyakran tisztavirág-életűek voltak. A magyarországi piac nagyon kicsi volt és elsősorban a személyes kapcsolatokon alapodott. Mivel a korszak elején nem voltak gyűjtő helyek vagy vásárok, a kiadványokat, mint kincseket kellett keresni. Ekkor még sokszor az online-vásárlás sem volt elérhető, gyakran mindössze egy Facebook oldal szolgált információval a kiadványokkal és a beszerzéssel kapcsolatban. Ebben az időszakban általánosságban megállapítható, hogy a rajzok és a grafikák erősebben képviseltették magukat az artzinek oldalain, mint a fotó.

A kutatás a kijelölt időszakot a legmeghatározóbb mikrokiadói projekteken keresztül vizsgálja. Mikorkiadónak tekinthetünk minden olyan független kiadványkészítői projektet, amely leggyakrabban egy jogilag nem hivatalos kreatív márkanév alatt rendszeresen publikál művészkiadványokat. A mikorkiadókat működtetheti akár egy autonóm alkotó is, de több művészből álló kollektíva is. A magyar és a nemzetközi szinten is jellemző, hogy a mikrokiadók gyakran nyomdaként is működnek, így a kiadás és a gyártás egy helyen összpontosul. A hazai mikrokiadók történetében jelentős szerepe van a rizográf nyomtatás európai elterjedésének. A Risograph a Riso Kagaku Corporation cég által gyártott digitális sokszorosítók márkája, amelyeket elsősorban nagy mennyiségű fénymásolásra és nyomtatásra dolgoztak ki Japánban az 1980-as években. A később korszerűtlenné váló leselejtezett gépnek köszönhetően ezt a nyomdai eljárást a képzőművészek is felfedezték maguknak, hiszen a technológia pontatlanságából adódó effektek és a könnyen felismerhető vibráló színek számos kreatív lehetőséget rejtnek magukban. Az archívumban látható, hogy számos mikrokiadói projekt ezzel a speciális költséghatékony és környezetbarát - mivel a rizográf gépek szója alapú festékkel működnek - technológiával kísérletezik.

Az artzine készítőik és mikrokiadók története egy olyan szelet a magyar művészettörténetben, amelyet korábban tudományos eszközökkel egyáltalán nem dolgoztak fel. A kortárs helyzet feltérképezésére Kazsimér Soma tett kísérletet a Műút Dűlő különszámában 2022-es különszámában, de az olyan korai, ugyanakkor megkerülhetetlen iniciatívákat mint a Plagium 2000, vagy az Innen Zines története nem írta le korábban senki. A disszertáció feltett szándéka a diskurzus elindítása és egy eddig láthatatlan terület feltárása a magyar kortárs művészet és design területén.

XI. Megjegyzések az archívumhoz

A doktori kutatás kiemelten fontos célja, hogy a kutatás tárgyát képező művészkiadványokkal kapcsolatos eredményeket archívum formájában mindenki számára hozzáférhetővé és tovább kutathatóvá tegye. Az archívum első és egyben terjedelmesebb egysége azokat a mikrokiadókat gyűjti össze, amelyek 2000 és 2020 között a legjelentősebbek voltak a művészkiadvány és leginkább az artzine készítés területén. A kutatás során feltérképezett tizenhat mikrokiadói projekt tevékenységét a lehetőségekhez képest legteljesebben gyűjtik össze a következő fejezetek. Mivel a legtöbb ebben a fejezetben bemutatott kiadvány nem rendelkezik ISBN számmal, így hagyományos könyvtári adatbázisokban nem találhatóak meg. Bár csupán öt-tizenöt éves publikációkról van szó, ennek ellenére is sok esetben már a készítőik privát archívumaikban sem találhatóak, elrongyolódtak, elkallódtak, vagy elosztogatták őket. Más esetekben csak egy-egy elhasznált kiállítási példány maradt meg kiadványokból. A kutatás során kiemelten fontos szándék volt a rekonstrukció. Az elsődleges cél ezen mikrokiadói projektek teljes bibliográfiájának maradéktalan összegyűjtése volt. A kutatás során bebizonyosodott, hogy a célkitűzés túl ambiciózus volt és már 2024-ben sem valósítható meg teljes egészében. Mindennek ellenére egy olyan adatbázis jött létre, mely e disszertáció lapjain kívül az online térben is létezik és a következő években nyilvánosan is hozzáférhetővé válik majd. Az online felület előnye a bővíthetőség és pontosíthatóság, így a következő évek célkitűzése ennek a munkának a befejezése és a hiányzó adatok összegyűjtése. A disszertáció keretei nem bizonyulhattak elégségesnek ahhoz, hogy minden összegyűjtött kiadványt teljes terjedelemben bemutasson, ezért a fejezetek végén található QR kódokat megnyitva tekinthetőek meg az egyes mikrokiadók teljes archívumai. Bár a digitális reprodukciók széles körben hozzáférhetővé

teszik a tartalmakat, nem helyettesíthetik egy egyedi, különleges kiadvány fizikai jelenlétéből fakadó élményét. Az online archívum semfelváltani kívánja a nyomtatott verziókat, sokkal inkább rekonstruálni, kutathatóvá tenni és az utókor számára megőrizni ezeket az igen limitált, különleges művészkiadványokat.

A digitális korszakban, ahol az internet mindenki számára lehetőséget kínál véleménye és ízlése kifejezésére, a művészkiadványok népszerűségének növekedése jól mutatja, hogy a nyomtatott médiumok varázsa és fontossága a hazai színteret vizsgálva sem csökkent. Noha az online platformok is kínálnak bizonyos mértékű szabadságot, a virtuális tér sajátosságai miatt nem képesek ugyanazt az érzéki hatást nyújtani, mint egy nyomtatott kiadvány. A kortárs magyar artzinek világa még az underground kultúrához képest is rejtőzködőbb, mégis sokkal több kiadvány születik, mint az feltételezhető lenne.

Aula.co

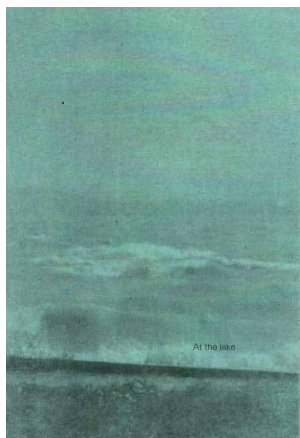
Az aula.co 2018 óta létezik mint önálló kurátori koncepció és kiadó. Az alapító Ausztrics Andrea, aki kispéldányszámos kiadványokat publikál, általában negyven és háromszáz darab között. A főként fanzine formátumú kiadványok minden esetben angol nyelvűek, mivel a témák maguk is nemzetköziek, illetve nemzetközi alkotói részvétellel és támogatással valósulnak meg. A multidiszciplináris együttműködésen alapuló művészeti projekt gazdája és a bevont résztvevők is régóta és igencsak otthonosan mozognak a fotóalapú kiadványok világában; a *Trash of America* című füzetben például az alapító mellett Szombat Éva, Halász Dániel és Chantal Meng fotóin keresztül kaphatunk képet az USA kevésbé attraktív, ámde annál szórakoztatóbb arcáról. “Az aula az a tér, amiben én mindenkit egyenlőnek képzelek el, a co pedig a kollaboráció, amelyben mindenki alkotóvá válik.”- fogalmaz Ausztrics¹

---

¹ *Műút - Dűlő*. 2022031-2022032. Zine, mikrokiadványok, self-publishing, alternatív nyomatok. KAZSIMÉR Soma (szerk.). Budapest, 2022. 44p. <https://muut.hu/archivum/44570> (Utolsó letöltés: 2023.07.10.)

At the lake, Woman and Man & Man and Woman, Family Event

A kiadó első munkája egy három részből álló zine-széria, amely egy pár száz darabos talált fotóanyagot dolgoz fel. A fotók egy budapesti család történetét örökítik meg az '50-es évektől a '70-es évek végéig. A többszáz fotóból álló gyűjteményt Ausztrics eredeti csomagolásban egy szemetesben találta meg. A sorozat három témát dolgozott fel, az első az At the lake címet viseli, amelyben a Zamárdiban vakációzó család nyaralását mutatja be. Az alkotó először azt vette észre, hogy a fotók közül sok készült a Balatonon, Zamárdiban, ahol ő is gyermekkori nyaralásait töltötte, csak 30 évvel később. A *Woman and Man* & *Man and Woman*ben a nő és a férfi egymástól független életével, majd összetalálkozásával foglalkozik. A kiadvány két oldalról lapozható, a szereplők a középső oldalon találkoznak. A sorozat harmadik eleme a Family Event, melyben a szerkesztő olyan a szocialista időszakból származó emlékeket emel ki, amelyek nem egyértelműen felelnek meg az általános fotózási szokásoknak.²

Cím: At the lake

Évszám: 2018

Edíció: 40

Oldalszám: 48

Méret: 130*190mm

Technika: rizográf nyomtatás

WOMAN
and man

*Cím: WOMAN and man - MAN and
WOMAN*

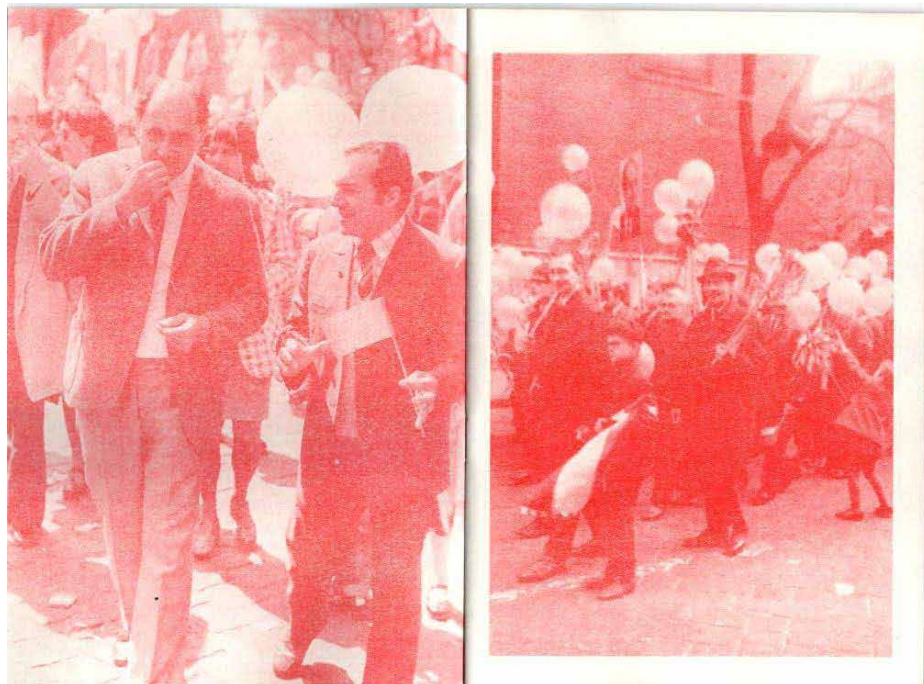
Évszám: 2018

Edíció: 40

Oldalszám: 48

Méret: 130*190mm

Technika: rizográf nyomtatás

Cím: Family events

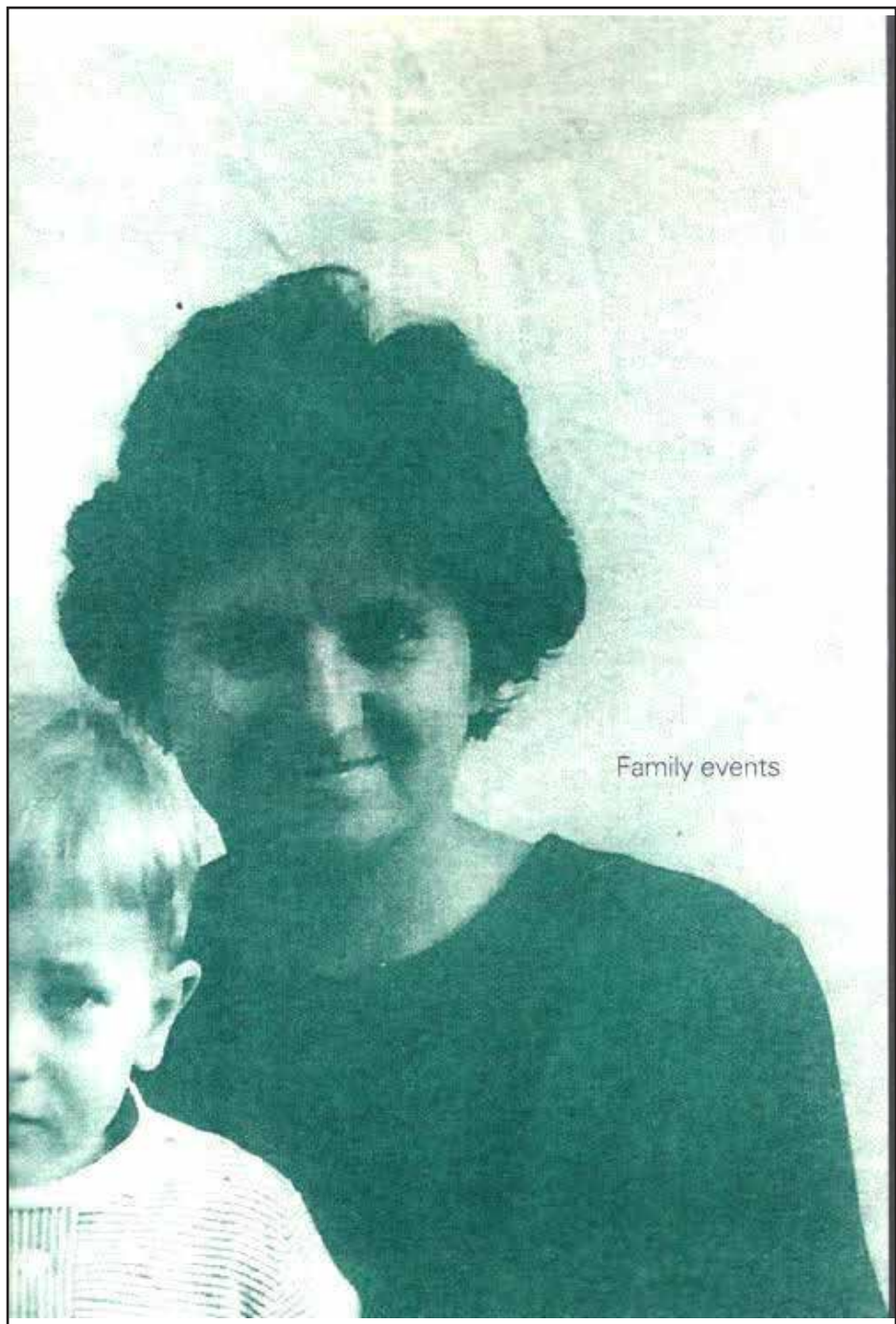
Évszám: 2018

Edíció: 40

Oldalszám: 48

Méret: 125*182mm

Technika: rizográfnyomat

Family events

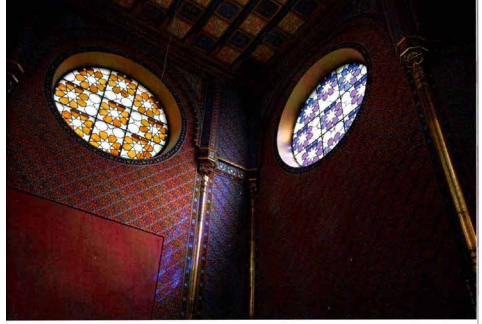
585,000m²

2018-ban készült el — az azonos című kiállítás nyomán — a *585,000m² History and Present of the Jewish Quarter in Budapest zine*. A 300 példányban elkészült füzet a 2016-os kiállításon bemutatott kilenc — a budapesti zsidó negyedben található — épület történetét, az ehhez kapcsolódóan készült művészeti alkotások nem-mozgóképes munkáit, illetve a kikutatott archív fotók közül egy-egy meghatározót mutat be. A kiállítás négy év alatt öt helyszínen volt látható: New Yorkban a Lower East Side-on a WhiteBoxban az akkori Balassi Intézet New Yorki konzulátusának megb, Montrealban a Klez-Kanada Festival keretében, Jeruzsálemben a Jerusalem Biennale kapcsán, Budapesten a Csányi5, Erzsébetvárosi Zsidó Történeti Tár épületében és Stockholmban a The Bait épületében.³

3 *Műút - Dülő*. 2022. KAZSIMÉR.

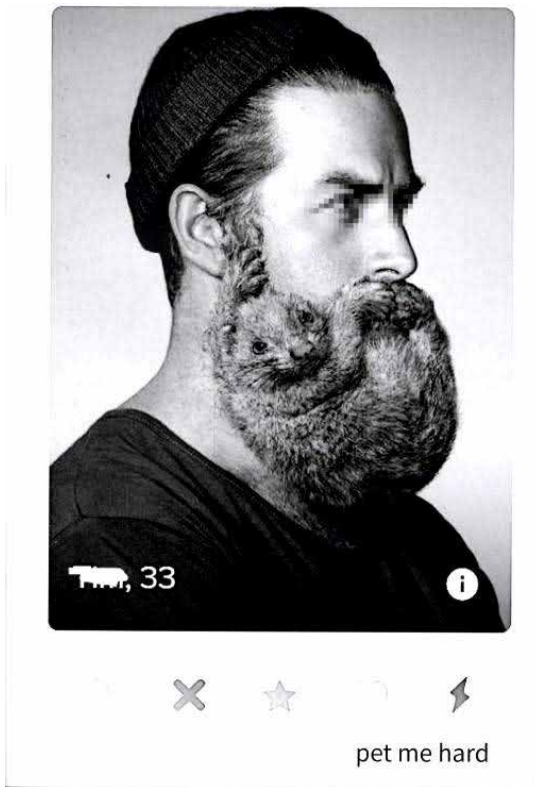

Cím: 585,000 m2
Évszám: 2018
Edíció: 300
Oldalszám: 68
Méret: 148*210mm
Technika: digitális nyomat

pet me hard

A *Pet me hard* az online társkeresésben fellelhető egyik szubkulturális jelenségnek, a férfiak állatokkal való pózolásának állít emléket. A több év alatt felhalmozott screen-shotokból kialakult gyűjteményben hét közreműködőnek köszönhetően fekete-fehér képek lettek tematikus sorrendbe rendezve.⁴

Cím: pet me hard

Évszám: 2019

Edíció: 80

Oldalszám: 48

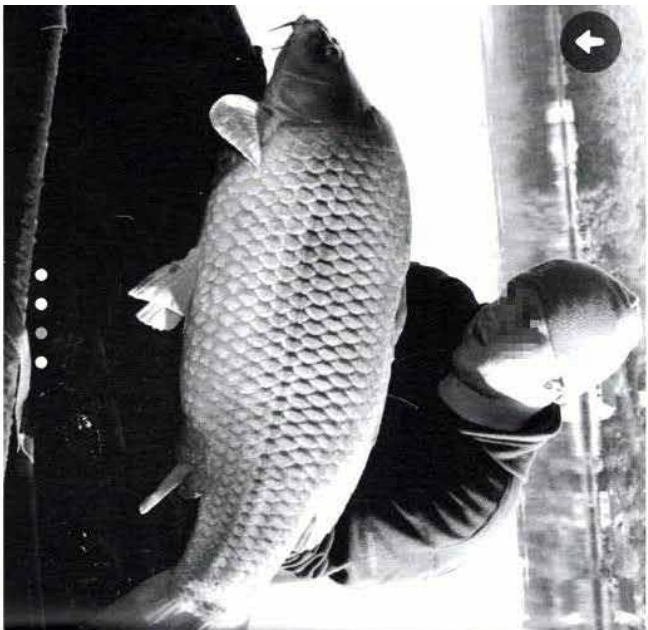
Méret: 130*190mm

Technika: digitális nyomat

36 Common Connections

4 miles away

27

Jan 2, 58
Picking fish to donate to Habitat for Humanity

Jan 2, 35
The old school Quaker AT&T

Jan 2, 35
Landing a massive catfish from the lake

Jan 2, 30
You've crossed paths for the first time

Jan 2, 35
About 1000
The first time I ever caught a fish

Jan 2, 30
You've crossed paths 2 times

Jan 2, 34
You've crossed paths 2 times

Jan 2, 39
Landing the biggest fish in the pond

Jan 2, 30
A massive fish from the lake

Jan 2, 35
You've crossed paths 5 times

Jan 2, 30
You've crossed paths 2 times

Jan 2, 34
The first time I ever caught a fish

Jan 2, 39
Landing the biggest fish in the pond

Jan 2, 30
A massive fish from the lake

Jan 2, 35
You've crossed paths 5 times

Jan 2, 30
You've crossed paths 2 times

Jan 2, 34
The first time I ever caught a fish

Jan 2, 39
Landing the biggest fish in the pond

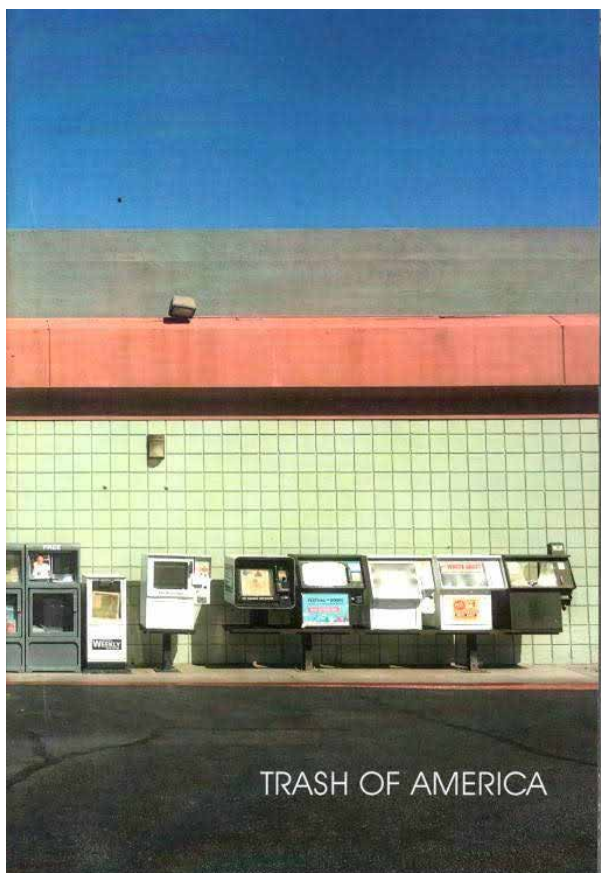
Jan 2, 30
A massive fish from the lake

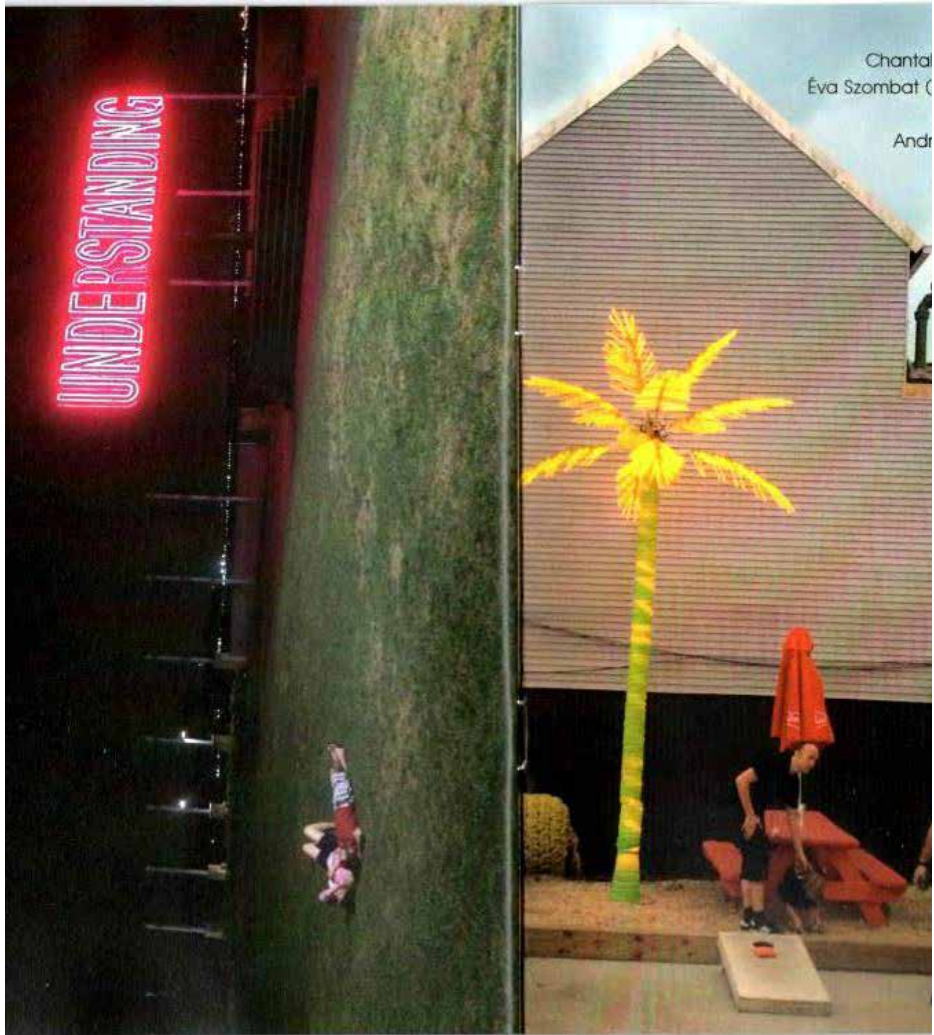

Jan 2, 35
You've crossed paths 5 times

Trash of America

A *Trash of America* Trump hatalomra kerülésének időszaka előtt készült fotók „egymásra kacsintása” négy alkotó gyűjteményéből. Közreműködők: Szombat Éva, Halász Dániel fotóművészek, Changel Meng képzőművész és Ausztrics Andrea. A fotózine-t megjelenése idején limitált példányszámos kizserelésben is meg lehetett vásárolni, eredeti amerikai szeméttel(minden olyan tárggyal, amit ingyen adnak, mint cukor, képeslap, szívószál, hírújság stb) ellátott tasakban, a harmadik dimenzióba terjesztve ki a zine-készítés határait.

Cím: Trash of America

Közreműködők: AUSZTRICS Andrea, Chantal MENG, Éva SZOMBAT, Dániel HALÁSZ

Évszám: 2019

Edíció: 30

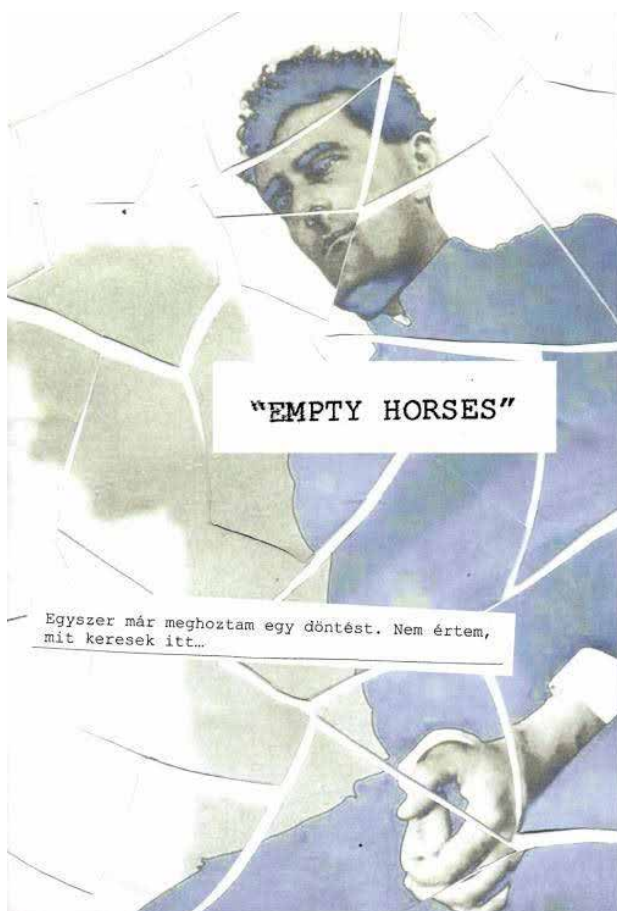
Oldalszám: 36

Méret: 130*190mm

Technika: digitális nyomtatás

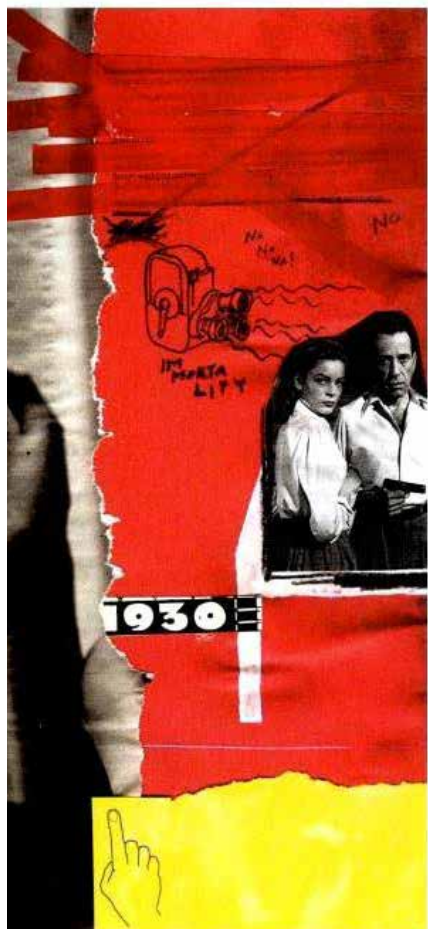
Empty Horses

Az *Empty Horses* az azonos címet viselő Lichter Péter rendezésében készült esszéfilm forgatókönyvének és 12 képzőművész vizuális asszociációinak publikációja. A kiadvány alkotásaiból kiállítás is született a FKSE kiállítótermében. A kiadvány a Mindwax (a film producerének Nedeczky Dórának a cége) és az aula kollaborációjában született meg.⁵

---

5 *Műút - Dülö*. 2022. KAZSIMÉR.

Cím: *Empty Horses*

Közreműködők: *AUSZTRICS Andrea (szerk), Lichter Péter Üres lovak szövege, grafikák: Balla Márta, Csordás Levente, Blake Hargreaves, Kállai M. Kata, Kostil Luka, Kristóf Krisztián, Lovrity Anna Katalin, Nu'Al, Pálhegyi Flóra, Szemző Zsófia, Trapp Dominika, Varju Tóth Balázs*

Évszám: 2019

Edíció: 200

Oldalszám: 60

Méret: 130*190mm

Technika: digitális nyomat

ISBN: 978-615-00-4950-2

BÓDY

Emlékszik, hol fogott utoljára

Igen. Berlinben. Egy videokamerát. De nem emlékszem, mikor. Talán a múlt héten. Nem tudom...

Ne aggódjon, a mi állapotunkban normális ez az időzavar. De ez r volt, hanem 1985 szeptemberében. Alexanderplatz mellett bérelt is játszadozott egy JVC VHS-C kamer olyan a képe, mint egy levizelt nejlonzacsckónak.

Honnan tudja ilyen pontosan?

Mindent tudok magáról. Ahogy ma Talán ennek is köze lehet ahhoz kívül nem találkoztam még itt m Mintha össze lennének kötve, bár saját magával van elfoglalva. D itt kénytelen lesz megtanulni f

Isteni. Alig várom, hogy végre felnőhessen magához...

Tegyünk egy próbát. Szerin

Kiméljen meg.

Tudom, hogy szeret játszani. olyan fárasztó filmeket. Na. kitalálni, mikor tartottam ut kamerát.

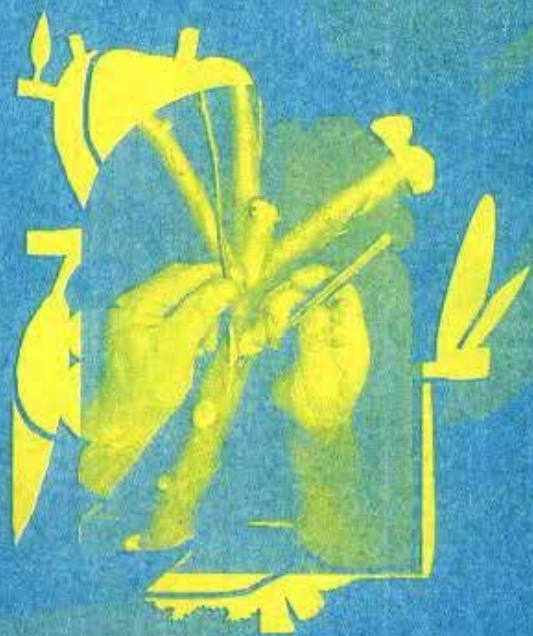
Stikli no.1

A *STIKLI* zine 2020-as első száma, TuBishvathon, keresztül, az ünnep ökológiai vonatkozásaihoz kapcsolódik. Az ünnep a zsidó vallásban az egyik Újév, a Fák Újéve. A kiadvány kurátorának, Szemző Zsófiának felkérésére tizenöt művész készített fákkal, vagy növényekkel kapcsolatos fotókat, rajzokat és egyéb művészeti alkotásokat írt hozzájuk rövid személyes történeteket. A történetek gyermekkori emlékeket, idilli kert élményeket, vagy akár nosztalgikus ízeket idéznek. A negyven oldalas, angol nyelvű füzethez rövid bevezető tanulmányok is tartoznak Német Szilvia és Alessandro Pilo, valamint Kádár Anna és Schönberger Ádám tollából. A zinebemutatóra tavaly februárban került sor az Aurórában egy kamarakiállítás keretében. A kiadvány kiállítás formájában is bemutatkozott az Aurórában, ahol nyolc kép szerepelt. Ebben a munkában Ausztrics a Fortepanról gyűjtött képeket alakította át egyfajta anti-kollázsként, Aki szelet fúvat és esőt hullat sorozattal⁶. A sorozat a talmudi történetet idézi meg, miszerint csak erkölcsös ember imádkozhat az esőért a szárazság idején, az alkotásokon pedig nincs már természet, mert nincs megfelelő ember, aki ezt megtegye. A projektet koordinálták: Félix Anikó, KissPál Szabolcs és Schönberger Ádám. A kiadvány a Hurrikan Press-ben riso nyomtatással készül, 100%-ban újrahasznosított papíron. A Marom Budapest 2018-ban elindított: Zsidó Kultúra 2028* egyik futó projektje, a *STIKLI* zine.

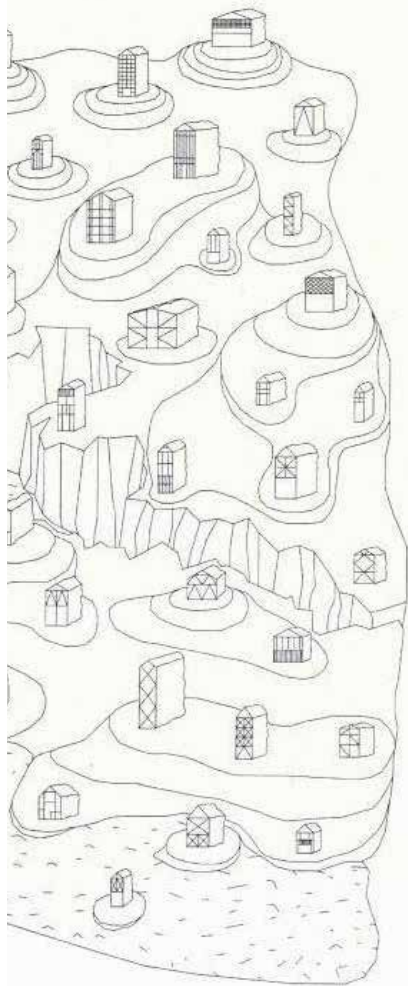
---

6 *Műút - Dülö*. 2022031-2022032. Zine, mikrokiadványok, self-publishing, alternatív nyomatok. KAZSIMÉR Soma (szerk.). Budapest, 2022. 44p. <https://muut.hu/archivum/44570> (Utolsó letöltés: 2023.07.10.)

STIKLI ZINE N°1

Cím: Stikli Zine No.1

Közreműködők: AUSZTRICS Andrea, FÉLIX Anikó, KISSPÁL Szabolcs, SCHÖNBERGER Ádám, SZEMZŐ Zsófia

Évszám: 2020

Kiadó: Aula.co, ZSK2028, Marom, Budapest

Edíció: 300

Oldalszám: 44

Méret: 138*195mm

Technika: rizográf nyomtatás

Bathrooms and Toilets

A kiadó alapítója, Ausztrics Andrea húsz éve fotóz privat és nyilvános mellékhelyiségeket pusztán saját maga szórakoztatására. Ennek az összerendezéséből és kiadásából született meg a kiadvány, amely a világ számos pontjáról mutat be érdekes mellékhelyiségeket és néhány WC szelfit. A zine mellett tíz példányszámos kiszerelésben megjelent csomag is, amely hotelekből elhozott piperetermékeket tartalmazott szintén nemzetközi merítésből dolgozva.

Cím: Bathrooms & Toilets

Évszám: 2022

Edíció: 40

Limitált kiadás: 10

Oldalszám: 38

Méret: 130*190mm

Technika: digitális nyomat

The finger

Válogatás Széphelyi Frankl György művészettörténész 1970-90 közötti külföldi útjain készített fotóiból, amelyen nemcsak az útját és a látnivalókat, hanem a saját ujját is megörökítette. A klasszikus baki a digitális képek előtti időszakból még nem várt mosolyt csalhattak az alkotó arcára, amikor előhívatta fotóit. Ezekből a talált képekből, azokat mintegy kisajátítva válogat a szerkesztő, méghozzá úgy, hogy az ujj az óramutató járásának megfelelően a kiadvány végére érve egy teljes kört ír le.

Fingers are part of photography.

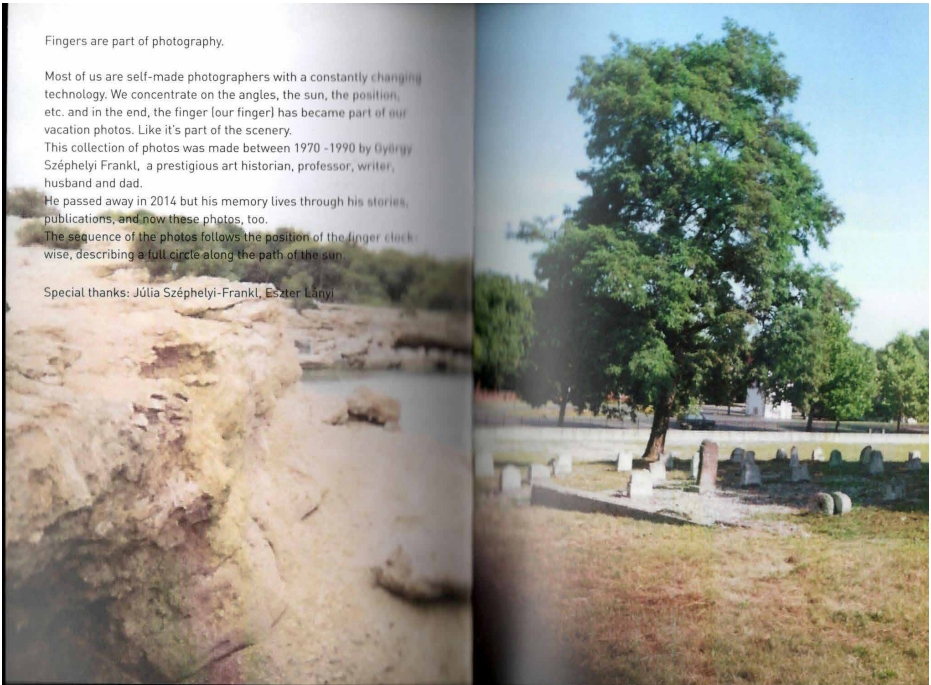
Most of us are self-made photographers with a constantly changing technology. We concentrate on the angles, the sun, the position, etc. and in the end, the finger (our finger) has become part of our vacation photos. Like it's part of the scenery.

This collection of photos was made between 1970 -1990 by György Széphelyi Frankl, a prestigious art historian, professor, writer, husband and dad.

He passed away in 2014 but his memory lives through his stories, publications, and now these photos, too.

The sequence of the photos follows the position of the finger clockwise, describing a full circle along the path of the sun.

Special thanks: Júlia Széphelyi-Frankl, Eszter Lányi

Cím: The Finger

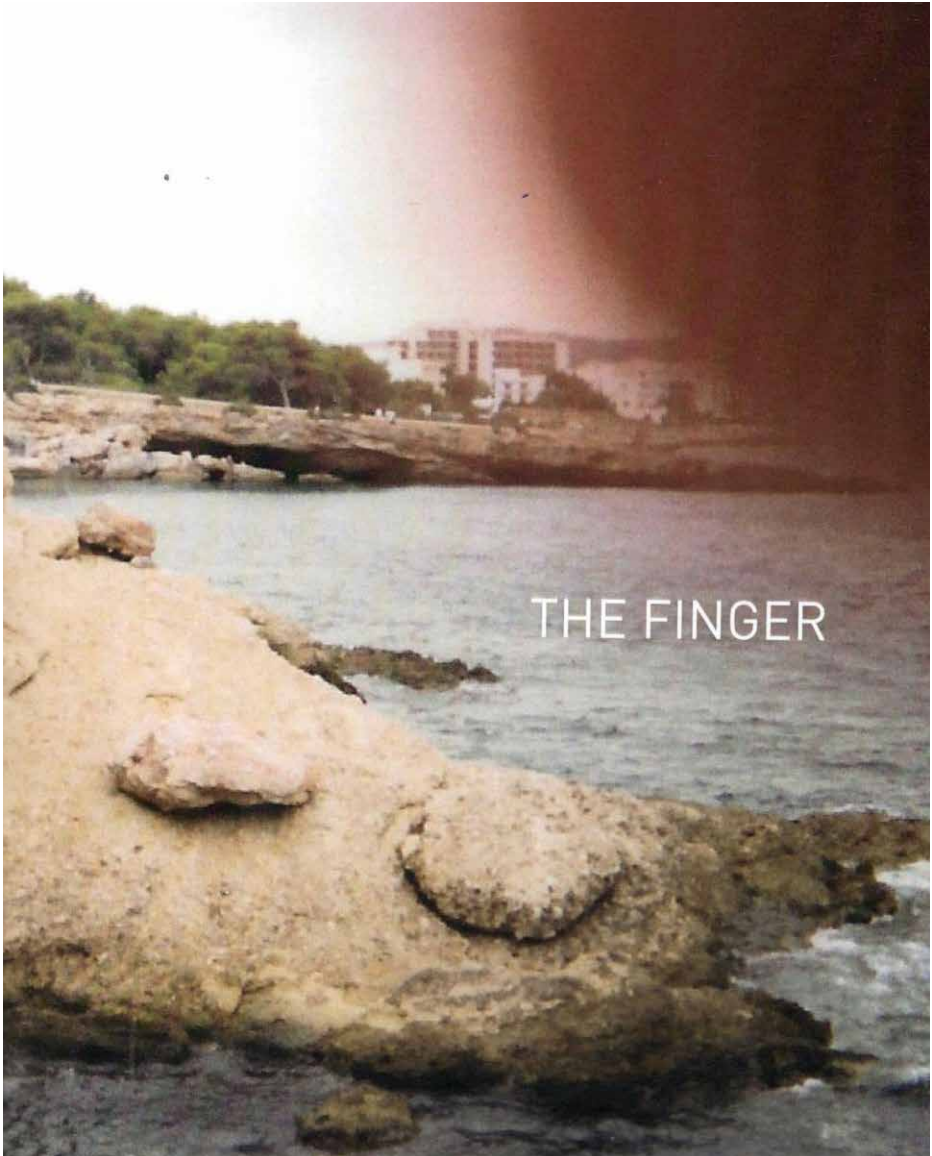
Évszám: 2023

Edíció: 50

Oldalszám: 24

Méret: 130*190mm

Technika: digitális nyomat

I used to skate when I recorded MTV videos to VHS

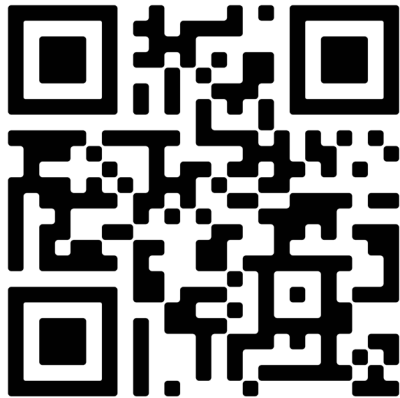
A zine gördeszkásversenyeket és a Hősök tere deszkásainak hétköznapijait örökíti meg 1996 és 2001 között. Ausztrics maga is gördeszkázott és sokat jelentett számára ez a szubkultúra, emellett amelyben nyolc évig aktívan részt vett. Az zine utolsó fotója 14 éves portréját mutatja meg egy gördeszkával. Ennek a kiadványnak is van egy 5 darabos limitált csomagja, amiben az akkori ZONE gördeszkás bolt eredeti matricája és egy 1997-es verseny újranyomott posztere található meg. A poszter és a zine pedig egy másik, 15 példányra limitált csomagban is elérhető, matrica nélkül¹.

Cím: I Used to Skate
Évszám: 2024
Edíció: 80
Limitált kiadás: 5+15
Oldalszám: 28
Méret: 130*190mm
Technika: digitális nyomtat

¹ A szövegben szereplő információk forrásának jelentős része a szerző Ausztrics Andreával készített e-mail interjújából származik. 2024. június.

Teljes archívum:

**Az Antimedia
csoport és az
Antimedia
füzetek**

Az Antimedia csoport és az Antimedia füzetek

Az egyik legkorábbi hazai artzine kezdeményezés a Magyar Képzőművészeti Egyetemhez, azon belül is az Intermédia Tanszékhez köthető. 2006-ban alakult meg a szakon az Antimedia csoport. A fiatal egyetemista művészek alkotta kollektíva provokatív, lázadó hozzáállásáról volt ismert és két vezéregyénisége Rohánszky Bence és Tésy Dániel voltak.

A szerkesztők már a csoport megalakuláskor gondolkodtak nyomtatott kiadványban is, így 2006-tól kezdődően évente két számot jelentettek meg egy A5-ös formátumú, fanzine-szerű füzetből. A számokat kifejezetten az egyetemen kötelező féléves kipakolásokra jelentették meg ötven, hatvan darab példányban és ingyenesek voltak. A csoport 2012-es felbomlásáig összesen tíz szám jelent meg, köztük két különszám (Lukács Orsolya rajzaiból, valamint Huszti Zoltán munkáiból). A radikális, szókimondó kiadvány az iskolaújságok szerkesztési elvét követte, így kordokumentumnak is tekinthető; belekerültek a hallgatók által jelentőségteljesnek ítélt egyetemi hírek, újságkivágások, kiállítások beharangozói, tanszéki kiírások, sillabuszok, vagy épp a fegyelmi tárgyalások. Minden számban szerepelt munka az akkor az egyetem emblematis oktatójának számító St. Auby Tamástól, illetve rengeteg papíralapú mű, vázlat, rajz, kollázs és fotó a hallgatóktól. Kezdetben a tizenégyfős osztály tagjai (Pl.: Tésy Dániel, Kiss András, Ruszty László, Csüllög András, stb.) szerepeltek a kiadvány lapjain, később más évfolyamokból is csatlakoztak a kezdeményezéshez. Hogy pontosan melyik számban kik szerepeltek nehéz rekonstruálni, mivel a kiadványok szigorúan tartalomjegyzék és impresszum nélkül jelentek meg.

Az Antimedia csoport 2008 és 2012 között számos kiállításon és képzőművészeti eseményen szerepelt, többek között a Fiatal Képzőművészek

Stúdiója Egyesületben¹, a Múcsarnok *Na mi van?* című kiállításán², de külföldön is (például Krakkóban és Brno-ban). Az Antimedia csoport egyik leginkább ismert projektje az volt, hogy létrehozta a futballdrukker klubok mintájára a *Matt Pepitas Lékó Péter Ultras* fan klubot³, amely csoportos kiállításokon, ironikus akciókban és egy blogon keresztül nemzetközi terepen kívánta népszerűsíteni a sakkozót.

A művészeti csoport számára a kiadványkészítés mondhatni mellékes tevékenység volt, ugyanakkor ebben az időszakban (2006 körül) a hazai szintéren csupán a Vécsei Júlia és a Klorofill kiadásában megjelenő *Rajzlap* sorozatot tekinthetjük valódi artzine-nek. Az olyan jelentős kiadói kezdeményezések mint amilyen a Plágium2000, a Karate zines, vagy az Innen Zines csak egy-két évvel később indultak.

Az Antimedia zine előképe a 2006-os induláskor - bár minden tekintetben hordozta magán a sarkalatos formai jegyeket - nem a hagyományos, '70-es, '80-as évekbeli fanzine, hanem sokkal inkább az akkor Budapesten minden szórakozóhelyen és kocsmában megtalálható, rendszeresen megjelenő programmagazin a Pesti Est volt. A formátum ennek megfelelően lett A5-ös méretű, irkatúzással, vagy pusztán csak A4-es lapokat egymásba hajtogatva. Az oldalak kollázs és montázs szerű papírmunkákat, főként xerox másolatként, néha pedig eredeti rajzokat tartalmaztak. Az egyes számok különböző tasakokba kerültek, ez adta a borítók különbségét. Ugyanakkor egyéb, olykor radikális egyedi technológiák is előfordultak a DIY gyártás során; egy szám esetében például eredeti Lukács Orsolya festménybe voltak

---

1 *500N - 500 Newton*. Fialat Képzőművészek Stúdiója Egyesület, Budapest. 2010. december 9 - január 18. Kurátor: Stenczer Sára. <https://exindex.hu/hu/event/500-n/> (Utolsó letöltés: 2024.08.05.)

2 Múcsarnok, Budapest, 2008.június 21 - augusztus 31. Kurátorok: Angel Judit, Petrányi Zsolt.

3 <https://mattpepitas.blogspot.com/> (Utolsó letöltés: 2024.08.05.)

csomagolva a példányok, az FKSE az emberi agressziót bemutató, *500N*⁴ című kiállítására pedig igazi vérrel pecsételték le minden darabot és egy folytózsínór objektummal egészült ki a csomag.

A terjedelmes, akár 80-100 oldalas számok összeállítását a résztvevők közösségi projektként végezték egy-egy délután alatt. A megjelenés apropóját a kipakolások adták, amelyekre az alapító és főszerkesztő Rohánszky mindig performanszokban gondolkodott, ezekhez pedig az összes papíralapú forrást egybe gyűjtötte. Ennek megfelelően az első Antimedia szám felét Rohánszky anyagai tették ki, a kiadvány másik felében pedig az Intermédia Tanszéken eldobált és összegyűjtött rajzok szerepeltek. Az Antimedia füzetek tartalmukat tekintve jellemzően az egyetemmel, az oktatással és a tanárokkal szemben kritikusak voltak, egyfajta görbe tükröt szerettek volna állítani a hallgatók (fiatal progresszív alkotók) perspektívájából bizonyos szempontok szerint elavult művészeti képzésnek, vagy éppen visszavágni a kipakolásokon tapasztalt szigorú értékelések miatt. Tették ezt ugyanakkor a fanzine szellemiséghez igazodva teljesen szubjektív és olykor trágár módon.

Az Antimedia csoport tagjai jellemzően 2012 körül végeztek a Magyar Képzőművészeti Egyetemen, a diplomát követően pedig a csoport tagjai külföldre mentek dolgozni, vagy tanulni, így a működés és egyben a rendszeres kiadványkészítés ellehetetlenült.⁵

---

4 *500N - 500 Newton*. Fiatal Képzőművészek Stúdiója Egyesület, Budapest. 2010. december 9 - január 18. Kurátor: Stenczer Sára. <https://exindex.hu/hu/event/500-n/> (Utolsó letöltés: 2024.08.05.)

5 A szövegben található információk forrása a szerző Rohánszky Bencével, 2024. május 28-án készített interjúja.

Cím: A magyar ANTIMEDIA Bizottság TÁJÉKOZTATÓJA

Évszám: 2007

Méret: A5

Technika: xerox nyomat

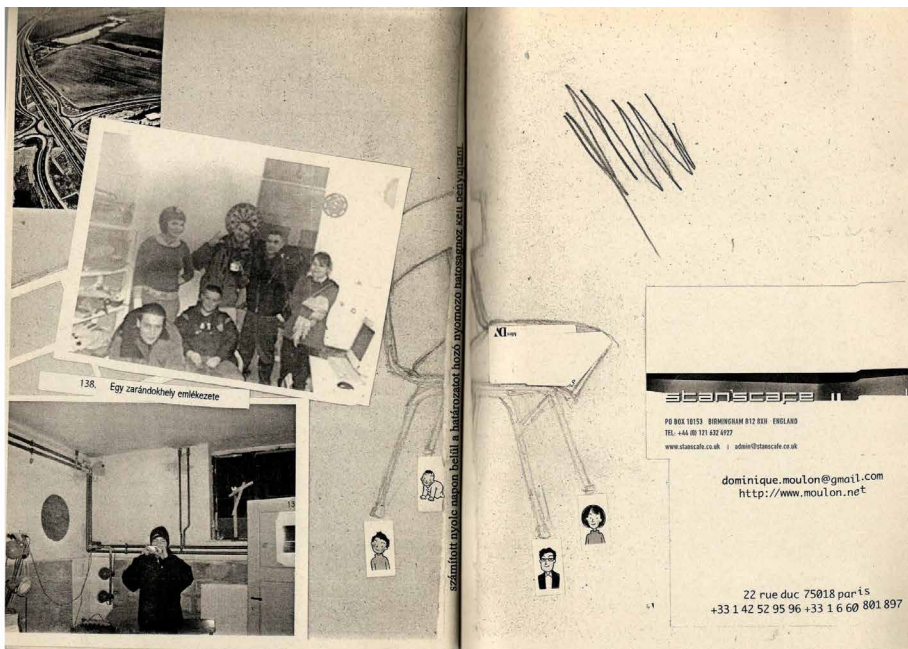
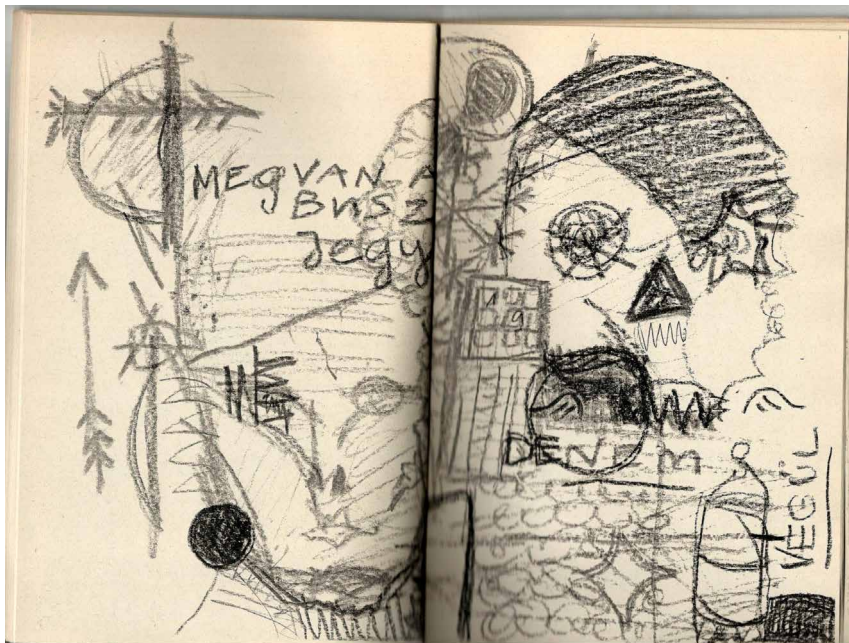
A RENDORSEGEN
FOGVA TARTOTT
SZEMÉLYEK
JOGAIRÓL ÉS
KÖTELEZETTSÉGEIRŐL

A Magyar ANTIMEDIA Bizottság
TÁJÉKOZTATÓJA

2007.

300

138. Egy zárandóhely emlékezete

számföldet avvala usson belül a határvonalat hazo nyomozzo matossaghoz kell pertuljan

STANSCAPE II

PO BOX 10133 BIRMINGHAM B12 8XU ENGLAND
 TEL: +44 (0) 121 432 4737
 www.stanscape.co.uk | sales@stanscape.co.uk

dominique.moulon@gmail.com
 http://www.moulon.net

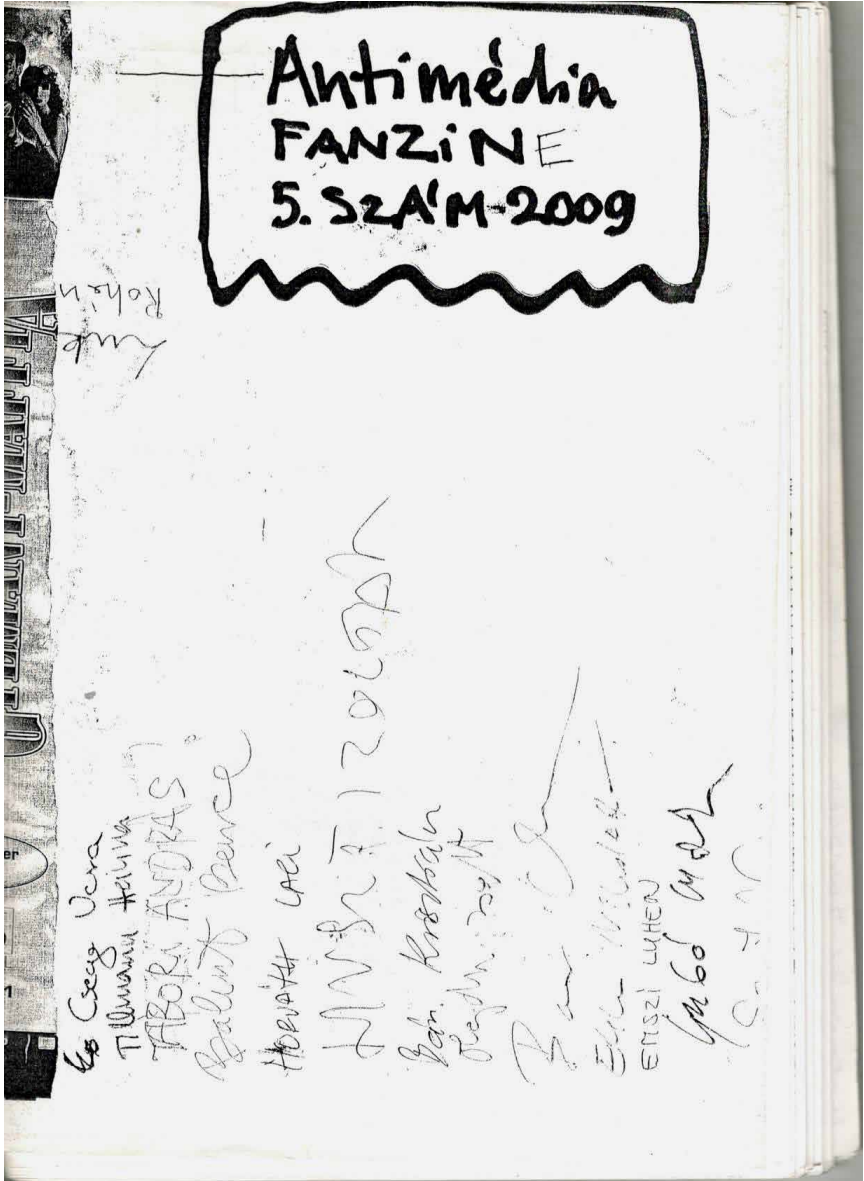
22 rue duc 75018 par-is
 +33 1 42 52 95 96 +33 1 6 60 801 897

Cím: ANTIMÉDIA FANZINE 5.

Évszám: 2009

Méret: A5

Technika: xerox nyomat

BUDAPEST
INGYENMUTARGY.BLOG.HU
AZ IGAZI ÉRTÉKRE KONCENTRÁL
NE A PÉNZRE!
Emelkedj a műkereskedelem fölé,
add ingyen műtárgyadat!
Felajánlód
INGYEN!
2022.02.20
@GMAIL.COM
FELAJÁNLOK

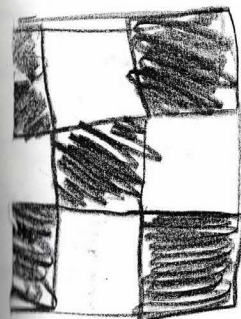
BUDAPEST
FART. AIR,-
2008|11|0-23|

INGYENMUTARGY.BLOG.HU
AZ IGAZI ÉRTÉKRE KONCENTRÁL
NE A PÉNZRE!
Emelkedj a műkereskedelem fölé,
add ingyen műtárgyadat!

Felajánlód
INGYEN!
2022.02.20
@GMAIL.COM

Lycop 2008 11/14

HOOIGANS

LÉKO

Cím: **ANTIMEDIA FUCKZINE 7. szám**

Évszám: **2010**

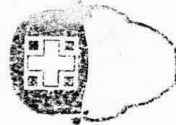
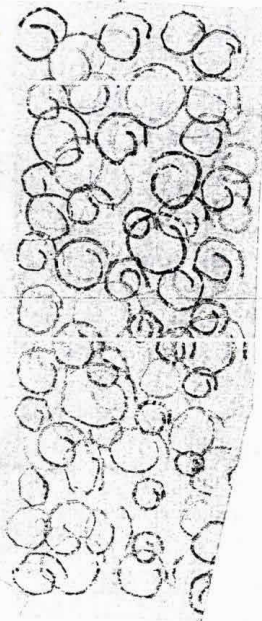
Méret: **A5**

Technika: **xerox nyomat**

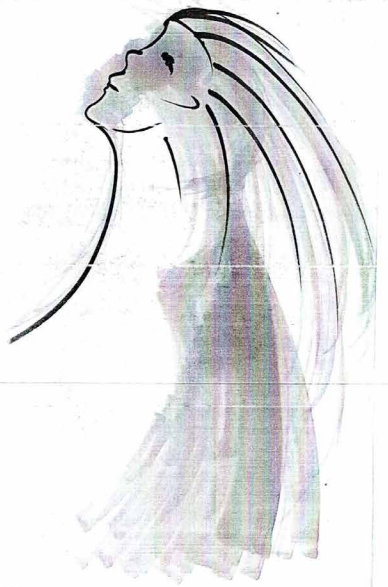
ANTIMEDIA FUCKZINE 7. SZÁM 2010

Sok szeretettel várunk! 1993. XII. 17-én tartandó évzáró bulinkra a
1994. 13-ban este 8-kor.

Intervjúk

ANTIMEDIA

Cím: Antimedia FKSE N500

Évszám: 2010

Kiadó: Antimedia, Karate

Edíció: 200

Méret: A5

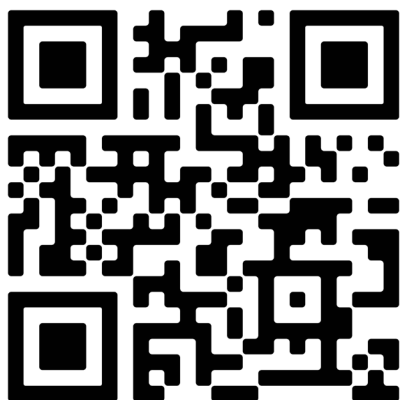
Technika: digitális nyomat

ISBN 978-963-88935-2-9

Teljes archívum:

BP Zines

BP Zines

A BP Zines budapesti székhelyű rizográfiai stúdió és független kiadó. A BP Zines mikrokiadót 2015-ben alapította Sebesvári Soma és Menráth András, azzal a céllal, hogy egy hiánypótló budapesti artzine alkotóműhely hozzanak létre, ahol a közösség és a médium egyaránt kiemelt szerepet kap. Kezdetben saját munkáikat adták ki zine-formában, majd egy rizográf gép beszerzésével a klasszikus értelemben vett kiadói tevékenységet is megkezdték. Idővel Menráth András kiszállt a projektből, és új tagok csatlakoztak a csapathoz, mint például Marjai Petra Lilla és Haránt Artúr. Zine-jeik a hazai szinten egyre ismertebbé váltak, hazai és külföldi fesztiválokon, valamint design boltokban is elérhetőek lettek, ami jelentős változásokat hozott a műhely működésében is.

Az alapító, Sebesvári Soma a 2010 körül az interneten ismerte meg az artzine műfajt és mivel korábban könyvkötészetet is tanult, rögtön adta magát, hogy saját kiadványokat is készítsen. Első, korábbi alkotói kollektívájával, a Kiscsoportos Játékok nevű fan-art poszteralkotó csoporttal közösen készített artzinjükkal (TMNT¹ címmel) részt vett a 2010-es évek közepén budapesti képregényfesztiválon, de kiderült, hogy ez a szubkultúra, bár a képregény ugyan formailag hasonlóságot mutat az artzinnel, mégis teljesen más vizuális eszközökkel dolgozik. Ennek köszönhetően a képregényalkotók és közönségük nem volt nyitott a művészekollektíva által összerakott kiadványra. Sebesvári egy 2018-as interjúbán így írta le a helyzetet: „Nem voltak zinek és nem is igazán értették a képregényesek, hogy mit keresünk ott. Arra jutottunk, hogy a zinek itthon perem területen vannak, nincs platformjuk, és nem sokan tudnak róluk. A képregényes közeg is eléggé elszigetelt, a művészeti vagy szubkulturákból érkező zinek is, és kettő között egy szakadék van,

1 A TMNT a Teenage Mutant Ninja Turtles című animációs mesefilm rövidítése, melynek magyar címe: Tini Nindzsa Teknőcök.

amit szegélyez a print készítés, szitázás.”²² Ezt a felismerést követően jött létre 2015-ben a BP Zines kiadó és ezzel párhuzamosan az Ukmukfukk Zinefeszt melynek Sebesvári Soma alapítótagja és még 2024-ben is egyik főszervezője.

A hazai artzinek közül animáció, illusztráció és grafika központú kiadványokkal legkomolyabban a BP Zines foglalkozik: animációból kinőve, az állókép és a nyomtatott forma felé terelődött szerkesztő, Sebesvári Soma, egymaga válogatja a számára ideálisnak tűnő alkotókat. Fő szelekciós irányelve, hogy markáns grafikai jegyekkel rendelkezzenek a bemutatott alkotók. Saját rizográf nyomtatóján nyomtatja ki a füzeteket és a printeket, kihasználva, hogy a technika speciális textúrát ad a nyomatoknak. A rizográfia markáns színhasználata és különleges textúrája, mely gyors és gazdaságos nyomtatást tesz lehetővé, szervesen hozzákapcsolódott a BP Zines kiadványainak esztétikájához. Általában száz és kétszáz közötti példányban nyomtatja a zineket, melyeket sokáig online sem lehetett megvásárolni, csak vásárokon és fesztiválokon lehetett megtalálni. A BP Zines nemzetközi szinten is az egyik legaktívabb hazai kiadó a vizsgált időszakban, számos európai zinefesztiválon vett részt kiadványaival.

A kezdeti periódusban a szubkultúrának megfelelően a BP Zines is elsősorban barátok és közeli ismerősök, művésztársak zine-jeit adta ki (Bárány Dani, Tóth Luca vagy László Márk), de később tágult a horizont és olyan, a hazai művészeti színtéren is jól ismert alkotók grafikai is megjelentek mint amilyen Stark Attila, de nemzetközi művészeknek is készültek kiadványok (pl.: Sophie Nicklas). A BP Zines egyik kedvelt műfaja a tematikus antológia, mint például a Savage zine, az Ave Aves, vagy az Untold Stories melyek alkotói névsorában más-más illusztrátorok és művészek szerepelnek.

---

2 LERCH Júlia: BP < 3 zines, we < 3 BPZines. Designisso.com. 2018. <https://designisso.com/2018/04/26/bp/> (Utolsó letöltés: 2024.08.13.)

Cím: *Think Slowly*

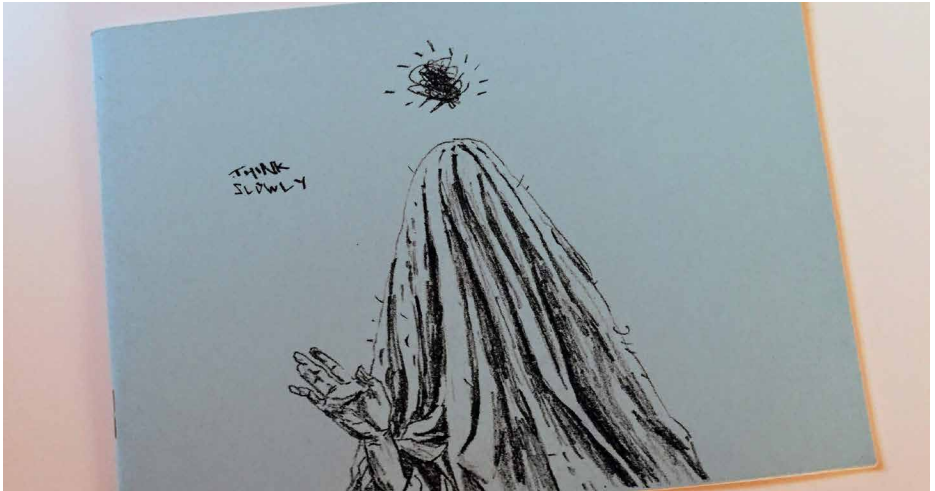
Szerző: *SEBESVÁRI Soma*

Évszám: 2015

Oldalszám: 36

Méret: 187*135mm

Technika: *rizográf nyomat*

Cím: Fóbiák kiskönyve

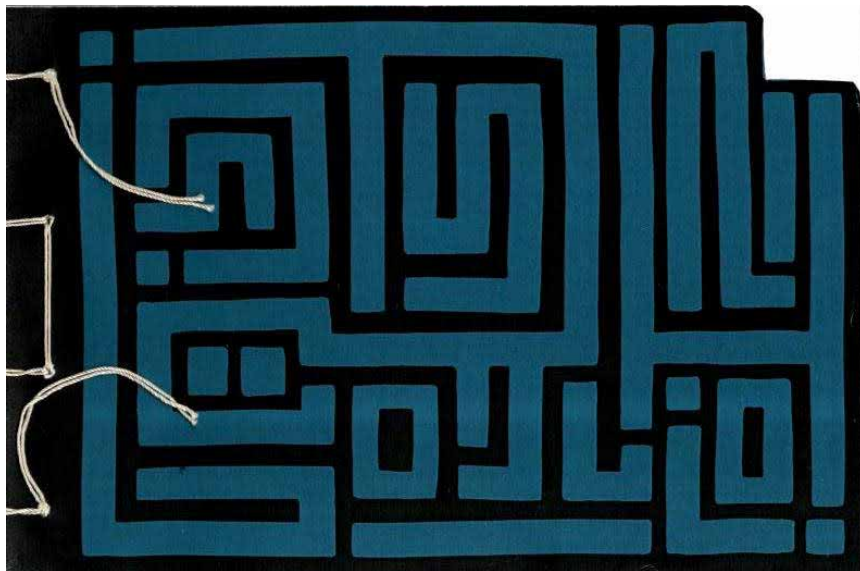
Szerző: HERÉDI-SZABÓ Tibor, TULI Benjamin, MIKLÓS Melinda, TULI Krisztián, HARÁNT M. Ervin, CSUTORÁS Lajos, TELEKI Viola, BARABÁS Imre Leó, LIZOM Dávid, VERHÓCZKI Ádám

Évszám: 2016

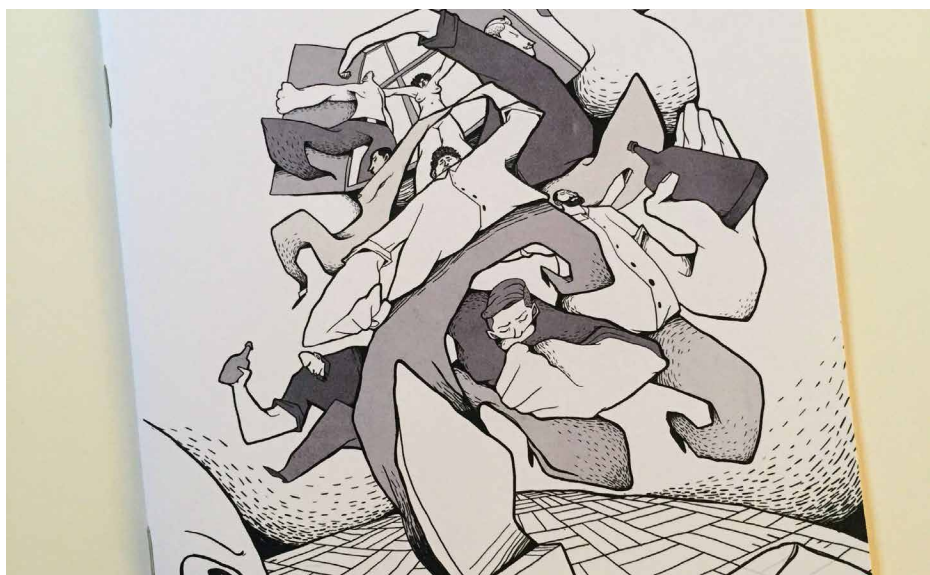
Oldalszám: 28

Méret: 202*134mm

Technika: digitális nyomat

Cím: HOUSEPARTY
Szerző: BÁRÁNY Dániel
Évszám: 2017
Oldalszám: 24
Méret: 140*198mm
Technika: digitális nyomtat

Cím: Meglehetősen csúnya madár rajzok

Szerző: SEBESVÁRI Soma

Évszám: 2017

Oldalszám: 24

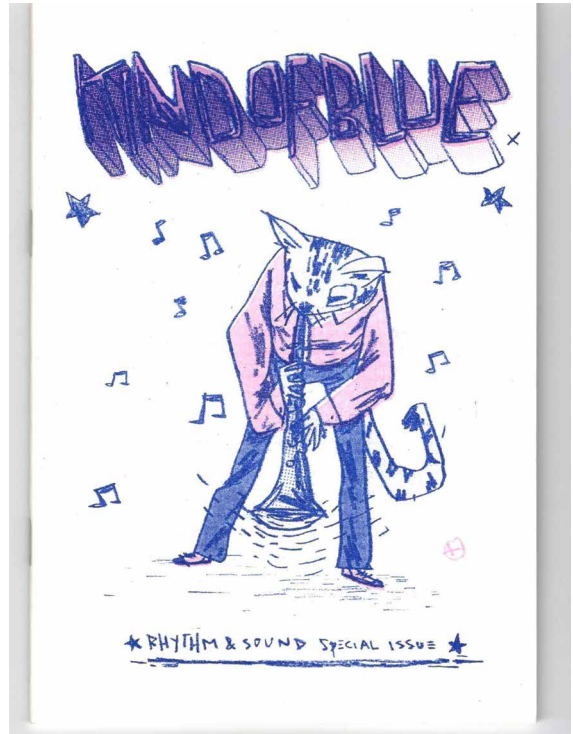
Méret: 142*202mm

MEGLEHETŐSEN
~~RAJZOK~~
CSÚNYA
MADÁR RAJZOK...

DE MINEK??

Cím: KIND OF BLUE
Szerző: SEBESVÁRI Soma
Évszám: 2017
Oldalszám: 28
Méret: 130*190mm

Cím: SO SAD

Szerző: Sophie NICKLAS

Évszám: 2017

Edíció: 17

Oldalszám: 24

Méret: 127*183mm

Technika: rizográf nyomat

Oldalszám: 24

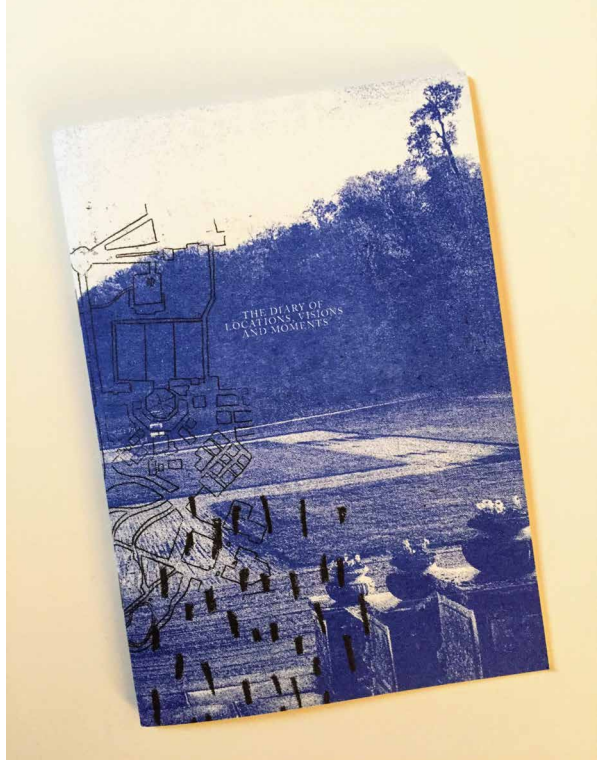

Cím: *The Diary of Locations. Visions and Moments*

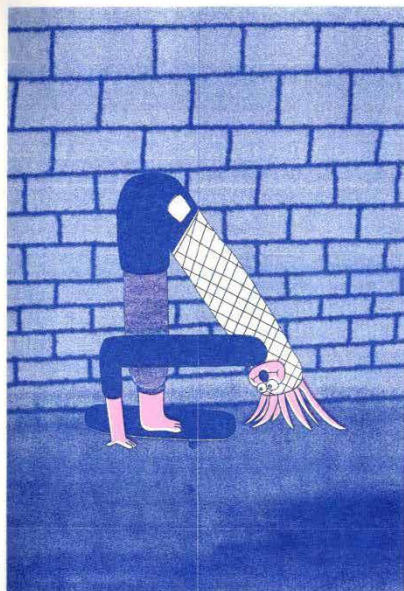
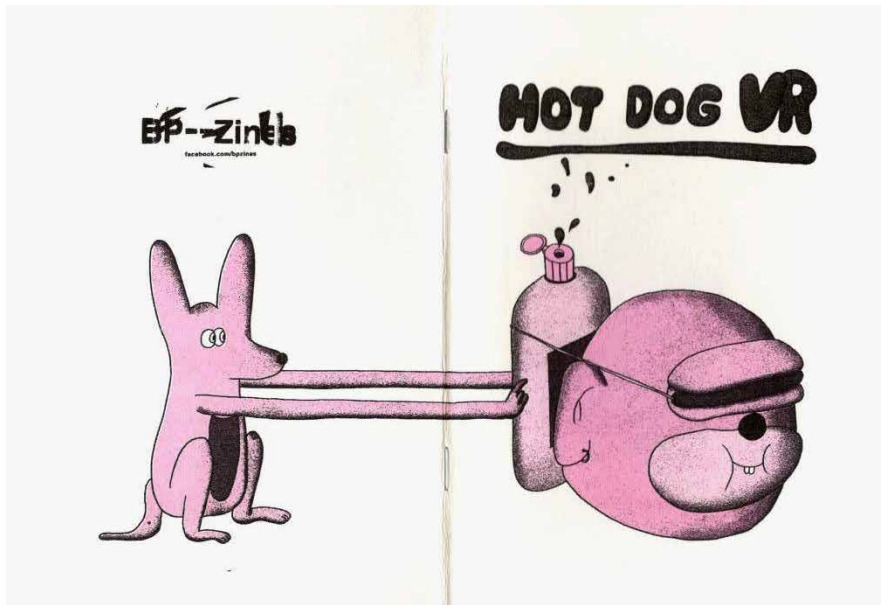
Szerző: TAKÁCS Lidia

Évszám: 2017

Edíció: 100

Cím: HOT DOG VR
Szerző: FARKAS Julia
Évszám: 2017
Oldalszám: 24
Méret: 130*184mm
Technika: rizográf nyomat

Cím: SAVAGE #1

Szerző: SZOMBAT Éva, FARKAS Júlia, KREIF Zsuzsanna, TOMPA Borbála, KLEMENT Csaba, BUDA Flóra Anna, SÁRDI Katalin, CSATÓ Csenge, MARJAI Petra Lilla, TAKÁCS Anikó, SEBESVÁRI Soma, TÓTH Luca, JUHÁSZ Márk, LÁSZLÓ Márk, Kim Doan QUOC, LOVRITY Kata, SZAKADÁT Maja, STARK Attila, BÁRÁNY Dániel, TURAI Balázs, FEKETE József, FELVIDÉKI Miklós, LANCZINGER Mátyás, JANI Dániel, LERCH Julcsi

Évszám: 2017

Edíció: 130

Oldalszám: 28

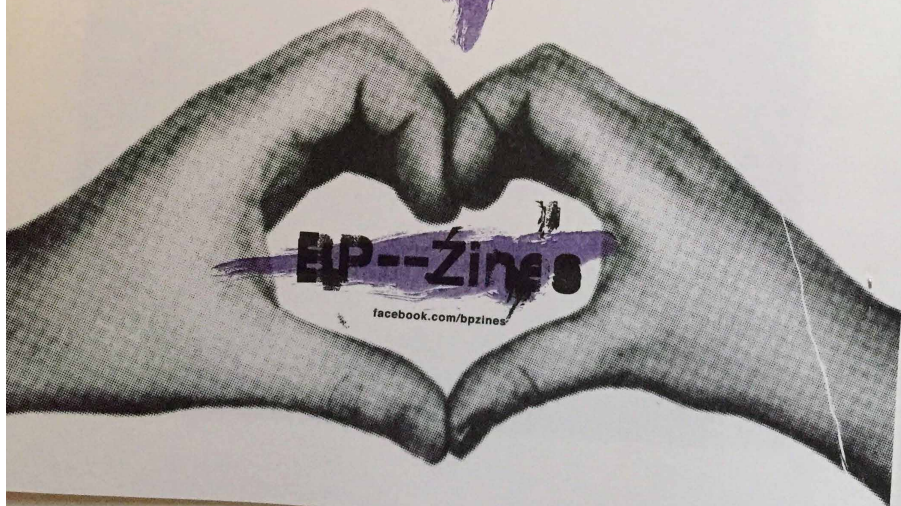
Méret: 285*408mm

Technika: rizográf nyomat

Éva Szombat
Júlia Farkas
Zsuzsanna Kreif
Borbála Tompa
Csaba Klement
Flóra Anna Buda
Katalin Sárdi
Csenge Csató
Petra Lilla Marjai
Anikó Takács
Soma Sebesvári
Luca Tóth
Márk Juhász
Márk László
Kim Doan Quoc
Kata Lovrity
Maja Szakadát
Attila Stark
Dániel Bárány
Balázs Turai
József Fekete
Miklós Felvidéki
Mátyás Lanczinger
Dániel Jani
Júlia Lerch

13/130

Cím: SEADRIFTERS

Szerző: SEBESVÁRI Soma

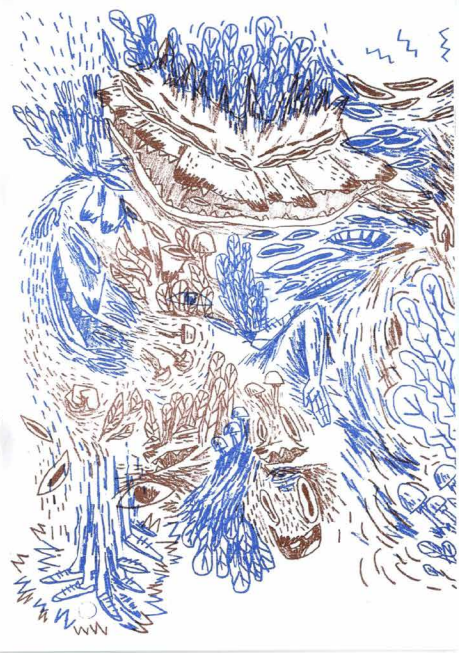
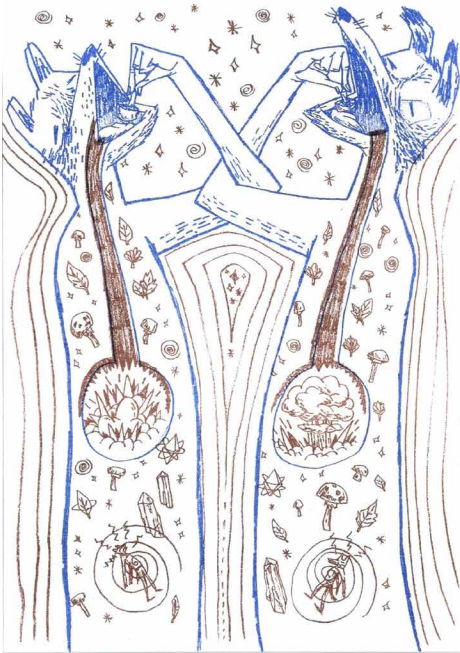
Évszám: 2017

Oldalszám: 24

Méret: 133*189mm

Technika: rizográf nyomat

Cím: VISZONZATLAN / UNREQUITED - a short comic by Katalin Sárdi

Szerző: SÁRDI Katalin

Évszám: 2018

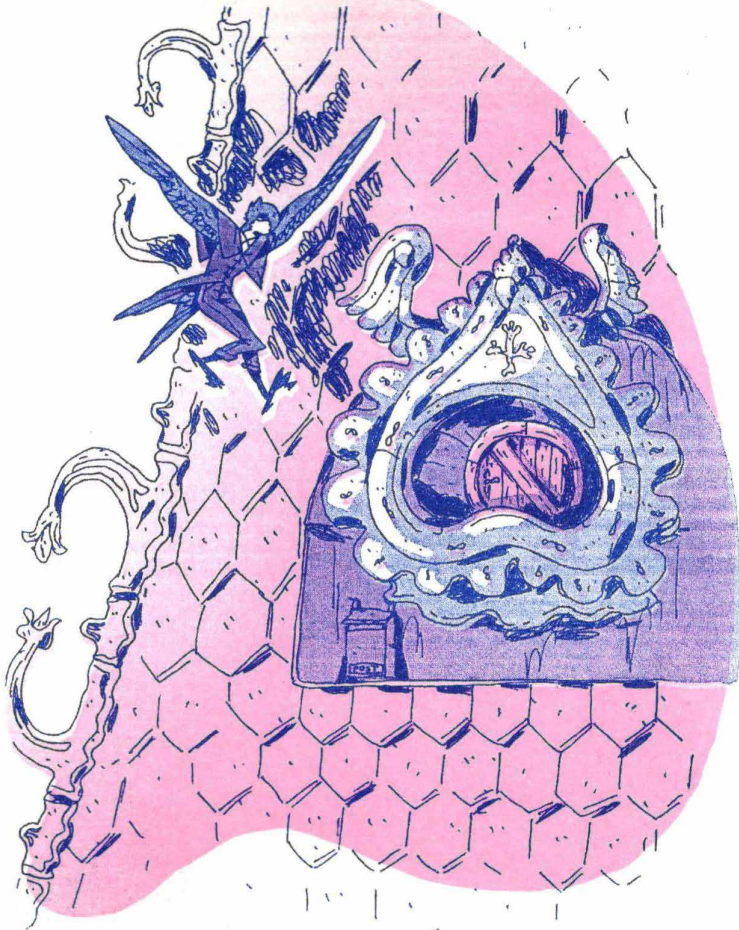
Oldalszám: 24

Méret: 133*189mm

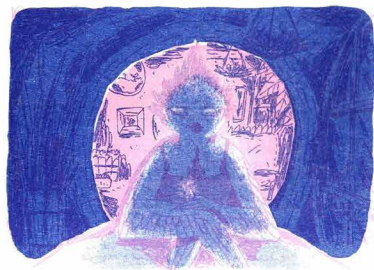
Technika: rizográf nyomat

A SHORT COMIC BY

KATALIN SÁRDI

VISZONZATLAN

HAZAÉRTEMI HOL VAGY PHANNI?
E HAZÁRTEMI HAZÁRTEMI
HOL PHANNI?

SZIAI ITT VAGYOK KINT.
HOLY BY GUY BURKE

Cím: QUIZE MISERABLE
Szerző: MARJAI Petra Lilla
Évszám: 2018
Oldalszám: 48
Méret: 105*145mm
Technika: rizográf nyomtatás

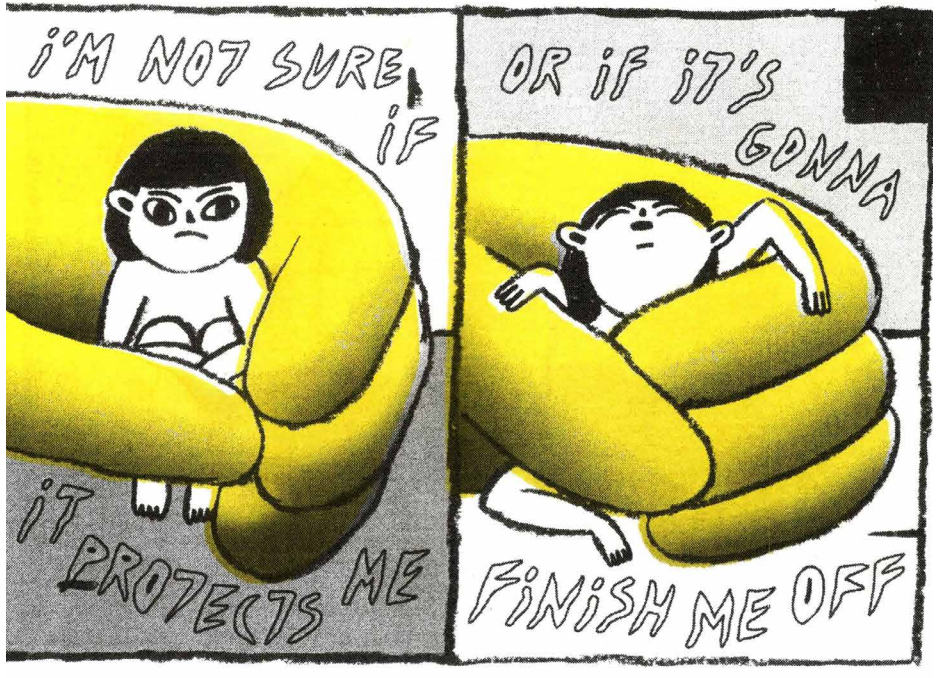

ACCEPT CARE
FROM THOSE
WHO ARE
WILLING
TO GIVE IT

SEEKING
TO BE USED

QUIZE
MISERABLE

WE
THOUGHT
WE
WERE
FRIENDS

THERE WERE
NO SECRETS
AMONG US.

WE CARED FOR EACH-
OTHER IN VARIOUS WAYS

Cím: Janek Koza: erotic confessions

Szerző: Janek KOZA

Évszám: 2018

Edíció: 150

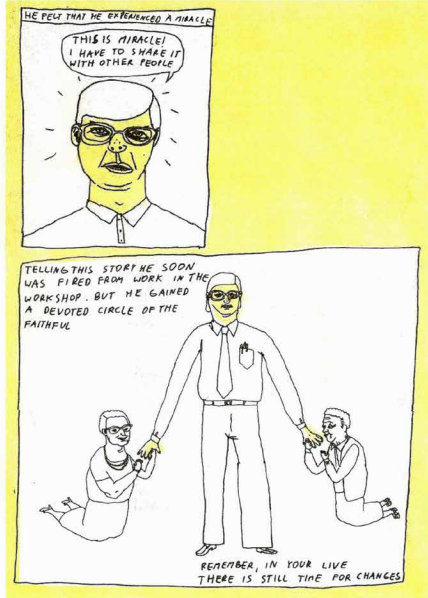
Oldalszám: 32

Méret: 132*188mm

Technika: rizográf nyomtatás

Egy gumibroncs boltban kezdett dolgozni. / Minden esteve gumit szagol. / 1979 júniusában a konyhai lefolyó javítása közben... / Egyszer csak mennyei jelenést látott a falon megjelenő vízforrásban. Jézus! / Másnap A szomszéd kimosó mosógépe elkezdett.

Úgy érezte csodának volt tanúsága. Ez egy misztikum! Másokkal is meg kell osztanom élményemet! / Amíg mondogatta a történetét, még kirúgták az életről, sőt, azonnal szűk körrel megosztotta a történetét, még a feleségét, sőt, még a világot is az életéről.

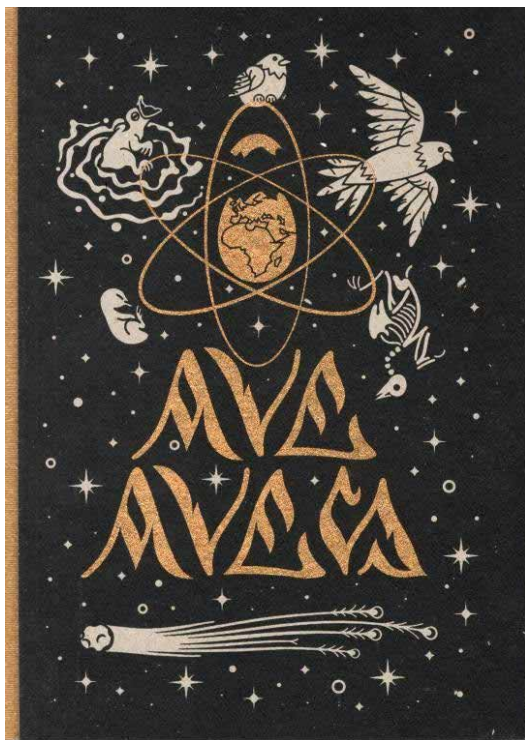
JANEK KOZA

**erotic
confessions**

AVE AVES

Ez az illusztrációs antológia egy vizuális óda a madarakhoz, amelyet madárrajongó művészek készítettek. Az Ave Aves egy latin szójáték, jelentése: Üdvözet, madarak¹.

Cím: Janek Koza: erotic confessions

Szerző: Janek KOZA

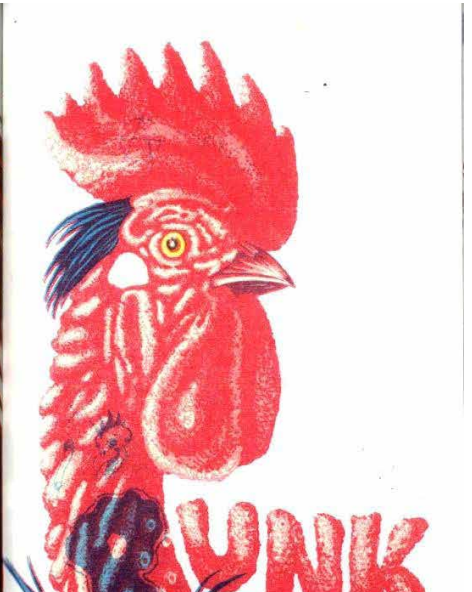
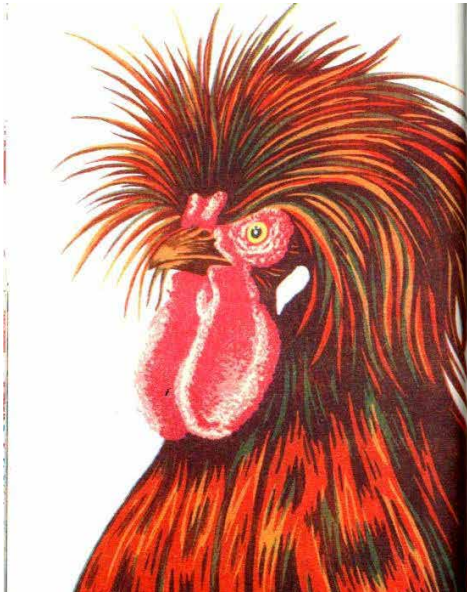
Évszám: 2018

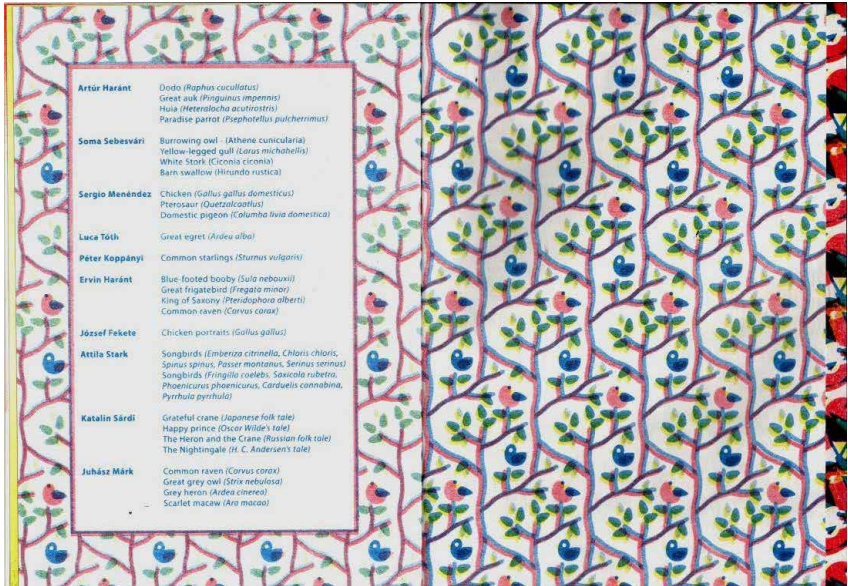
Edíció: 150

Oldalszám: 32

Méret: 132*188mm

Technika: rizográf nyomat

Artúr Maránt Dodo (*Raphus cucullatus*)
Great auk (*Phreganius imperius*)
Hula (*Heteralocha acutirostris*)
Paradise parrot (*Psephotellus pulcherrimus*)

Soma Sebesvári Burrowing owl (*Athene cucularia*)
Yellow-legged gull (*Larus michahellis*)
White Stork (*Ciconia ciconia*)
Barn swallow (*Hirundo rustica*)

Sergio Menéndez Chicken (*Gallus gallus domesticus*)
Pterosaur (*Quetzalcoatlus*)
Domestic pigeon (*Columba livia domestica*)

Luca Tóth Great egret (*Ardea alba*)

Peter Koppányi Common starlings (*Sternus vulgaris*)

Ervin Haránt Blue-footed booby (*Sula nebouxi*)
Great frigatebird (*Fregata minor*)
King of Saxony (*Peridubovik alberti*)
Common raven (*Corvus corax*)

József Fekete Chicken portraits (*Gallus gallus*)

Attila Stark Songbirds (*Emberiza citrinella*, *Chloris chloris*,
Spinus spinus, *Passer montanus*, *Serinus serinus*)
Songbirds (*Fringilla coelebs*, *Saxicola rubetra*,
Phoenicurus phoenicurus, *Carduelis cannabina*,
Pyrrhula pyrrhula)

Katalin Sárdi Grateful crane (Japanese folk tale)
Happy prince (Oswald's tale)
The Heron and the Crane (Russian folk tale)
The Nightingale (H. C. Andersen's tale)

Juhász Márk Common raven (*Corvus corax*)
Great grey owl (*Strix nebulosa*)
Grey heron (*Ardea cinerea*)
Scaup macaw (*Aratinga macaw*)

Untold Stories No.1 - Dream

Képregény antológia, amely megpróbálja elmondani a kimondhatatlant.

Az „*El nem mondott Történetek*” egy illusztrációs artzine antológia, amelynek első száma az álmokról mesél, tizennégy hazai alkotó munkáján keresztül. A rizográfival nyomott kiadvány kizárólag két színnel, narancssal és lilával készült. Az Untold Stories első nyomatait az Ukmukfukk Zinefesztén mutatták be 2022-ben.

**Cím: Untold Stories no.1. -
DREAM / ÁLOM**

**Szerző: CSEPELLA Olivér, BELLA
Tamara, MOLNÁR Tamara,
FÓRIZS Gergely, FELVIDÉKI
Miklós, HARÁNT Artúr, MARJAI
Petra Lilla, SZIGETI Árpád,
MUSINSZKY Bence, TAKÁCS
Anikó, SEBESVÁRI Soma, TURAI
Balázs, STARK Attila, TÓTH Luca**
Évszám: 2022

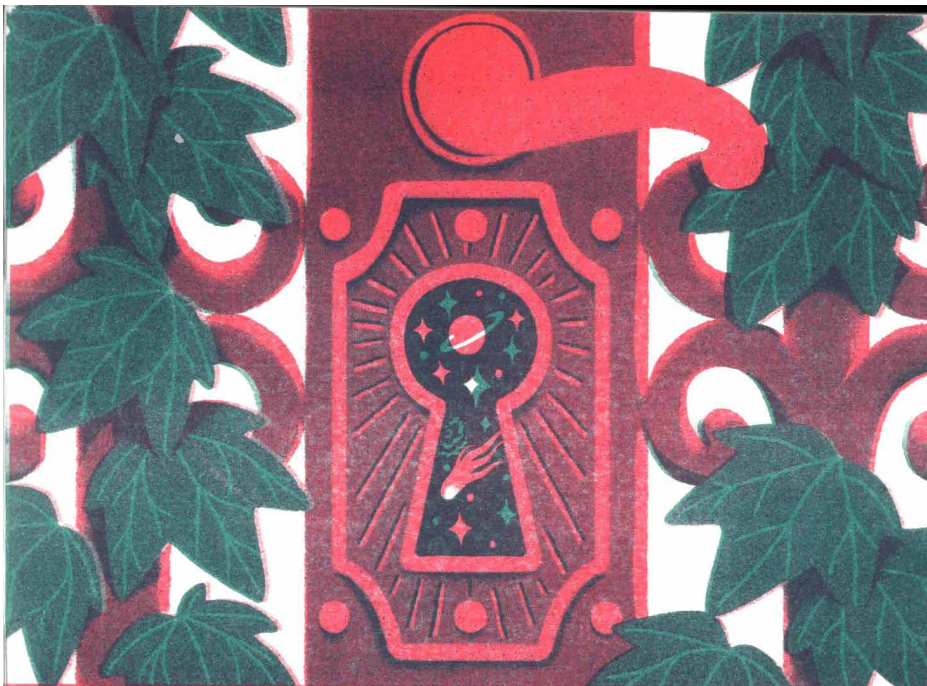
Oldalszám: 36

Méret: 186*187mm

Technika: rizográf nyomtat

Cím: Untold Stories no.2. Secret Place / Titkos hely
Szerző: PINTÉR Márk, KREIF Zsuzanna, LANCZINGER
Mátyás, FEKETE József, CSORDÁS Levente, KISK-
OVÁCS Eszter, RUMI Zsófi, EGED Enikő, LERCH Julcsi,
SEBESVÁRI Soma, JUHÁSZ Márk, MENRÁTH András,
LÁSZLÓ Márk, FARKAS Julia, KÁDÁR Melinda
Évszám: 2023
Oldalszám: 36
Méret: 186*187mm
Technika: rizográf nyomat

Untold Stories

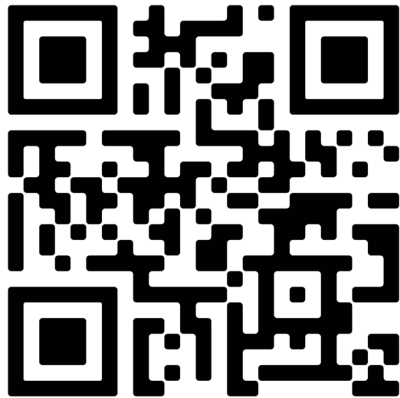
no.2. – SECRET PLACE / TITKOS HELY

PINTÉR MÁRK	KISKOVÁCS ESZTER	JUHÁSZ MÁRK
KREIF ZSUZANNA	RUMI ZSÓFI	MENRÁTH ANDRÁS
LANCZINGER MÁTYÁS	EGED ENIKŐ	LÁSZLÓ MÁRK
FEKETE JÓZSEF	LERCH JULCSI	FARKAS JULIA
CSORDÁS LEVENTE	SEBESVÁRI SOMA	KÁDÁR MELINDA

Teljes archívum:

DEPOSIT

DEPOSIT

A DEPOSIT 2015-től működő független kiadó, amely egyéni alkotói tevékenységeket és komplex projekteket bemutató publikációkkal kívánja támogatni a ‘Gutenberg-galaxis’ bizonyos szegmensét, oly módon, hogy törekszik a minőségi, egyszerű és ideális felépítésű, ugyanakkor a téma kapcsán átfogó kiadványok létrehozására, mely lehetőséget nyújthat a befogadók számára az addig ismeretlen szubkultúrák, illetve a kortárs képzőművészet képviselőinek munkásságát feltérképezni és megismerni. A DEPOSIT szerkesztőségének összetétele folyamatában változik, munkájukat a kooperativitás határozza meg, melynek célja egy négyvel osztható lapozható vagy valamilyen sokszorosítható művészeti tartalom létrehozása.¹

A DEPOSIT azon ritka példák egyike a hazai független kiadói praxisok körében, mely valóban fanzine kiadóként működik, azaz különböző művészek, művészcsoportok, vagy saját szerkesztésű fotózine-eket jelentet meg és terjeszt, anélkül, hogy nyomdaipari tevékenységet is folytatna. A DEPOSIT kiadványainak jelentős része kortárs képzőművészek praxisából szemezget, szubkulturális tartalmat közvetít, a vizuális kultúra szempontjából érdekes, kúrált képanyagot prezentál. „A kiadó kiadványainak az elkészítése minden esetben kooperatív tevékenység, folyamatos együttműködés eredménye. Éppen ezért a kiadó állománya folytonosan módosul, hasonlóan a zine-ek szerkesztési mechanizmusához.”² - írja Kovács Kristóf (Sajnos Gergely), helyszínelő, a kiadó alapítója. A DEPOSIT egyszemélyes vállalkozás, melyet Kovács Kristóf (Sajnos Gergely), helyszínelő 2015-ben hozott létre és azóta is -habár rendszeresen kooperálva a magyar és olykor a nemzetközi fanzine szcéna

---

1 Kovács Kristóf (Sajnos Gergely), helyszínelő öndefiníciója. 2024. július 5.

2 *Műút - Dűlő*. 2022031-2022032. Zine, mikrokiadványok, self-publishing, alternatív nyomatok. KAZSIMÉR Soma (szerk.). Budapest, 2022. 73p. <https://muut.hu/archivum/44570> (Utolsó letöltés: 2023.07.10.)

szereplőivel - lényegében egyedül működtet. A kortárs művészeti kurátorként tevékenykedő alapító ugyanakkor fanzine fogyasztóként és gyűjtőként már jóval korábban kapcsolatba került a műfajjal, így a kiadó portfóliója saját személyes érdeklődését is tükrözi. A DEPOSIT gyakran működik együtt különböző hazai és nemzetközi művészekkel, így számos fanzine-t és könyv projektet jelentetett meg például a Hurrikan Press-szel együttműködésben.

A art zine-ek között külön kategóriának tekinthetőek a talált fotókból készült füzetek. A DEPOSIT kiadásában több ilyen típusú kiadványt is megjelent. Az ötven példányos *ACCIDENT II.* című zine például már a második darab abból a sorozatból, amely 20. századi közlekedési balesetek képeiből készült tematikus válogatást mutat be. De hasonló tematikus szelekció a popcornos zacskóba csomagolt 'cameraman' című kiadvány is, amely címének megfelelően éppen forgató operatőrök életébe enged bepillantást régi fotókon keresztül. A DEPOSIT zinek bemutatnak privát fotókat, internetes gyűjtéseket, szubkulturális irányzatokat, de professzionális képzőművészek képanyagait is.

Cím: Demeter Dávid - ARTIST MAKES SALEABLE THINGS

Évszám: 2015

Edíció: 50 példány

Oldalszám: 44 + 44

Méret: A5

Technika: színes, digitális nyomtatás + A5 riso print (kék, piros) + A6, digitális nyomtatás

Nyomda: MONOTRONIK + Hurrikan Press

Cím: BOHÓC

Évszám: 2015

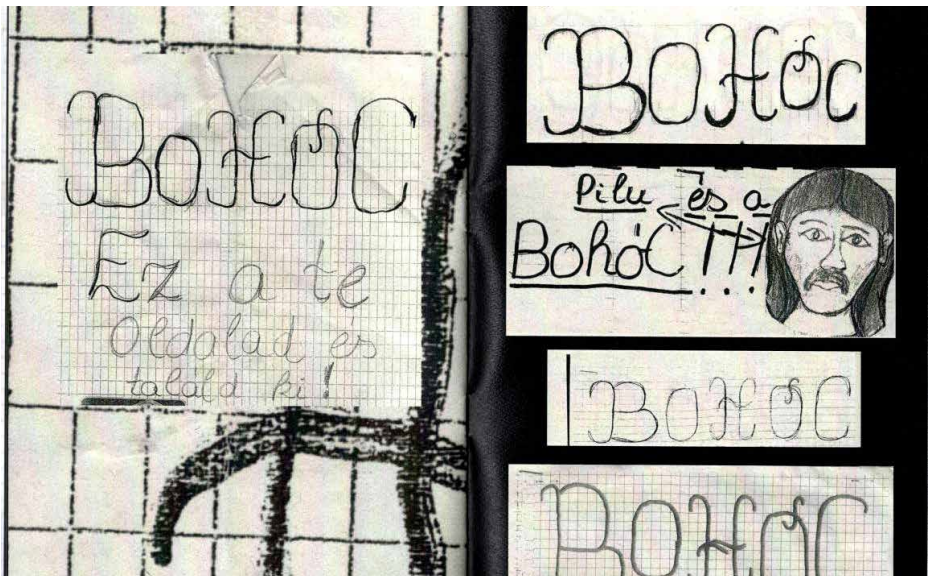
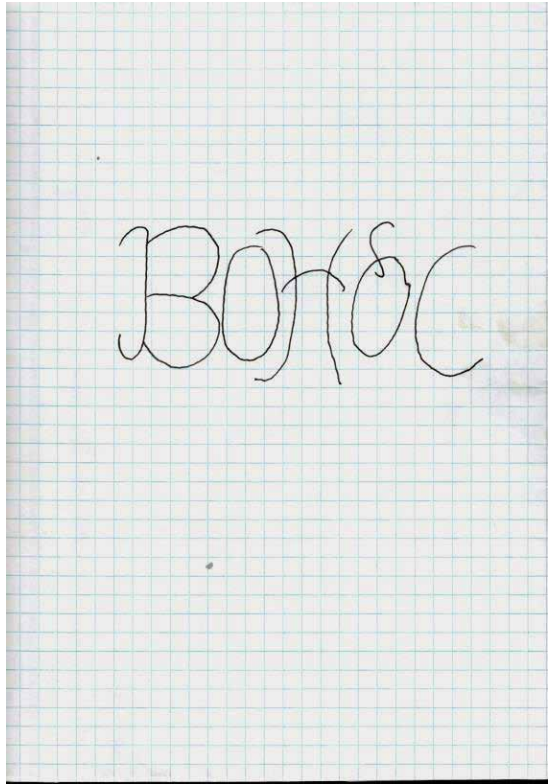
Edíció: 50 példány

Oldalszám: 32

Méret: A5

**Technika: fekete-fehér, digitális
nyomat + egyedi borító**

Nyomda: MONOTRONIK

*Cím: accidents / car (talált
kép válogatás)
Évszám: 2015
Edíció: 25
Oldalszám: 20
Méret: B5
Techika: fekete-fehér,
digitális nyomat
Nyomda: MONOTRONIK*

Cím: Vidák Zsolt - Lost days
Kiadó: deposit + Telep Galéria
Évszám: 2015
Edíció: 100
Oldalszám: 40
Méret: 170 * 117mm
Technika: rizográf nyomat (piros, fekete)
Nyomda: Hurrikan Press

Cím: Fatum Tattoo
Kiadó: deposit + Telep
Galéria
Évszám: 2015
Edíció: 50
Oldalszám: 24
Méret: A5
Technika: fekete-fehér,
digitális nyomat
Nyomda: MONOTRONIK

Cím: Founded cards

Közreműködött: Balogh Boglárka

Évszám: 2016

Edíció: 10

Oldalszám: 28

Méret: A6

Technika: színes, digitális nyomat

Nyomda: MONOTRONIK

Cím: cím nélkül (Ganz Albert fotóiból készült kiadvány)

Évszám: 2016

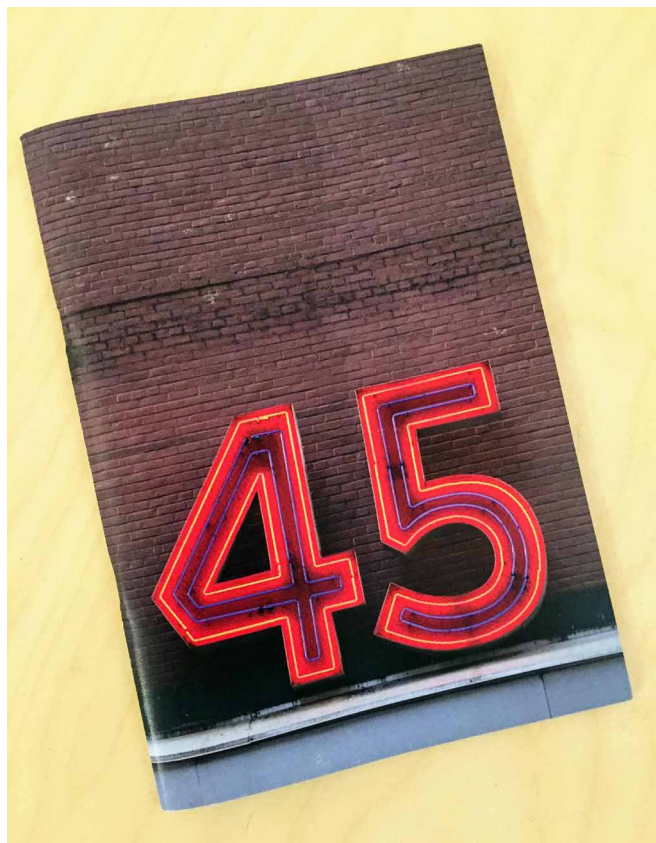
Edíció: 50

Oldalszám: 36

Méret: A6

Technika: fekete-fehér, digitális nyomat

Nyomda: MONOTRONIK

Cím: TM45

Évszám: 2016

Edíció: 45

Oldalszám: 52

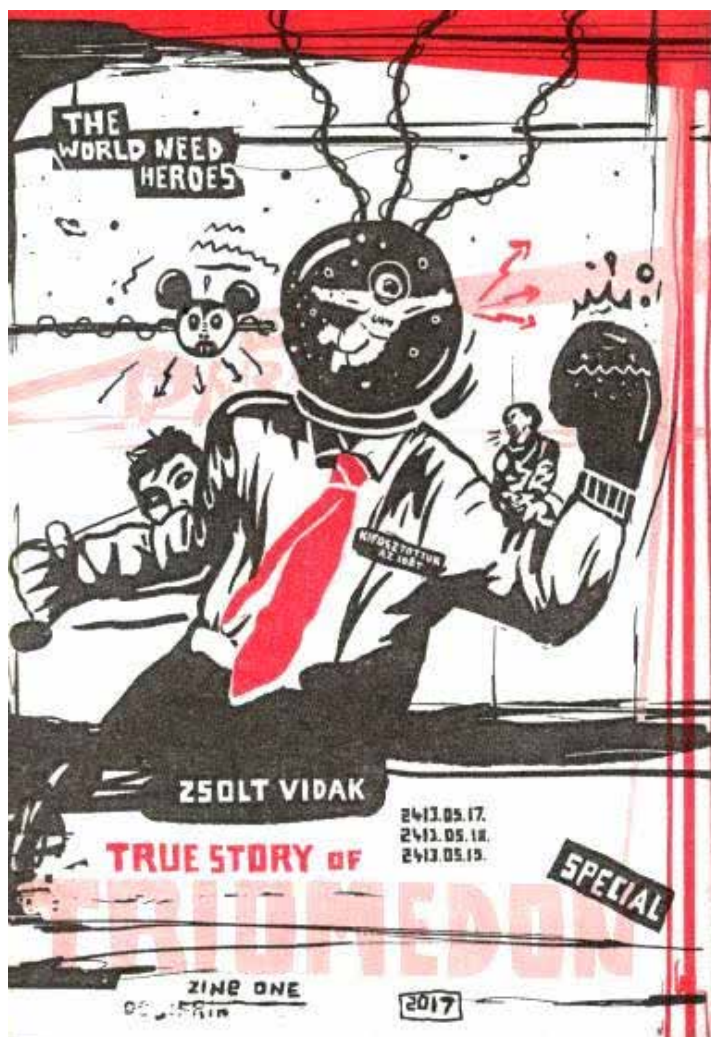
Méret: A5

*Technika: színes,
digitális nyomat*

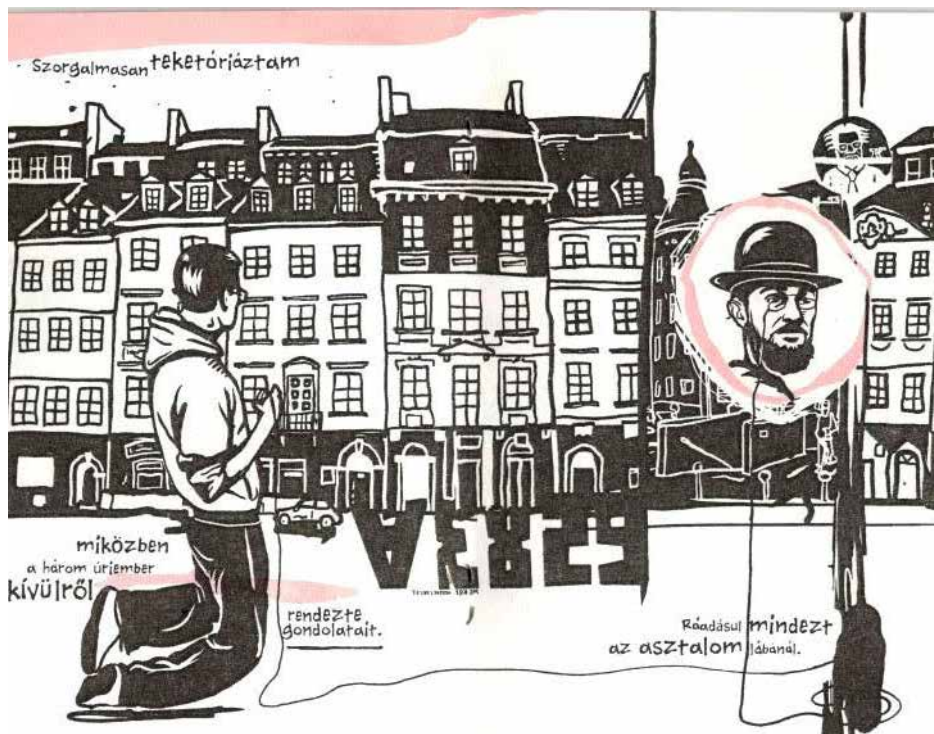
Nyomda:

MONOTRONIK

Cím: Vidák Zsolt: Tridomedon
Kiadó: deposit + Telep Galéria
Évszám: 2017
Edíció: 150
Oldalszám: 40
Méret: A6
Technika: rizográf nyomat (piros, narancssárga, fekete)
Nyomda: Hurrikan Press

Szorgalmasan tékatoriaztam

miközben
a három úriember
kívülről

rendezte
gondolatait.

Rádásul mindezt
az asztalom lábánál.

Cím: Popcorn (válogatás a Fortepan.hu képeiből)

Évszám: 2018

Edíció: 15 példány

Oldalszám: 24

Méret: B6

Technika: fekete-fehér, digitális nyomtatás + egyedi borító

Nyomda: MONOTRONIK

*Cím: cím nélkül (Ganz Albert
fotóiból készült kiadvány)*

Évszám: 2017

Edíció: 50

Oldalszám: 36 oldal

Méret: A6

*Technika: fekete-fehér, digitális
nyomat*

Nyomda: MONOTRONIK

Nemzetközi Nőnap alkalmából készült kiadvány

A Telep Galéria és a DEPOSIT Kiadó gondozásában megjelentetett a Nemzetközi Nőnap alkalmából készített kiadványban a magyarországi képzőművészeti szcena tizenöt szereplője reflektál arra a kérdésre, hogy 2017-ben mit jelent számukra a nőnap. A kiadvány borítója a Telep Galériában rendezett, a Kispesti Gránitgyár 1976-os nőnap-i kerámiasorozatával foglalkozó kiállításon készült Instax kép nyomata.³

Cím: Nemzetközi Nőnap alkalmából készült kiadvány

Kiadó: deposit + Telep Galéria

Szerzők: Bajusz Orsolya, Balogh Boglárka, Báthly Ágnes, Brückner János, Demeter Dávid, Don Tamás, Eperjesi Ágnes, Lima Victor, Margl Ferenc, Oltai Kata, Sós József, St.Turba Tamás (a TNPU/Telekommunikáció Nemzetközi Paralel Uniója/ csődtömeggondnoka; NETRAF / Neo-Szocialista Realista TNPU Globális Kontra Művészettörténet-hamisítók Frontja/)-ügynök, U'dyt, Trapp Dominika

Közreműködött: Balogh Boglárka, Beke Zita (fordítás)

Évszám: 2017

Edíció: 100

Oldalszám: 32 oldal

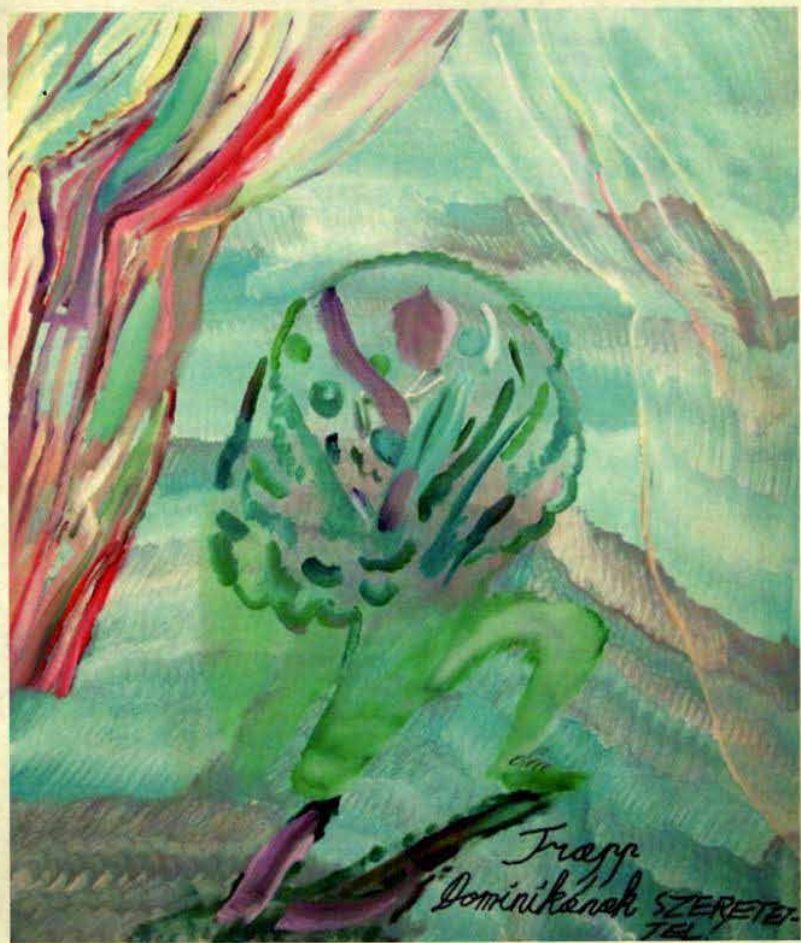
Méret: A4

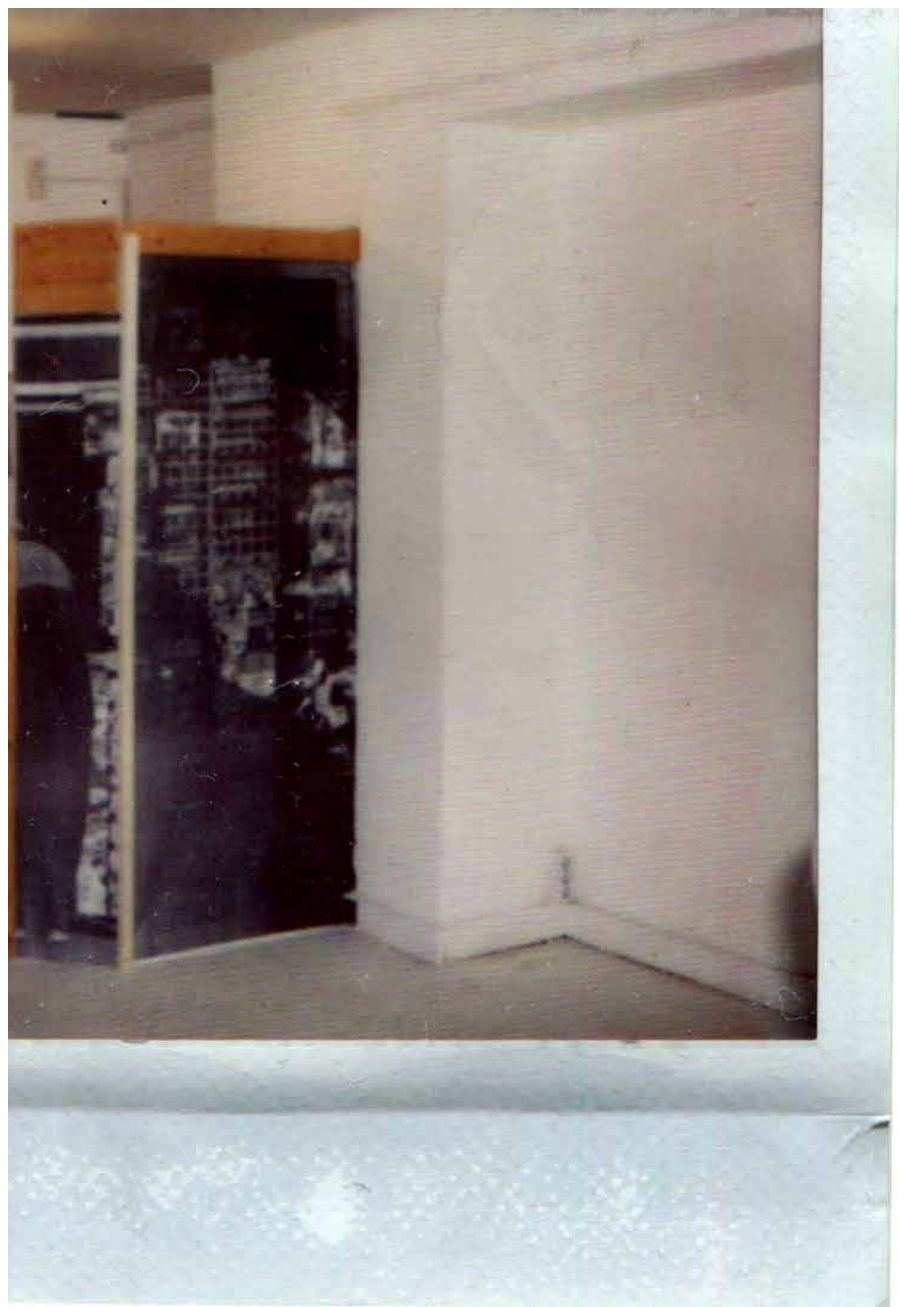
Technika: fekete-fehér és színes, rizográf és digitális nyomtatás

Nyomda: Hurrikan Press, MONOTRONIK

Reprint: 2022 / 100 példány / 64 oldal / A4, fekete-fehér + színes, rizográf + digitális nyomtatás, angol + magyar nyelven

Cím: Tót Endre: ÖRÖMdemo (zine + DVD)

Évszám: 2017

Edíció: 50

Oldalszám: 52 oldal

Méret: A5, fekete-fehér, digitális nyomat + DVD, átlátszó plasztik DVD tok

Nyomda: MONOTRONIK

Cím: cím nélkül (Ganz Albert fotóiból készült kiadvány)

Évszám: 2018

Edíció: 50

Oldalszám: 36

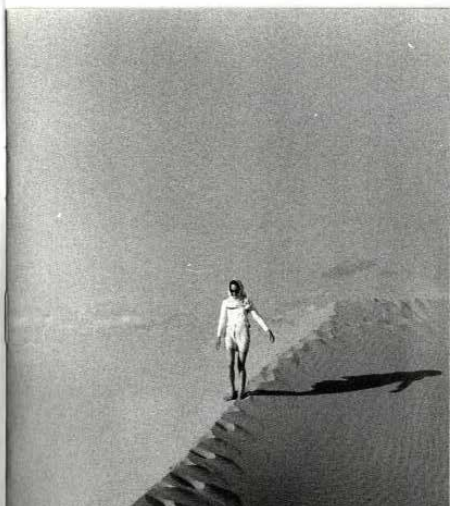
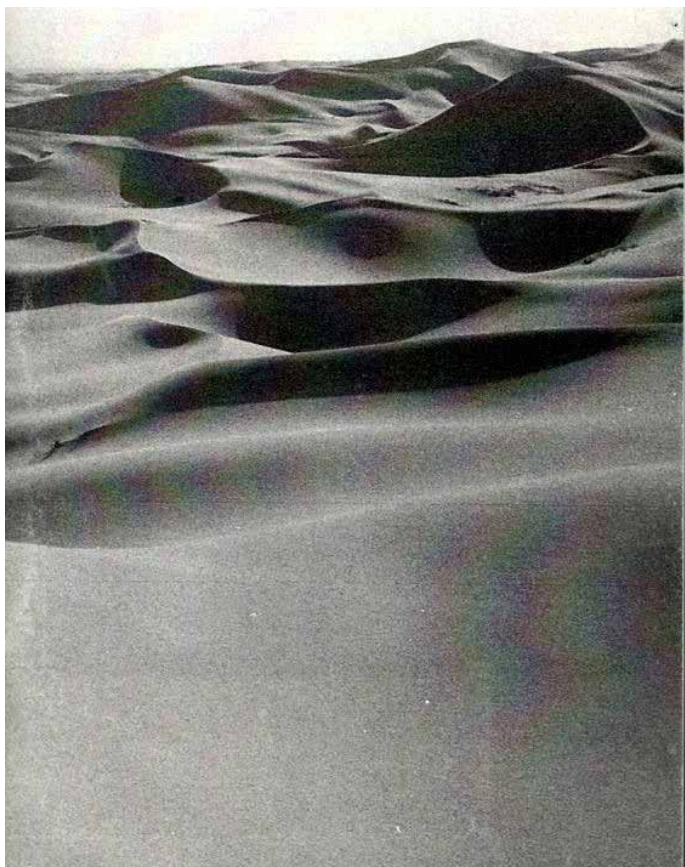
Méret: A5

Technika: fekete-fehér, digitális nyomtatás

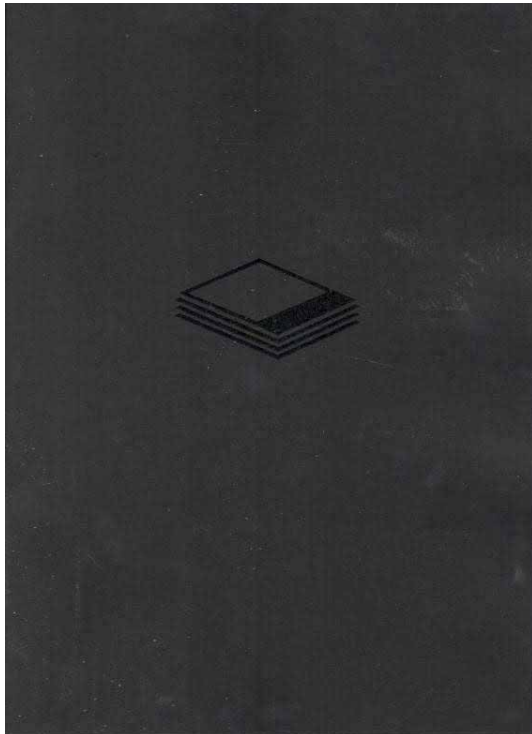
Nyomda: MONOTRONIK

*Cím: Tóth Barnabás:
Mongólia
Évszám: 2018
Edíció: 100
Oldalszám: 36
Méret: A5 + A6
Technika: színes és
fekete-fehér, digitális
nyomat
Nyomda:
MONOTRONIK*

Cím: Ganz Albert:
Polaroid
Évszám: 2019
Edíció: 50
Oldalszám: 24
Méret: A5
Technika: színes,
digitális nyomat
Nyomda:
MONOTRONIK

- 1 NO TITLE 15
2018
SX - 70
780 TURBO FILM
- 2 St. Inre
2018
SX - 70
780 TURBO FILM
- 3 M. IRON
2018
oneA00 | classic
780 TURBO FILM
- 4 Christmas love
2018
oneA00 | classic
Color 600 film (Mickey's 90th)
- 5 seffe 6
2018
oneA00 | classic
780 TURBO FILM
- 6 RIGA
2018
SX - 70
IMPOSSIBLE I 600 color instant film
- 7 bukling
2018
LAND CAMERA | Supercolor 1000
IMPOSSIBLE I LUKY & EDITION 600 color instant film
- 8 LUKOIL flag
2016
IMAGE
IMPOSSIBLE I IMAGE color
- 9 BIG BANG
2015
IMAGE
IMPOSSIBLE I IMAGE color / injured

Pasha Open & Bonjour Sima: Ukrainian Garden

2018-ban a Telep Galéria mutatta be Pasha Open és Bonjour Sima, ukrán művészpáros Ukrainian Garden című kiállítását és az anyaghoz készült fanzine-t. A színes illusztratív stílusban készült zine fókuszában az áll, ahogy a legváltozatosabb anyagokat és eszközöket (gumiabroncs, PET palack, műanyag gégecső) felhasználva próbálják meg az ukrán városlakók díszíteni a körülöttük lévő tereket, kerteket és udvarokat. Ahogy a zine rövid fülszövegében olvashatjuk, a kiindulópontot az új épületek és udvarok funkcionalitásának hiánya jelentette, ahol minden egyfajta kaotikus rend szerint működik az értelmetlen terekben. Bár ezek a terek az urbanisztikai fejlesztés igényével formálódnak, de a tapasztalat, a szakmai tudás és az igazi igények megértésének hiánya miatt a törekvések ritkán érnek el sikert. Épp ezért a lakók maguk kezdeményezik a terek (át)alakítását, akik különböző objektumokat kezdenek el kreálni szemétből, műanyagokból, autógumikból, vagy felesleges háztartási eszközökből és beillesztik ezeket az udvar terébe. Ezek a kreálmányok gyakran valamilyen természeti motívumot, trópusi pálmafákat, vagy egzotikus állatokat idéznek, így Pasha Open és Bonjour Sima kiadványában is találkozhatunk zsiráfot, elefántot, óriáskígyót, vagy éppen pálmafát formáló dekorációkkal.

Az újrahazsnoítás és a barkácslogika jegyében született és sokszor kissé esetlen "lényeket" fényképezték le a művészek. A fotókon szereplő amatőr szobrokat adaptálták először környezetüktől megfosztva rizográf nyomatként. A japán eredetű fénymásolási technika speciális élénk, neonba hajló színeivel máris egyfajta meseszerűséget ad a karaktereknek. Ezt a hatást fokozza az oldalpárok túloldalán szereplő kézi átrajzolás, mely végképp rajzfilmfigurákat teremt ezekből a különös udvardíszekből.

Az Ukrainian Garden egyfelől rávilágít az ukrán lakosságnak arra az igényére, hogy valahogy dekorálja, barátságosabbá tegye épített környezetét, másfelől pedig az illusztrációkon keresztül játékosággal és élettel és tölti meg a hulladékból készült lényeket.

Cím: Pasha Open & Bonjour Sima: Ukrainian Garden

Kiadó: deposit + Telep Galéria

Évszám: 2018

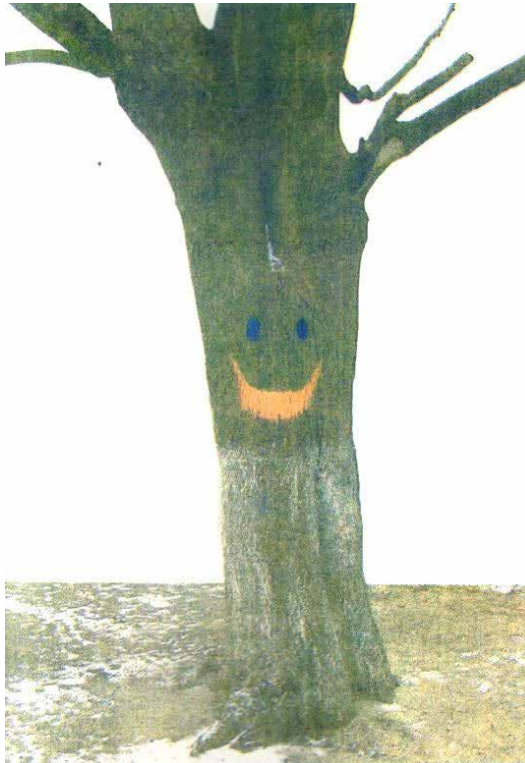
Edíció: 100 példány

Oldalszám: 36 oldal

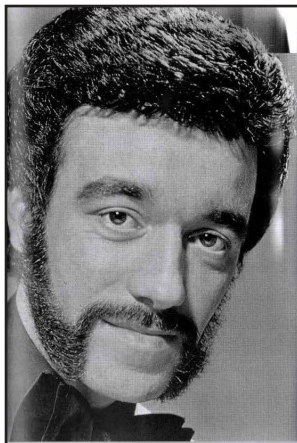
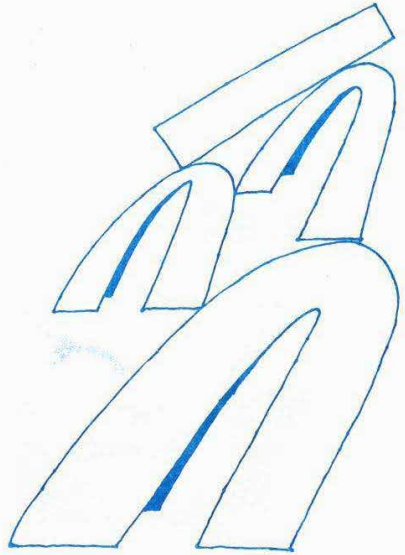
Méret: A5

Technika: rizográf nyomtatás (piros, kék, narancs)

Nyomda: Hurrikan Press

HAAS
printed in MONOTRONE
published by GEPRESS
Budapest
201

first edition of 50
20/00
— 2/50

ANLÉE of PARIS

PRESENTS THE

AFRO-COUPÉE

Permanently
"Curled"
piece

keeps its
even after
ing

natural
skin
parting
aired

lutely
y-To-Wear

nteed
fade

Ventilated

te in full range
colours plus grey mixtures.
four or send hair-cutting for
ig.

Tel. 01-790 3996/362

and me:-

Quantity	Colour	Race
		£6.75+VA

Special
Introductory
Offer
£6.75

Spill your Customers with luxurious La Reine Jet Dryers

Only people are asked through the advertisement to be
which you are advertising your brand. This may make
selection of GINCHY WIGS. A wide range of styles
LA REINE.
Distinguishing characteristics: superb styling, appearance and a
style in terms of both performance, that is why they have
LA REINE.
LA REINE range is available with attachments for the professional
operator of the highest possible quality with the best of the
Reine Jet Dryers of name of the most modern designs of the
and 25 years.

Join the

jet set

by LA REINE

GOLDEN JET

SILVER JET

SLIMLINE JET

RANK JET

The Diana Wig

Qualifying you will get a free trial while in operation -
from your nearest agent or the Lady Diana. This will
enable you to see for yourself how good quality hair
can be. The Lady Diana wig is available in a wide range
of styles and colours. For more information visit
www.ginchy.com or call 01753 811111

The Lady Diana wig is available in 18 natural colours
plus 18 shades of grey. The wig is made of 100% human
hair and is available in a wide range of styles and
colours. For more information visit
www.ginchy.com or call 01753 811111

Available at £11.95. Please note that the Lady
Diana wig is not for the hair of the 18 inches or
longer. For more information visit
www.ginchy.com or call 01753 811111

GINCHY WIGS

FROM THE GINCHY GROUP
88 St. Thomas Street, Oxford OX1 1EP

*Cím: accidents II. (talált kép
válogatás)*

Évszám: 2018

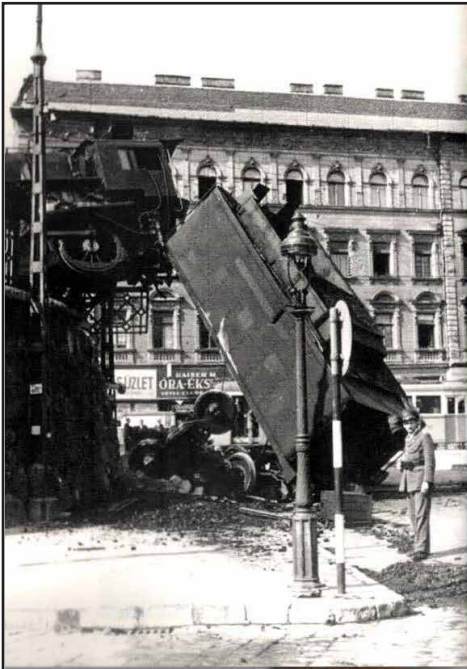
Edíció: 25 példány

Oldalszám: 20 oldal

Méret: A5

*Technika: fekete-fehér, digitális
nyomat*

Nyomda: MONOTRONIK

ACCIDENT II.
printed in MONOTRONIK
published by DEPOSIT

Budapest
2019

first edition of 50 copies
22 / 50

If I saw that in a gallery I would say, this is art

A ready made és Duchamp óta már nem sok értelme van arról beszélni, hogy mi a művészet és milyen egy igazi műtárgy, hiszen minden lehet az, ahogy a fenti példák is bizonyítják. Legalábbis minden olyasmi, ami művészeti kontextusba kerül, még ha ez meg is nehezíti a befogadó, vagy éppen a kiállításokat karbantartók dolgát. De mi történik akkor, hogy ha egy nem művészeti szándékkal készült tárgyat mégis annak tekintünk? - teszi fel a kérdést az *If I saw that in a gallery I would say, this is art.* című kiadvány bevezető szövege. Az artists' book címe - *Ha egy galériában láttam volna ezt, azt mondanám művészet* - valójában a kötet sűrített koncepciója. A 122 oldalas művészkönyvben ugyanis egy olyan nagyvárosi fényképgyűjteményt láthatunk, amelynek minden darabja megállná a helyét kortársművészeti kontextusban bemutatva. A dolog érdekessége, hogy a fényképek készítői maguk is képzőművészek, hiszen kik tudnák jobban eldönteni, hogy mi számíthat művészetnek. Ugyanakkor a gyűjtés publikálása önironikus gesztus, hiszen az utcán készen talált installációkat 'objet trouvé'-ként a kiállítótérbe emelve, akár szerzőként is megtehették volna a könyvben gyűjtögetőként működő alkotók. Tovább erősíti az intézménykritikai hangvételt, hogy néhány képhez szakszerű műleírások készültek fiatal kurátorok (Don Tamás, Kollár Dalma Eszter, Margl Ferenc, Kovács Kristóf aka. Sajnos Gergely, helyszínelő) tollából, emellett klasszikus szerzőktől származó, művészetről szóló idézetek is segítik a megfelelő értelmezést, mintha csak egy "igazi" kiállítás katalógusát lapozgatnánk. A könyvben a képek elrendezése ikonográfiai szempontokat követ, így a különböző alkotóktól begyűjtött képek jórészt tematikus blokkokban, az egyes oldalakon párbeszédbe elegyedve szerepelnek. Így például Keresztesi Botond, Kristóf Gábor, Nico Müller és Erdélyi Emese

is foglalkozott a belvárosi parkolóhelyfoglalás művészetével, vagyis azzal, amikor a legváltozatosabb anyagokat és eszközöket (létra, bútor, cserépléc, fémek) felhasználva próbálják meg a városlakók egymás tudomására hozni adott közterület bizonyos egységére tartott igényüket. Az artists' bookban közreműködők között olyan profi motívumgyűjtők képei is szerepelnek, mint például a Gruppo Tökmag (Kovács Buddha Tamás, Tábori András). A Gruppo által folytatott nagyvárosi régészet projektből számos fanzine típusú önálló kiadvány is született az elmúlt években. A folyamat lényege, hogy régészeti eszközök segítségével figyelik meg és rögzítik a városi nyomokat. Kutatásuk keretében foglalkoztak már falba karcolt jelekkel, kommunista jelmondatok maradványaival vagy felismerhetetlenségig rozsdásodott táblákkal is. Ebben a kötetben egy speciális betonvirágláda gyűjtemény szerepel tőlük, amely használaton kívüli, roncsolódott (feltehetően megrongált) objektet örökít meg. De szintén járatos a területen Szigeti Gábor Csongor is, aki 2018-ban *Top Creatures* címmel adott ki 20 példányos fotókönyvet debreceni háztetőkön talált antennákról készített képekből összeállítva. Az antennagyűjtés egyébként nem korlátozódik Debrecenre, vagy akár Magyarországra; a folyamatosan bővülő teljes adatbázis egy ideig elérhető volt az Instagramon is. Szigeti ebben a kiadványban leereszkedik a föld szintjére és leginkább a színek és textúrák játékaira épülő képei kerültek be a válogatásba, amilyen például egy kiglettelt házfal, vagy a strandon látható színes törölközők sokasága. Külön csoportot alkotnak a könyvben a kirakatokról és árusító standokról készült képek, amelyek jobb helyeken és ideális esetben neves dizájnerek keze nyomát viselnék. Itt azonban sokkal érdekesebbek az üres, vagy félmegoldásokkal kivitelezett standok és kirakatok, ahol pont a befejezetlenség, vagy barkács jelleg okozza a konceptuális művészeti áthallást. A legdirektebben talán Murányi Mózes Márton fotója illusztrálja ezt, amin egy Duchamp palackszárítójához hasonlatos, ám ebben az esetben fröccsöntött műanyagból készült citromsárga palackszárító látható a kirakatban, két címkézetlen üveggel dekorálva,

valamint a Pálinkafőzés kézikönyvével szegélyezve. Az *If I saw that in a gallery I would say, this is art*. tele van olyan képekkel, amiket nap mint nap bárki láthat Budapest, vagy bármely nagyváros utcáin barangolva, mégsem jutott soha eszébe lefényképezni azokat.

Cím: *If I saw that in a gallery I would say, this is art*

kiadó: *deposit + Hurrikan Press*

Művészek: *Antal Balász, Bálint Bence, comitedereservation.tumblr.com (Kristóf Gábor), Csató Csenge, Erdélyi Emese, Füredi Tamás, Gruppo Tökmag, Keresztesi Botond, Kovács Kristóf (Sajnos Gergely, he lyszínelő), Murányi Mózes Márton, Nico Müller, Orosz Fanni, Rohánszky Bence, Soós Károly, Szigeti Árpád, Szigeti Gábor Csongor szöveg: Don Tamás, Margl Ferenc, Kollár Dalma Eszter, Sajnos Gergely (helyszínelő) fordítás: Boda Zsófia*

Évszám: *2017*

Edíció: *100*

Oldalszám: *122*

Méret: *175*130mm*

Technika: *rizográf és ofszet nyomat*

Nyomda: *Hurrikan Press, Pannonia nyomda*

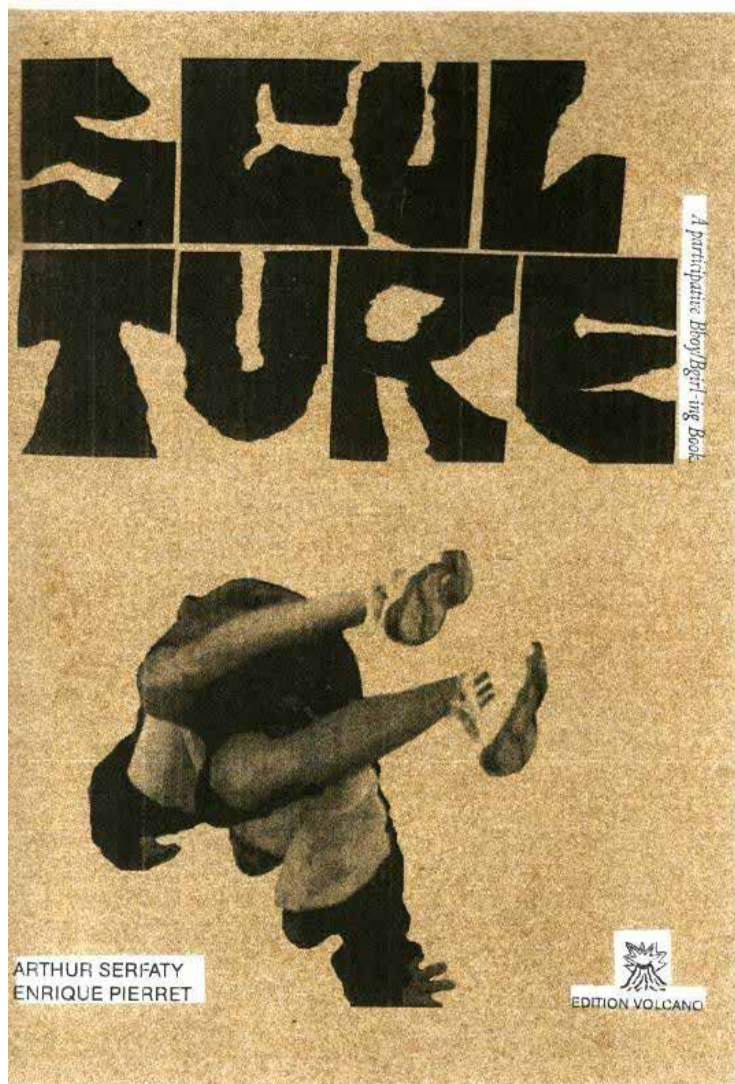
Reprint: *2019 / 100 példány / 122 oldal / 17,5 x 13 cm, rizográf és ofszet nyomat*

*If I saw that
in a gallery
I would say,
this is art.*

THESE ARE THE BEST OF THE BEST
I AM THE BEST OF THE BEST

Cím: Arthur Serfaty & Enrique Pierret: SCULTURE
Szöveg: Enrique Pierret, fordítás: Beke Zita és Boda Zsófia
Évszám: 2019 - 2020
Edíció: 100
Oldalszám: 56 oldal
Méret: A5 + A3 plakát
Technika: rizográf nyomtatás (bronz, fekete)
Nyomda: Hurrikan Press

CULTURE

— Definitions

SCULPTURE. NOM FÉMININ

(Latin : Sculptura)

La sculpture désigne l'art de sculpter, c'est-à-dire l'action de tailler une matière dure, de la façonner selon des techniques appropriées, d'assembler divers matériaux, de les travailler, afin d'obtenir, dans un but utilitaire ou esthétique, un objet dans l'espace, une figure, un ornement; ensemble des techniques utilisées à cet effet et des œuvres d'art qui en résultent.

The sculpture refers to the art of sculpting, the action of carving a hard material, to shape it according to appropriate techniques, to assemble various materials, working them, in order to obtain, for a utilitarian or aesthetic purpose, an object in space, a figure, an ornament; all the techniques used for this purpose and the resulting works of art.

A szobrászat kifejezést az art of sculpting, azaz kemény anyagokból, mint valamilyen kemény anyag tárgyak, annak megfelelő technikai eljárással, különféle anyagok összerakásával és megmunkálásával, annak használatára vagy esztétikai célból történő létrehozására, egy tárgy, egy figura, egy díszítőelem vilámszerű megalkotására jelölik. Ez az érte a művészet összes technikáját, és az ezek által létrejött műalkotásokat.

FR

EN

HU

CULTURE. NOM FÉMININ

(Latin : Cultura)

Dans son sens le plus large, la culture peut aujourd'hui être considérée comme l'ensemble des traits distinctifs, spirituels, matériels, intellectuels, artistiques et affectifs, qui caractérisent une société, une civilisation ou un groupe social. Elle englobe, outre les arts, les lettres et les sciences, les modes de vie, les lois, les systèmes de valeurs, les traditions et les croyances, langages, gestes, vêtements, etc.

In its broadest sense, culture can be considered as the set of distinctive, spiritual, material, intellectual, artistic and emotional traits that characterize a society, a civilisation or a social group. It includes, in addition to art, literature and science, lifestyles, laws, value systems, traditions and beliefs, languages, gestures, clothing, etc.

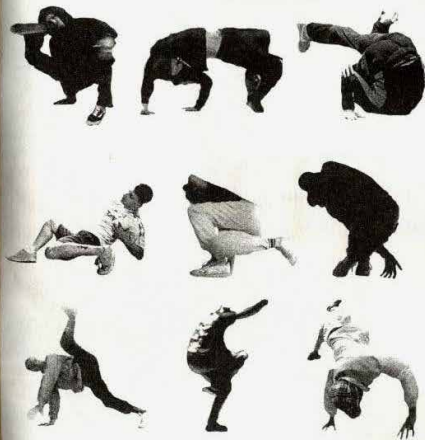
Legtágabb értelemben, ma a kultúra fel fogható megkülönböztető, spirituális, anyagi, intellektuális, művészi és érzelmi vonások gyűjteményeként, mely egy társadalom, civilizáció vagy egy csoportra jellemző. Magába foglalja továbbá a művészeteket felül az irodalmat és a tudományt; az életformát, a szokásokat, az érvényesítőket, a hagyományokat és hiedelmeket, a nyelvet, a gesztusokat, az öltözködést stb.

FR

EN

HU

7

*Cím: cím nélkül (Ganz Albert
fotóiból készült kiadvány)*

Évszám: 2019

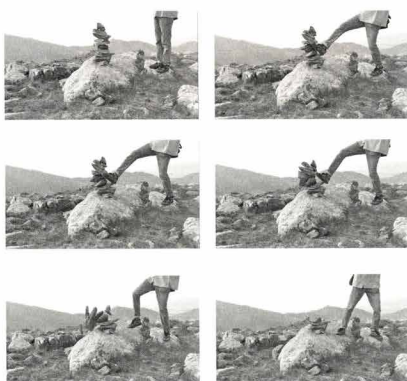
Edíció: 50

Oldalszám: 36 oldal

Méret: A5

*Technika: fekete-fehér, digitális
nyomat*

Nyomda: MONOTRONIK

Cím: Telep toilet tags

Kiadó: deposit + Telep Galéria

Évszám: 2019

Edíció: 50 példány

Oldalszám: 20

Méret: A5

*Technika: fekete-fehér, digitális
nyomat*

Nyomda: MONOTRONIK

Cím: Collector's choice
Kiadó: deposit + PINCE

Évszám: 2019

Edíció: 100

Oldalszám: 16

Méret: A5

Technika: fekete-fehér, digitális nyomat + 26 db 90*130mm analóg fénykép

Nyomda: HotDock (Pozsony)

Cím: Fiktív vonalak

Kiadó: deposit + Telep Galéria

Közreműködött: Kacsik Marcell

Évszám: 2019

Edíció: 100

Oldalszám: 20

Méret: A5

Technika: színes, digitális nyomat

Nyomda: MONOTRONIK

*Cím: cím nélkül (Ganz Albert
fotóiból készült kiadvány)*

Évszám: 2020

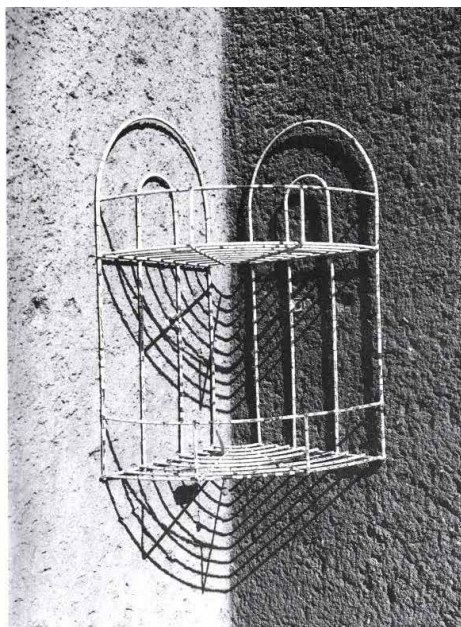
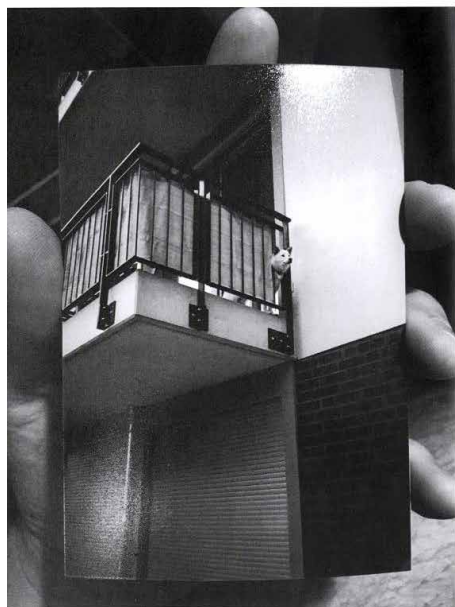
Edíció: 50

Oldalszám: 36

Méret: A5

*Technika: fekete-fehér, digitális
nyomat*

Nyomda: MONOTRONIK

Cím: Tót Endre: Printed Matter

1971 - 81

**Kiadó: acb Galéria - ISBN
könyv+galéria**

**Szerkesztő: deposit (Kovács Kristóf -
Sajnos Gergely, helyszínelő)**

Évszám: 2020

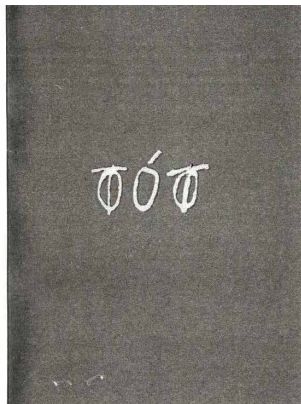
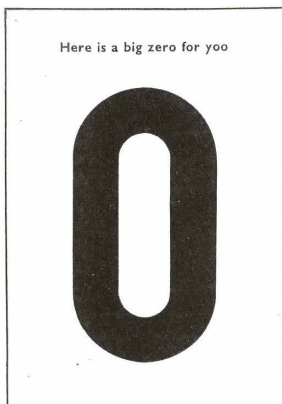
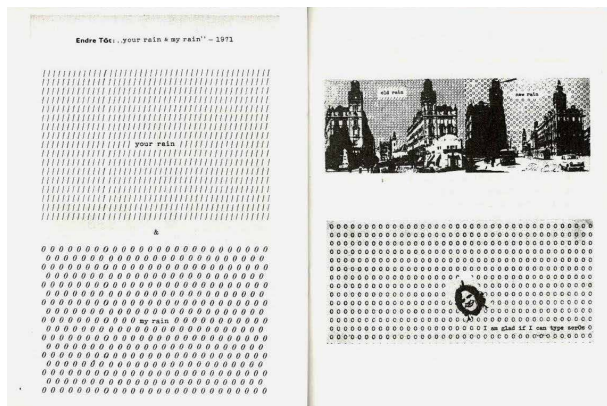
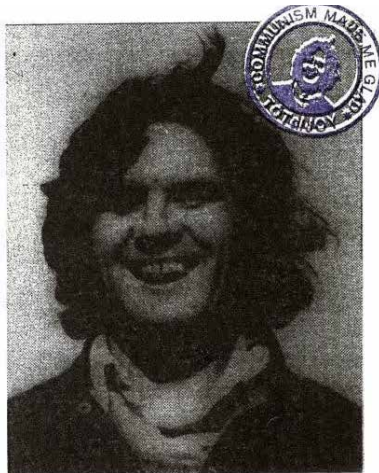
Edíció: 150 példány

Oldalszám: 28 oldal

Méret: A5

**Technika: rizográf nyomat (lila,
piros, fekete)**

Nyomda: Hurrikan Press

Cím: Bodonyi Panni: Csá, nye!

Évszám: 2020

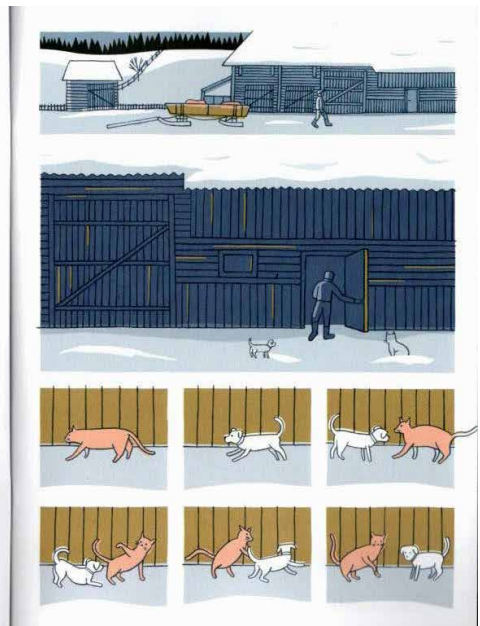
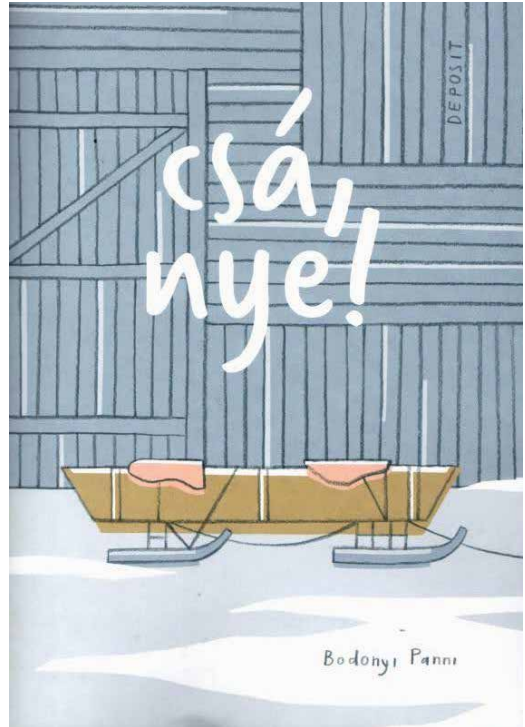
Edíció: 500

Oldalszám: 28 oldal

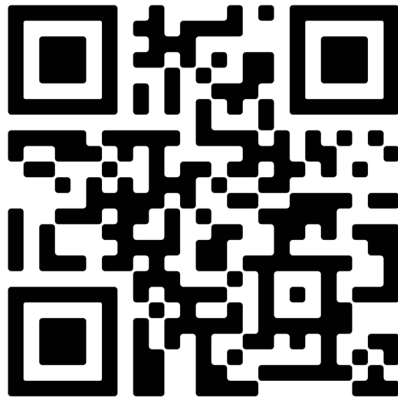
Méret: A5

Technika: ofszet nyomtat

Nyomda: Grafoprodukt

Teljes archívum:

**Drukker
Közösségi
Nyomdaműhely**

Drukker Közösségi Nyomdaműhely

A DRUKKER Közösségi Nyomdaműhely egy 2018 óta működő pécsi alkotóközösség, magasnyomó-, szita- és rizográf műhellyel. Az egyesületet Böhm Gergely és Varga Balázs alapította és tagjai főként képzőművészeti és pedagógiai tevékenységet folytató alkotók, akiket a magasnyomtatás iránti érdeklődésük és elkötelezettségük köt össze. Küldetésük az érdeklődő képzőművészek, önkéntesek és az aktív grafikushallgatók szakmai inkubációján túl egy alumni közösség építése, illetve társadalmi-szociális-környezeti hatásokra való művészi reflexiók indukálása.¹ A Drukker az egyetlen, nem budapesti székhelyű artzine mikrokiadó projekt a vizsgált időszakból.

A Drukker Közösségi Nyomdaműhely civil egyesületként működik, gyakran együttműködve más szervezetekkel és művészekkel, számos projektjükkel aktuális társadalmi kérdésekre reflektálva. A Pécs belvárosában működő Drukker a kiadvány készítéssel párhuzamosan nyomdát is működtet, ahol muzeológiai értékű, XIX. századi gépekkel dolgozhatnak a tagok, autonóm alkotók, valamint a workshopokon résztvevők. A kiadványaikhoz leggyakrabban alkalmazott rizográf nyomdagépek mellett megtalálható szitanyomó, letterpress és könyvkötő műhely, valamint fotólabor is a műhelyben. A gépekben elsősorban az a közös, hogy mindegyiket önállóan is lehet használni, tehát egyszemélyes alkotómunkára is lehetőség nyílik. Misszójuk, hogy a több szín nyomására alkalmas rizó gépekkel a hazai zine kultúrát erősítsék saját készítésű kiadványokkal és egyedi nyomatokkal. A géppark összeállítása 2015-ben indult és három évig tartott, amelynek pécsi Erősödő Civil Közösségek pályázat biztosított megfelelő anyagi háttérrel. A tagok a régi nyomdagépeket nem kiállítási tárgyként kezelik a műhelyben, hanem a cél az, hogy ezek a technológiáknak megtalálják a

---

1 A Drukker Közösségi Nyomdaműhely missziója. Forrás: a szerző Varga Balázssal készített e-mail interjúja. 2024. június 25.

helyüket a posztdigitalitás vizuális kultúrájában, bebizonyítva, hogy a digitális korszakban új jelentést és küldetést kaphatnak archaikus eljárások is. A német eredetű Drukker név is a nyomdaipar korai szakaszából származik, jelentése régiesen „szedő, nyomtató”.²

A Drukker esetében rendkívül fontos a közösségteremtés és közösségépítés, ezért is csoportosulnak az alkotók egy fizikai nyomdaműhely köré. A Drukker tagsága dinamikusan változik, rendszeresen csatlakoznak új alkotók a kollektívához.

TAGOK

Biacsics Renáta_Renyagyár, Bóhm Dorottya, Bóhm Gergely, Bordás Márton, Csibi Anett, Dóka GáborGergic Ena, Harangozó Imre_Ymy, Horváth Gergő, Jankó Mátyás, Knyihár Bence, Kondricz, Ákos Levente, Lévai Fanni, Madari Kinga, Marics Tamara, Móricz Ildikó, Munjin Diana, Papp Zsófia, Sági Kitti, Sárkány Balázs, Sófalvi Imre, Somogyi Éva, Szabó Róbert, Szentpéteri Dóra, Varga Balázs, Vörös Judit

---

2 ÁRVAI Péter: Drukker-Makker. *Madeinpecs.hu* 2018.11.13. <https://madeinpecs.hu/lokal/drukker-makker> (Utolsó letöltés: 2024.08.15.)

RENDET!

A Dióbél kiadó antológiája

A *Rendet* kiadvány volt a Drukker első közösségi részben nyomtatott kiadványa, melynek bemutatója egyben a műhely megnyitója is volt. A3-as riso és lino printeket, füzetet és pendrive-ot tartalmazó mappa 40 példányban készült.

Cím: RENDET! - A Dióbél kiadó antológiája

Szerzők: Biacsics Renáta / Renyagyár, Böhm Gergely, Csató Csenge, Harangozó Imre, Horváth Gábor, Horváth Gergő, Jankó Mátyás, Knyihár Bence, Lovas Péter, Ódor Bence, Papp Zsófia, Sallai Dániel, Szigeti Arpi, Szurcsik Erika, Varga Balázs

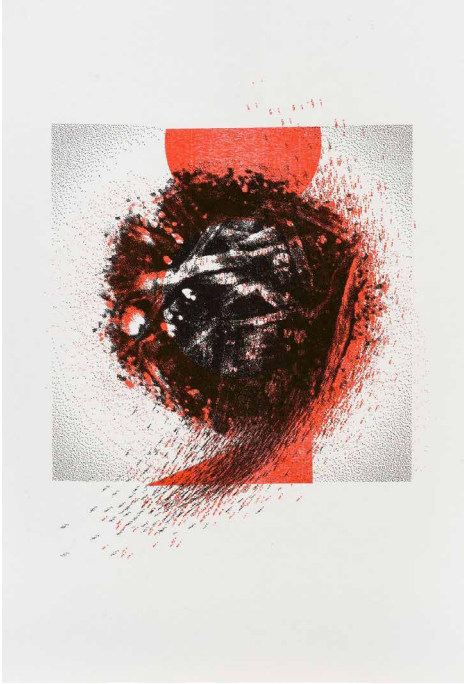
Évszám: 2018

Méret: A3

Technika: rizográf nyomtatás, linóleummetszet

KIK AZ OTTHONTALANOK? - foglalkoztató füzet

A kiadványt hajléktalanokat segítő civil szervezetek árusíthatták a Kétfarkú Kutya Párt jóvoltából.

Cím: Kik az otthontalanok? - foglalkoztató füzet

Szerző: Harangozó Imre

Évszám: 2018

Méret: A5

Technika: rizográf nyomtatás

Cím: 30 ÉS A HALÁL KÖZÖTT

Szerző: Renyagyár / Biacsics Renáta

Évszám: 2019

Méret: A5

Technika: rizográf nyomat

ITTHON

(tematikus közösségi rizó print projekt)

Az *ITTHON* egy piros-fekete rizó nyomtatás gyűjtemény, témájában az értelmezési lehetőségek teljes szabadságával, nem elzárkózva a társadalomkritikai, politikai, pejoratív, trash és egyéb bunkósági határokat súroló/átszakító megcsavart elképzelésektől.¹

Cím: ITTHON (tematikus közösségi rizó print projekt)

Szerző: Antal Laslo, Biacsics Renáta / Renyagyár, Bordás Márton, Böhm Gergely, Csibi Anett, Gergic Ena, Harangozó Imre, Jankó Mátyás, Jubász Levente, Kiss Raymond, Knyihár Bence, Madari Kinga, Marics Tamara, Metzing Eszter, Mészáros „Csermanek Lakótelep” Csaba, Moric Ildi, Papp Zsófia, Rumi Zsófi, Szöllösi Géza, Szurcsik Erika, Varga Balázs

Évszám: 2019

Méret: A3

Technika: rizográf nyomtatás

„LAKNI KELL” FÜZET

A B2 Szakkollégium és a PTE MIK Építész Szakmai Intézet projektje a lakhatás és hajléktalanság kérdését előtérbe helyezve azt vizsgálta, hogy a társadalmi aktivizmus figyelemfelhívó szimbolikus stratégiái, illetve konkrétan segítő-beavatkozó gyakorlatai, valamint egyes urbanisztikai törekvések miként képesek egymásra reflektálni.

Az újság azért jött létre, hogy betekintést nyújtson a *LAKNI KELL* című programsorozatba, ami a PTE Műszaki és Informatikai Kar és a B2 Szakkollégium közös szervezésében valósult meg. Az újságot az elkészült szabadtéri térinstalláció átadó ünnepségén 2020.09.20-án lehetett megvásárolni, a vásárlással a Pécsi Heti Betevő csapatát támogatva.

**Cím: „LAKNI KELL”
FÜZET**

**Szerző: Moric Ildi, Böhm
Dorka, Madari Kinga**

Évszám: 2020

Edíció: 200

Oldalszám: 24

Méret: A5

**Technika: rizográf
nyomat**

BÜSZKESÉGEINK

LMBTQI+ TEMATIKÁJÚ KÖZÖSSÉGI KIADVÁNY A
BUDAPEST PRIDE / SZIVÁRVÁNY MISSZIÓ ALAPÍTVÁNNYAL
EGYÜTTMŰKÖDÉSBEN

„A füzetben szereplő híres magyarok nagy hatású alkotók voltak, akik nélkül nem lenne ugyanolyan a történelmünk. A kiadvány azért készült, hogy megmutassuk, a szexuális és nemi kisebbségek egyidősek az emberiséggel és részesei a magyar kultúrának. A világ mindig is sokszínű volt és mi büszkék vagyunk erre a sokszínűségre.”

A fenti szöveg olvasható a „Büszkeségeink” című füzet fülszövegén, melyben az alkotók egy-egy LMBTQ művész portréját készítették el, linómetszés és rizográfia technika alkalmazásával. A portrékhoz idézetek társulnak, ezek tematikailag szerteágazóak, az egyetlen közös bennük, hogy az adott személyre jellemzők

Cím: BÜSZKESÉGEINK

Szerző: Biacsics Renáta / Renyagyár, Böhm Gergely, Böhm Dorottya, Csibi Anett, Harangozó Imre, Knyihár Bence, Kondricz Ákos, Lévai Fanni, Madari Kinga, Marics Tamara, Papp Zsófia, Sági Kitti, Sárkány Balázs, Somogyi Éva, Szöllösi Géza, Varga Balázs

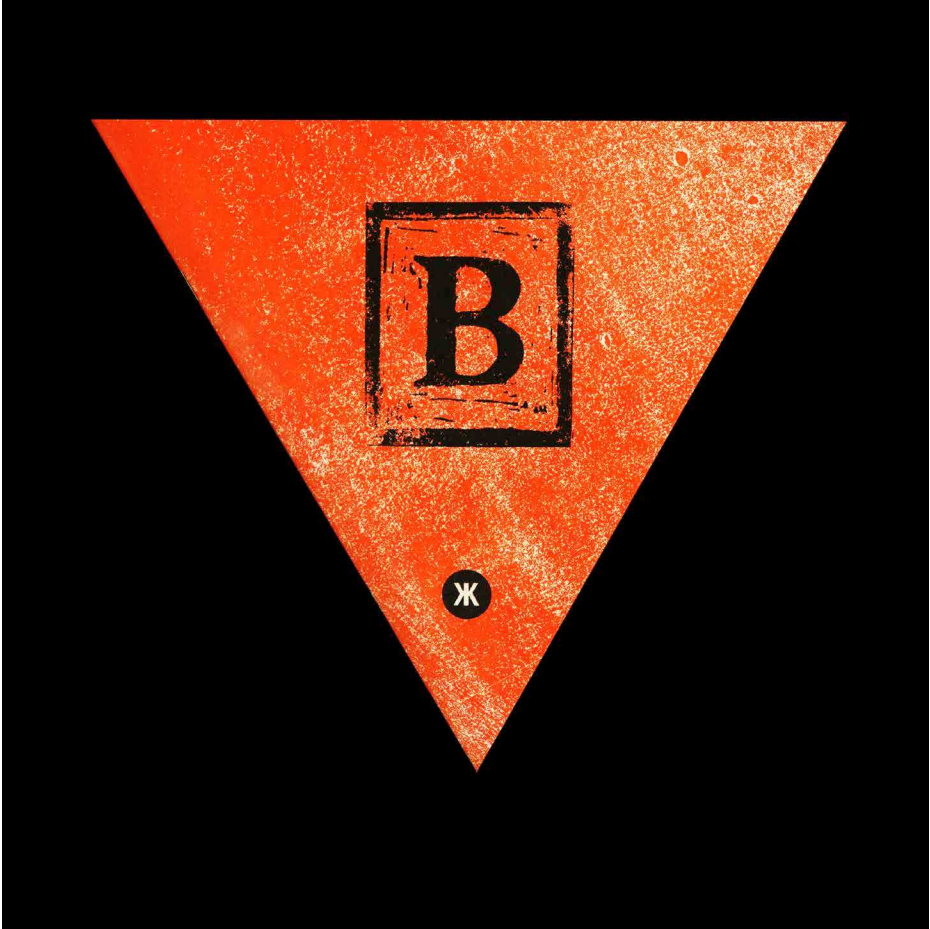
Évszám: 2021

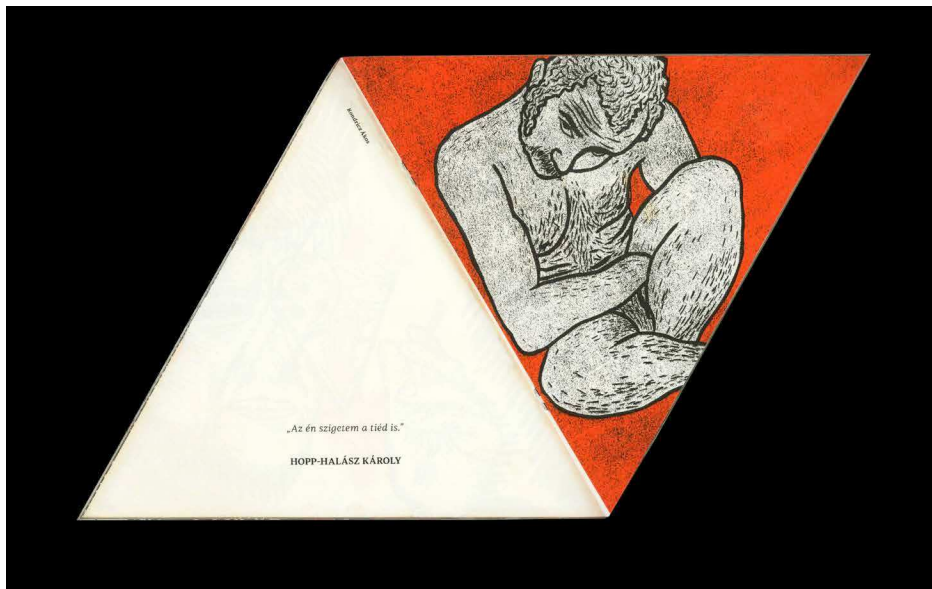
Edíció: 200

Oldalszám: 36

Méret: 225*225*225mm

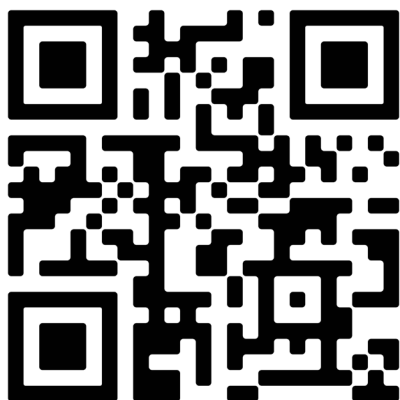
Technika: rizográf nyomtatás (digitalizált linóleummetszet)

Teljes archívum:

Hurrikan Press

Hurrikan Press

A budapesti Hurrikan Press, nyomdát és zine kiadót Szigeti Árpád és Pál Tamás alapította 2014-ben (később Pál kivált és Rumi Zsófia csatlakozott a kollektívához 2018-ban). Sok nemzetközi mikrokiadványokkal foglalkozó kiadóhoz hasonlóan a Hurrikan Press is egyesíti a nyomdai munkát a könyvkiadással kapcsolatos tevékenységekkel, így az ilyen kreatív műhelyek tekinthetőek akár multifunkcionális grafikai stúdiónak is. A Hurrikan Press portfóliójában így egyaránt megtalálhatók olyan kiadványok, melyek az alapító tagok munkái, kiadnak válogatásokat magyar és nemzetközi kortárs művészek grafikáiból és fotóiból, kooperálnak más független kiadókkal, de piaci alapon is vállalnak nyomdai kivitelezést.

A Hurrikan Press kiadványainak legfontosabb közös többszöröse a rizográf nyomdatechnika. Szigeti Árpád mint képgrafikus diplomával rendelkező művész számos régi nyomdagépet gyűjt, restaurál és működtet, így például 2019 júniusában Erwin Blokkal a FUGÁ-ban tartott kétnapos stencil workshopot Novokreszenszov Tamás (Letterpress Workshop) közreműködésével. A Hurrikan Press-ben jellemzően ötven és háromszáz példányszám közötti A5-ös fanzine formátumú kiadványok készülnek irkatúzással, vagy egyszerű ragasztott kötéssel.¹ Ugyanakkor a Hurrikan Press folyamatos porfesszionalizálódásának köszönhetően számos művészkönyv is született a vizsgált időszakban.

Szigeti Árpád a nem rutintalan alkotóként kezdett bele a Hurrikan Press-be. Már a 2000-es években is kísérletezett kiadvány készítéssel. Ebben az időszakban még fénymásolással állította elő kiadványait, melyek közül a legfontosabb a *Reflex Magazin* volt. A magazin koncepciója az volt, hogy

---

1 *Műút - Dűlő*. 2022031-2022032. Zine, mikrokiadványok, self-publishing, alternatív nyomatok. KAZSIMÉR Soma (szerk.). Budapest, 2022. 106p. <https://muut.hu/archivum/44570> (Utolsó letöltés: 2023.06.23.)

Szigeti kitalált egy témát, amire aztán felkért művészek reagáltak rajzzal, képpel, egyéb vizuális anyagokkal. A beérkezett anyagokat aztán Szigeti szerkesztőként kollázsokba rendezte és artzine formátumban kiadta. A Reflex Magazine sikerének köszönhetően hívták meg Bécsbe egy vásárra 2010-ben, ahol először találkozott rizográf nyomatokkal. Ekkor még Budapesten teljesen ismeretlen volt ez a technológia, így Szigeti beszerezte saját rizográf nyomdagépét, innen pedig egyenes út vezetett a műhelyalapításig.

A Hurrikan Press a nevét egy lemezboltról kapta, mely azonos néven működött a Nagy Diófa utcában. A lemezbolt már rég bezárt mikor Szigeti Árpád és Pál Tamás 2014-ben megalapította a nyomdát, a név és a lemezbolt logója viszont annyira megtetszett a művészeknek, hogy egy az egyben átvették mindkettőt, később pedig Szigetinek az egykori cégért is sikerült megszerezni. Ez a fajta kisajátító gesztus (appropriation) nem is passzolhatna máshoz jobban, mint egy fanzine kiadásra specializálódott nyomdához; a fanzine készítés ugyanis már a kezdetektől fittyet hány a szerzői jogokra és a copyright-ra, teljesen szabadon használva bármilyen talált, vagy lopott vizuális anyagot. Ennek megfelelően a Hurrikan első kiadványának a témája is az appropriáció volt, melynek lapjain a felkért alkotók a kisajátítás fogalmára reflektáltak.

A Hurrikan Press kiadványai az alapítók háttérének köszönhetően elsősorban vizuális művészeti témájú kiadványokkal foglalkozik. Gyakori téma és formátum a street art, a graffiti, vagy a képregény, ugyanakkor nincs szigorú tematikus fókusz. Kiadványaik hangvételüket tekintve sok esetben humorosak, vagy ironikusak, jellemzőek a szórakoztató zinek és művészkönyvek. A kiadó ma is aktív, többszöri költözés után jelenleg a Józsefvárosban működik. A Hurrikan Press évek óta az egyik főszervezője és motorja az egyetlen hazai zine fesztiválnak, az Ukmukfukk Zinefesztnek.

Cím: CCCV #1

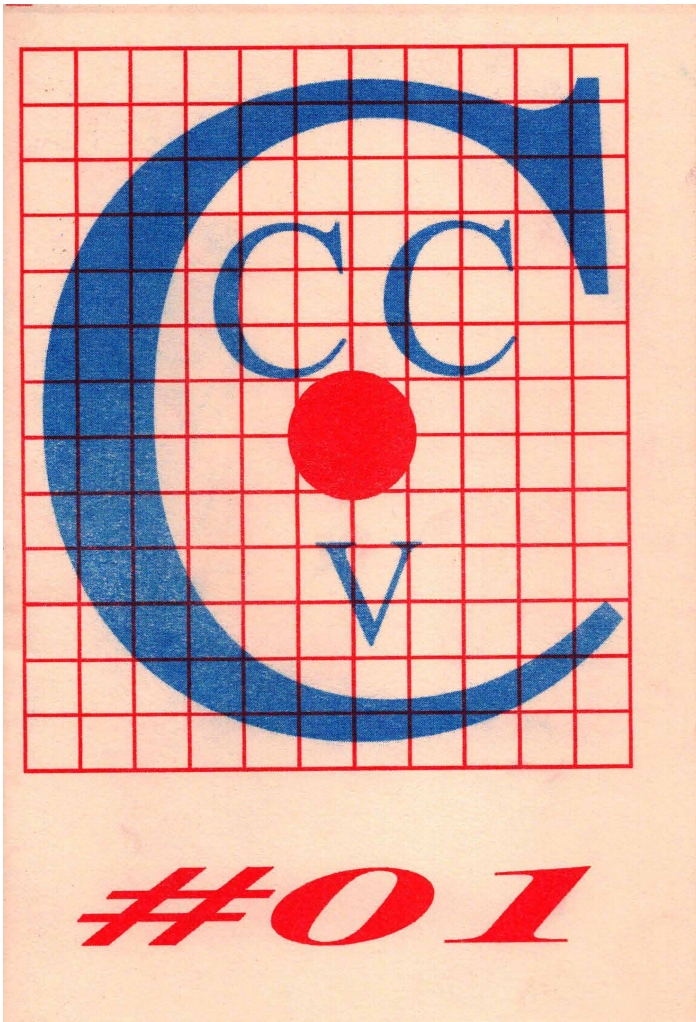
**Szerző: PÁL Tamás, SZIGETI Árpád (szerk), DÉS Márton,
FRIDVALSZKI Márk, FÜREDI Tamás, KERESZTESI
Botond, KOVÁCS Gergő, MURÁNYI Mózes Márton, OROSZ
Richárd, STARK Attila, SZABÓ LOBOT Balázs, SZÓKE
Gáspár, TOMPA Borbála, TRAPP Dominika, VÖRÖS
Krisztián**

Évszám: 2014

Oldalszám: 52

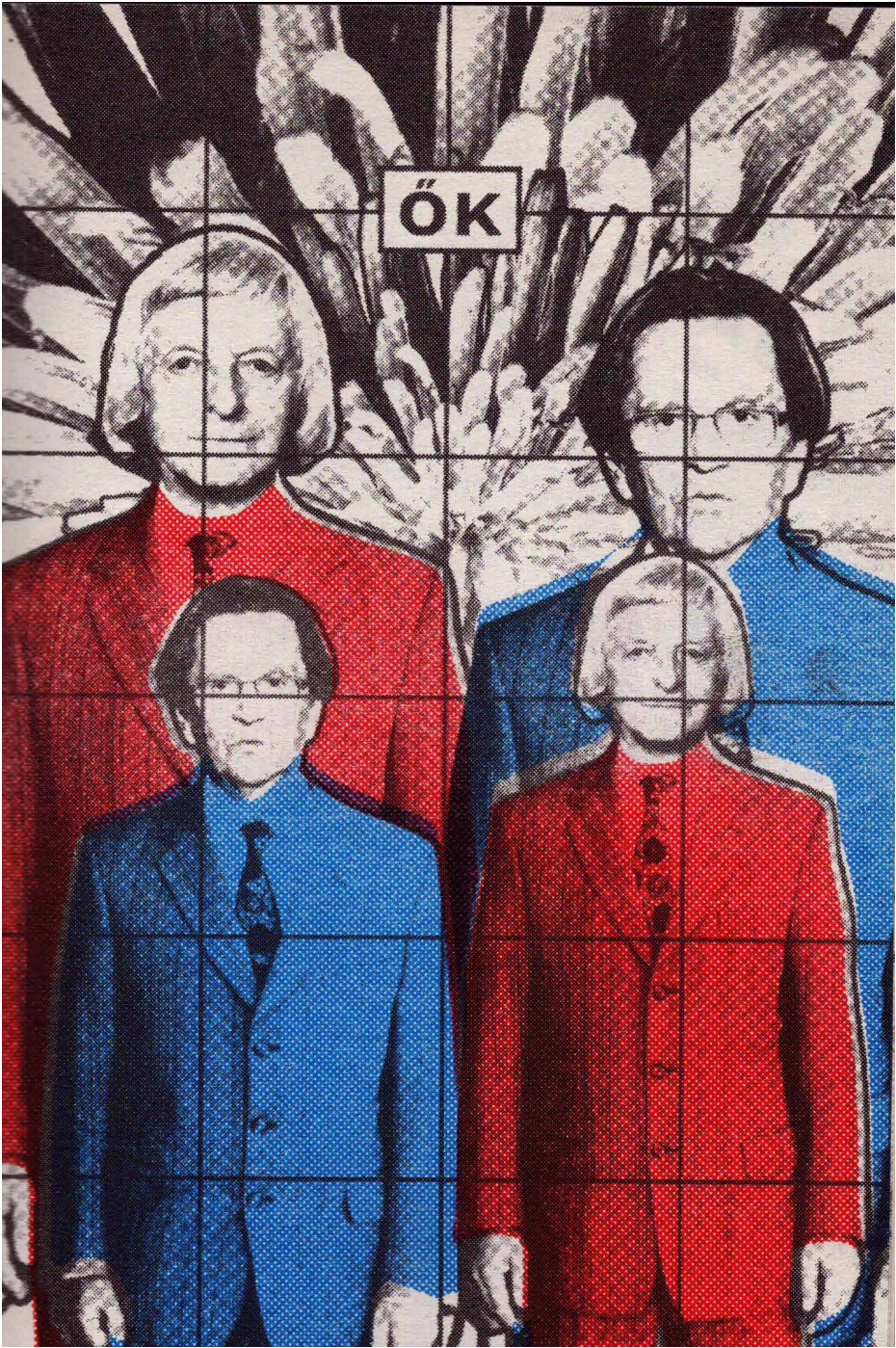
Méret: 127*184mm

Technika: rizográf nyomat

OK

Cím: Hope She Was Worth It

Szerző: SZIGETI Árpád

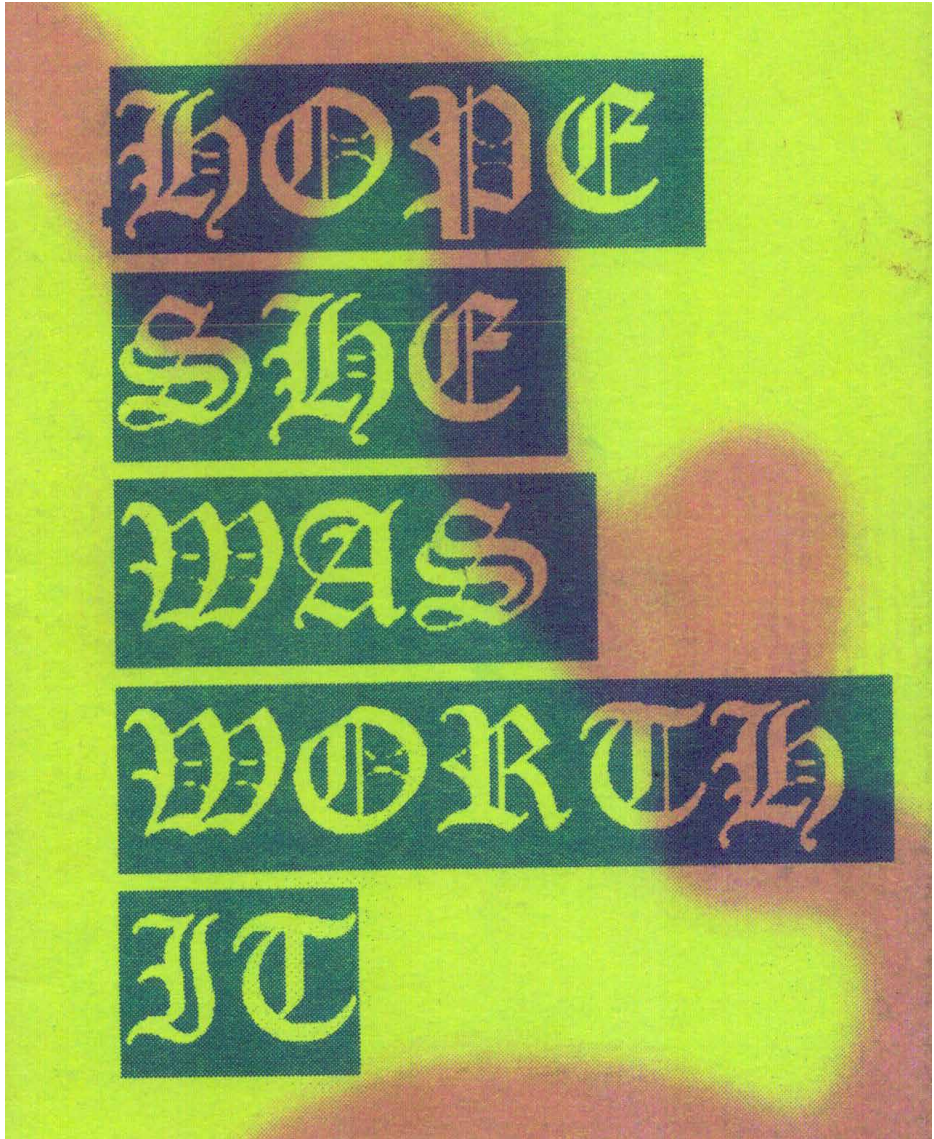
Évszám: 2014

Edíció:30

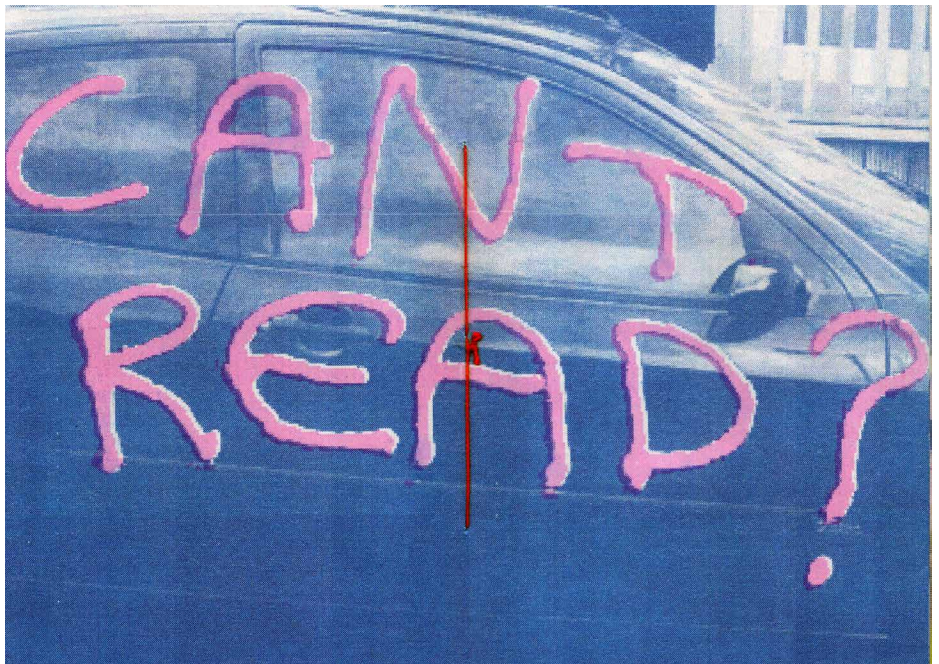
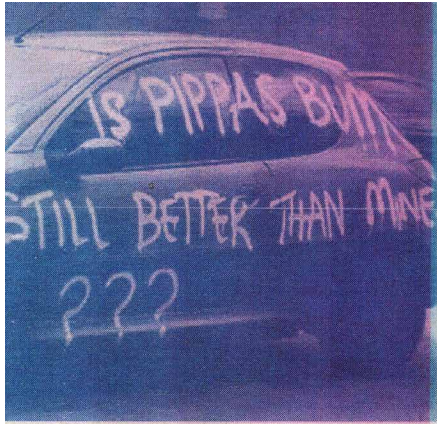
Oldalszám: 28

Méret: 110*170mm

Technika: rizográf nyomtatás

Cím: NEM BAJ MERT LESZAROM 1.

Szerző: BALOGH Gallusz

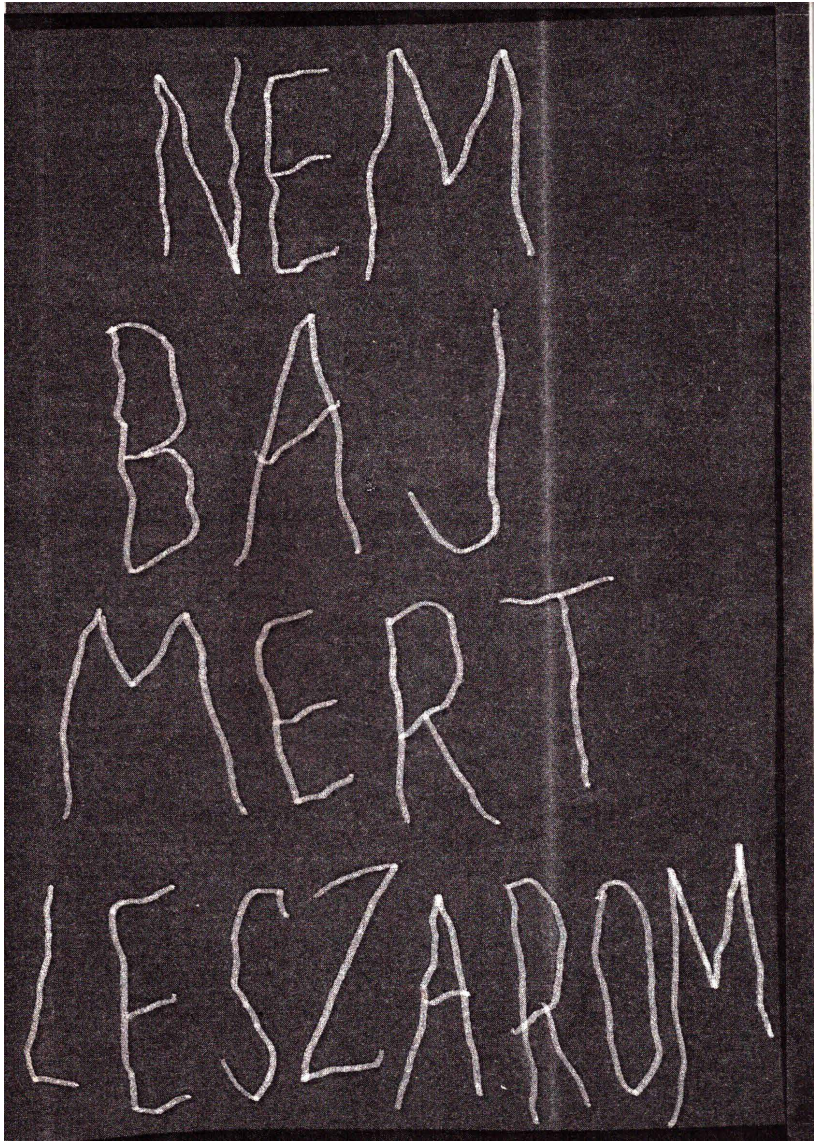
Évszám: 2016

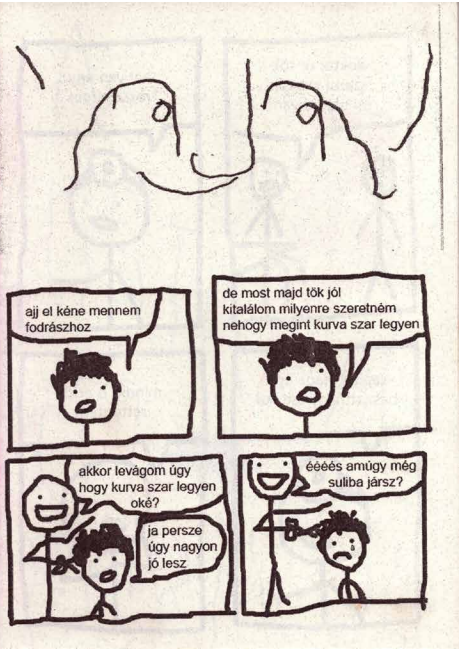
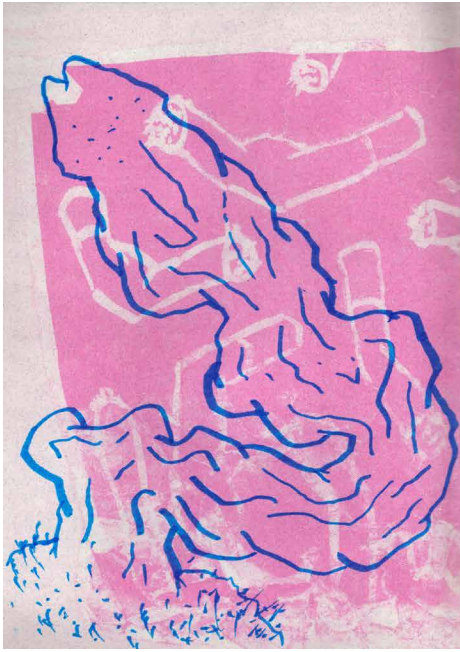
Edíció: 60

Oldalszám: 40

Méret: 143*203mm

Technika: rizográf nyomat

Cím: Dés Marci - Papíron igazam van* - *Majdnem mindig

Szerző: BÁLINT Bence, DÉS Marci, SZIGETI Árpád

Évszám: 2016

Oldalszám: 90

Méret: 125*180mm

Technika: rizográf nyomat

Papíron
igazam
van*

Dés Marci

*Majdnem mindig

I DON'T KNOW
WHAT I WANT TO
PAINT,
BUT I KNOW WHAT I
DON'T WANT TO PAINT.

~~YES, I GOT~~
ENOUGH SPAG

Cím: THE J SESSIONS - Handsome book

Szerző: CSATÓ Csenge

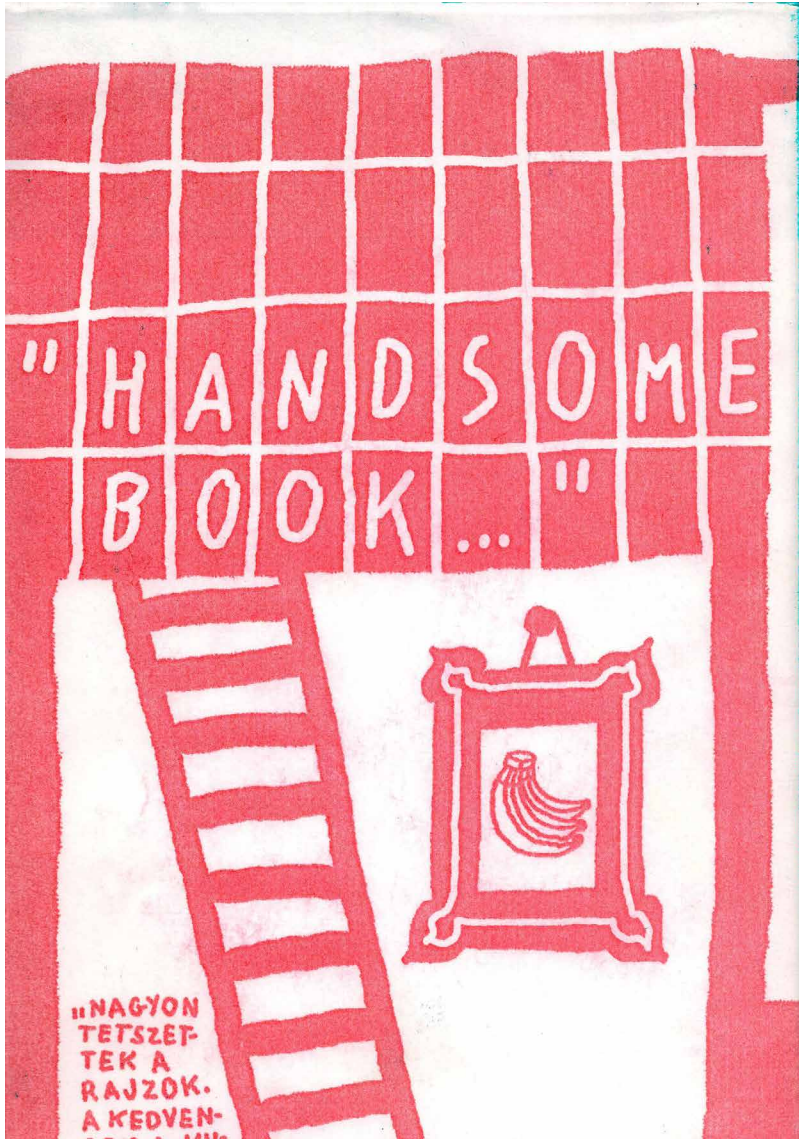
Évszám: 2017

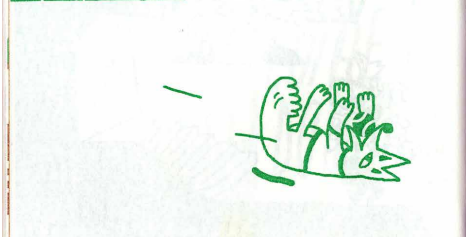
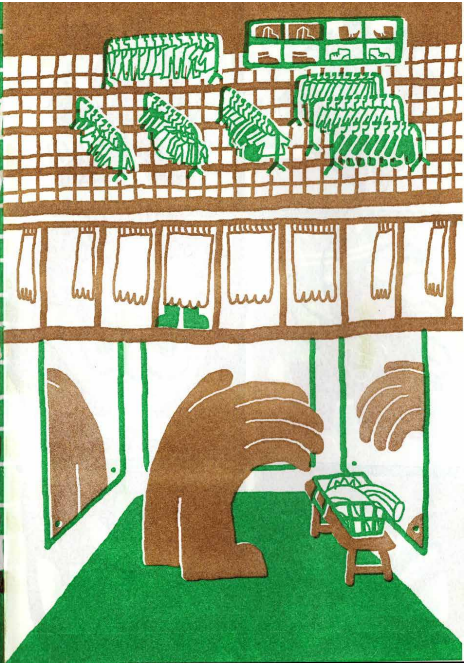
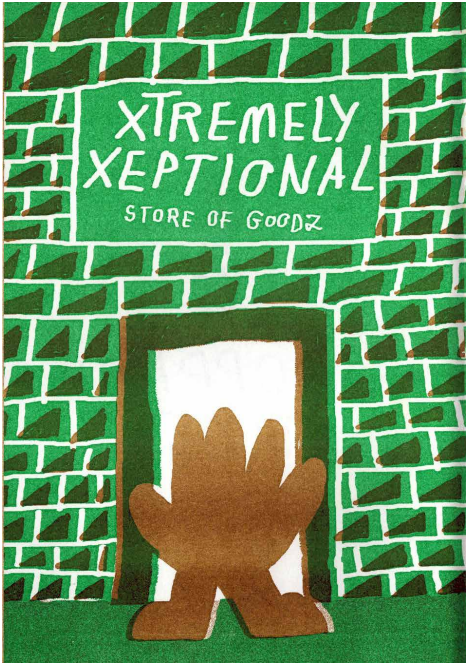
Edíció: 120

Oldalszám: 96

Méret: 165*230mm

Technika: rizográf nyomtatás

Cím: tuomas lehtomaa

Szerző: Tuomas LEHTOMAA

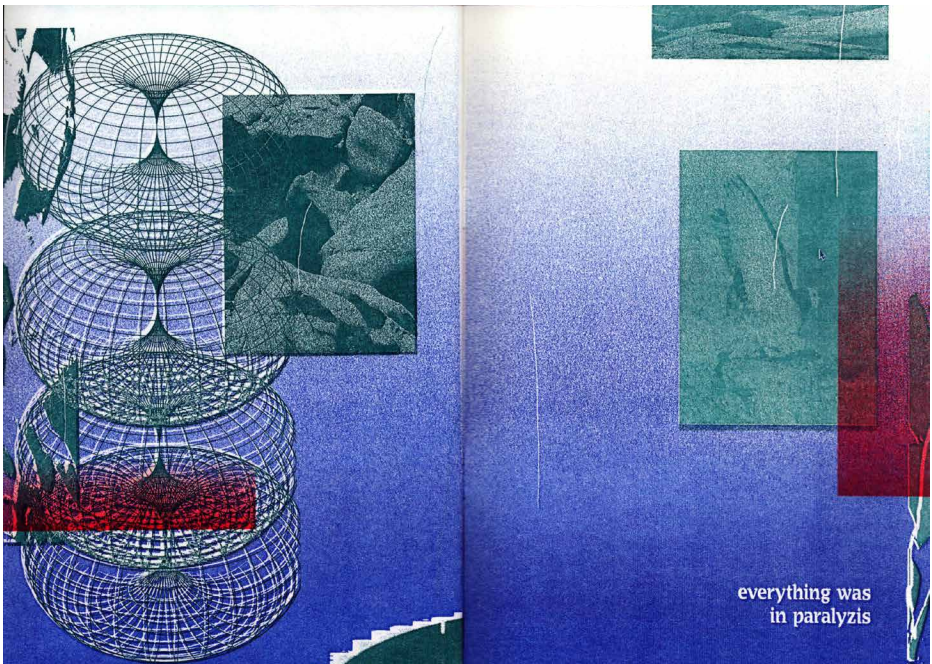
Évszám: 2017

Edíció: 100

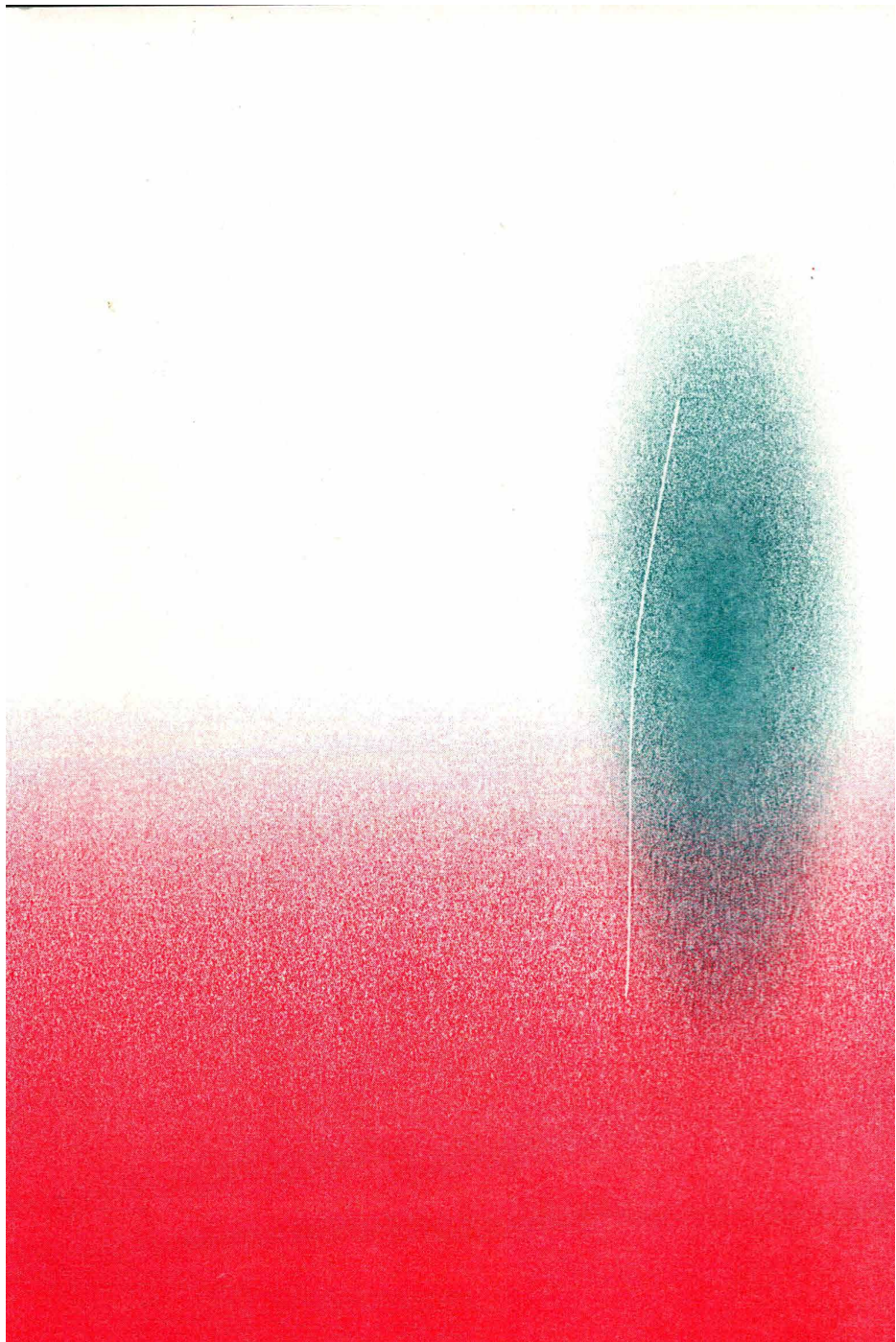
Oldalszám: 12

Méret: 140*200mm

Technika: rizográf nyomat

Cím: NEM BAJ MERT LESZAROM 2.

Szerző: BALOGH Gallusz

Évszám: 2017

Edíció: 100

Oldalszám: 32

Méret: 148*212mm

Technika: rizográf nyomat

Cím: BAD BUZZ

Szerző: Bad Buzz

Évszám: 2017

Edíció: 200

Oldalszám: 24

Méret: 182*250mm

Technika: rizográf nyomat

BAD/BUZZ

Cím: BUI! by ALFANO

Szerző: ALFANO

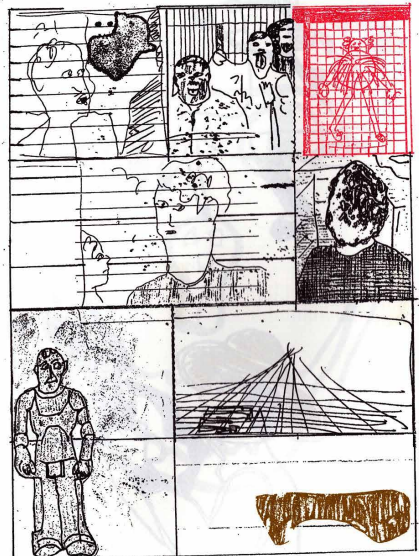
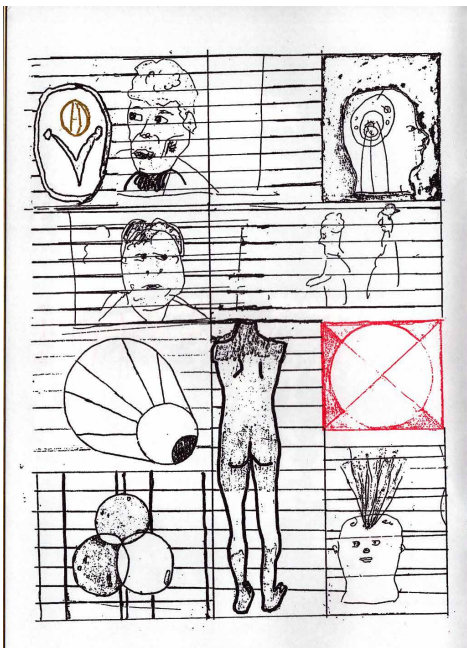
Évszám: 2018

Edíció: 100

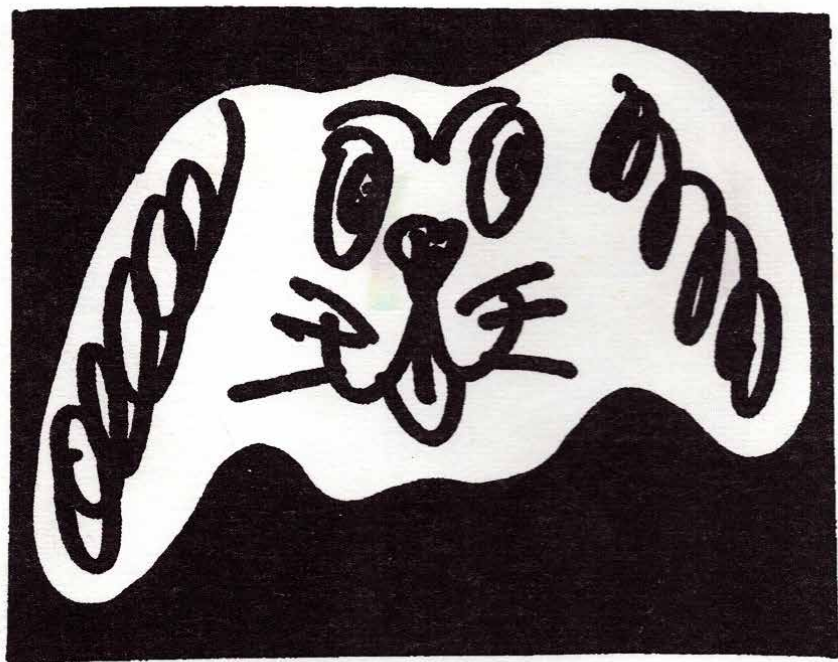
Oldalszám: 20

Méret: 171*250mm

Technika: rizográf nyomat

BUH!

by ALFANO

Cím: FEBRUÁR

Szerző: RUMI Zsófi, SZIGETI Árpád

Évszám: 2018

Edíció: 70

Oldalszám: 72

Méret: 78*98mm

Technika: rizográf nyomat

FEBRUÁR

Cím: Eva Jaronová: CHANGING PERSPECTIVES

Szerző: Eva JARONOVÁ

Évszám: 2019

Oldalszám: 12

Méret: 168*241mm

Technika: rizográf nyomat

Cím: BIRD SPOTTING

Szerző: STARK Attila

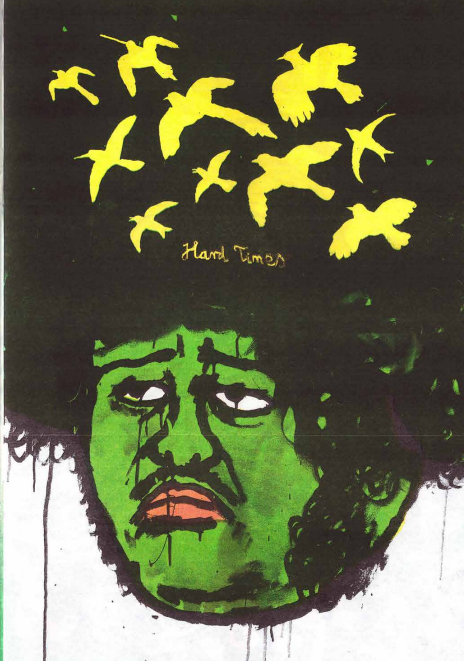
Évszám: 2019

Oldalszám: 24

Méret: 176*251mm

Technika: rizográf nyomat

Cím: Alfonsina és én

Szerző: RUMI Enikő, RUMI Zsófi

Évszám: 2019

Edíció: 100

Oldalszám: 44

Méret: 108*173mm

Technika: rizográf nyomat

AN AFTERNOON WITH THE AXOLOTL.

Nyurga, hangtalan végtag a perc.
Lomhán simítja arcodat, s te felfigyelsz
egy nyakadba cseppenő, hideg szóra.
Lassan úszik át közöttünk a délután.

Alfonsina és én

Cím: Bad Buzz - Depression Can Be Fun

Szerző: Matt GROENING

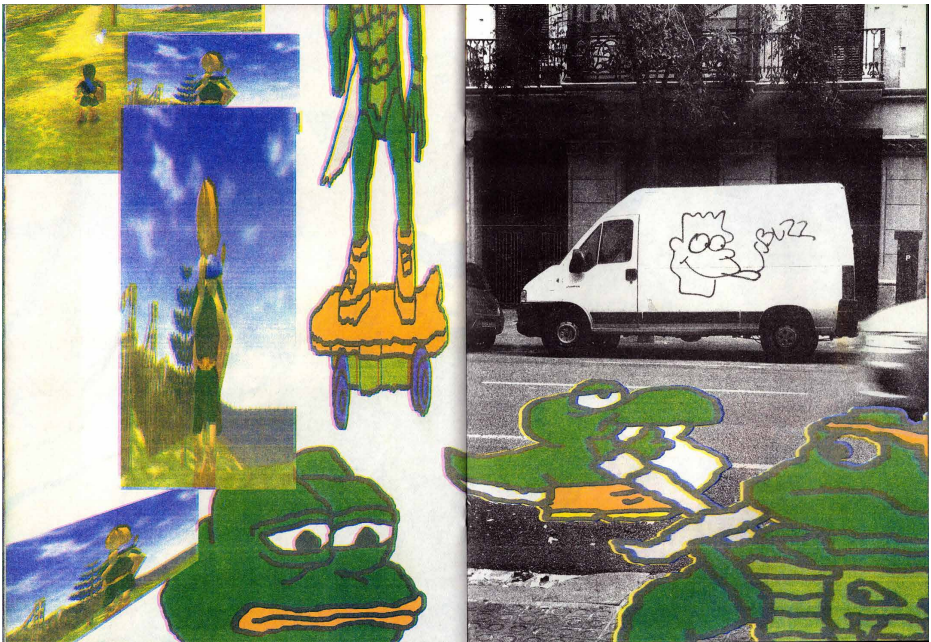
Évszám: 2020

Edíció: 200

Oldalszám: 36

Méret: 183*251mm

Technika: rizográf nyomat

ABPROSSION

CUSTOM
AOB
SPORT LOGISTICS

+34 934 987 715

www.abcustom.es

El especialista en entregas domiciliarias
con y sin montaje de mobiliario electrodoméstico

Tranquilidad y logística personalizada

ABPROSSION

Cím: Magic is Real
Szerző: BÁRÁNY Lili
Évszám: 2020
Edíció: 100
Oldalszám: 20
Méret: 142*198mm
Technika: rizográf nyomat

magic*
is Real

Cím: The son raises on the east - DÉS Marci

Szerző: DÉS Márton

Évszám: 2020

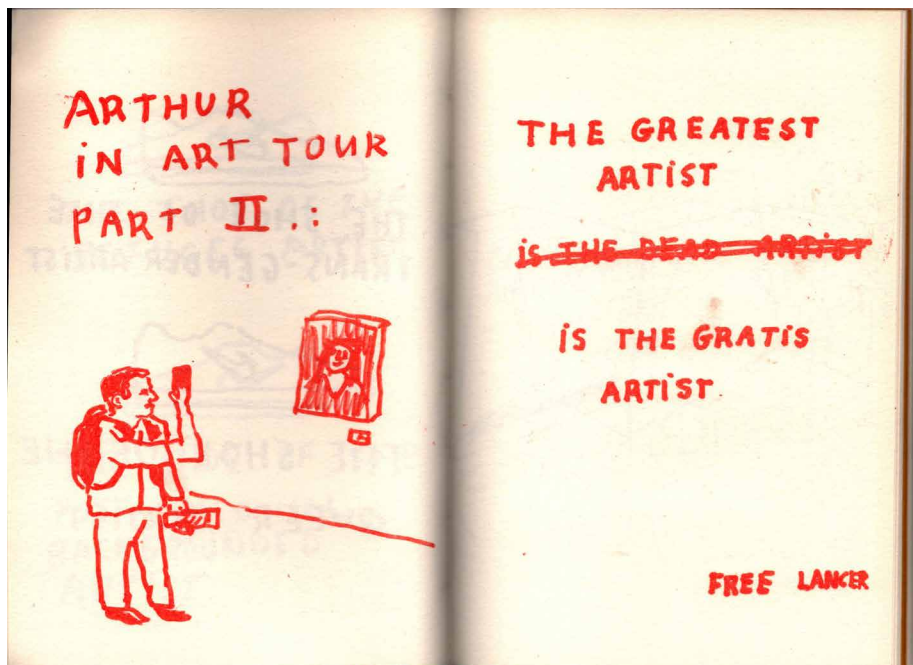
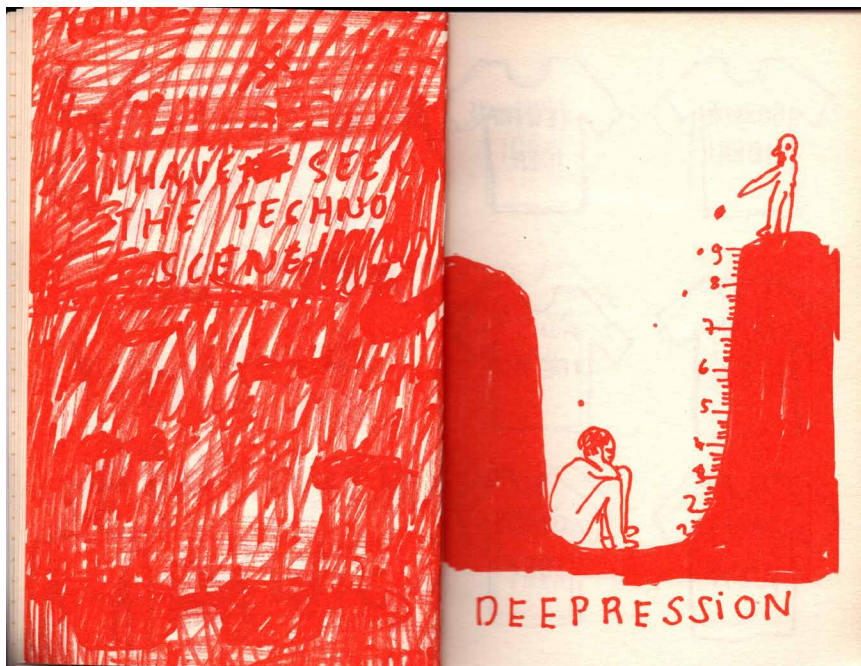
Edíció: 300

Oldalszám: 116

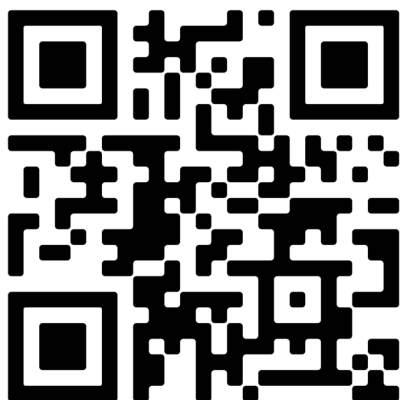
Méret: 124*180mm

Technika: rizográf nyomtatás

Teljes archívum:

Innen Zines

Innen Zines

Az Innen Zines egy olyan budapesti gyökerekkel rendelkező, független artzine kiadó, mely később professzionalizálódott és a nemzetközi piac megkerülhetetlen szereplőjévé vált. Az 2006-ban Budapesten alapított kiadó 2012 óta Svájcban működik, és a legjelentősebb nemzetközi vásárokon vesz részt, ugyanakkor az induláskor a magyar artzine szcéna egyik pionírja volt és ezáltal jelentősen befolyásolta más független kiadók tevékenységét is. A 2024-ben is aktív Innen projekt alapítója Fábíán Áron, aki nemcsak az adott művészt választja ki a kiadványokhoz, hanem maga tervezi meg a füzeteket is. 2010 és 2018 között az Innen volt a kiadója a *Zug Magazin*nak, mely egy válogatott kortárs művészeti alkotásokat tartalmazó gyűjtemény. A *Zug Magazin* 2024-ig összesen tizenöt számot ért meg, melyből az első Fábíán Áron diplomamunkája volt a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem grafika szakán. Az innen 2017-ben nyitotta meg a Space nevű irodáját a zürichi Haldenbachstrasse 9. szám alatt, mely egyben kísérleti bemutatótér kiállítások és könyvbemutatók számára. Az innen kiadványok láthatóak, vagy láthatóak voltak olyan nagy nemzetközi intézményekben, mint a Kunsthalle Zürich, az Art Metropole Torontó, a New York-i Swiss Institute és a MoMA könyvtára.

A kiadó történetében jelentős fordulópontot jelentett a 2008-as zürichi zine vásár, amely az Innen első külföldi megjelenése volt, és számos pozitív visszajelzést, valamint új kapcsolatokat hozott. Fontos megemlíteni Svájc jelentőségét az artzine kiadás területén, hiszen Zürichben alakult meg 2001-ben a világ első hivatalos zine kiadója, a Nieves, amelyet Benjamin Sommerhalder hozott létre és amely még 2024-ben is aktív.¹

Az Innen Zines esetében fontos, hogy Fábíán Áron, a kurátorokhoz hasonlóan, egyedül szerkeszti a kiadványokat, és ő választja ki a témákat és az alkotókat is. A 2006-os budapesti alapításkor nem működött az általa ezen a területen elsőként bevezetett kiadói modell a hazai színtéren. Miután Svájcba költözött, a mára világhírűvé vált kiadó továbbra is megtartotta azokat a működési elveket, amelyeket az induláskor meghatározott, így az alapító szerkesztő továbbra is egyedül dönt arról, hogy mely művésztől és milyen munkákat ad ki.

Az Innen Zines magyar, svájci és nemzetközi művészek munkáit mutatja be artzine formátumban. A magyar művészek között említhetjük többek között Szilágyi Lenkét, Fűredi Tamást, Gerber Pált, Révész László

1 <https://www.nieves.ch/> (Utolsó letöltés: 2024.08.13.)

Lászlót, a Kis Varsót, Omarát, Darvas Árpádot, vagy Trapp Dominikát. A magyar művészek munkáit tartalmazó zinek jellemzően a korai időszakban, a budapesti működés idején jelentek meg. Mióta a kiadó Svájcban működik, azóta kevesebb a magyar szerző, a hangsúly áttevődött a svájci és a nemzetközi művészekre. Gyakran találkozhatunk olyan kiadványokkal is, amelyeket kifejezetten egy-egy eseményhez, kiállításhoz vagy vásárhoz készültek az Innen kiadásában. A budapesti időszakból kiemelkedik Ed Templeton amerikai streetfotós 2011-ben az Ernst Múzeumban megrendezett kiállítása², amelyhez a kiadó külön kiadványt készített.³

Az Innen kiadó, leggyakrabban 130*190mm-es, fekete-fehér, xerox, digitális, vagy ofset nyomdatechnikával készült kiadványainak szerkesztése közösen folyik az alkotókkal. A szerkesztő nem módosítja a beszerzett reprodukciókat, a kurátori munka a válogatásban és a bemutatott művek sorrendjében rejlik. Szerkesztőként Fábián csak az impresszumot adja hozzá a kiadványhoz, ezt is általában ugyanazzal az egyszerű betűtípussal, és csak a legszükségesebb adatokkal: név, cím, kiadás éve, példányszám (általában 100-300). Jellemző, hogy a bemutatott fotók, vagy rajzok keret nélkül jelennek meg, és egészen a lap széléig kifutnak.

Bár az Innen Zines Budapestről indult és hatást gyakorolt a független artzine szcéna 2000 és 2020 közötti történetére, 2012 óta működése sokkal inkább a svájci, vagy nemzetközi alkotókhoz kötődik. Ebből és a professzionalizálódott fanzine kiadó rengeteg megjelenéséből kifolyólag a disszertáció keretében kizárólag a magyar alkotók kiadványait mutatja be az alábbi gyűjtés.⁴

---

2 Ed Templeton: *The Cemetery of Reason*. 2011. január 22 - március 20. Ernst Múzeum, Budapest. <https://www.mucsarnok.hu/kiallitasok/kiallitasok.php?mid=561c-3525c2b29&tax=560c5ecc6098a> (Utolsó letöltés: 2024.08.13.)

3 RÁCZ Rebeka: *A zine-kultúra és a nyomtatás vizsgálata a digitális korban az Innen kiadón keresztül*. MoME, szakdolgozat. 2017.

4 A kiadó által megjelentetett összes kiadvány megtalálható az Innen saját archívumában: <https://www.innenzines.com/> (Utolsó letöltés: 2024.08.13.)

A ZUG Magazin

A 2010 és 2018 között kiadott Zug ténylegesen egy magazin, amely több művész munkáit mutatja be tematikus számokban. Eleinte Fábíán Áron szerkesztette ezeket a számokat, később egyre több példát találhatunk arra, hogy meghívott vendég szerkesztők állították össze a tartalmat. Talán az egyik legfontosabb különbség, hogy míg a zine-ek egyfajta összefoglalásként működnek, egy vékony szeletét mutatják be kiválasztott alkotó munkásságának és szinte kizárólag képekkel operálnak, addig a nagyobb példányszámban (500-1000) megjelenő Zug magazin tematikus számaiban gyakran együtt jelenik meg kép és szöveg, több alkotó munkáit mutatja be, sokszor színes, vastagabb kiadvány, amely reklámokat is tartalmaz.

Cím: Perneckzy Géza - The dolphin trio

Szerző: PERNECZKY Géza

Évszám: 2007

Edíció: 60

Oldalszám: 18

Méret: 130*190mm

Technika: xerox nyomat

**perneckzy géza
the dolphin trio**

hem. Then, because he wanted to stay anyway, he sat down next to on the ledge. He remained there until evening began to fall and the ship departed.

oard the ship, the boys launched into their program again. As the ship moved farther and farther away, the music became fainter, and the short pieces began to sound as if they were coming from a organ, filmy and transparent. After a while, they could no longer with the clamour on the shore. Although out there on the shore, the wind must have also finished its concert, because now only the usual pop hits blaring from the loudspeakers. Salomon looked for the dolphins, but they moved on to other waters. He wondered if he could hear their voices under water. He had heard dolphin and whale song on recordings. Their staccato each resembled a drawn-out whistling sound or the intermittent booming of the sophisticated deep bass of the French horn. He knew that their song ried to great distances, and he was also aware that their conversations could ly be captured by sound detectors lowered deep into the sea.

He did not feel like waiting until the ship rocking gently in the distance ould again be disfigured by the colourful strings of lights. He turned his back n the horizon and watched the water lapping around with bored monotony, upporting the pier. The waves were swimming around with bored monotony, umping the water with their arms, gathering the evening darkness deep in their murky bellies. In the twilight, the water seemed denser than during the day, and was perceptibly in motion even in its depths impenetrable to the man eye, with the same sluggish swaying and slow, dignified swirling. The darkness was only broken by a faint glimmer in the distance, where the silver powder of the dusky light caught up with the rippling waves. "Evening on the waterfront... why, there is still something inevitably poetic about it", he mused. Though on that day, nightfall failed to bring tranquility. The sea was perceptibly troubled, and like a baker kneading dough, looked as though it were getting ready to work all night.

Doctor Salomon suddenly stood up. He had spotted the dolphins. In the dusky light it was not easy to make out their shapes and follow them with his eyes as they became one with the waves and faded into the grey mass of the water. He tried to lift their bodies out of the water like moths fluttering around a light, but they were too fast and with bolder movements. He saw three of them from

rest, because they had a red spot on their head. What he saw was quite incredible. He could have sworn that the three dolphins were wearing baseball caps! Meanwhile, as the cruise ship was nearing the dock, the music of the clarinet trio became audible again. They were playing a Bach invention. Then the cruise ship moved away again, and the only silence and darkness came from the direction of the sea and flowed towards the shore.

When Doctor Salomon woke up the next day, it was raining. The sky was blotted out by dense, leaden clouds. He had not a doubt in his mind that the reception desk to ask the uniformed girl if there was a biology research institution in the vicinity. "Or an aquarium featuring marine life", he added, "or perhaps a marine park with dolphin shows." The question took the young lady by surprise because she did not know of any such places, although she did agree that it would be a good idea to build an aquarium to keep guests entertained on rainy days. But then she went on to say that the hot weather usually went on uninterrupted until September, meaning that today's bad weather was an exception. She tried to cheer up the doctor by reassuring him that it will soon pass. Besides, Wine Week was still on, and there were so many things to buy there. Disconcerted, Salomon kept shifting his weight from one foot to the other. He finally brought himself to ask the young woman if she ever watched the dolphins in the sea, because yesterday he had seen them from the pier and some of them were wearing some kind of device.

The girl shook her head and laughed. In response, Doctor Salomon explained that dolphins had big brains, were clever animals and lived in well-organised groups, making them a worthy subject of observation. Since they could often be seen at this section of the coast, there must be a whole school of them staying near the bay. She bit her lip nervously, making Salomon stop and correct himself: he didn't mean to say that dolphins go to school. He was referring to the group of animals, something known as a school of dolphins. The girl remarked helpfully that he must be a biologist. Feeling it was his last chance to look normal, he nodded.

Towards noon, just as the rain stopped, he walked to the little town lying behind the beach. There was only one street with shops. On it, he found an establishment selling fishing, scuba diving, boating and sailing gear among other things. He entered and asked if they knew of a biological research institution in the vicinity. But before the moustached shop assistant could answer, Doctor Salomon's gaze fell upon a stand packed with row upon row of baseball caps.

Cím: Füredi Tamás: F - Fotos

Szerző: FÜREDI Tamás

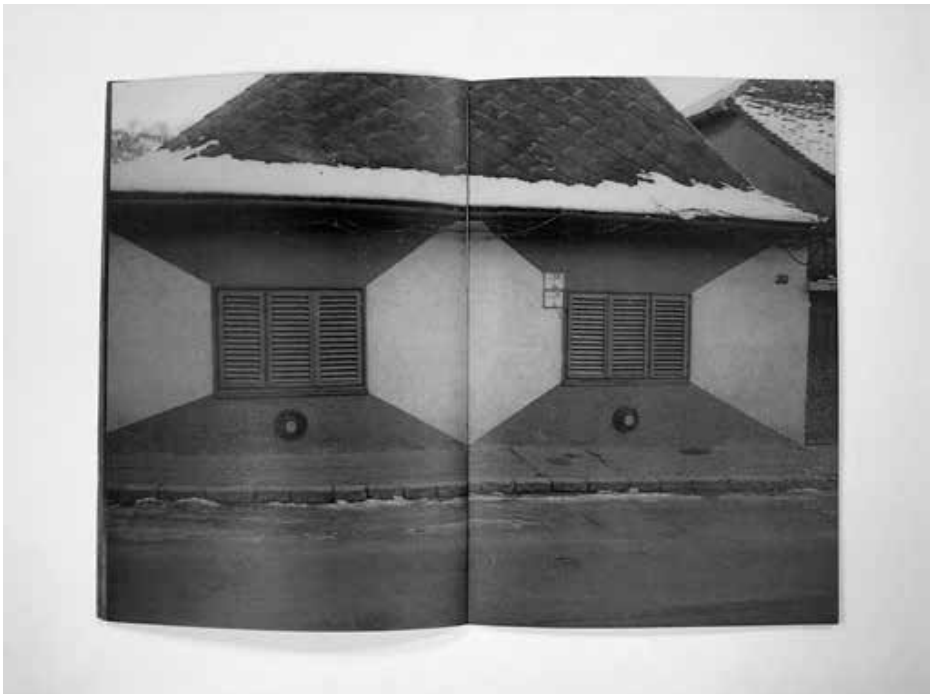
Évszám: 2007

Edíció: 60

Oldalszám: 32

Méret: 130*190mm

Technika: xerox nyomat

Cím: Kiss Gergő - Kerget

Szerző: KISS Gergő

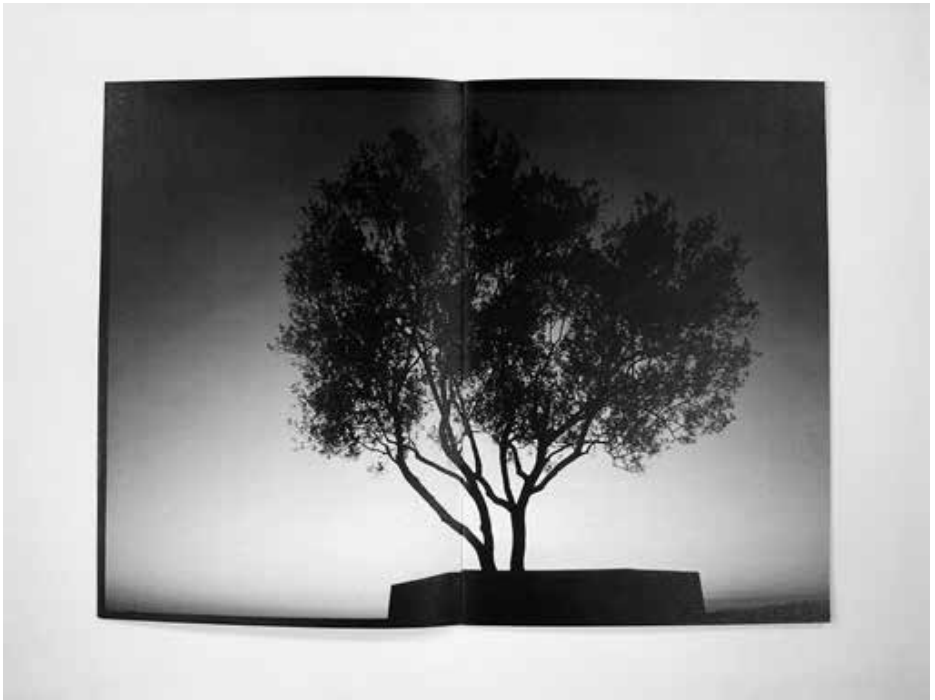
Évszám: 2007

Edíció: 60

Oldalszám: 20

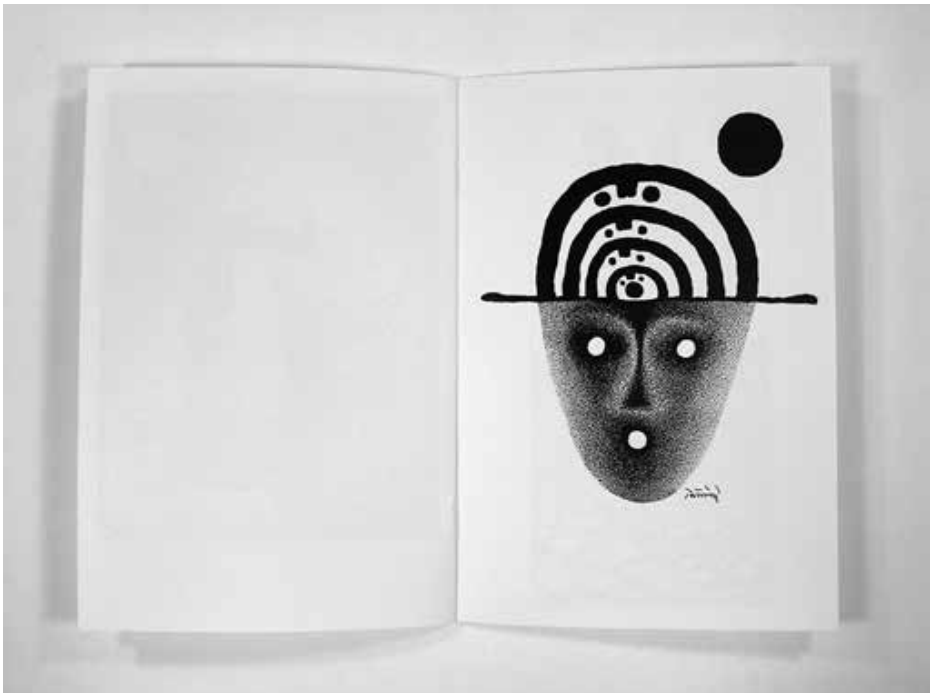
Méret: 130*190mm

Technika: xerox nyomat

*Cím: Tettamanti Béla - Selected
Works from 2000 to 2006
Szerző: TETTEMANTI Béla
Évszám: 2007
Edíció: 60
Oldalszám: 36
Méret: 130*190mm
Technika: xerox nyomat*

*Cím: Roskó Gábor - Selected Works
from 1998 to 2001*

Szerző: ROSKÓ Gábor

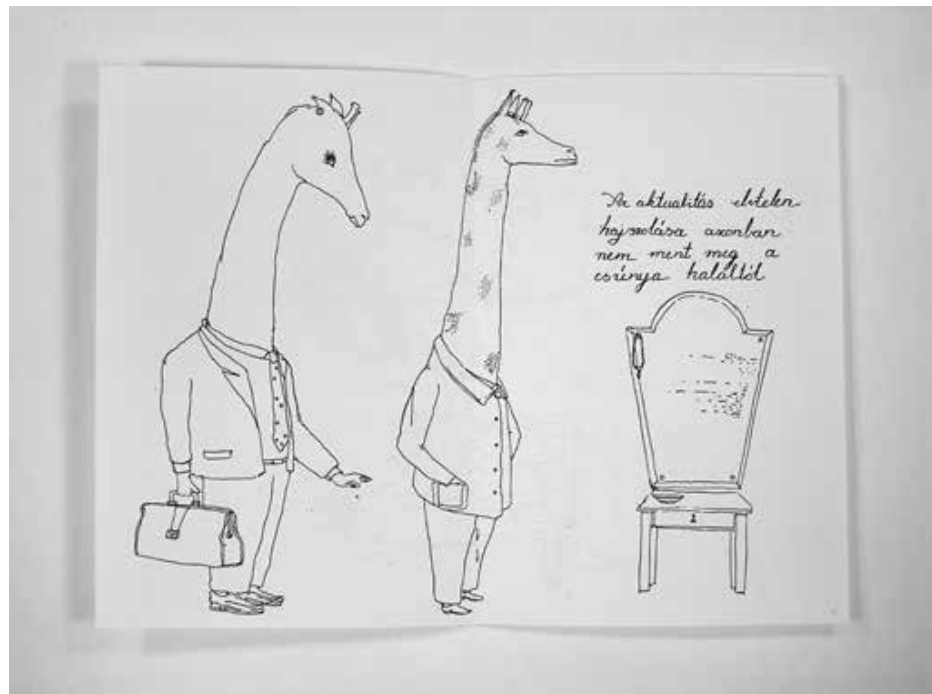
Évszám: 2007

Edíció: 60

Oldalszám: 36

Méret: 130*190mm

Technika: xerox nyomat

Cím: Révész László László

Szerző: RÉVÉSZ László László

Évszám: 2008

Edíció: 60

Oldalszám: 24

Méret: 130*190mm

Technika: xerox nyomat

Cím: Benkő Imre - 80s Budapest

Szerző: BENKŐ Imre

Évszám: 2008

Edíció: 60

Oldalszám: 28

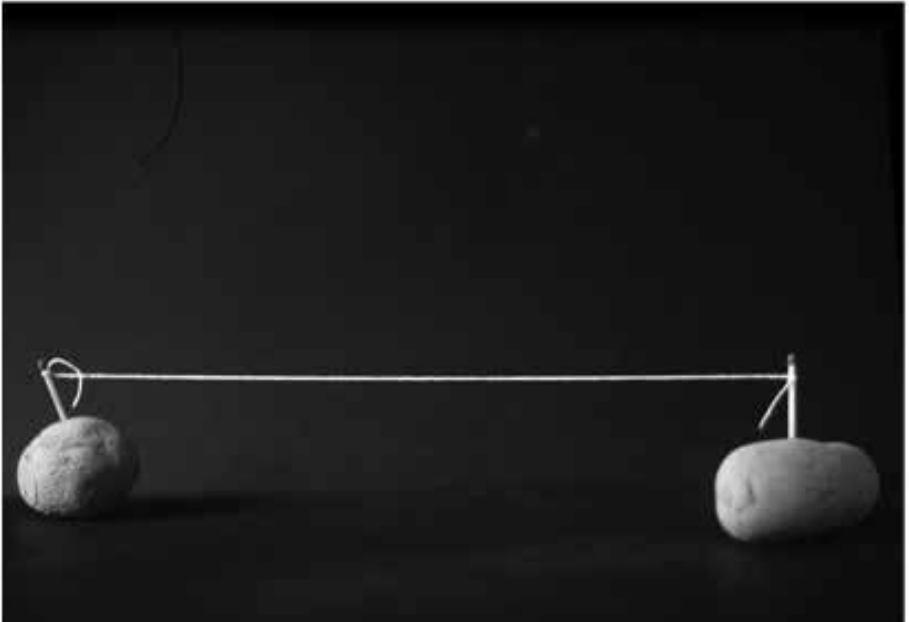
Méret: 130*190mm

Technika: xerox nyomat

Cím: Gerber Pál - Neked F
Szerző: GERBER Pál
Évszám: 2008
Edíció: 150
Oldalszám: 28
Méret: 130*190mm
Technika: xerox nyomat

Az Innen kiadó Kis Varsó (Gálik András, Havas Bálint) kiadványai közül az első füzet 2008-ban jelent meg, és a művészpáros 1993 és 2007 közötti, válogatott munkáit mutatta be. A 36 oldalas, fekete-fehér fénymásolással készült füzetben több médiumban készült alkotásokkal találkozhatunk: fotók, rajzok, festmények, archív fényképek, beazonosíthatatlan tárgyak reprodukciói, számítógépes grafikák – mindez szöveg nélkül. A művészkollektíva később ikonikussá vált logóját is a grafika szakon végzett Fábíán Áron tervezte.

Cím: Little Warsaw - Selected Works from 1993 to 2007

Szerző: KIS VARSÓ / LITTLE WARSAW

Évszám: 2008

Edíció: 150

Oldalszám: 36

Méret: 130*190mm

Technika: xerox nyomat

5 4 3 2 1 0 9 8 7 6 5 4 3 2 1 0
9 8 7 6 5 4 3 2 1 0 9 8 7 6 5 4 3 2 1 0
9 8 7 6 5 4 3 2 1 0 9 8 7 6 5 4 3 2 1 0

9 8 7 6 5 4 3 2 1 0 9 8 7 6 5 4 3 2 1 0
9 8 7 6 5 4 3 2 1 0 9 8 7 6 5 4 3 2 1 0
9 8 7 6 5 4 3 2 1 0 9 8 7 6 5 4 3 2 1 0
9 8 7 6 5 4 3 2 1 0 9 8 7 6 5 4 3 2 1 0

Cím: Szilágyi Lenke - Our Time

Szerző: SZILÁGYI Lenke

Évszám: 2009

Edíció: 150

Oldalszám: 28

Méret: 130*190mm

Technika: xerox nyomat

szilágyi lenke
our time

Cím: Kerekes Gábor - 70's - 80's

Szerző: KERÉKES Gábor

Évszám: 2010

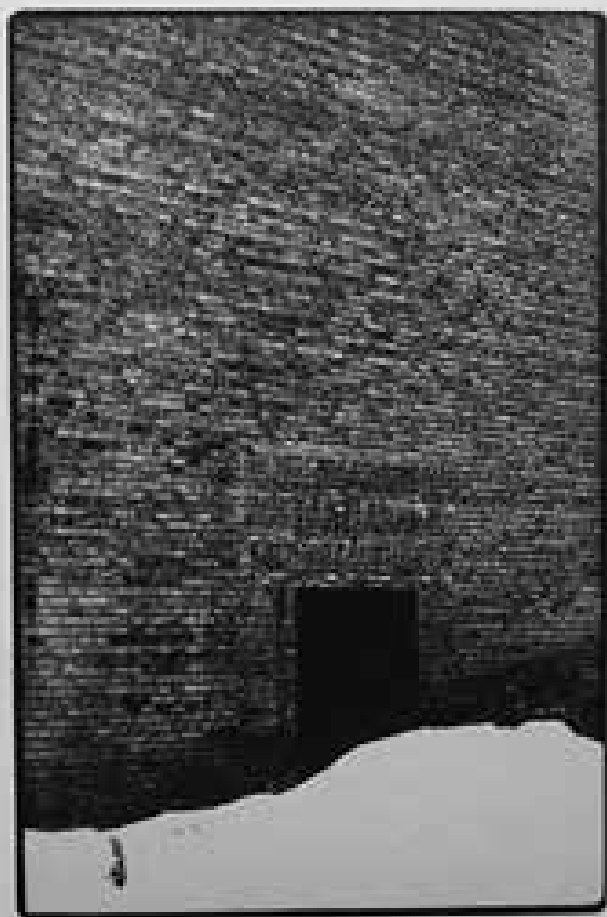
Edíció: 150

Oldalszám: 36

Méret: 130*190mm

Technika: xerox nyomat

Cím: Révész László László - not secret

Szerző: RÉVÉSZ László László

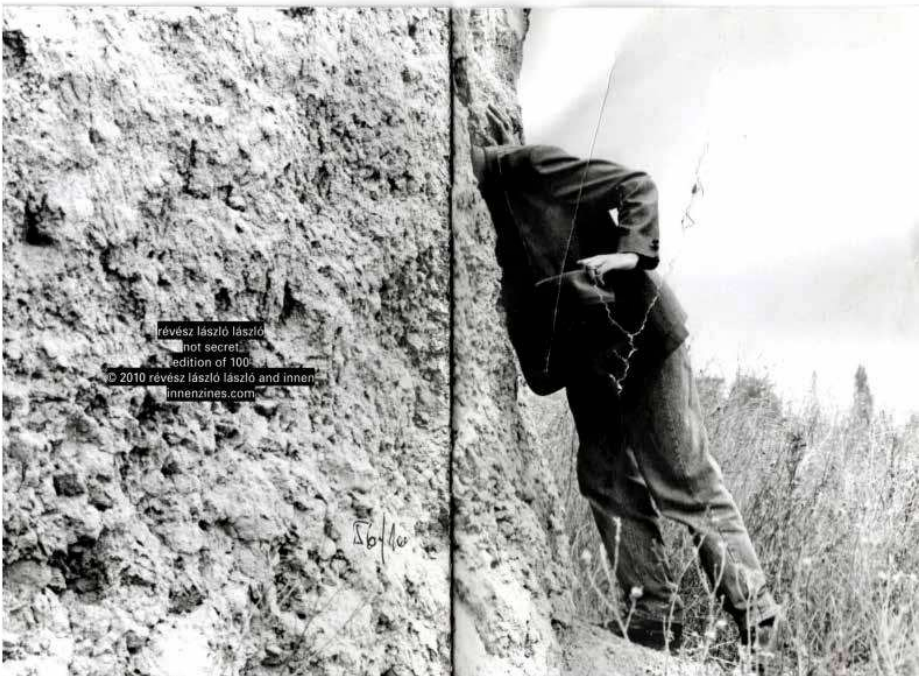
Évszám: 2010

Edíció: 100

Oldalszám: 20

Méret: 130*190mm

Technika: xerox nyomat

Cím: Oláh Mara - Selected Works from 1993 to 2010

Szerző: OLÁH Mara

Évszám: 2011

Edíció: 300

Oldalszám: 36

Méret: 130*190mm

Technika: xerox nyomat

Cím: Haffner László - FRLHNFZAOEASL

Szerző: HAFFNER László

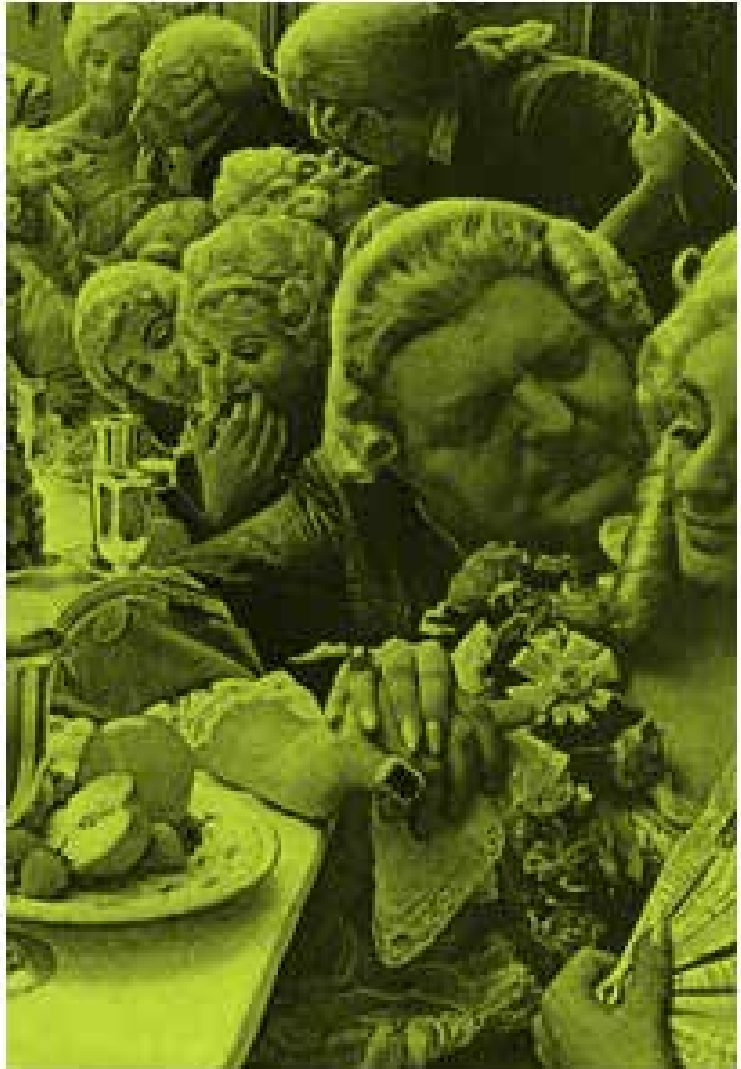
Évszám: 2012

Edíció: 60

Oldalszám: 28

Méret: 130*190mm

Technika: xerox nyomat

Cím: Little Warsaw - Selected Works from 1993 to 2013

Szerző: KIS VARSÓ / LITTLE WARSAW

Évszám: 2013

Edíció: 200

Oldalszám: 44

Méret: 130*190mm

Technika: xerox nyomat

Handwritten text in the left column, consisting of three lines of stylized characters.

Handwritten text in the right column, consisting of four lines of stylized characters.

Cím: Darvas Árpád - Selected Works from 1958 to 2008

Szerző: DARVAS Árpád

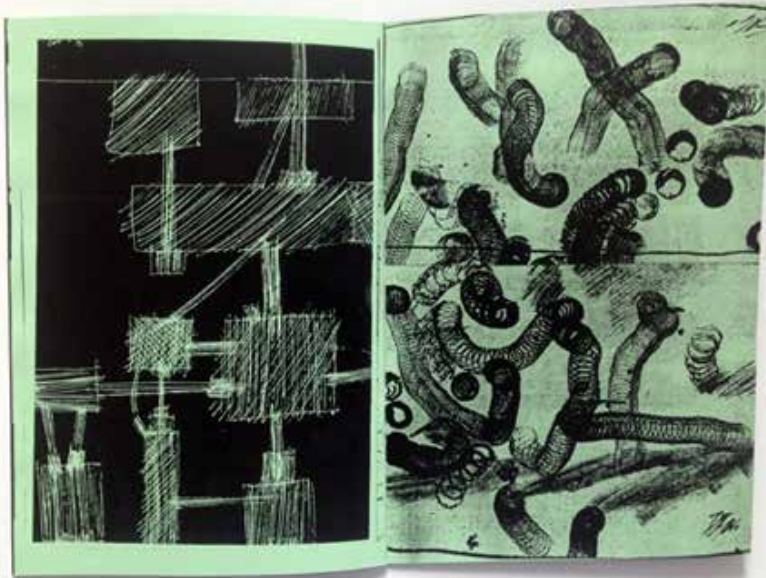
Évszám: 2014

Edíció: 100

Oldalszám: 20

Méret: 130*190mm

Technika: xerox nyomat

Cím: Belső Ágnes Szilvia - ... Stone (Too) ...

Szerző: BELSŐ Ágnes Szilvia

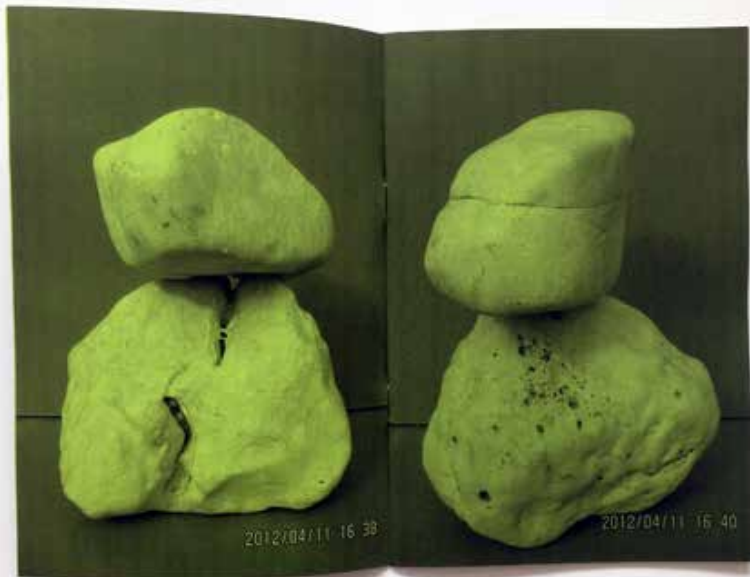
Évszám: 2014

Edíció: 60

Oldalszám: 20

Méret: 130*190mm

Technika: xerox nyomat

REYNOLDS & REYNOLDS

Cím: Little Warsaw - Selected Works from the Archive 1991-2014

Szerző: KIS VARSÓ / LITTLE WARSAW

Évszám: 2015

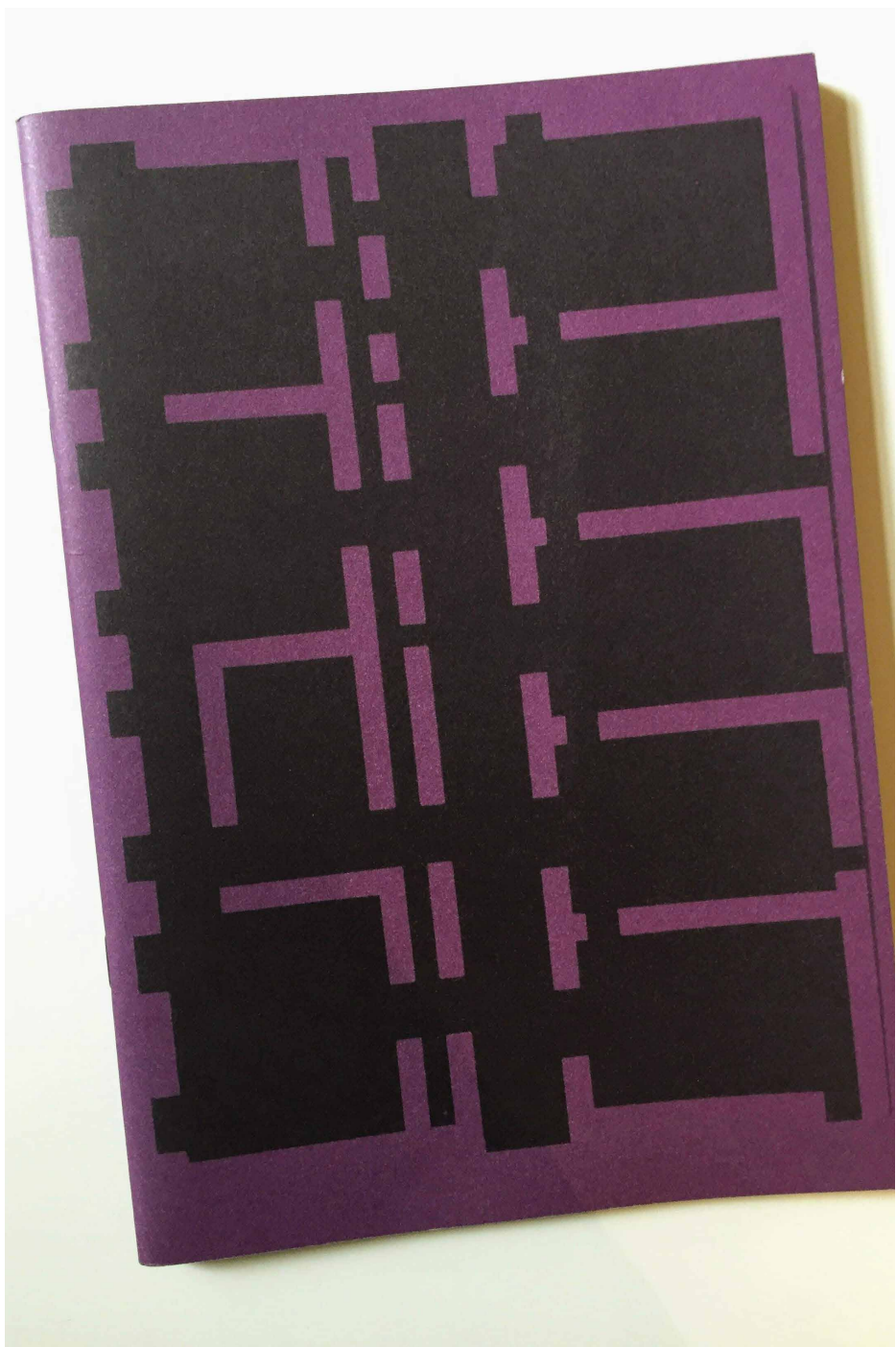
Edíció: 1000

Oldalszám: 68

Méret: 165*236mm

Technika: ofszet nyomat

Cím: Fekete Balázs - Selected Works from 1975 to 2014

Szerző: FEKETE Balázs

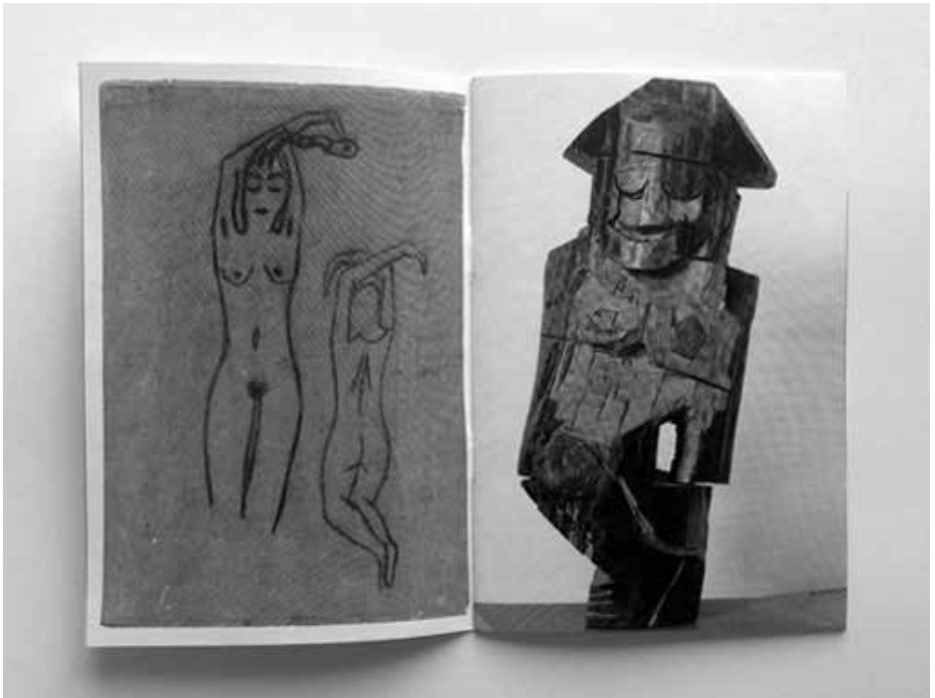
Évszám: 2015

Edíció: 150

Oldalszám: 36

Méret: 130*190mm

Technika: xerox nyomat

Budapest

This city confuses me. It simplifies my thoughts and directs my interest strictly toward the erotic. It renders me volatile and frivolous, impatient and fitful. I lose all sense of time and rhythm, and find myself tortured by perpetual jealousy. I am unable to either measure or differentiate successes, and unable to feel joy. This lifestyle will eventually result in serious value disturbances. I think my image of physical performance is flawed. This city triggers a sense of disease awareness in me, often more severe than warranted. It offers no opportunity for realistic confrontation. It often drives me to faulty and categorical change regarding independence. It makes me susceptible to alcoholism and degrades all activity and superficial relationships to secondary in importance.

Balázs Fekete

Cím: Trapp Dominika - Chicks on Spleen

Szerző: TRAPP Dominika

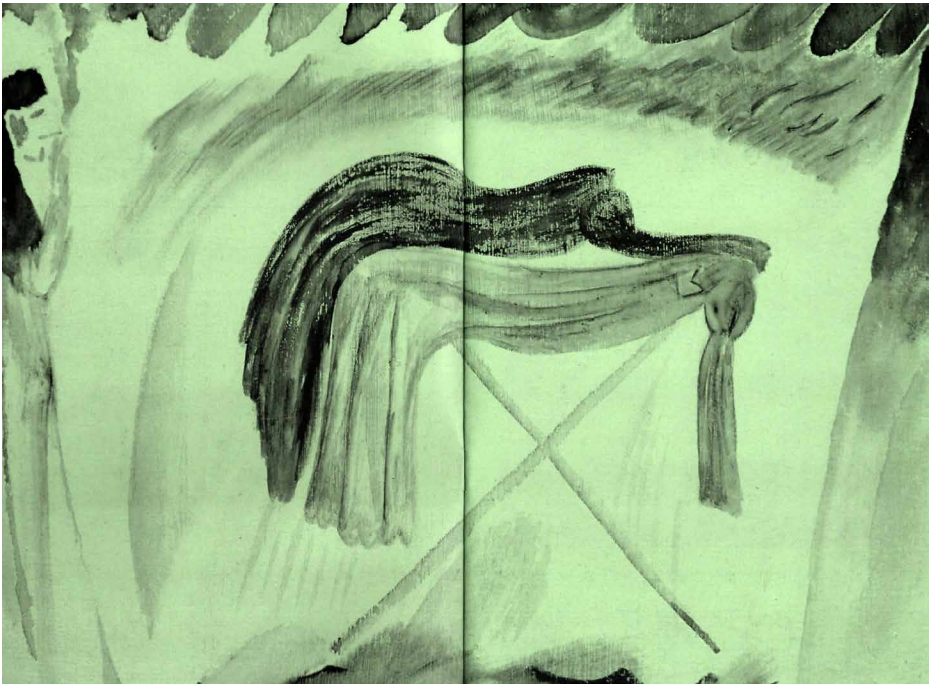
Évszám: 2018

Edíció: 100

Oldalszám: 24

Méret: 130*190mm

Technika: xerox nyomat

Trapp Dominika
Chicks on Spleen

Published by innen, Zürich

© 2018 Trapp Dominika and innen
Edition of 100 copies

www.innenbooks.com

77/100

Cím: Dóra Maurer - 13 Traces

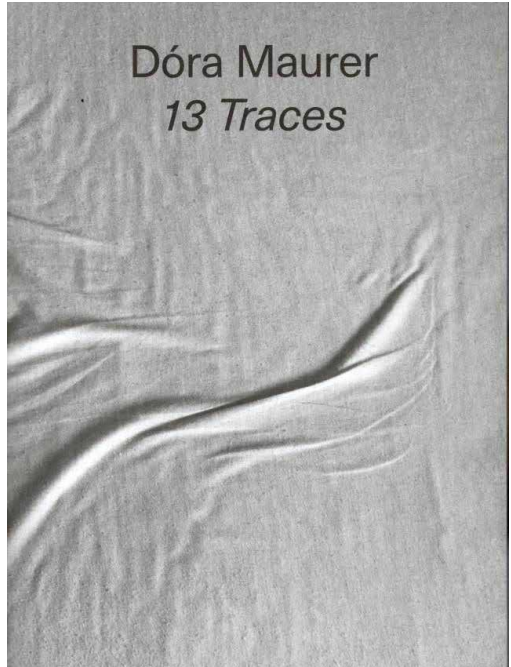
Szerző: MAURER Dóra

Évszám: 2019

Oldalszám: 28

Méret: 165*236mm

Technika: ofszet nyomat

Cím: Gáspár Riskó - Passport

Szerző: RISKÓ Gáspár

Évszám: 2019

Oldalszám: 120

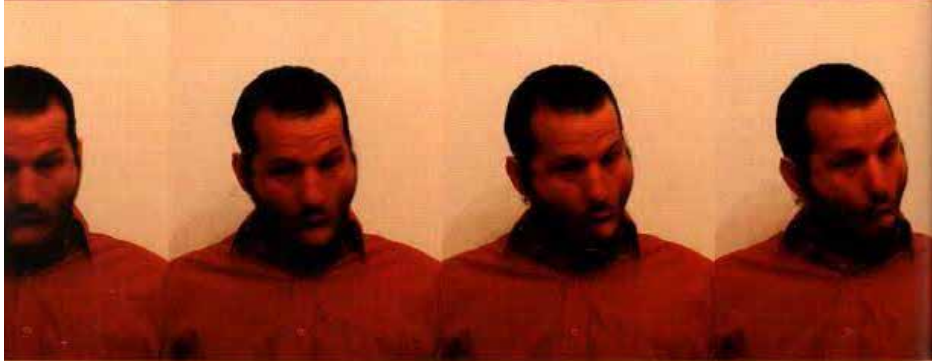
Méret: 165*236mm

Technika: ofszet nyomat

Gáspár Riskó

Passport

innen

Cím: Little Warsaw - Seems (Megjelent a Kis Varsó: Seems című projektje kapcsán az innen Space-ben, Zürichben, 2020. szeptember 11 - november 20.)

Szerző: KIS VARSÓ / LITTLE WARSAW

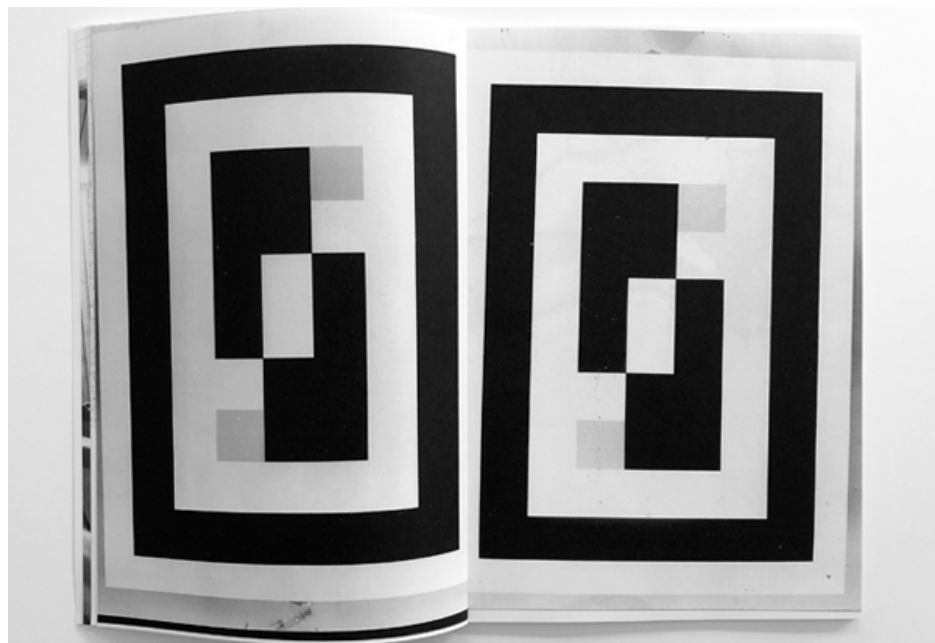
Évszám: 2020

Edíció: 100

Oldalszám: 64

Méret: 165*236mm

Teljes archívum:

Karate Zines

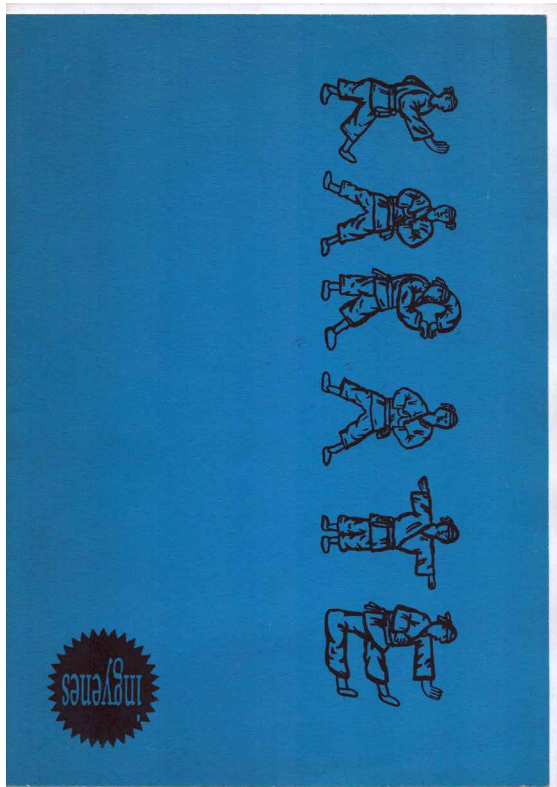
Karate Zines

A 2009-ben induló artzine formáció a Magyar Képzőművészeti Egyetem Intermédia szakához köthető. A Karate Zines négy alapítója, Bálint Bence, Hajdu Zsolt, Murányi Mózes Márton és Ruszty László mindannyian a tanszék hallgatói voltak. Később leginkább Bálint Bence és Murányi Mózes generálták a megjelenéseket. A formáció első, egyben névadó zine-je 2009-ben a Karate volt, mely az ázsiai harcművészethez köthető rajzok, firák és gyűjtések antológiája, egyben utalva a küzdősportra és a szájkarate kifejezésre is. A szerkesztőbrigád munkamódszere az volt, hogy elsősorban egyetemi osztálytársakat, szaktársakat és később más szakokra járókat kért meg, hogy rajzoljanak, vagy adjanak anyagokat a fénymásolással készülő pár oldalas füzetekhez. A Karate kiadványai esetében nagy jelentősége volt a rajzolt tartalmaknak, amiket a szerkesztők ebben az időszakban személyesebbnek és izgalmasabbnak tartottak a fotónál. Emellett az intermédia szakon sok feladatban szorgalmazott gyűjtés témakör, valamint a fénymásolt trash esztétika voltak azok a hatások amik a kiadványokat formálták.

A Karate szerkesztői 2009 körül már ismerték az artzine műfajt, leginkább az innen (Fábián Áron) kiadványai jelentették az inspirációt számukra. Az inspiráció mellett a választott formátumra is hatással voltak az innen kiadványok, hiszen a Karate is jellemzően egy alkotónak, vagy tematikának szentelt vékonyabb, kizárólag a legegyszerűbb fehér, vagy színes papírokra fénymásolt 16-28 oldalas füzeteket publikált. A sűrű rendszerességgel kiadott artzinek (2011-ben például több mint tíz megjelenés volt) példányszáma jellemzően alacsony volt (20-50 példány közötti), így a füzetek a limitáltságot jelezve kézzel számozottak voltak.

A Karate kiadványai a Vécsei Júlia által szervezett Jegyzet és vázlat találkozónak (2006-2013), valamint a 2015-ben induló Ukmukfukk Zinefesztnek köszönhetően viszonylag nagy láthatóságot szereztek a hazai képzőművészeti közegben. Ennek folyományaként pedig a kiadó több alkalommal nemzetközi zine vásáron is részt vett Bécsben.

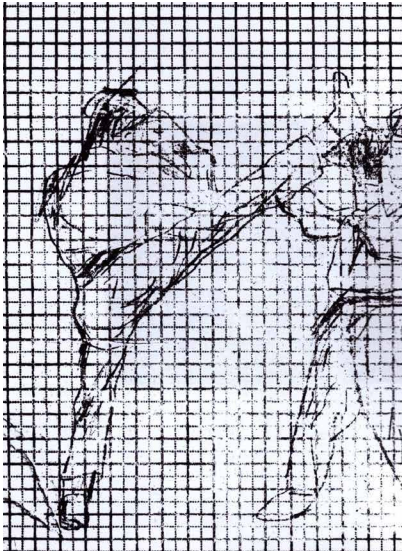
A Karate Zines 2016-ig volt aktív, az egyetemi évek lezárultával a szerkesztők úgy érezték kifáradt a projekt és felfüggesztették a kiadó tevékenységét, bár Bálint Bence és Murányi Mózés is gondolkodott a későbbiekben nyomtatott formátumokban.¹

---

1 A szövegben megtalálható információk forrása a szerző Murányi Mózés Mártonnal készített interjúja. 2024. június

SENSEI
 TABI KUMITE
 SOTO
 Go
 GERI ichi
 KENTO KARAI
 TE tokui

(1901–1975). A tai chi chuan az összes kínaiak által lakott országban (például Kínai Népköztársaság, Hongkong, Tajvan) tömegesen és rendszeresen gyakorolják, elsősorban öregek és középkorúak az utcákon és a tereken, egészséjük megővése érdekében. Ennek az irányzatnak valóban rendkívül jelentős az egészségmegővő funkciója, de ezen túlmenően, mint HARMCVÉSZET-nek valós harci értéke és személyiségátjlesztő szerepe is van. Ezek az emberek, akik több évig, sőt több évtizedig gyakorolják ezt, a legtöbbször sohasem jutnak túl a művészet öt része közül a harmadikon (formagyakorlatok), s a páros küzdelem gyakorlása csupán még ezután kezdődik. A tai chi chuan jellegzetességei, illetve alapelvei a következők:

A legfontosabb és legalapvetőbb követelmény az izmok és az idegdendzser maximális ellazítása, a feszültség kiiktatása, illetve belső energiává alakítása. A gyakorló csak laza testtel és tökéletesen nyugodt szellemmel juthat el a WU SHIH és a WEN WU WEI állapotához. A feszültség elvezetésével és az energiák megtartásával kerülhetjük el a betegségeket, és növelhetjük meg aktív élettartamunkat.

Fizikai („nyeri”) erőnk csak a legtrókébb esetben szabad használni. A tai chi chuan alapja egyszerű, a CHI, azaz az izmok és az idegek megfeszítése nélkül jut el az ellenfél testébe. A CHI a súlypont mindig lesüllyed, s a lábakra kerül, s így tulajdonképpen csak a lábunkon járunk. A kisebb fajta fizikai izomerő is. Ily módon az egész test megmarja lazának, és a lábak betágyozóznak a földre, és szilárd álláspontot biztosítanak. A súly azonban sohasem omlék el egyetlen a két lábon, a biztosabb egyensúly és az émozdulások miatt mindig az egyik lábon nyugszik a test súly nagyobb része. Igen fontos alapelv még az egyenes testtartás, amely biztosítja a CHI szabad áramlását a testben s a lábak, a csípő, a gerinc és a fej útján. A gyakorlati előnye, illetve hátramoszodások miatt is szükség van erre. Ebből is következik, hogy a testrészeket sohasem szabad a testtől külön mozgatni, vagyis minden mozgásukat elsősorban a CHI szabad áramoltatása és a harmónia biztosítása érdekében egész testtel, lassan, folyamatosan és körkörösén kell végezni. A körköröség nem csupán a folyamatosság biztosítása és a CHI áramoltatása miatt szükséges, hanem hűveben is követi a természetet, így például kitolja a gyakorlót aktív, fáradtságától mentes zónájt.

A tai chi chuan gyakorlása – mint azt már említettük – öt főfázisból épül fel. Az első az alapok, amelyben lazító és erősítő gyakorlatok segítségével vezetik rá a tanulókat az ellazulásra, a súlypont lesüllyesztésére, valamint a CHI áramoltására.

A második fázis elsősorban révezető gyakorlatokból áll, amelyek megtanítják a gyakorlatnak a test helyes használatát és a körkörös és folyamatos mozgást. A harmadik a klasszikus stádium, a formagyakorlatok megtanulása, illetve éven keresztül való gyakorlása. Itt a tanuló megtanulja az elveket megvalósítani, és a részmozgásokat tökéletesen összehangolni. A legtöbb gyakorló nem jut túl ezen az időszakon.

Cím: KARATE

Szerzők: BÁLINT Bence, HAJDU Zsolt, RUSZTY László, MURÁNYI

Mózes Márton

Évszám: 2009

Edíció: 100

Oldalszám: 40

Méret: 145*210mm

Technika: xerox nyomat

Cím: Délre

Szerző: MURÁNYI Mózes Márton

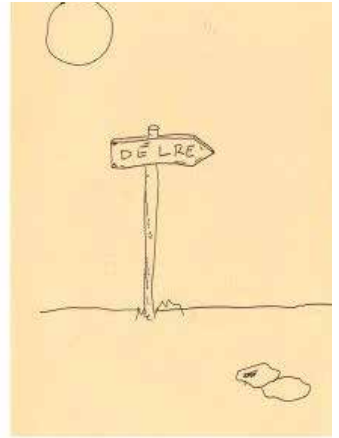
Évszám: 2009

Edíció: 5

Oldalszám: 20

Méret: 140*200mm

Technika: xerox nyomat

Cím: Giccs

Szerző: BÁLINT Bence

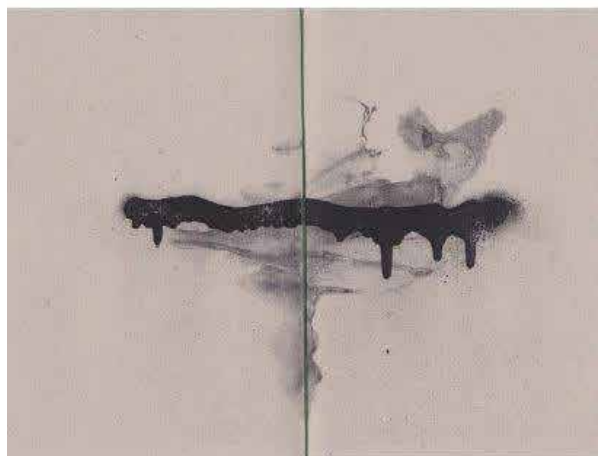
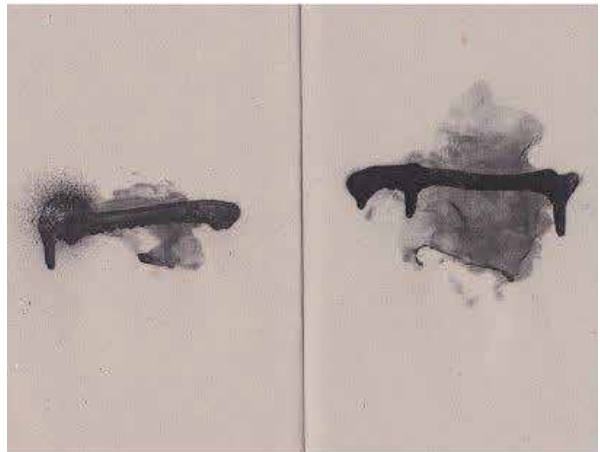
Évszám: 2009

Edíció: 5

Oldalszám: 16

Méret: 140*200mm

Technika: xerox nyomat

Cím: Cím nélkül

Szerző: MURÁNYI Mózes Márton

Évszám: 2010

Edíció: 20

Oldalszám: 24

Méret: 140*200mm

Technika: xerox nyomat

Cím: Houdini

Szerző: BÁLINT Bence, TÉSY Dániel, MURÁNYI

Mózes Márton, ROHÁNSZKY Bence

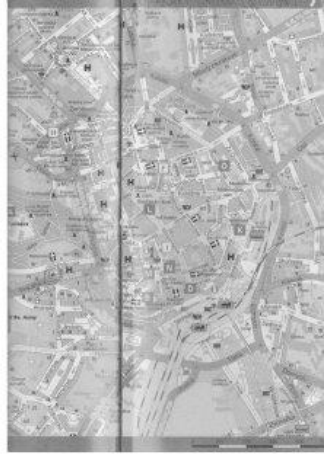
Évszám: 2010

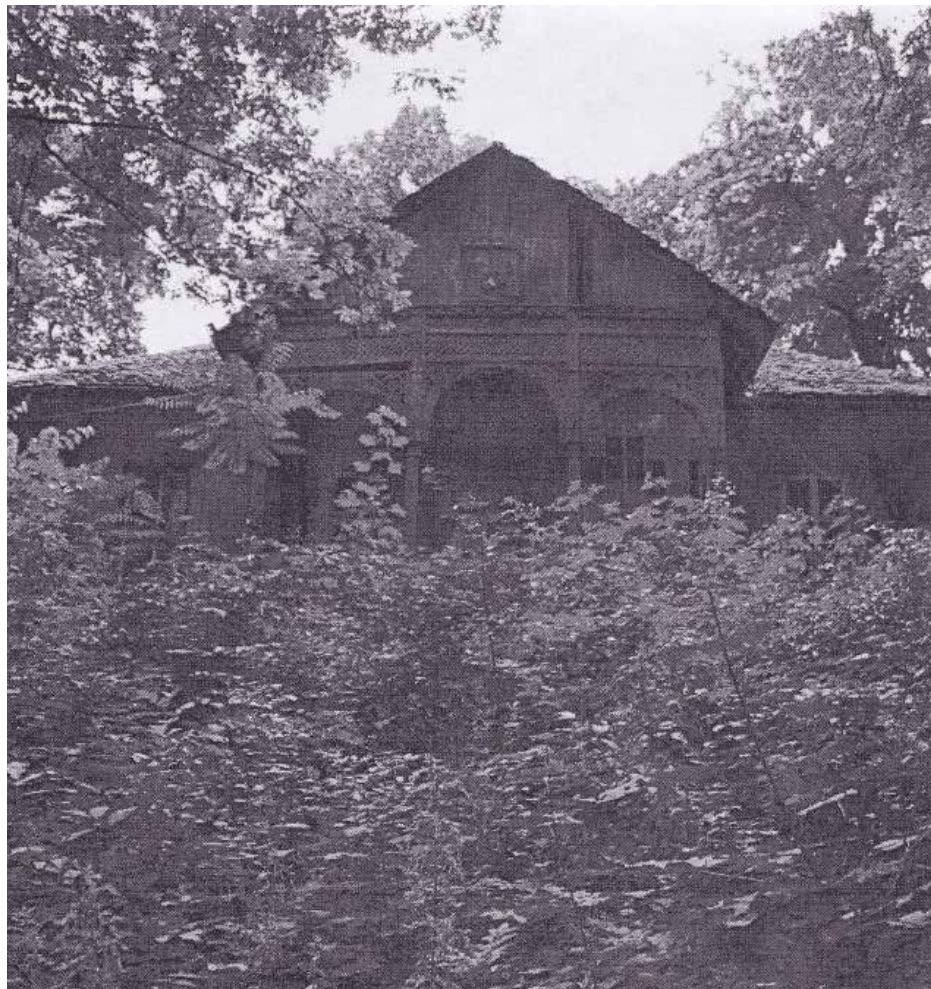
Edíció: 50

Oldalszám: 40

Méret: 140*200mm

Technika: xerox nyomat

Cím: collection of abandoned houses from 2007 to 2010

Szerző: BÁLINT Bence

Évszám: 2010

Edíció: 10

Oldalszám: 32

Méret: 140*200mm

Technika: xerox nyomtatás

Cím: EGÉZSÉGEDRE! / CHEERS!

Szerző: HAJDU Zsolt

Évszám: 2011

Edíció: 50

Oldalszám: 28

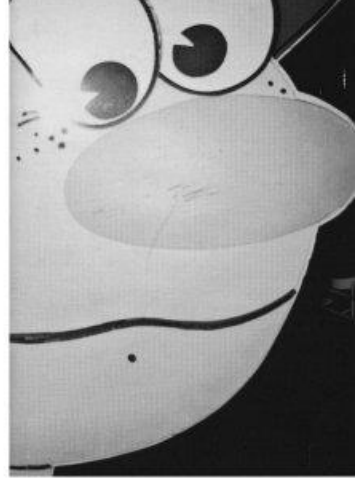
Méret: 140*200mm

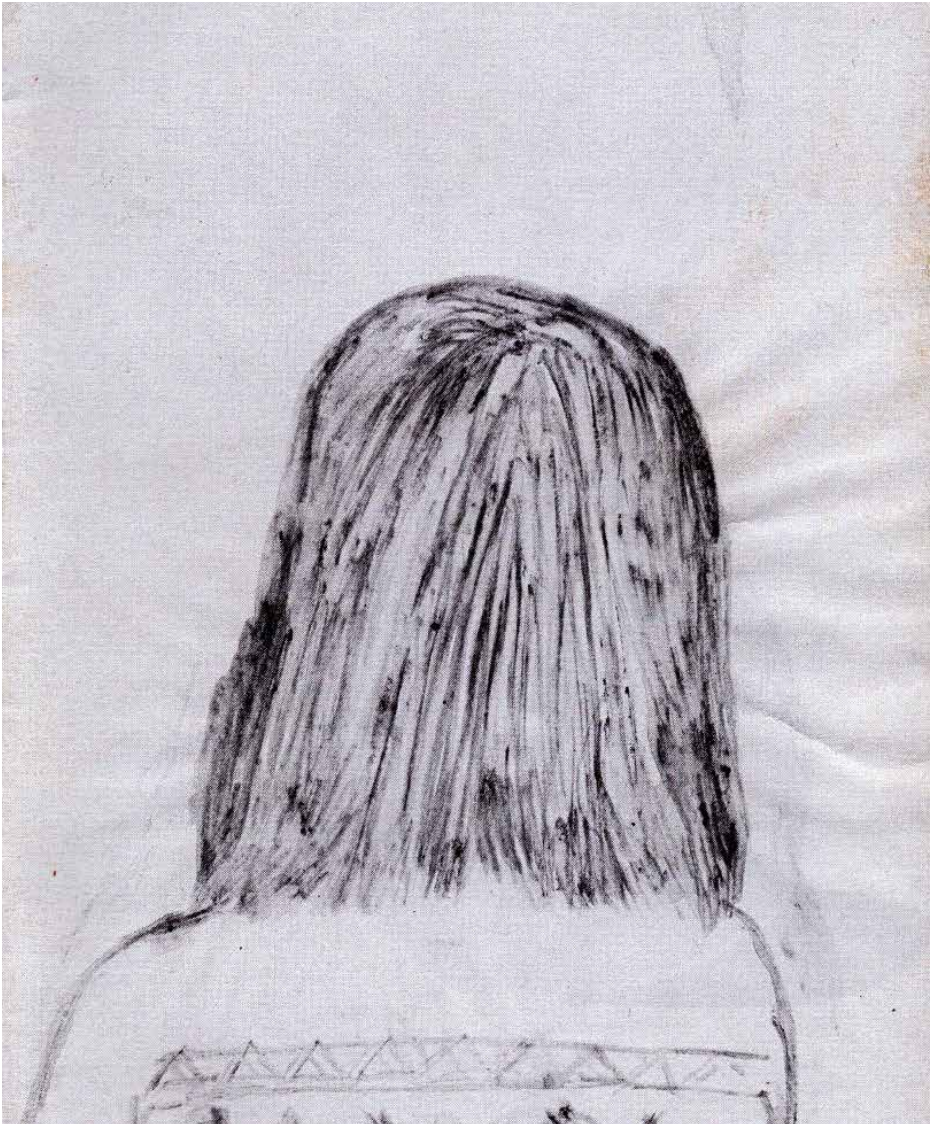
Technika: xerox nyomat

ÚZSOLT/EGÉZSÉGEDRE/CHEERS!/HAJDU ZSOLT & KARÁTE

Cím: az ördög benned van
Szerző: LANGFELD Márk
Évszám: 2011
Edíció: 20
Oldalszám: 28
Méret: 140*200mm
Technika: xerox nyomat

Cím: dominika a dominikaiaké

Szerző: TRAPP Dominika

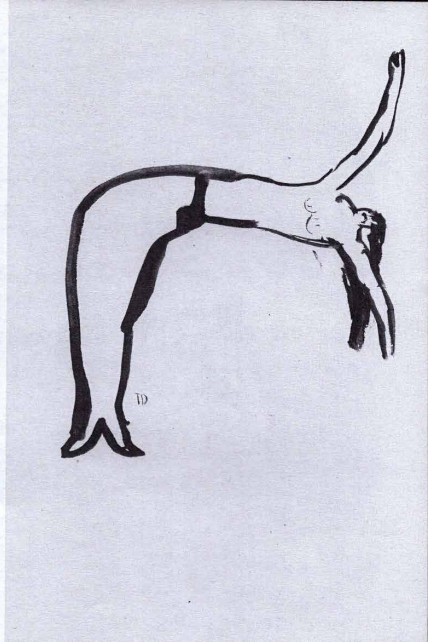
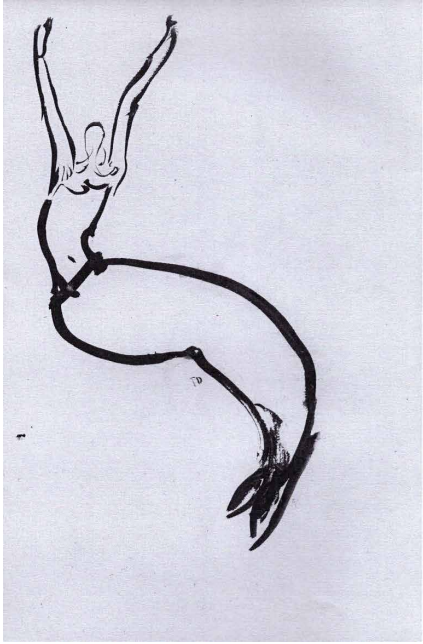
Évszám: 2011

Edíció: 21

Oldalszám: 24

Méret: 140*200mm

Technika: xerox nyomat

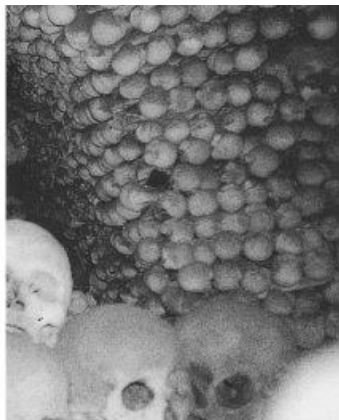

01. SELF PORTRAIT 1, 2007
02. MY VASE, 2004
03. SIT DOWN A BIT, 2005
04. NOT TODAY, 2005
05. HIT, 2005
06. BALATONAKARATTYA, 2005
07. MERMAID 1, 2005
08. MERMAID 2, 2005
09. MERMAID DAYDREAM, 2011
10. MERMAID MURDER, 2011
11. MERMAID RESCUE, 2011
12. CAVE OF A MERMAID, 2011
13. MERMAID ON HASHI, 2011
14. PERHENTIAN NECKLACE, 2010
15. HIGH JUMP COMPETITION, 1998
16. SELF PORTRAIT 2, 2007

TRAPP DOMINIKA
 DOMINIKA A DOMINIKAIÁKÉ
 © TRAPP DOMINIKA & KARATE
 PUBLISHED BY KARATE
 WWW.KARATEZINES.COM
 2011

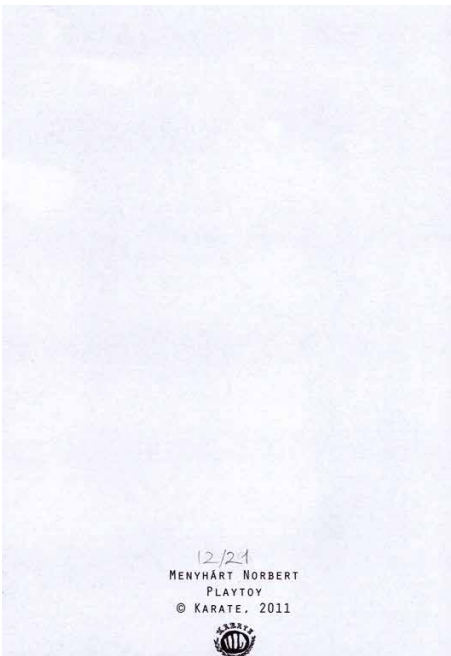
7/30
Ceall

Cím: my mom thinks tha
Szerző: SZIGETI Árpád
Évszám: 2011
Edíció: 21
Oldalszám: 24
Méret: 140*200mm
Technika: xerox nyomat

Cím: Playtoy
Szerző: MENYHÁRT Norbert
Évszám: 2011
Edíció: 21
Oldalszám: 24
Méret: 140*200mm
Technika: xerox nyomat

12/21
MENYHÁRT NORBERT
PLAYTOY
© KARATE, 2011

„MINDENKI TUDJA, HOGY
PLAYBOY A FÉRFIMAGAZIN
CSÚCSA. EGY LEGENDA
RANGOT JELENT, HOGY
SZEREPELHETEK BENNE

Cím: álom/utazás

Szerző: MENDRECZKY Karina

Évszám: 2011

Edíció: 20

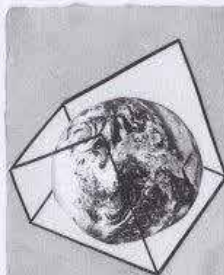
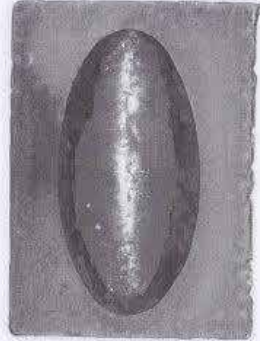
Oldalszám: 24

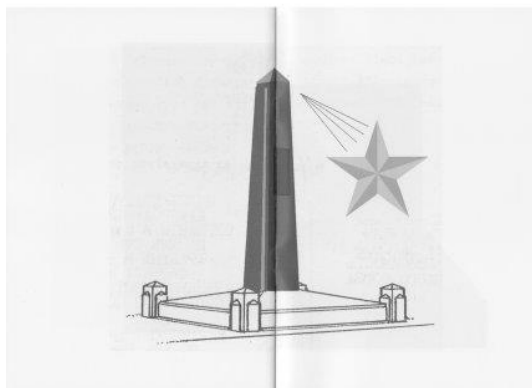
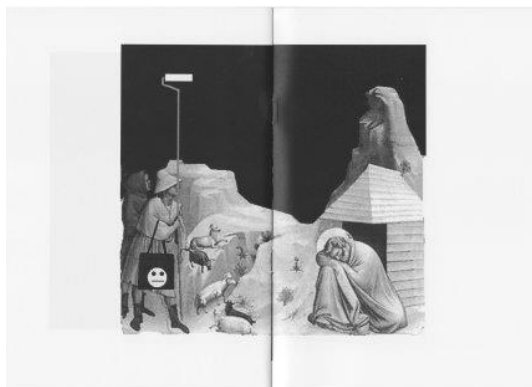
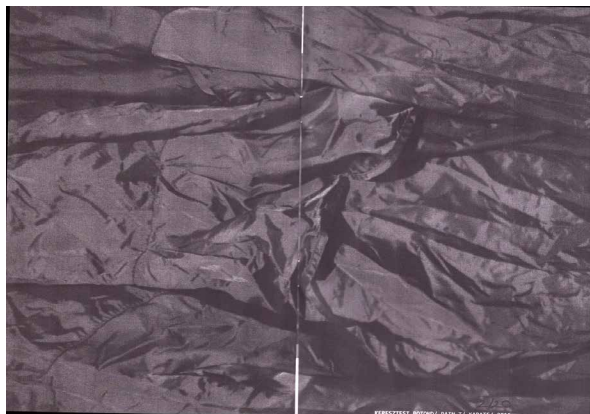
Méret: 140*200mm

Technika: xerox nyomat

Cím: fremde / idegenek
Szerző: MOHÁCSI János
Évszám: 2011
Edíció: 20
Oldalszám: 16
Méret: 140*200mm
Technika: xerox nyomat

Cím: pain-t
Szerző: KERESZTESI Botond
Évszám: 2011
Edíció: 20
Oldalszám: 24
Méret: 140*200mm
Technika: xerox nyomat

Cím: otthon az ahol a pökk

Szerző: DÉS Márton

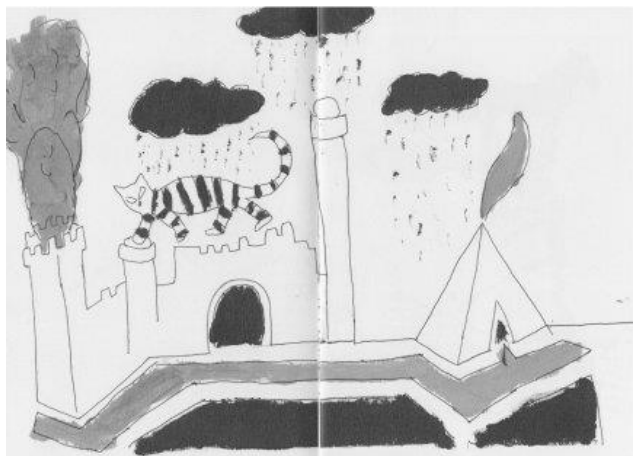
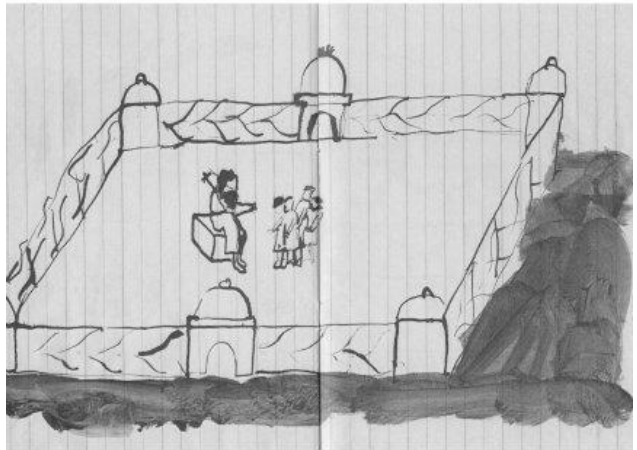
Évszám: 2011

Edíció: 20

Oldalszám: 24

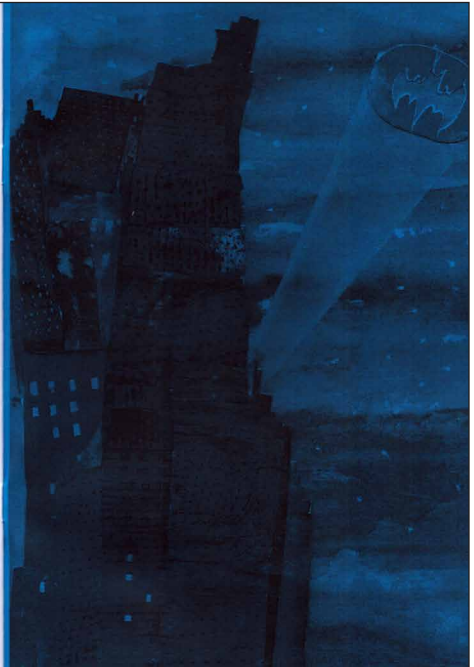
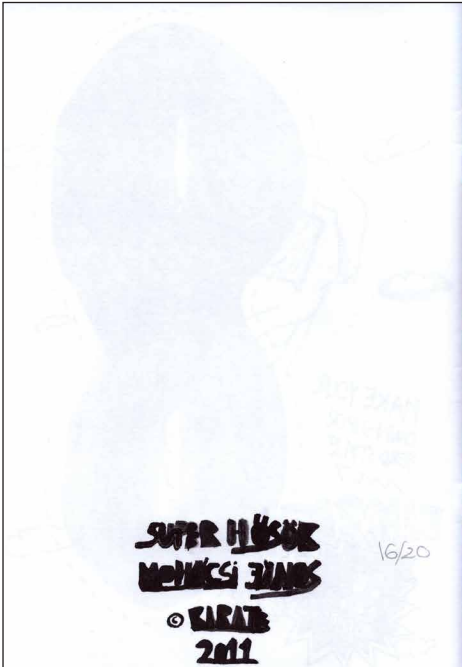
Méret: 140*200mm

Technika: xerox nyomat

Cím: SUPER HŐSÖK
Szerző: MOHÁCSI János
Évszám: 2011
Edíció: 20
Oldalszám: 20
Méret: 140*200mm
Technika: xerox nyomat

Cím: MADARAS

Szerző: KONRÁD Áron

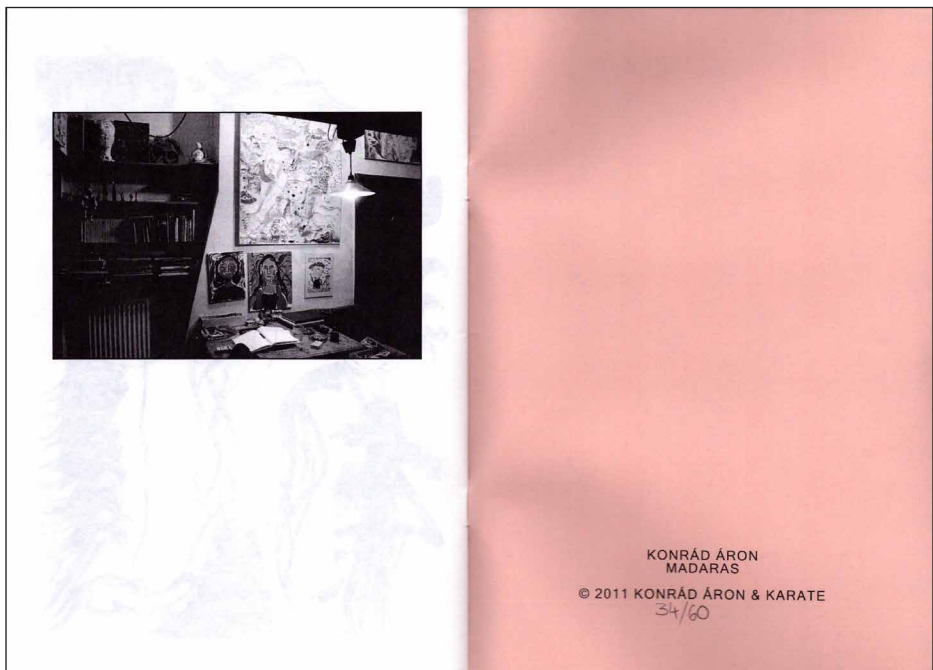
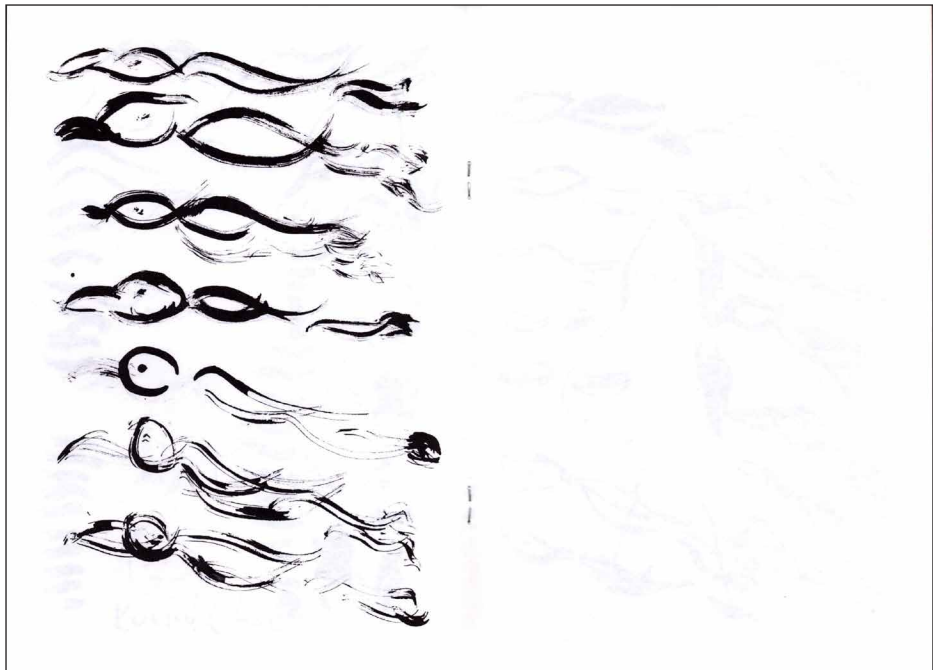
Évszám: 2011

Edíció: 60

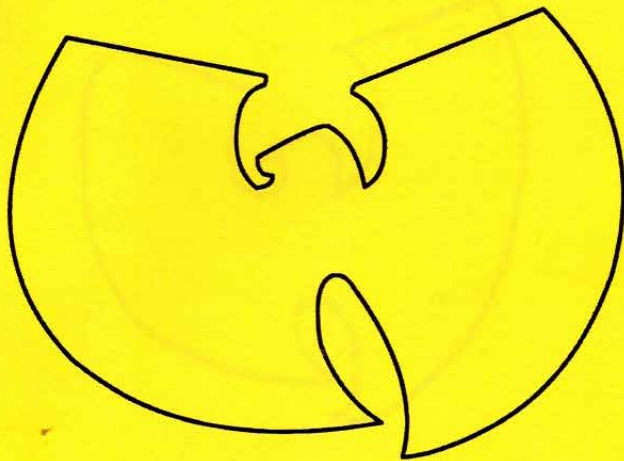
Oldalszám: 16

Méret: 140*200mm

Technika: xerox nyomtatás

**ITS YOURZ
ISSUE 1**

Cím: It's Yourz issue 1

Szerző: BÁLINT Bence

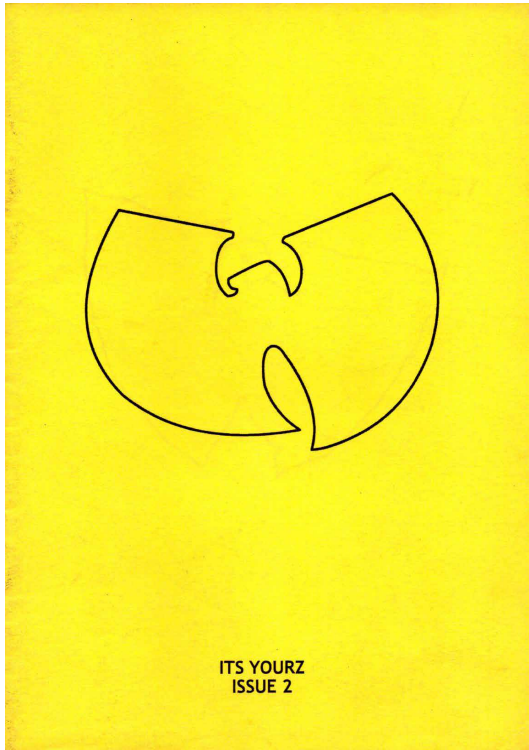
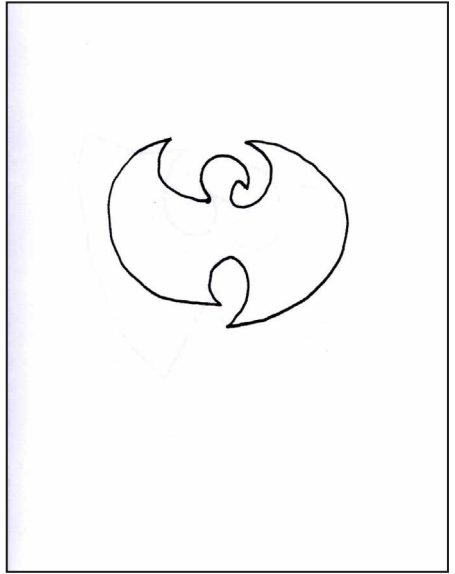
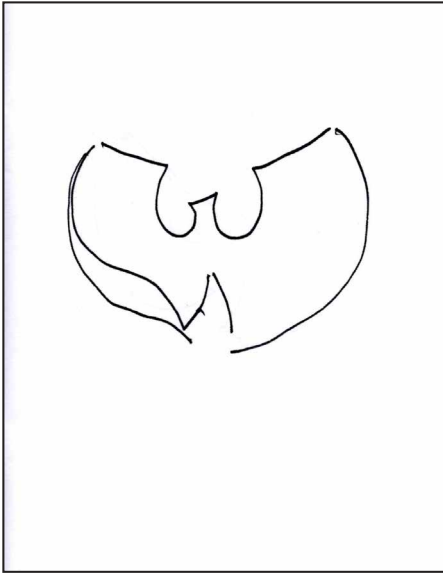
Évszám: 2012

Edíció: 32

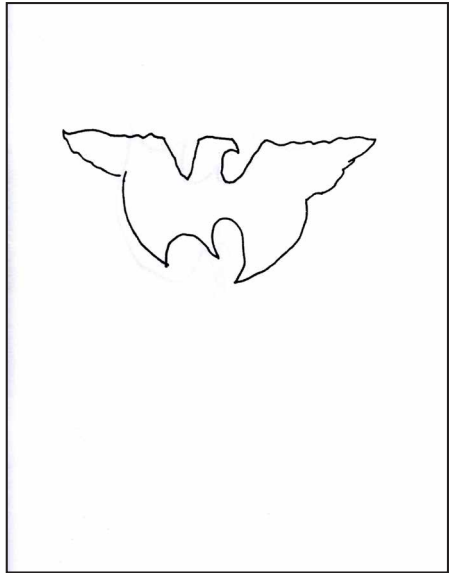
Oldalszám: 40

Méret: 148*210mm

Technika: xerox nyomat

ITS YOURZ
ISSUE 2

Cím: It's Yourz issue 2
Szerző: BÁLINT Bence
Évszám: 2012
Edíció: 32
Oldalszám: 40
Méret: 148*210mm
Technika: xerox nyomat

ITS YOURZ
ISSUE 2

DRAWINGS BY MY FRIENDS
COMPILED AND COLLECTED BY B. BENCE

SECOND EDITION
© 2013 KARATE ZINES

Cím: Régen minden jobb volt

Szerző: ERDÉLYI Emese

Évszám: 2012

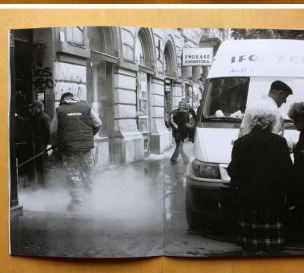
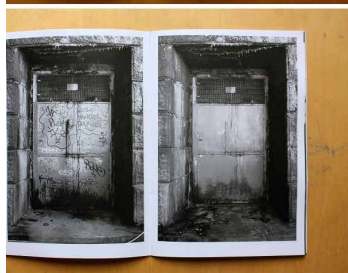
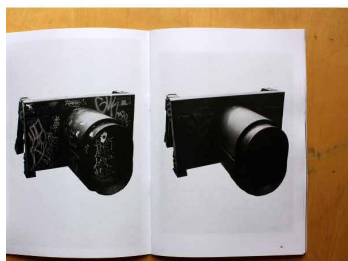
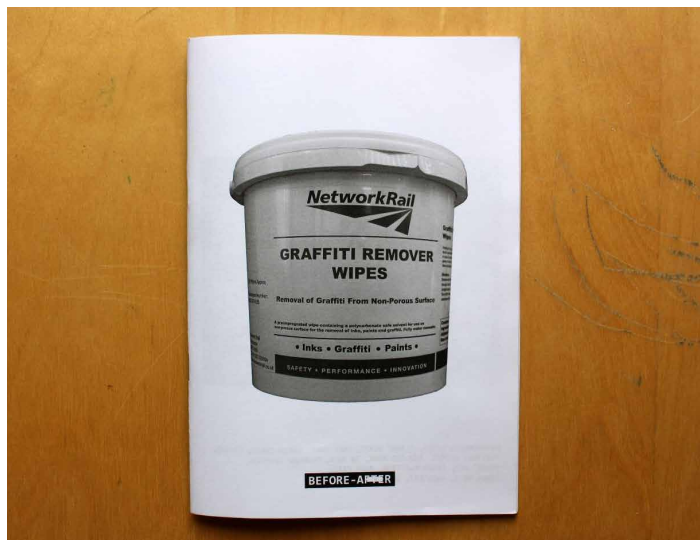
Edíció: 40

Oldalszám: 28

Méret: 140*200mm

Technika: xerox nyomat

Cím: BEFORE - AFTER
Szerző: NOKKIO Institute & Karate zines
Évszám: 2012
Edíció: 40
Oldalszám: 52
Méret: 140*200mm
Technika: xerox nyomtat

Cím: Viskatz

Szerző: BOGYÓ Virág

Évszám: 2014

Edíció: 20

Oldalszám: 40

Méret: 140*200mm

Technika: xerox nyomat

| \ --- / |
| o o |
| ^ |
viskatz

Cím: Művészbejáró

Szerző: BÁLINT Bence

Kiadó: Karate Zines, Hurrikan Press

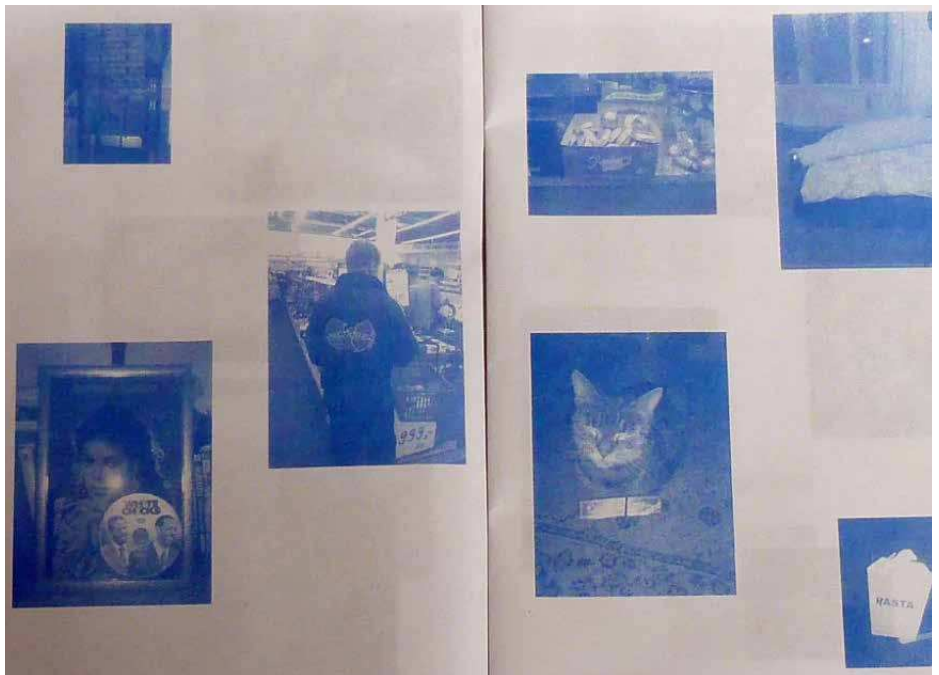
Évszám: 2014

Edíció: 40

Oldalszám: 40

Technika: rizográf nyomat

Cím: The beginning of the golden years

Szerző: Ghoose MATTHIAS

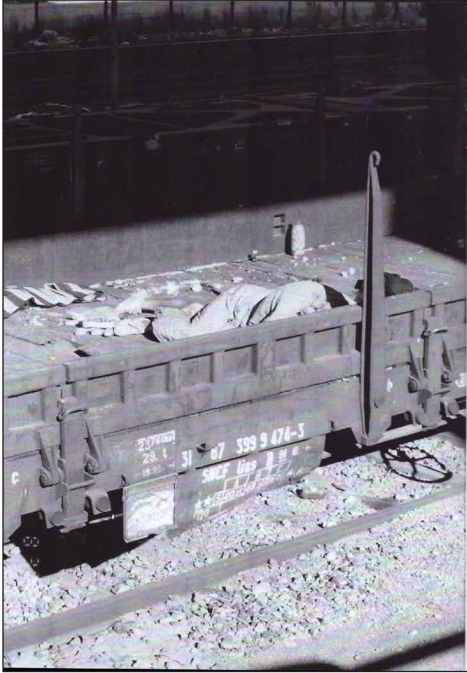
Évszám: 2015

Edíció: 50

Oldalszám: 28

Méret: 140*200mm

Technika: xerox nyomat

Cím: Smoking

Szerző: BÁLINT Bence

Kiadó: Karate Zines, PLÁGIUM 2000

Oldalszám: 24

Méret: 140*200mm

Technika: xerox nyomat

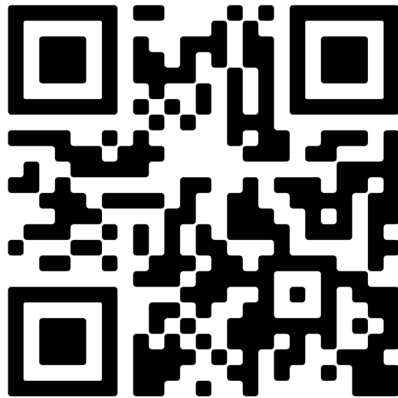

Bogyó Barna emlékére 1946-2016

Bogyó Barna
Válogatott Rejtélyek
Első kiadás
© Bogyó Barna 2016
© Karate 2016
Budapesten kiadta a Karate

1/50

Teljes archívum:

A Klorofill és a Rajzlap sorozat

A Klorofill és a Rajzlap sorozat

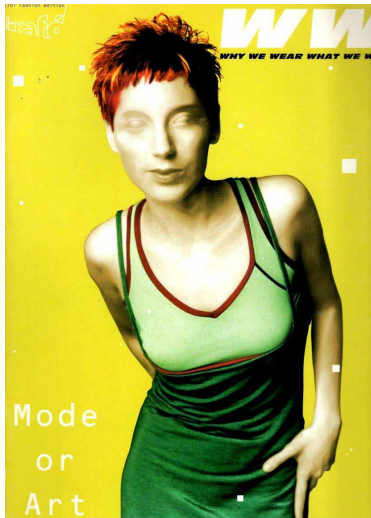
Vécsei Júlia 1999-ben alapította meg a Klorofillt, amely 2006 óta működik egyszemélyes független kiadóként budapesti műtermében. A képzőművészet és kiadványkészítés metszéspontjai azonban a Klorofill tevékenységétől függetlenül is érdekelték Vécseit. Ugyanúgy 1999-ben készítette el Kupcsik Adriánnal közösen a Trafóban bemutatott *Alibi Fashion*¹ kiállítás különleges, divatmagazin formájában összeállított katalógusát, a *WW magazint (WHY WE WEAR WHAT WE WEAR, Mode or Art)* című kiadványt, mely legutóbb a Magyar Nemzeti Galéria, *Technocool - Új irányok a kilencvenes évek magyar képzőművészetében (1989-2001)* című kiállításán mint fontos kordokumentum volt látható.² A *WW* tulajdonképpen egy divatmagazin formájában megjelenő műalkotás volt. Alakja és tartalma egyaránt a divat jelenségére reflektált, mely az *Alibi Fashion* kiállítás központi témája volt. A lapban ál-reklám oldalak voltak találhatóak, amelyeket kortárs művészek, például Nemes Csaba, Révész László László, Szűcs Attila, Bakos Gábor, Előd Ágnes, Nagy Kriszta és Kocsis Tibor készítettek. Hét oldalon 26 képzőművész, író és művészettörténész szerepelt fotómodellként, divatos ruhákat bemutatva (Pl.: Topor Tünde, Szoboszlai János). A kiadványban továbbá kortárs írók és publicisták – mint Tillmann J.A., Ráskai Leonárd, Bora Gábor, Sugár János, Topor Tünde, Deák Erika, Bojár Iván András, Vécsei Márton, Petrányi Zsolt, Térey János, Peer Krisztián és Poós Zoltán – írásai is megjelentek.

---

1 Alibi Fashion, Trafó Galéria, Budapest. 1999. október 16 - november 11. <https://archivum.trafo.hu/exhibitions/alibi-fashion> (Utolsó letöltés: 2024.08.29.)

2 Technocool - Új irányok a kilencvenes évek magyar képzőművészetében (1989-2001). Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 2023. október 27 - 2024. február 11. <https://mng.hu/kiallitasok/technocool-uj-iranyok-a-kilencvenes-evek-magyar-kepzo-muveszeteben-1989-2001/> (Utolsó letöltés: 2024. 07. 31.)

A projekt koncepcióját, szervezését, kivitelezését, valamint az anyagok nagy részének fotózását, szerkesztését, tipográfiáját, grafikai munkáit és nyomdai előkészítését Kupcsik Adrián és Vécsei Júlia közösen végezte.³

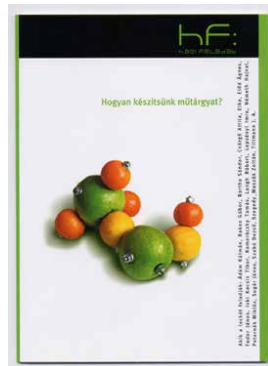
Borító és belső oldalpár: 'press spacebar to choose new clothes' sorozat, koncept: Vécsei Juli, grafika: Kupcsik Adrián, Vécsei Juli⁴

---

3 A művész honlapjáról. <https://www.c3.hu/~rub/vecseijulia/ww.html> (Utolsó letöltés: 2024.08.29.)

4 A művész honlapjáról. <https://www.c3.hu/~rub/vecseijulia/ww.html> (Utolsó letöltés: 2024.08.29.)

Vécsei egy évvel később, 2000-ben kiadott egy műtárgykészítési útmutatót is *Házi Feladat – avagy hogyan készítsünk műtárgyat?* (HF) néven ugyancsak Kupcsik Adriánnal közösen, amelyet barkács magazinok stílusában szerkesztett az akkor kulcsfontosságú vidéki intézmény, a dunaújvárosi ICA-D közreműködésével. A kiadvány tulajdonképpen a kortárs komputerművészet, installáció- és objektvkészítés kézikönyveként azt mutatta be, hogy hogyan lehetne műtárgyakat egyszerű otthoni körülmények között létrehozni. Ezt a magazint, amelyet Vécsei szintén műtárgynak tekint, a látogatók maguk rakhatták és fűzhatték össze a dunaújvárosi kiállítóterben.

A Vécsei nevéhez fűződő legfontosabb fanzine sorozat, a *Rajzlap* első számának elkészítésére Vécsei 2006-ban bízta meg Fodor Jánost, hogy egy szabadon elgondolt, legfeljebb 36 oldalas, fekete-fehér, sokszorosítható munkát hozzon létre a rajz műfajának összetettségét bemutatva. Fodor munkáját további tizenöt közép-kelet-európai képzőművész követte, köztük olyan nevek, mint Szörényi Beatrix, Mécs Miklós, Fischer Judit, Horváth Tibor, Josef Bolf, Eva Kotátková, Société Réaliste (Gróf Ferenc és Jean-Baptiste Naudy), Sugár János, Jan Serych, Szabó Dezső, Vándor Csaba és kislánya, Vándor Barnabás, Gerhes Gábor, Svätopluk Mikyta, valamint Szinyova Gergő.⁵ A *Rajzlap* kiadványsorozat a Stúdió Galériában 2006-ban megrendezett *Jegyzet és vázlat* kiállítás egyéni folytatásaként jött létre, ahol Vécsei a Moleskine füzetek hazai forgalmazójával közösen felkért ötven művészt, hogy az általuk választott füzetekben alkossanak új műveket.⁶

A *Rajzlap* kiadványok bemutatására Vécsei 2006-tól 2013-ig rendszeresen tizenöt különböző bemutatót szervezett, amelyek mindig valamilyen más eseménnyel, például kiállítással, jegyzettalálkozóval, partival vagy akár főzéssel párosultak, hogy szélesebb közönséget vonzanak. A kapcsolatépítés és inspirációgyűjtés jegyében a Klorofill kiadó 4. *Jegyzet és vázlat* találkozóján 2012-ben - a nemzetközi zine show-khoz hasonlóan - fanzine-készítők és -rajongók találkoztak, miközben a látogatók számos zine-t tekinthettek meg az egykori Labor Galériában (Képiró u. 6.). A portfólió prezentáció-szerű találkozók előtt közzétett felhívásra bárki jelentkezhetett, így a bemutatott nyomtatott anyagok szélesebb betekintést engedtek más fontos kiadványkészítő kollektívák és egyéni alkotók működésébe is. A felhívásnak köszönhetően a találkozók kiállítóként felbukkant például a Plagium2000 csoport, a Karate Zines, a Szigeti Árpád (későbbi Hurrikan Press) által kiadott

---

5 MUCSI Emese: Have Fanzine! *Artmagazin online*. 2013.10.25. <https://www.artmagazin.hu/archive/2160> (Utolsó letöltés: 2024. 07. 31.)

6 Uo.

Reflex magazin, vagy a mára a hazai fotókönyv készítés egyik legjelentősebb alkotójává vált Puklus Péter is. A hazai független kiadványok történetében eleve nagy jelentőséggel bíró eseménysorozat további pozitív hozadéka az volt, hogy a bemutatókon felbukkanó zinek közül a galéria a *Könyvtér* projekt keretében jónéhányat megvásárolt.

2. Jegyzet és vázlat találkozó. 2010. május 4. 18.00-22.00.

Résztevő művészek: Bálint Bence, Boldog Vince, Bucskó Mihály, Buda Gábor, Csordás Levente, Czank Ninetta, Dénes Ágnes Dóra, Horváth Tibor, Ocztos István, Lázár Metta Krisztina, Lucza Zsigmond, Madarász Gergely, Mécs Miklós, Pacsika Rudolf, Puklus Péter, Scharle-Breznay Márta, Stánicz Kató, Sugár János, Szentesi Csaba, Szuharevszki Mihály, Tökmag Gruppo (Kovács Budha Tamás és Tábori András), Vécsei Júlia és mások.⁷

---

7 A Labor Galéria honlapjáról. <http://labor.c3.hu/2010/05/2-jegyzet-es-vazlat-talalkozo/> (Utolsó letöltés: 2024.08.29.)

Cím: rajzlap 1. Fodor János II

Szerző: FODOR János

Évszám: 2007

Edíció: 150

Oldalszám: 16

Méret: 150*210mm

Technika: xerox nyomat

FODOR JÁNOS
II

rajzlap
1. szám
2007

150 / 29

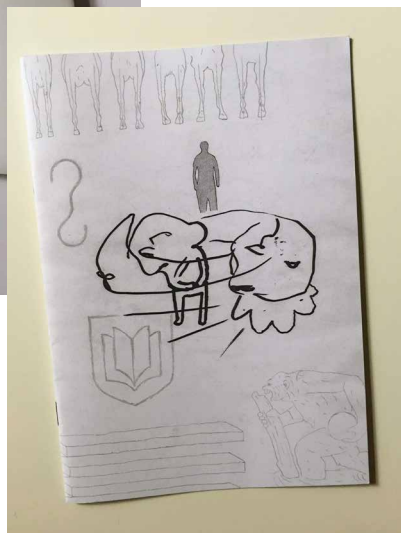
Hétfolytonra megjelenő képzőművészeti folyóirat

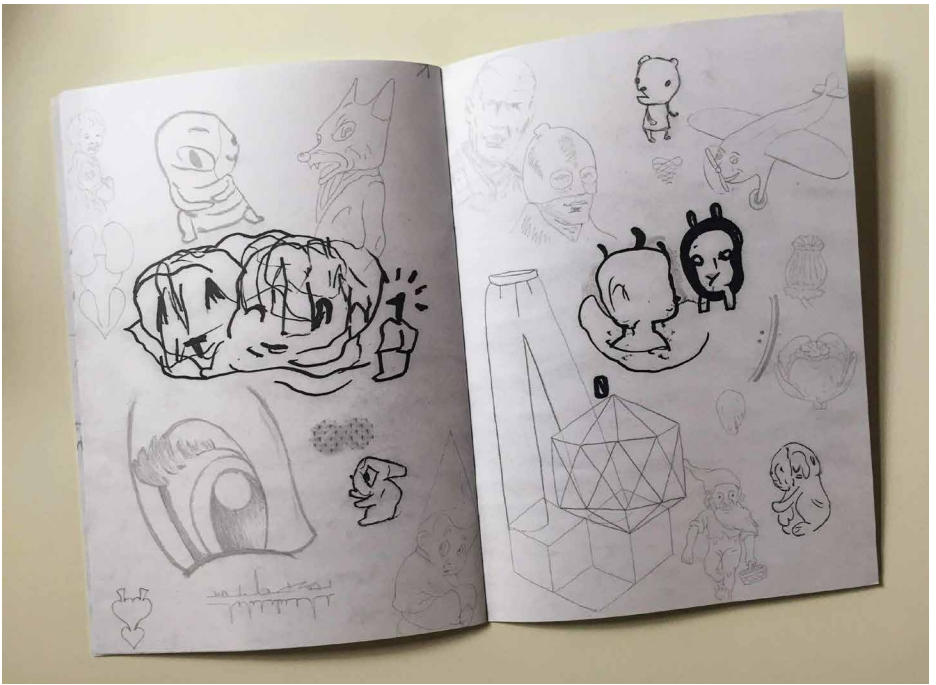
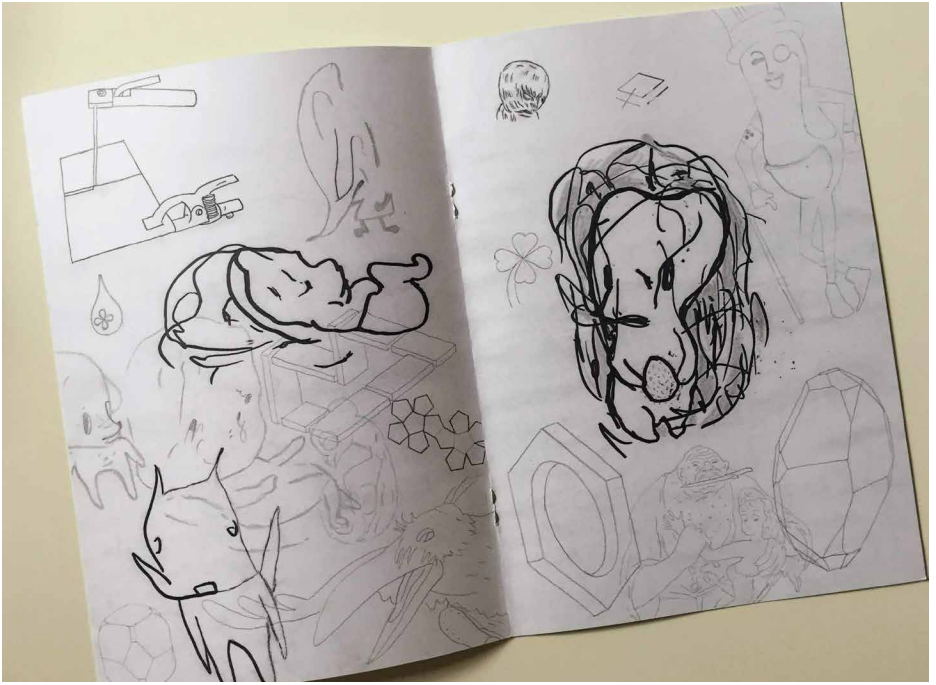
Info: <http://www.c3.hu/~rub/rajzlap>

Hird: Morafill, Vésztői János
e-mail: jkic@vnet.hu
mobil: 06 30 270 0856

bemutató: 2007. május 5. 20 óra
HÉK - Munkácsy Építészeti Házpont (1074 Budapest, Nehélya u. 2/a)

az első kiadásom támogatói: Morafill, Pasa
a folyóirat bemutatója a HÍVÓKÖZ művészeti-irodalmi kiállításorozat egyik eseménye

Cím: rajzlap 2. Szörényi Beatrix: Filozófia kicsiknek

Szerző: SZÖRÉNYI Beatrix

Évszám: 2007

Edíció: 150

Oldalszám: 16

Méret: 150*210mm

Technika: xerox nyomat

Jandolara
megmond
mag

SZÖRÉNYI BEATRIX

FILOZÓFIA KISIKNEK

150 / 56

rajzlap

2. szám
2007

kéthavonta megjelenő képzőművészeti fanzine

info: <http://www.c3.hu/~rub/rajzlap>

kiadó: Klorofil vércsei Júlia
e-mail: juliov@vnet.hu
mobil: 06 30 276 0836

megjelenés: 2007. július 6. 20 óra
Stúdió Galéria (1053 Budapest, Képző u. 6.)
A megjelenést a helyszínnel támogatja az FISE, az MHE és a C3

Cím: rajzlap 3. Mécs Miklós: Bagoly mondja verébnek...

Szerző: MÉCS Miklós

Évszám: 2007

Edíció: 150

Oldalszám: 20

Méret: 150*210mm

Technika: xerox nyomat

MÉCS MIKLÓS

BAGOLY MONDJA VERÉBNEK...

150 / 78

rajzlap

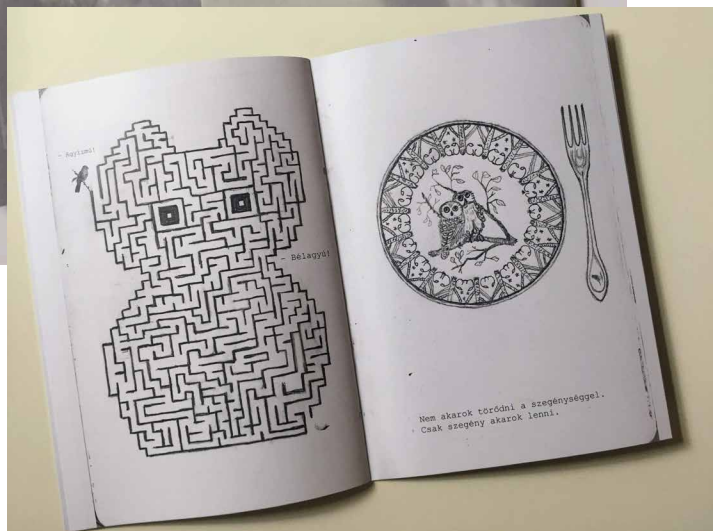
3. szám
2007

kéthavonta megjelenő képzőművészeti fanzine

info: <http://www.c3.hu/~rub/rajzlap>

kiadó: Horváth Júlia
e-mail: julia@vnet.hu
mobil: 06 30 276 0836

megjelenés: 2007. szeptember 14. 20 óra
FKSE, leghátsó műterem (1077 Budapest, Rottenbiller u. 35.)
A megjelenést a helyszínnel támogatja az FKSE.

Cím: rajzlap 4. Fischer Judit

Szerző: FISCHER Judit

Évszám: 2008

Edíció: 150

Oldalszám: 24

Méret: 150*210mm

Technika: xerox nyomat

FISCHER JUDIT

rajzlap

150 / 144

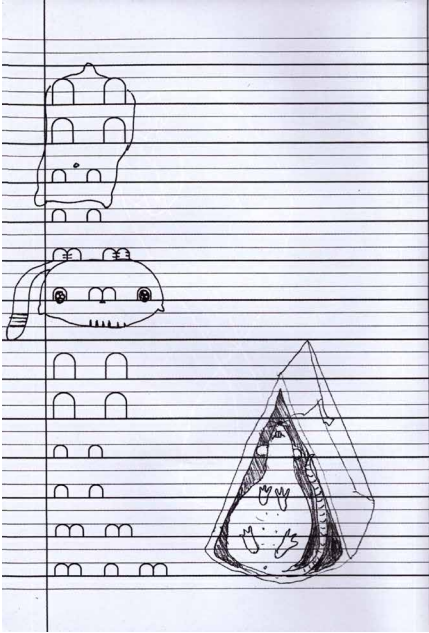
4. szám
2008

kéthavonta megjelenő képzőművészeti fanzine

info: <http://www.c3.hu/~rub/rajzlap>

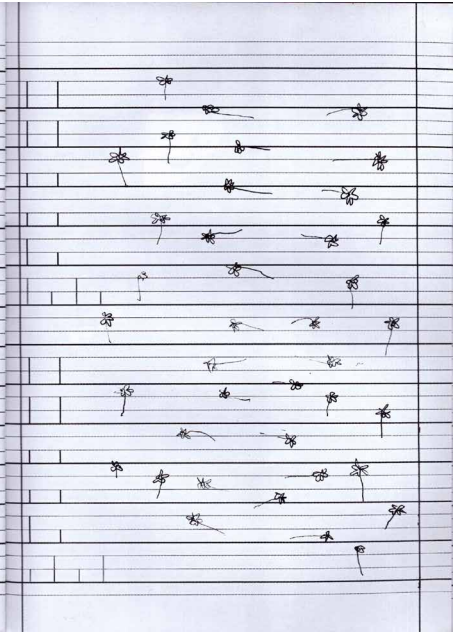
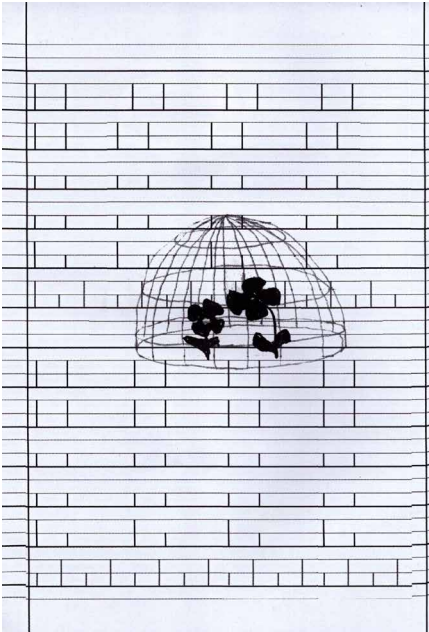

kiadó: **Klorofil**
e-mail: vecsei@yahoo.com

megjelenés: 2008. február 8. 19 óra
Reaktor (IX. Tüzoltó u. 22.)

h
h
hiw
hat
ehs
hh m

h
h
hiw
hat
ehs
hh f

Cím: rajzlap 5. Horváth Tibor: Jó

Szerző: HORVÁTH Tibor

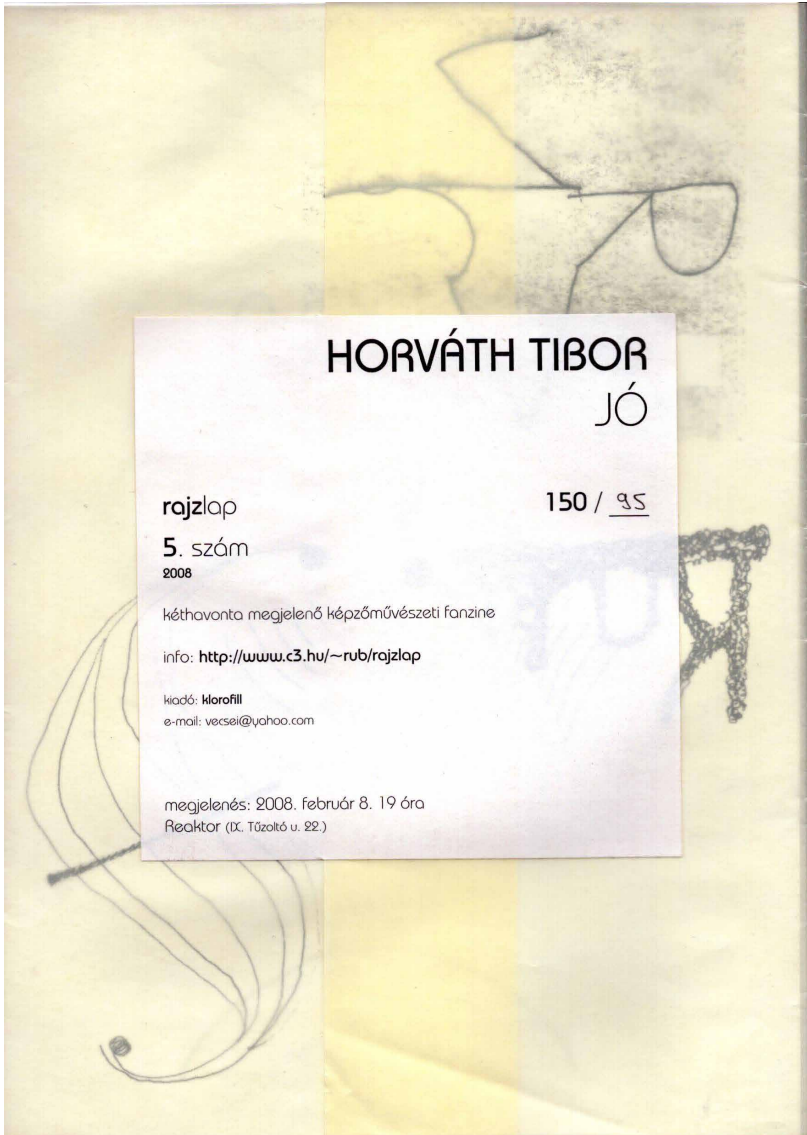
Évszám: 2008

Edíció: 150

Oldalszám: 24

Méret: 150*210mm

Technika: xerox nyomat

HORVÁTH TIBOR

JÓ

rajzlap

150 / 95

5. szám
2008

kéthavonta megjelenő képzőművészeti fanzine

info: <http://www.c3.hu/~rub/rajzlap>

kiadó: Hlorofil
e-mail: vevesei@yahoo.com

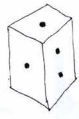
megjelenés: 2008. február 8. 19 óra
Reaktor (IX. Tüzoltó u. 22.)

CLONE ALONE

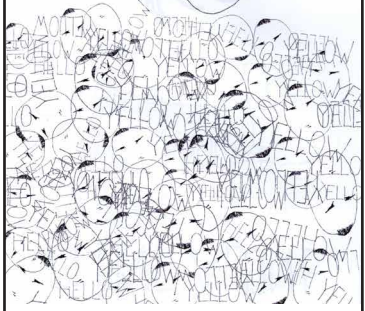
ANT ANT

~~SECRET~~
LYRI

HELLO YELLOW

Cím: rajzlap 6. Josef Bolf: The Beauty of Existence is a Mirror in the Abyss

Szerző: Josef BOLF

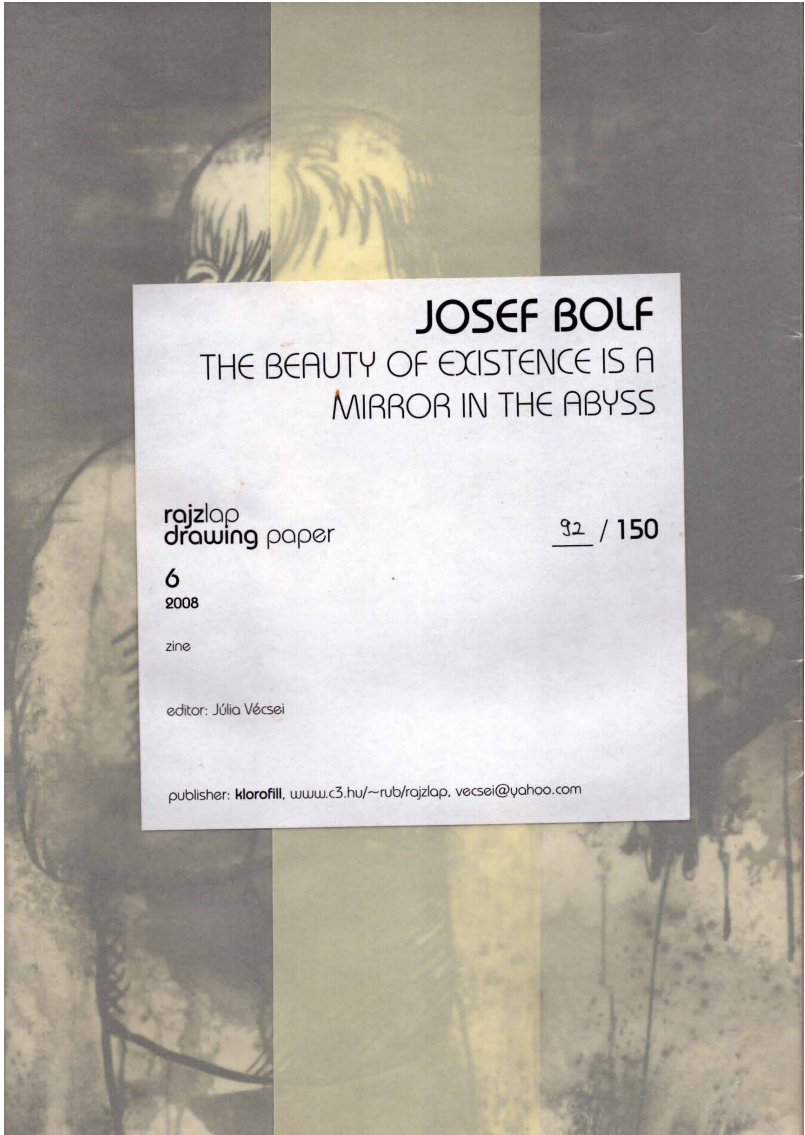
Évszám: 2008

Edíció: 150

Oldalszám: 32

Méret: 150*210mm

Technika: xerox nyomat

JOSEF BOLF

THE BEAUTY OF EXISTENCE IS A
MIRROR IN THE ABYSS

rajzlap
drawing paper

92 / 150

6
2008

zine

editor: Júlia Vécsei

publisher: Hlorofill, www.c3.hu/~rub/rajzlap, vecsei@yahoo.com

Cím: rajzlap 7. Eva Kot'átková: Walk to School

Szerző: Eva KOT'ÁTKOVÁ

Évszám: 2008

Edíció: 150

Oldalszám: 32

Méret: 150*210mm

Technika: xerox nyomat

EVA KOT'ÁTKOVÁ

WALK TO SCHOOL

(09 2007 - 06 2008)

rajzlap
drawing-paper

35 / 150

7
2008

zine

publisher: **Klorofill**, www.c3.hu/~rub/rajzlap, vecsei@yahoo.com

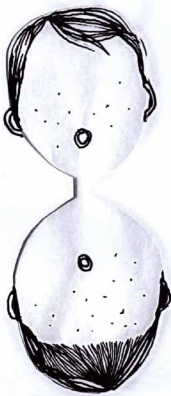
Walk to school

(09 2007 - 06 2008)

June 2008

06

Cím: rajzlap 8. Société Réaliste: Culture States - Exposition des Arts et Techniques appliquées à la vie moderne

Szerző: SOCIÉTÉ RÉALISTE

Évszám: 2008

Edíció: 150

Oldalszám: 20

Méret: 150*210mm

Technika: xerox nyomat

Cím: rajzlap 9. Sugár János: Legyen a szeméteskocsi üzemanyaga a szemét

Szerző: SUGÁR János

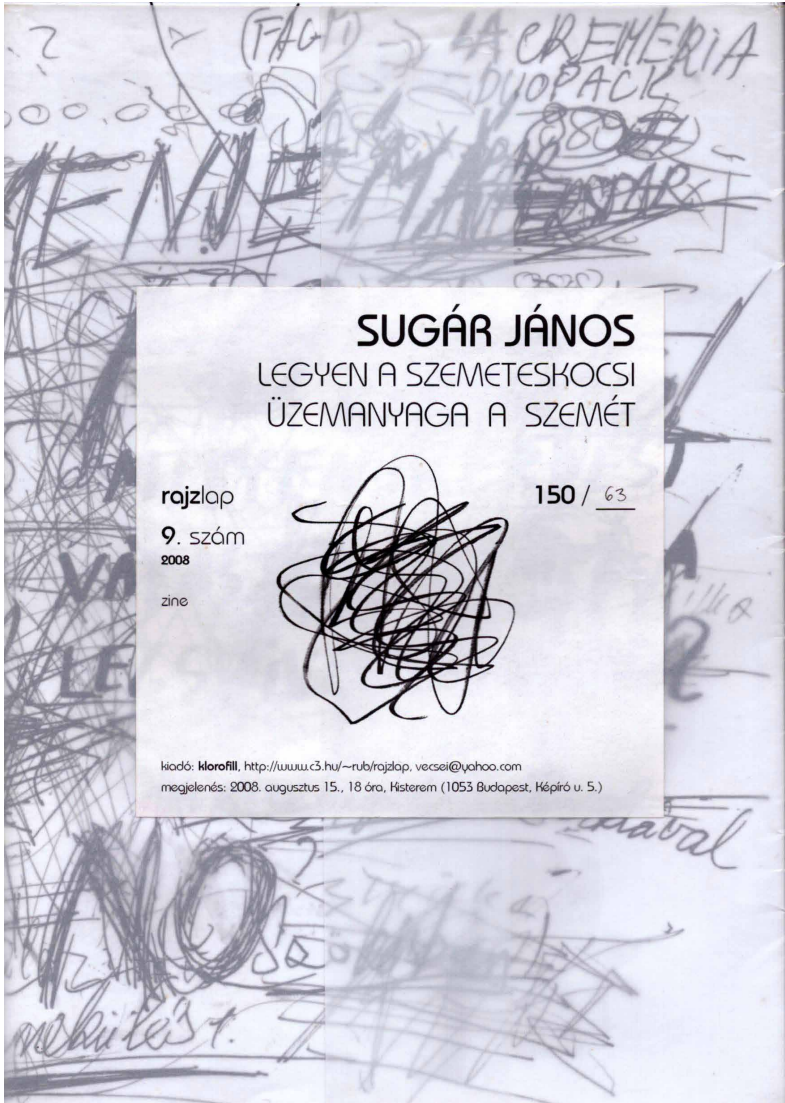
Évszám: 2008

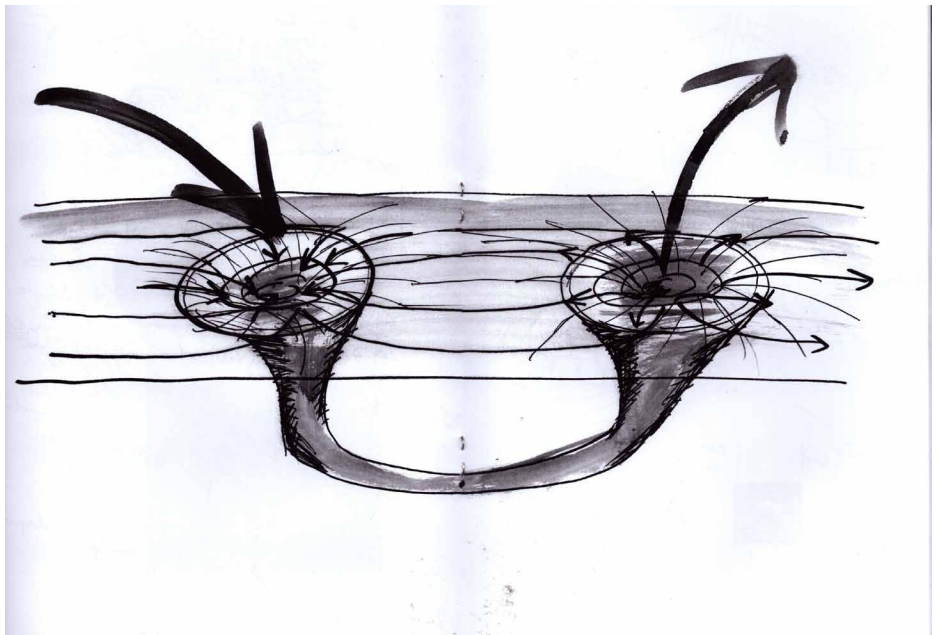
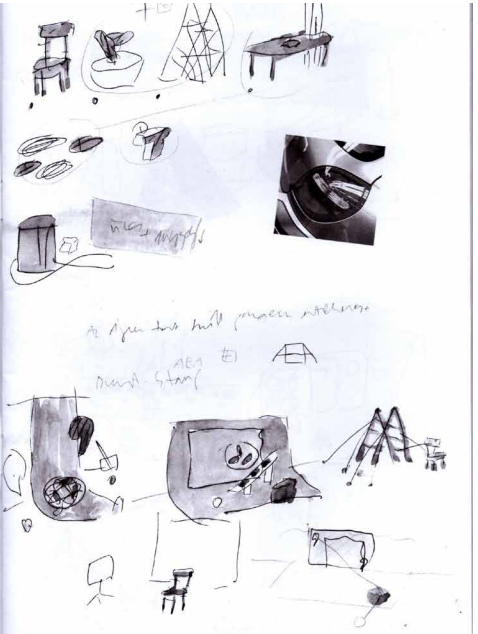
Edíció: 150

Oldalszám: 32

Méret: 150*210mm

Technika: xerox nyomat

Cím: SPOT - Prague 040506 2008 Contemporary Art Scene

Szerző: VÉCSEI Júlia

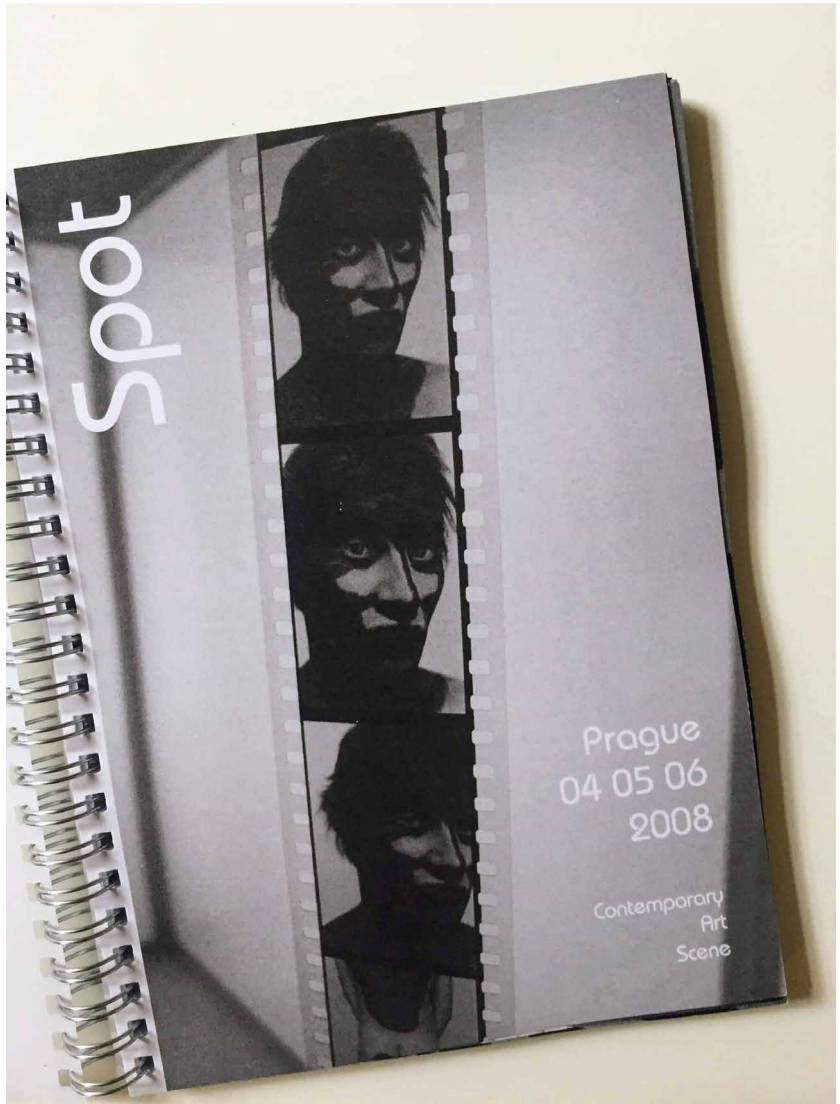
Évszám: 2008

Edíció: 150

Oldalszám: 112

Méret: 160*200mm

Technika: digitális nyomtat

Cím: rajzlap 10. Jan Serych: Year 2006

Szerző: Jan SERYCH

Évszám: 2009

Edíció: 150

Oldalszám: 24

Méret: 150*210mm

Technika: xerox nyomat

Jan Šerých
Year 2006

119 / 150

rojzlap
drawing-paper

10
2009

zine

publisher: klorofil, http://www.c3.hu/~rubifrojzlap_vecsei@yahoo.com

Cím: rajzlap 11. Szabó Dezső

Szerző: SZABÓ Dezső

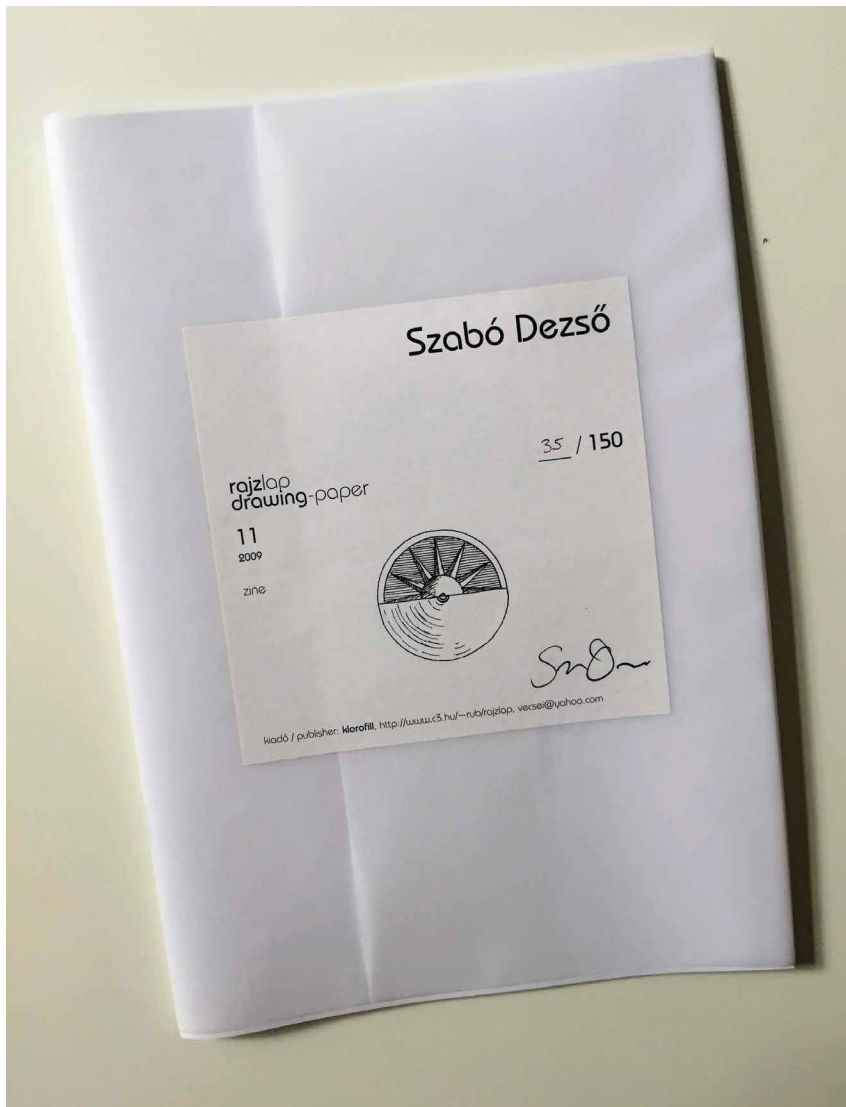
Évszám: 2009

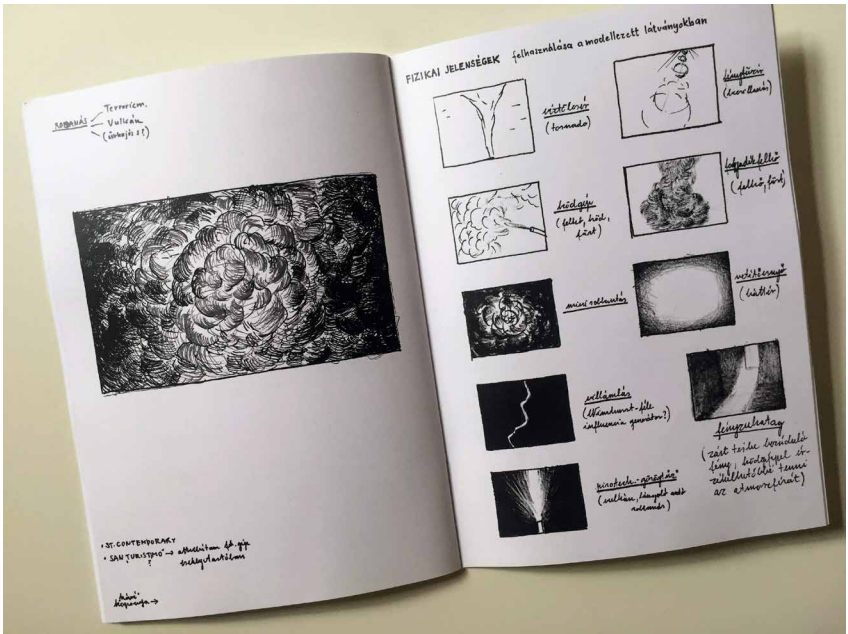
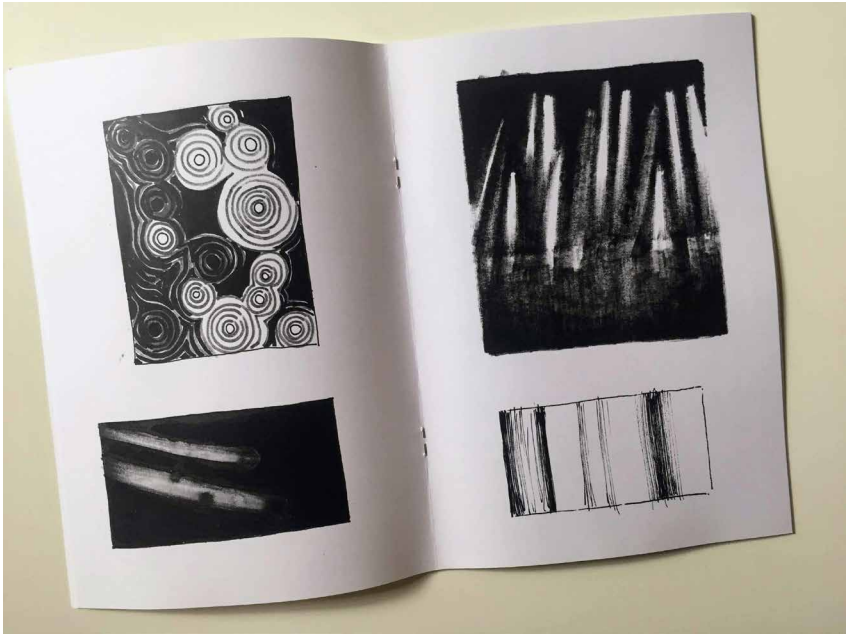
Edíció: 40

Oldalszám: 32

Méret: 150*210mm

Technika: xerox nyomat

Cím: rajzlap 12. Vándor Barnabás - Vándor Csaba: lejtettem - felejtettem

Szerző: VÁNDOR Barnabás, VÁNDOR Csaba

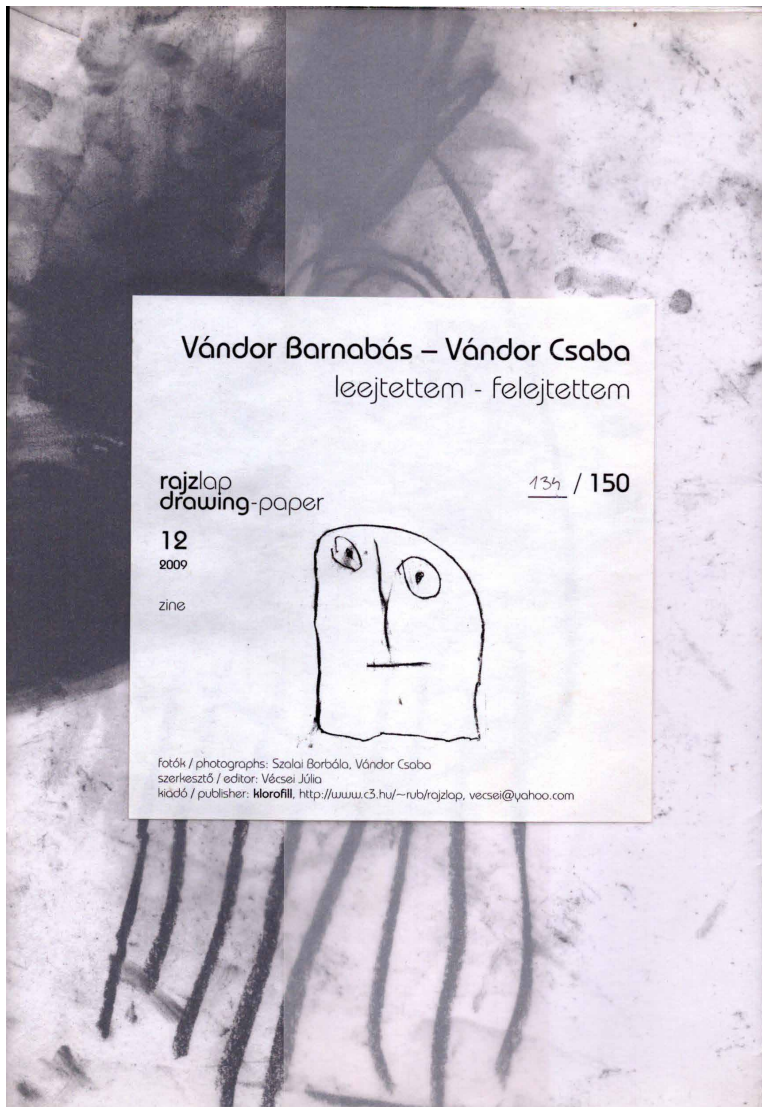
Évszám: 2009

Edíció: 150

Oldalszám: 28

Méret: 150*210mm

Technika: xerox nyomat

Vándor Barnabás – Vándor Csaba
lejtettem - felejtettem

rajzlap
drawing-paper

134 / 150

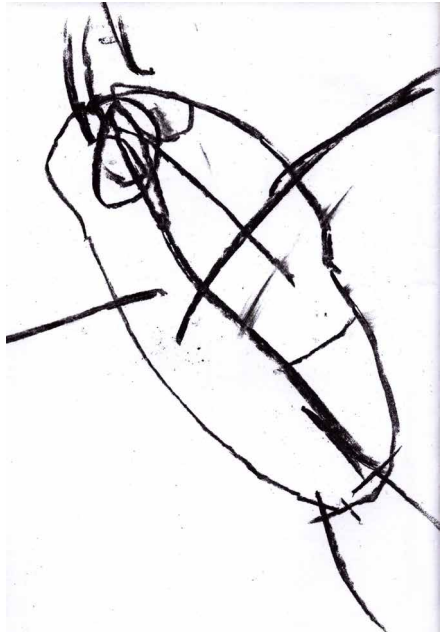
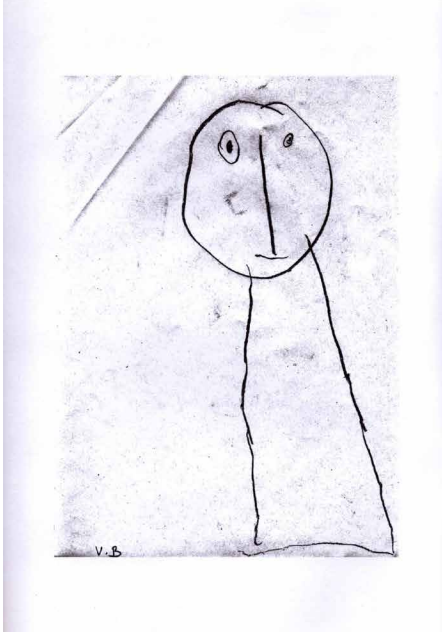
12

2009

zine

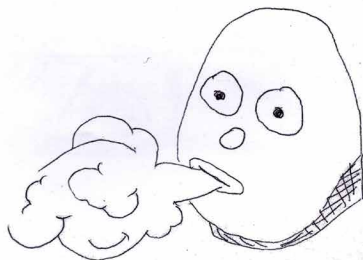
Fotók / photographs: Szalai Borbála, Vándor Csaba
szerkesztő / editor: Vécsesi Júlia
kiadó / publisher: **Horofill**, <http://www.c3.hu/~nub/rajzlap>, vecsei@yahoo.com

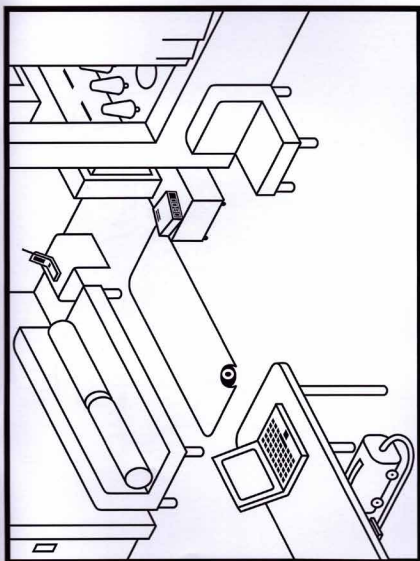
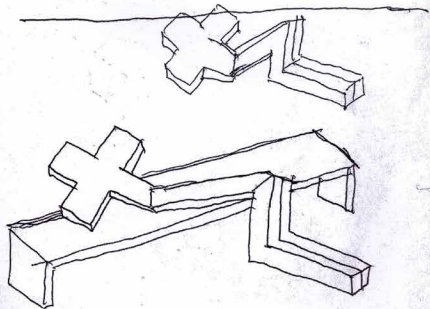

Cím: rajzlap 13. Gerhes Gábor
Szerző: VÁNDOR Barnabás, VÁNDOR Csaba
Évszám: 2010
Edíció: 150
Oldalszám: 32
Méret: 150*210mm
Technika: xerox nyomat

*Die Hoffnung, dass alles zumindest teilweise
so geschieht, wie wir uns alle das damals vorgenommen haben,
scheint heute immer mehr gestorben zu sein.*

Cím: rajzlap 14. Svätopluk Mkyta (SK)

Szerző: Svätopluk MIKYTA

Évszám: 2011

Edíció: 150

Méret: 150*210mm

Technika: xerox nyomat

Cím: rajzlap 15. Szinyova Gergő: E (M) 01-11

Szerző: SZINYOVA Gergő

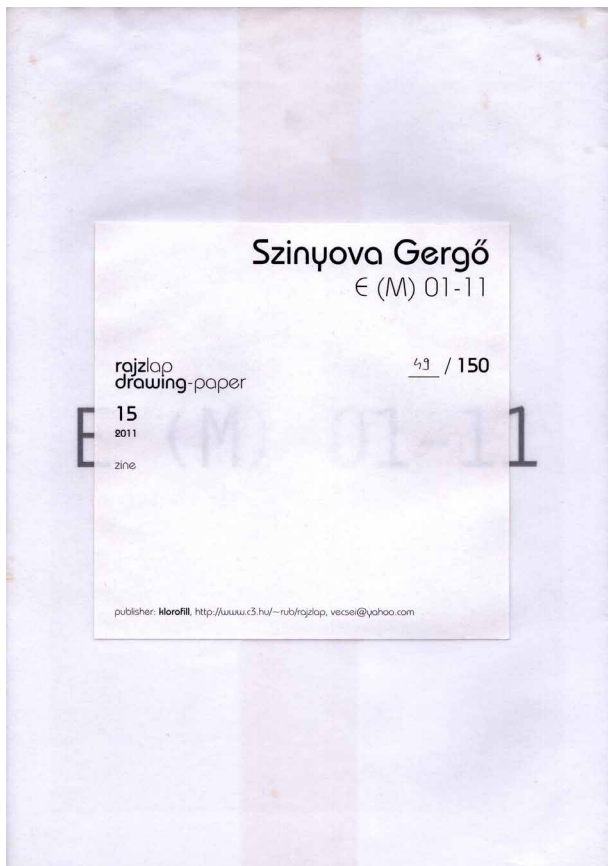
Évszám: 2011

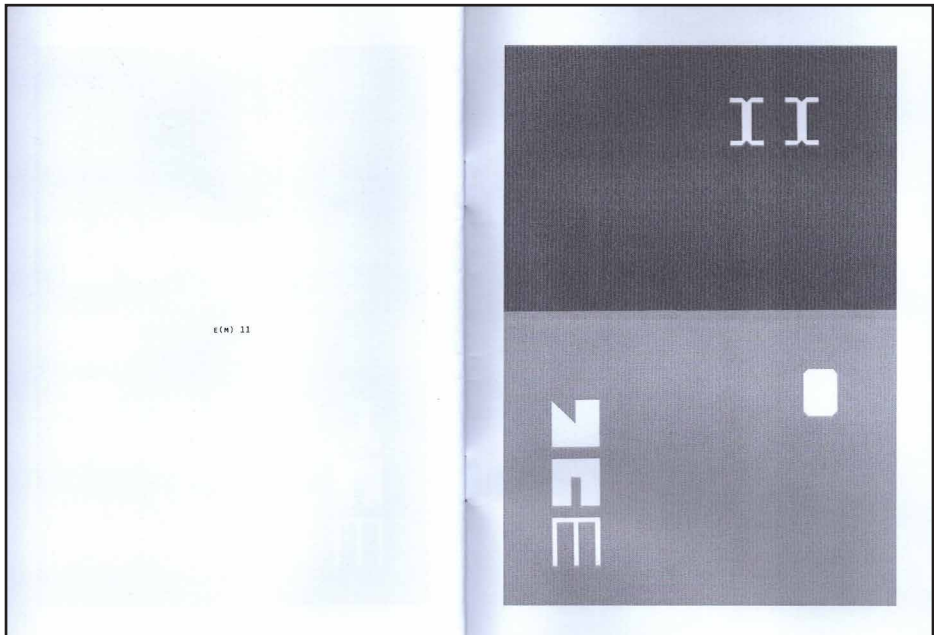
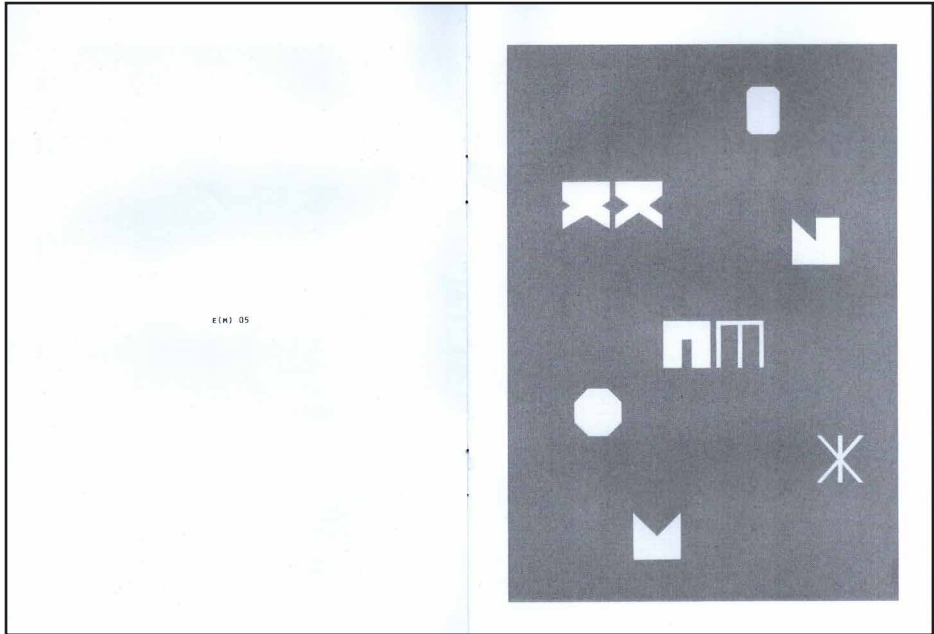
Edíció: 150

Oldalszám: 24

Méret: 150*210mm

Technika: xerox nyomat

Cím: SPOT - New York

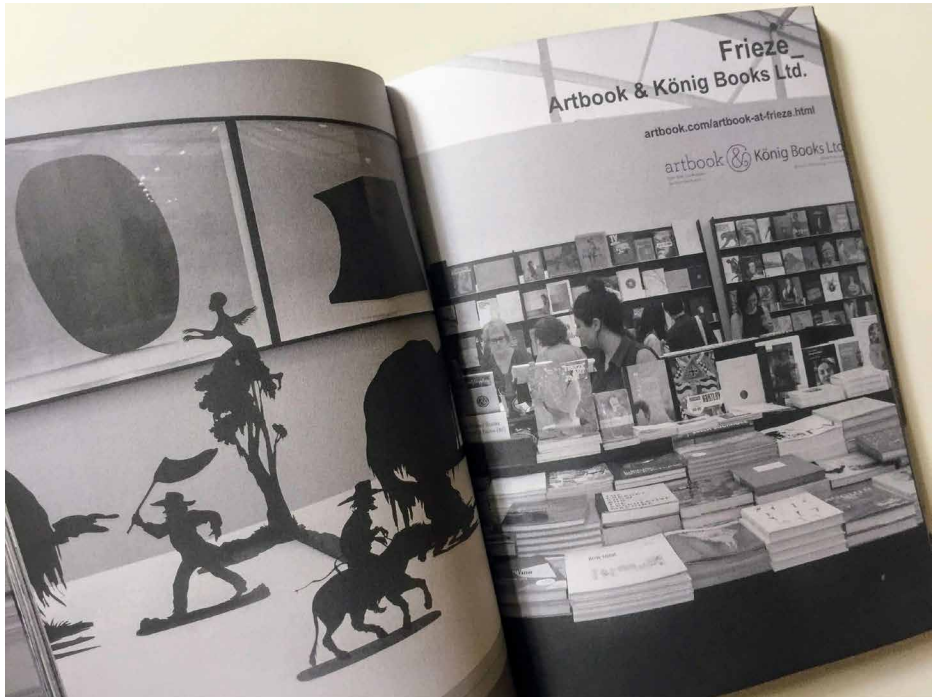
Szerző: VÉCSEI Júlia

Évszám: 2014

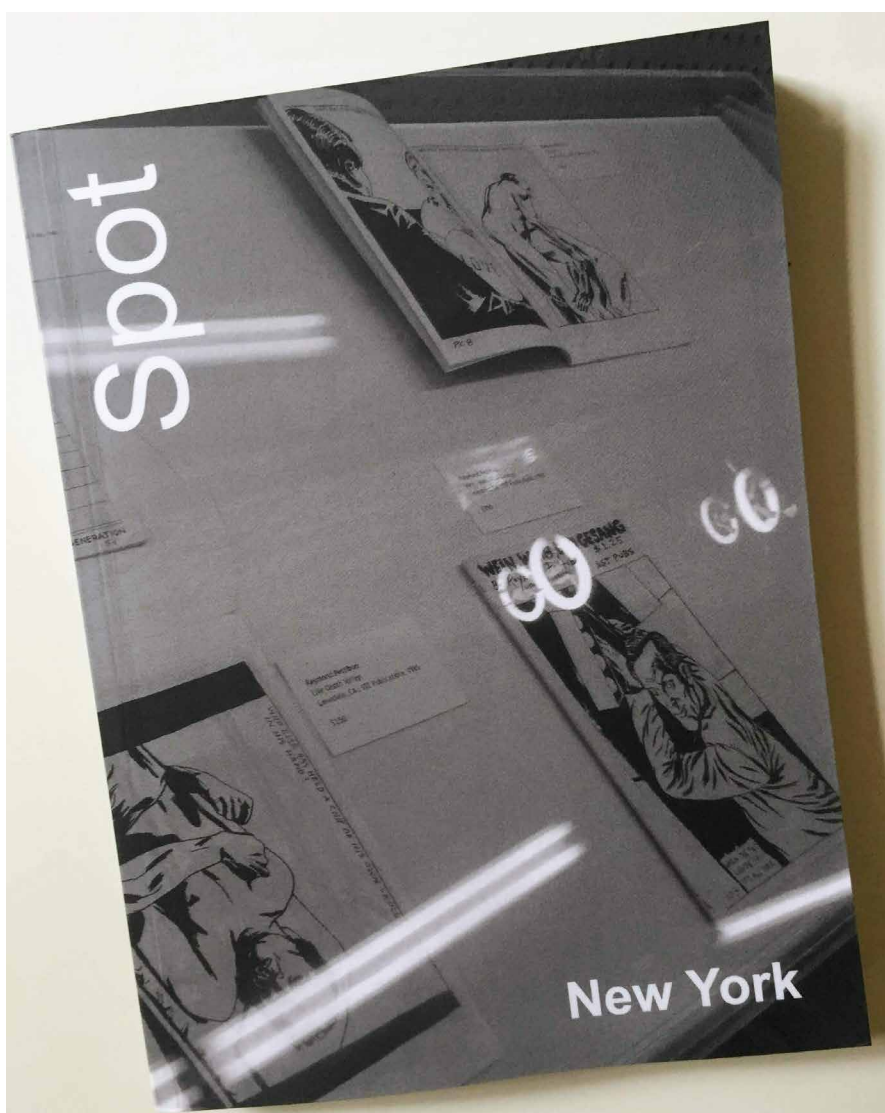
Edíció: 100

Méret: 145*200mm

Technika: digitális nyomtat

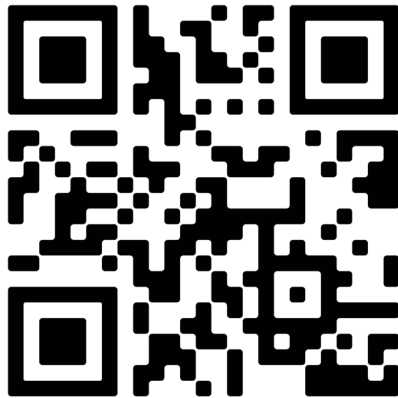

Spot

New York

Teljes archívum:

NOKKIO
Institute
of Zines

NOKKIO Institute of Zines

Az Antimedia csoporttal párhuzamosan, a kollektíva egyik motorjának számító Rohánszky Bence, a művészcsoport tevékenységétől függetlenül önálló kiadványkészítési tevékenységbe is belekezdett 2006 körül. Ahogy az Antimedia füzetek mintái sem a klasszikus fanzine-ok voltak, úgy Rohánszky önálló kiadói projektjének, a NOKKIO Institute of Zines-nek sem ezek a kiadványok jelentették az inspirációt, hanem sokkal inkább az akkor kibontakozó magyar graffiti szubkultúra által fogyasztott magazinok. Rohánszky a graffitis közösség tagjaként találkozott, olyan, leginkább a zenei szubkultúrákhoz kapcsolódó magazinokkal, mint amilyen a *Rap Tér* magazin volt az 1990-es évek közepén¹, vagy a *Break Dance* magazin. Ezeknek a magazinoknak viszont előképet jelentett a nyugat-európai, illetve az Egyesült Államokbeli hagyományos fanzine kultúra, így a formátum jellemzői áttételesen akkor is hatást gyakoroltak Rohánszkyra, ha ő maga közvetlenül nem találkozott ezekkel a kiadványokkal.

Rohánszky a 2000-es évek közepén kezdett el graffitiket fotózni és gyűjteni elsősorban saját archívuma számára. Ebben az időszakban sem a magyar, sem pedig a nemzetközi színtéren sem volt olyan magazin, vagy fanzine, amely a graffiti témájával foglalkozott volna. Rohánszky célja tehát a kezdetekkor nem a fanzine készítés volt, hanem egy olyan self-published megnyilvánulás, amely egy szubkultúrának nyit ily módon megmutatkozási felületet, de elsősorban a szubkultúrán belül. 2006 és 2011 között rengeteg kiadvány készült a NOKKIO kiadásában, mindegyik ötven példányban és szigorúan csak a szubkultúrán belül terjesztve. Ezeknek a kiadványoknak

---

¹ „Ennek a fanzinnek az a célja, hogy bemutasson minél több magyarországi rap együttest. Úgy gondoltuk, hogy legjobban úgy tudjuk bemutatni az együtteseket, ha az interjú mellett leközlünk egy számszöveget minden együttestől, és egy fényképet is róluk.” Részlet a magazin impresszumából. Szerk.: Dzszenesz és A Másik Ember. - 2 szám. - Budapest, 1997. nyár [augusztus] - 1998. A/5. https://fanzine.blog.hu/2012/03/21/rap_ter_1_2_budapest_1997_1998 (Utolsó letöltés: 2024.08.05.)

a továbbfejlesztett verziója lett a már szélesebb körökben is ismertté váló *Downtown magazin*, melyet Rohánszky Kovács Budha Tamással (Tökmag Publishing) közösen szerkesztett graffitis témákat körbejárva és amely már más mikrokiadók bevonásával jelent meg a későbbi években.

A NOKKIO történetében nagy lépést jelentett egy 2010-es lipcsei kiállítás, az mzin független könyvesboltban², melyhez kapcsolódóan egy különszám is megjelenhetett, így a külföldi graffiti szubkultúra közösségéhez is eljuthattak a zinek. A kiadó neve egyébként az akkor népszerű Nokia telefonmárkából és a Pinokkió mesefigura nevének összeolvasásából származik. A kiadó célja fennállása óta a graffitis, vagy utcai művészet mentalitásának, valamint az ellenkulturális gondolkodásnak ötvözése a független kiadványkészítés (self-publishing) területén. Rohánszky szerkesztőként tágan értelmezi a graffiti fogalmát, így nem csak a városi térben megjelenő hagyományos graffitik szerepelnek a kiadványokban, hanem például a *Gladiators* című zine-ben utcán élő, jellemzően hajléktalan emberek tetoválásainak gyűjteménye látható, vagy a *The Forest Man* címűben fákra karcolt üzeneteket gyűjtött össze a szerkesztő.

A NOKKIO még 2024-ben is aktív kiadó, de a kiadás célja továbbra sem az eladás, habár az utóbbi időben már egyes kiadványok magasabb, akár száz példányos edícióban is megjelennek. Továbbra is elsősorban csere útján és postai úton lehet hozzájutni példányokhoz.³

---

2 <https://mzin.de/> (Utolsó letöltés: 2024.08.30.)

3 A szövegben szereplő információk forrása a szerző Rohánszky Bencével készült interjúja. 2024.05.28.

Cím: Amsterdam GRAFFITI 1980

Szerzők: Patrick LEMIN, Ben BROHÁNSZKY

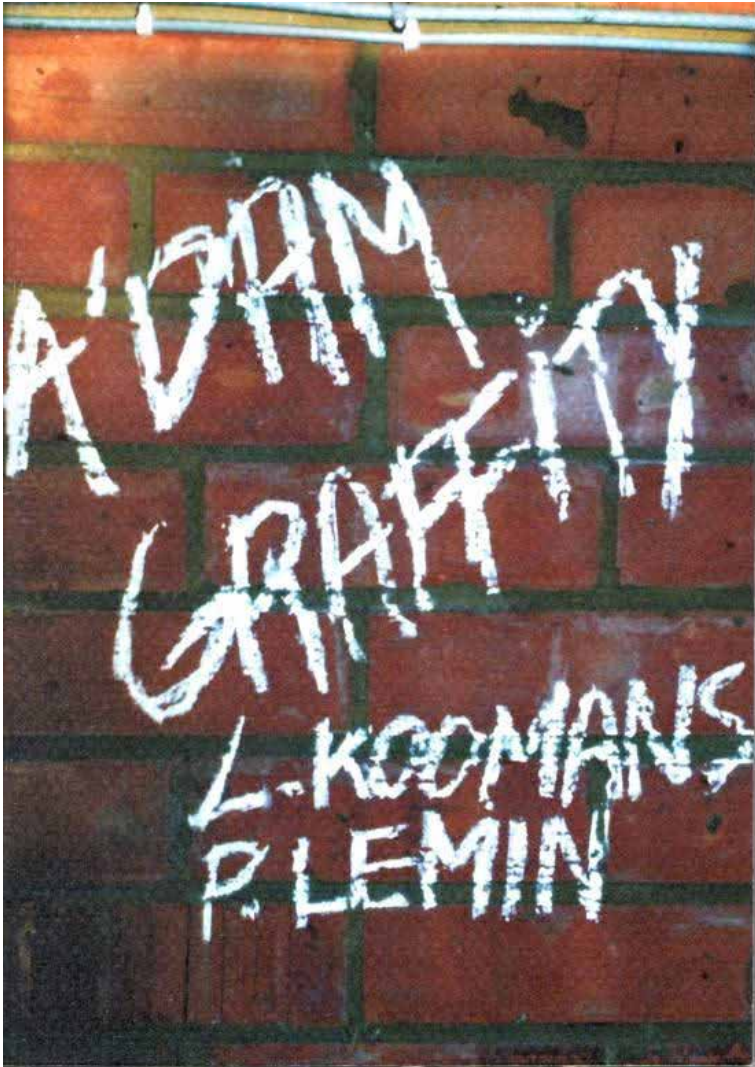
Évszám: 2019

Edíció: 50

Oldalszám: 60

Méret: 140*199mm

Technika: digitális nyomtat

Cím: Sao Paulo Pixacao 2018

Szerzők: Kris CUYLITS, Ben BROHÁNSZKY

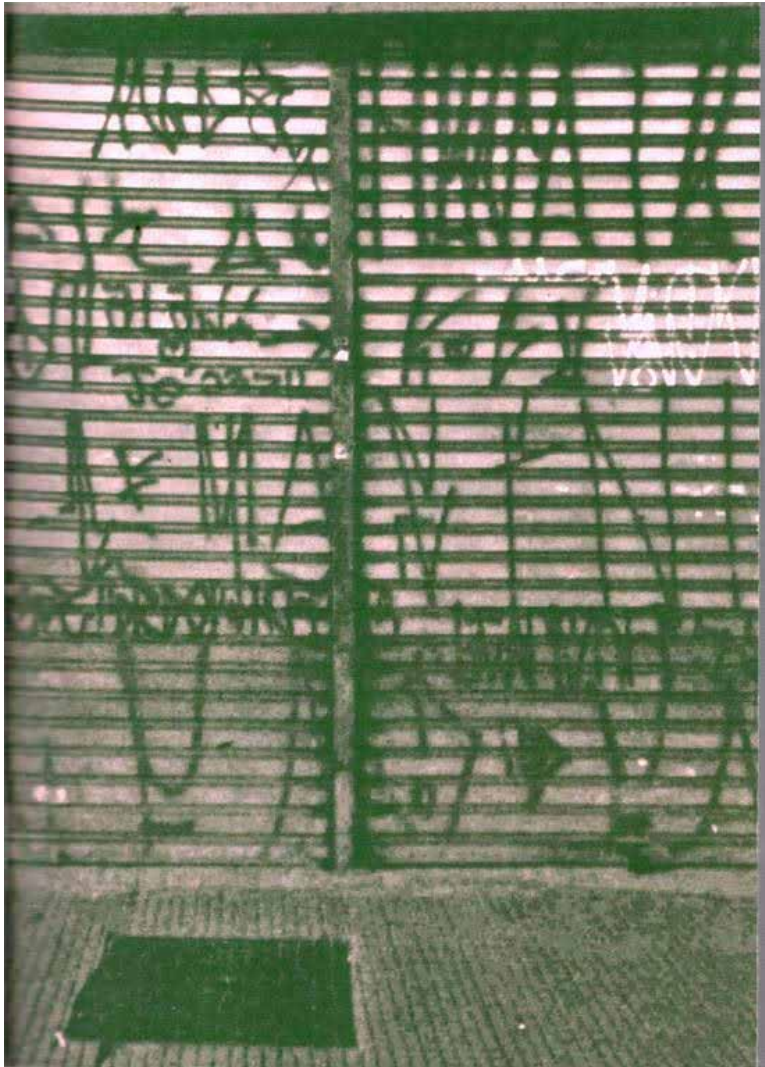
Évszám: 2019

Edíció: 50

Oldalszám: 60

Méret: 140*199mm

Technika: digitális nyomat

GLADIATORS

Csővesek klasszikus tetoválásai¹

Senkit sem szeretnék biztatni, hogy tetováltassa magát. A tetoválás a pszichoterápia alkotóeleme. Mint életfogytig megmaradó jel, az egyéni élettörténet pillanatjeleire emlékező vizuális momentum. A kiadványban bemutatott tetoválások viselői - a szociális hálón kívől vagy peremkerületére szorult emberek - sok esetben nem szívesen emlékeznek vissza ezekre a momentumokra. Körükben nem ritka, hogy a nevelő/javító/büntető intézetben töltött idő után életmódjuk hajléktalanságba torkollik. Ezek a zsványok a velünk élő történelem és urbart folklór részei, bőrükbe ivódva egy elhalóban lévő vizuális kultúra szertegurult darabjaival, melyek esztétikai hozadéka a trash vagy anti-style megjelenése a tetoválások gigantikus halmazában. Technikai bravúrja - walkman motorból átalakított tetovológép hiányában - egyben egyediségének bája is a (ma már trendi) handpoke, mint csináld magad megoldás, mely csináld magadon aktivitássá alakul. Hiszen elkészítésének fő funkciója legtöbbször az idő múltatása volt, ebből kifolyólag a választott flash tartalma/témája sem volt minden esetben tudatos és olykor jelentésükkel nem azonosuló vagy jelentésüket nem simerő ábrákat varrtak magukra. A magyarországi börtöntetoválás jócskán több mint ötvenéves történelme alatt, a '80as évek újvilágában az elítéltek elrugaskodtak a hagyományos börtönkultúrától, hierarchiától és a tetoválás már nem a büntetést vagy a státuszt jelölte, hanem "jó és rossz közötti felfogást". Ikonográfiai értelmezésükhöz a fotókon szereplők személyes sztoriai és homályos városi legendák között ezekből a kiadványokból mazsoláztunk: Henk Schiffmacher - Lexikon Der Tatoeages (Camera/2012), Russian Criminal Tattoo Encyclopedia Volume II (Fuel/2016), Trent-Aitken Smith -

The Tattoo Dictionary (Octopus/2016), Forrás - Szépirodalmi, Szociográfiai és Művészeti folyóirat (1987/3), Kovács Ákos - Sztárs Erzsébet - Tetovált Sztálin (1989), Alix Lambert - Russian Prison Tattoos (Schiffer/2003), FotóMűvészet folyóirat (1988. XXXI. évfolyam 1. szám), Börtönben az uram... (dokumentumfilm, Moldova-Gém-Haeffler/1981).²

Cím: Sao Paulo Pixacao 2018

Szerzők: Kris CUYLITS, Ben BROHÁNSZKY

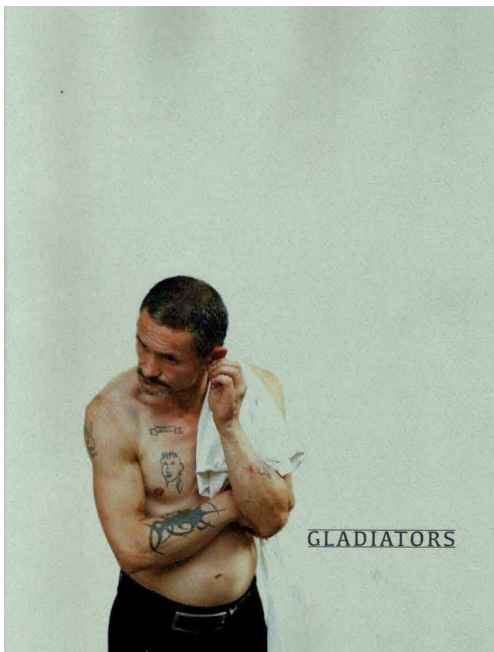
Évszám: 2019

Edíció: 50

Oldalszám: 60

Méret: 140*199mm

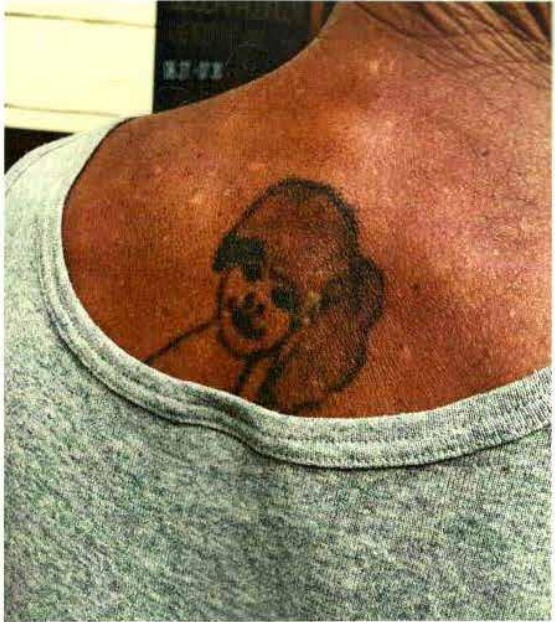
Technika: digitális nyomat

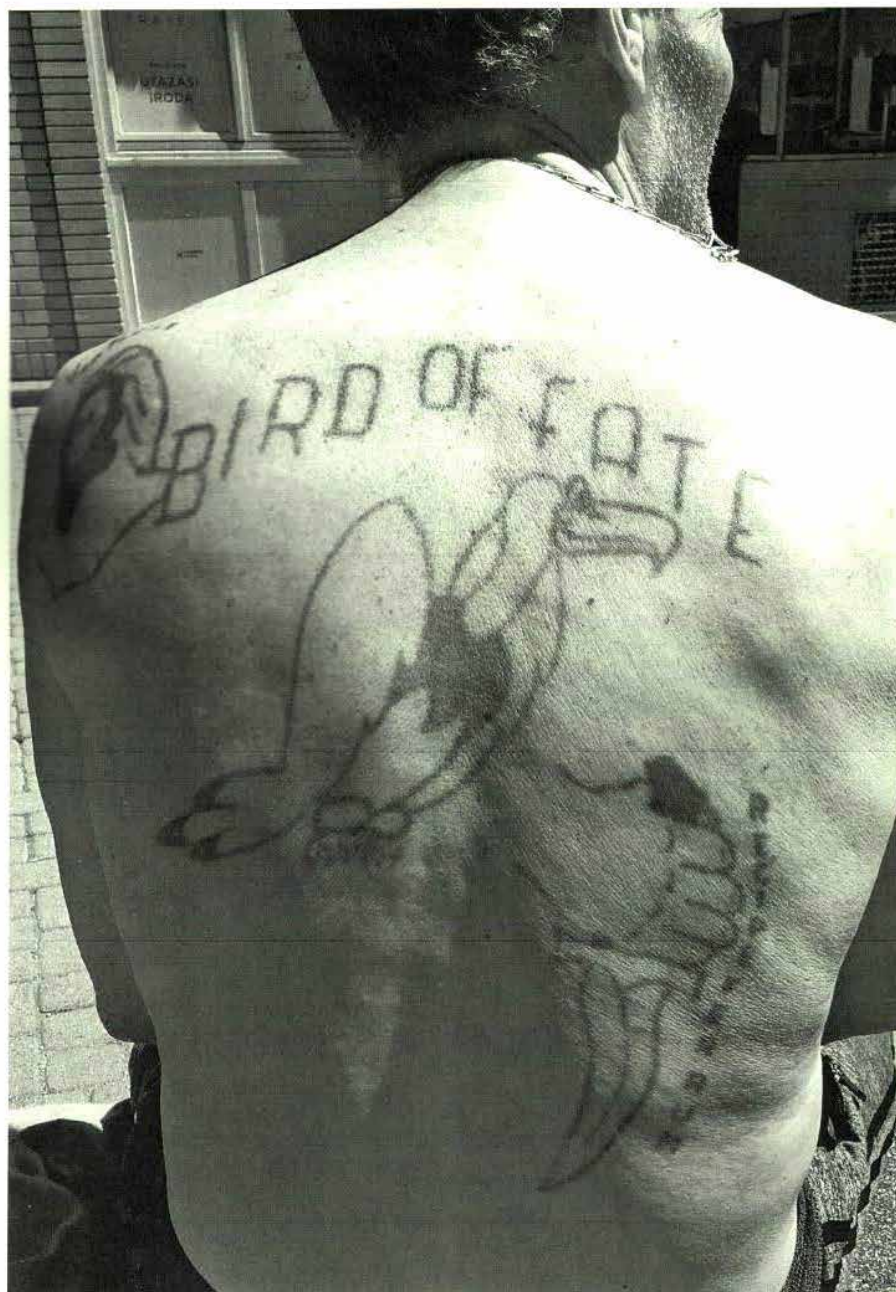

---

2 A GLADIATORS II. című kiadvány bevezetője. Szerzők: BÁLINT Bence, BOZSITS Ábel, BROHANSZKY Bence, GANZ Albert, KOVÁCS Budha Tamás. A szöveg szó szerinti idézet, megtartva az eredeti szóhasználatot, grammatikát és helyesírást, az autentikusság megőrzésének érdekében.

Cím: THE FOREST MAN - Signs In The Woods

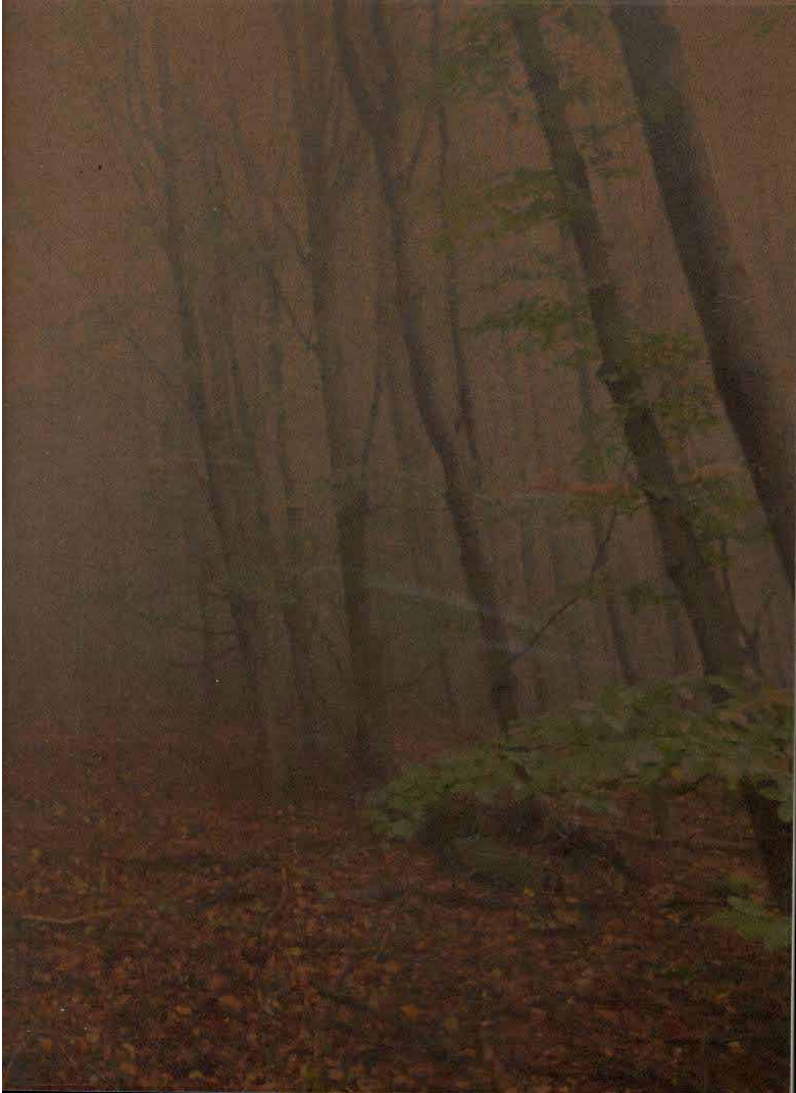
Szerző: Tom SOY

Évszám: 2019

Oldalszám: 56

Méret: 202*273mm

Technika: digitális nyomat

Cím: TENERIFE 2018-2019

Szerző: J. KRISIS

Évszám: 2019

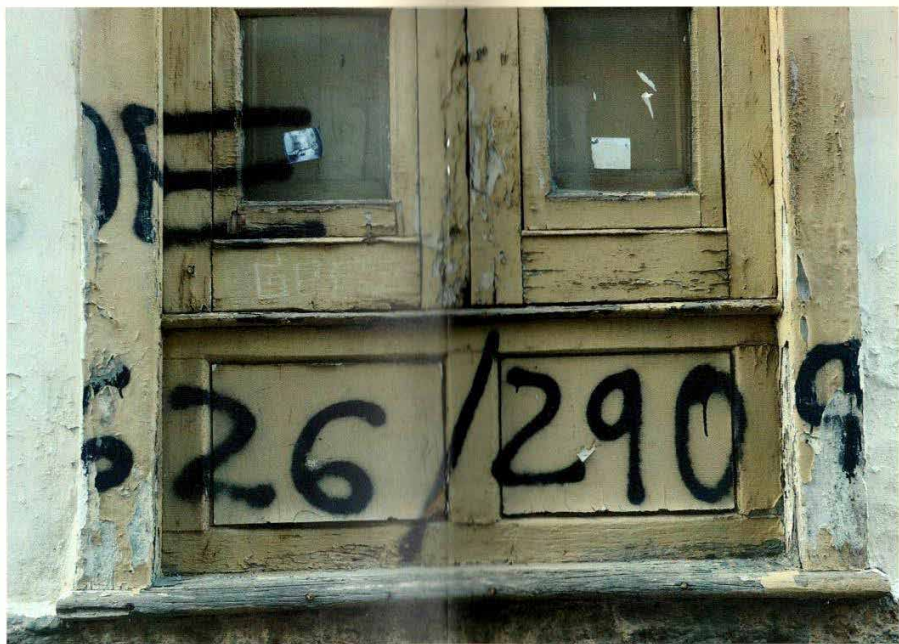
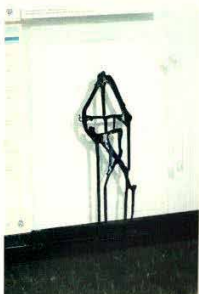
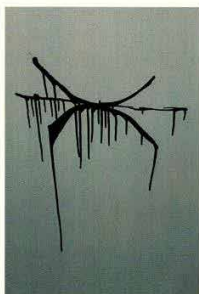
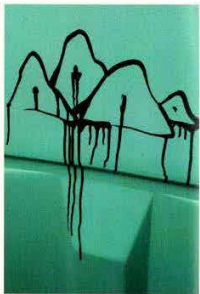
Edíció: 40

Oldalszám: 76

Méret: 142*200mm

Technika: digitális nyomat

Cím: GLADIATORS II.

Szerzők: BÁLINT Bence, BOZSITS Ábel, BROHANSZKY Bence, GANZ Albert, KOVÁCS Budha Tamás

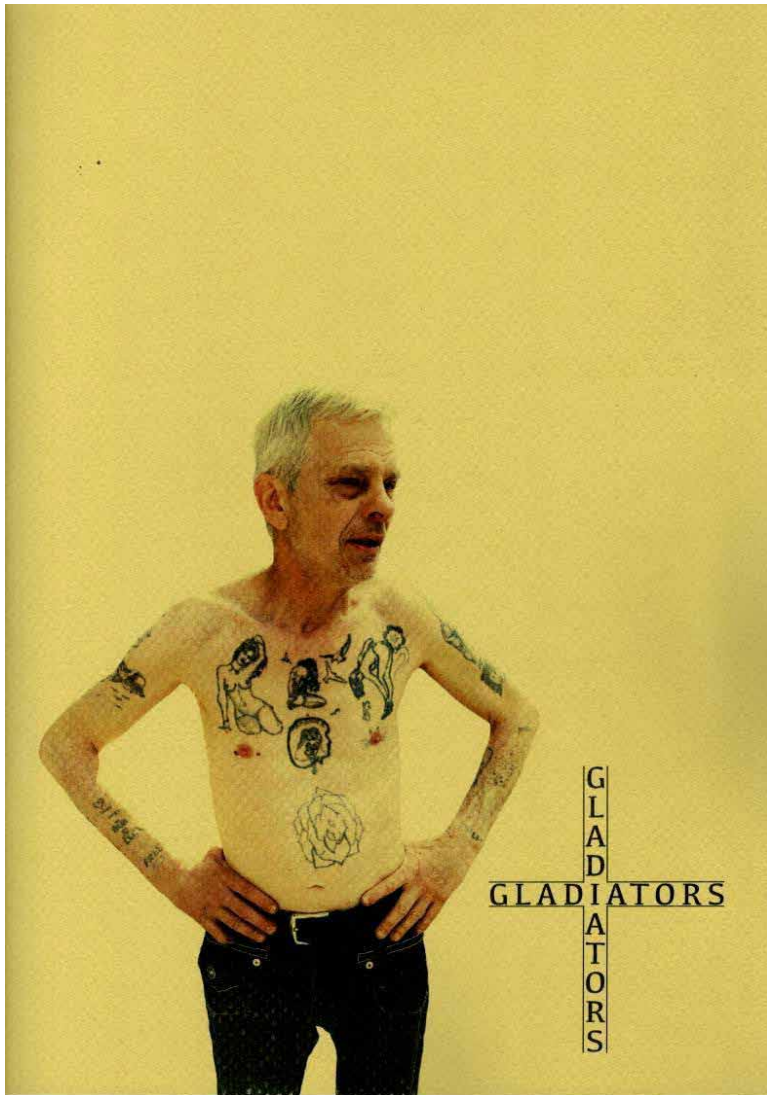
Évszám: 2020

Edíció: 50

Oldalszám: 64

Méret: 210*288mm

Technika: digitális nyomat

photos: andrea dotti / fotogramma
17/18 luglio 2012 numero 28/29 2012

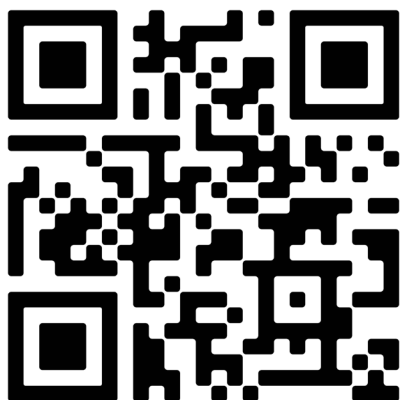
Realizzato con il contributo
della Regione Lazio, 2012

grafico:
Stefano Geronzi
Stefano Geronzi
Stefano Geronzi
Stefano Geronzi
Stefano Geronzi

NOKKIE

Teljes archívum:

Plágium 2000

Plágium2000

A 2008-tól nagyjából 2014-ig aktív Plágium2000 csoport elsősorban marginális publikációs formák (fanzine, bookwork, multiplika) kiadásával, gyűjtésével és terjesztésével foglalkozott. A mail art, street art, fluxus, punk területén dolgozó alkotók a műtárgy sokszorosíthatóságára, szabad felhasználhatóságára, defetisálzására törekedtek, mind szerzői, mind anyagi, mind művészi értelemben. Köztéri akciókon, kiállításokon gyűjtötték, archiválták és továbbították a főleg papír alapú munkákat.¹ A Plágium2000 csoport tagjai a hetvenes- nyolcvanas évek magánkiadóit idéző modorban alkottak, multiplika-vásárokat szerveztek, jelöletlen szövegátvételeikkel a korszellemnek megfelelő, a szerzőség fogalmán túllépő fénymásolt tartalmakat hoztak létre. A csoport tevékenysége rendkívül sokrétű és szerteágazó volt, ebből a fanzine készítés csak egy szeletet jelentett, ahol a kiadói tevékenység során a fanzine-ra is mint korlátlanul sokszorosítható műtárgyra tekintettek. A Plágium2000 csoport megalakulása és a működésének legintenzívebb időszaka a Magyar Képzőművészeti Egyetem Inter média szakához köthető a 2010-es években, a tagok jellemzően a tanszék hallgatói voltak. A legaktívabb tagok Kotún Viktor (Tom Soy, Lajos Bácsi, Kubista Lajos), Kaszás Tamás, Berei Zoltán, Hajdu Zsolt, Hajdú Bence, Hegedűs Fanni, Ruszty László, Tóth Gábor, Zsadányi Hajnalka voltak.

A Plágium2000 egyik legfontosabb nyilvános eseménye a 2011-es FANZINE SHOW volt, melynek keretében tizenhét országból, több mint hetven résztvevő papír alapú kiadványát lehetett megtekinteni a Múcsarnok, Egyszerű többség című kiállításának² egyik szekciójaként. A csoport ideiglenes

1 <https://artportal.hu/lexikon-szocikk/plagium-2000/> (Utolsó letöltés: 2023.09.15.)

2 Egyszerű többség - Művészeti Együttműködések bemutatása. 2011.március 26 - április 23. Múcsarnok, Budapest. <https://mucsarnok.hu/kiallitasok/kiallitasok.php?mid=561c3525c6718> A kiállítás blogja: <https://egyszerutobbseg.blogspot.com/>

fanzine archívumot installált az egy hónapos kiállításon, ahol az érdeklődők fénymásolhattak is a beérkezett anyagból, valamint a megnyitón és a kiállítás nyitvatartása alatt meghatározott napokon (keddenként) cserélhettek a Plágium2000 kiadványaiból is³. A Plágium2000 2009-ben kezdte el szervezni a projektet egy online szórólap közzétételével és postai cserékkel. A projekt évekig csak egy blogon létezett (<https://fanzine2000.wordpress.com/>), amelyet dinamikus antológiának neveztek el, ahol a postán kapott vagy punk show-kon, művészeti galériákban, vagy ezeken a szubkulturális kontextusokon kívül cserélt zine-eket tették közzé. A felhívásra válaszként elküldött zine-eket mutatták be a Múcsarnok kiállításán is, ahol a legtöbb résztvevő több kiadvánnyal vett részt. A csoport a projektre mint fanzine kutatásra tekintett, mely a mail art eszköztárát használja. Inspirációként Szigeti Árpád *Reflex Magazine*-jára és hasonló kollaborációra épülő külföldi gyakorlatokra hivatkoztak, amennyiben az ilyen zinek szerkesztői precíz tematikus felhívásokat tesznek közzé, hogy ennek révén olyan anyagokat gyűjtsenek össze, amelyek szükségesek ahhoz, hogy összerakják az általuk elképzelt kiadványt.⁴ Ily módon a véletlen folytán mindig váratlan tartalmak jelennek meg ezáltal pedig az egyénileg készített zine-ekhez képest egy kollaboratív, változatos összeállítású kiadvány születik meg. Az előbbi inkább enged betekintést az egyéni alkotó elméleteibe és gyakorlatába, míg az utóbbi mindig több résztvevőt tömörít, akik a szerkesztő felhívására reagálnak.⁵

A csere, gyűjtési és kutatási időszak során a csoport nem csak a klasszikus értelemben vett fanzinokra koncentrált, amelyek az 1970-es és '80-as évek punk reneszánszán alapulnak, hanem artzine-eket, zenei fanzine-okat, mail art kiadványokat, könyvmunkákat, bélyegeket és irodalmi kiadványokat is begyűjtöttek, egészen tágan értelmezve a fanzine fogalmát.

(Utolsó letöltés: 2024.08.14.)

3 <https://fanzine2000.wordpress.com/about/> (Utolsó letöltés: 2024.08.14.)

4 <https://fanzine2000.wordpress.com/about/> (Utolsó letöltés: 2024.08.14.)

5 Uo.

A Plágium2000 a kezdetektől fogva úgy hirdette a kiállítást, mint egy olyan projektet, amely szembemegy a tulajdonjog koncepciójával. A fekete-fehér fénymásoló kiállítótérbe való telepítésével lehetővé vált a látogatók számára, hogy lemásolják az őket érdeklő zine-eket. A tagok már a kiállítás előtt maguk is elkezdtek másolni a gyűjtemény jelentős részét, és a kópiákat elhelyezték a kiállítótérben egy erre kijelölt helyen, ahonnan szabadon elvihetőek voltak.⁶

Abból, hogy a kiállítótérbe kihelyezett fénymásológép segítségével bárki másolhatott az összegyűjtött kiadványok közül, egyértelműen látszik, hogy a Plágium2000 - bár a csoport tagjait képzőművészek alkották - inkább a klasszikus, információhordozóként működő fanzine felfogást vallotta magáénak, mintsem a posztdigitális korszak limitált, számozott és megismételhetetlen, artefaktumnak is tekinthető artzine koncepcióját. A Plágium2000 kiadványai valahol félúton helyezkednek el a hagyományos fanzine és a posztdigitális artzine között, hiszen a csoport egyik fő irányelve a műtárgyak multiplikálhatóságának gondolata.

A Plágium2000 csoport kiadványai legtöbbször a legegyszerűbb xerox technikával készültek, sok esetben kollaboratívák, gyakran tematikusak és számozatlanok. Jellemző, hogy a tagok párhuzamosan használták a webes felületeket (blog, tumblr, flickr), valamint a nyomtatott formátumokat, sokszor a kiadványokban is szerepelnek webes hivatkozások. Számos kiadványon nem tüntették fel az alkotót, a keletkezés évét, vagy a kiadott példányszámot.

Cím: The last sticker show / az utolsó levonó show

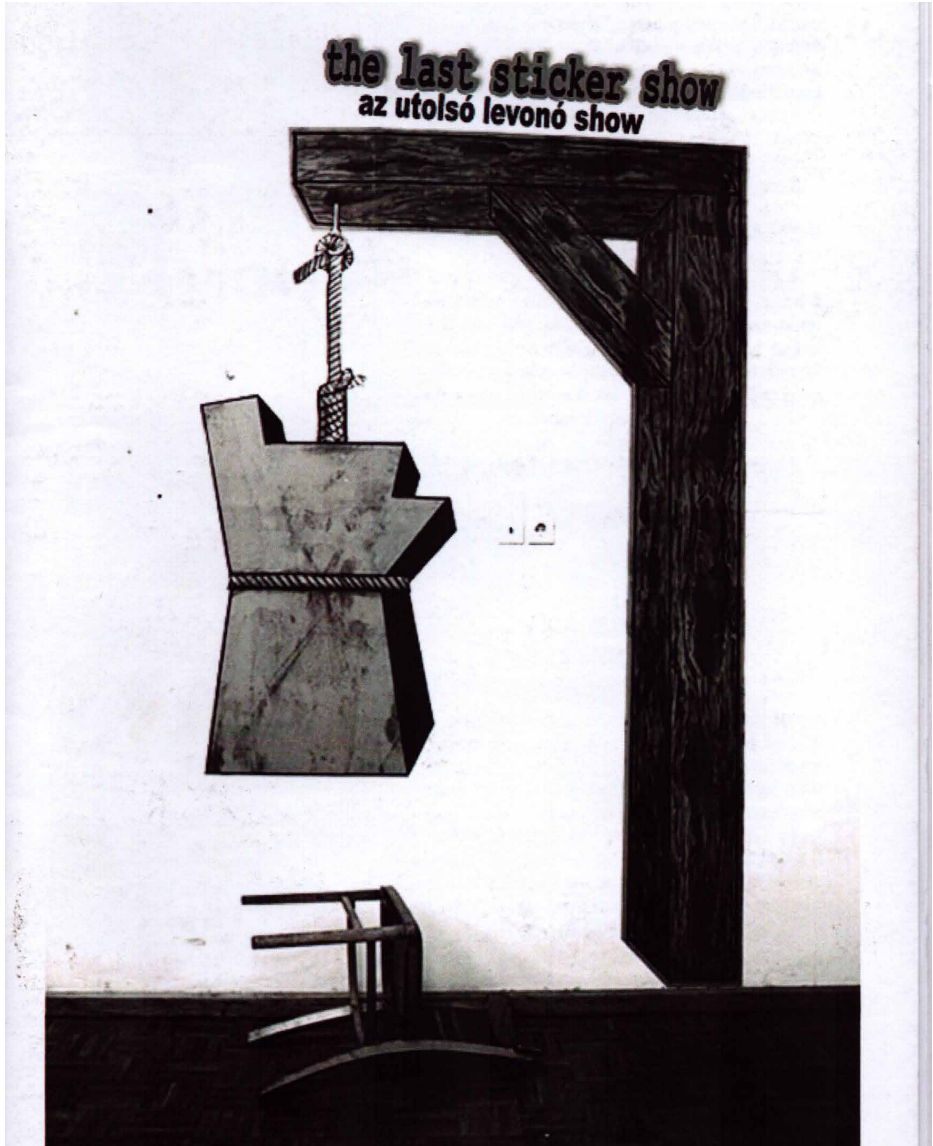
Szerző: Plágium2000

Évszám: 2008

Oldalszám: 40

Méret: 150*210mm

Technika: xerox nyomat

Cím: Első multiplika show / 1st Multiple Show

Szerző: Plágium2000

Évszám: 2008

Oldalszám: 44

Méret: 150*210mm

Technika: xerox nyomat

Első multiplika show

Liget Galéria, Budapest, 2008

1st Multiple Show

Liget Gallery, Budapest, 2008

Erdély Miklós: Újságtorta | Newspapercake, 1967
 Kiadás | Edition: Plágium2000, 2009

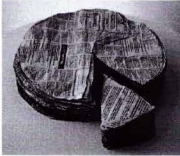

(Erdély) "Újságtorta-tervét 1967-ben Altorjay Gábor realizálta."
 (Erdély's) "Newspaper Cake idea was realised by Gábor Altorjay in 1967."

Beke László

Kiadás | Edition: 3x4, 1993

Előállítás | Preparing: Plágium2000, 2008

[...] A műtárgy egy termosz, amelynek jelentése a cím által kellett asszociáció következtében túllépni egyszerű readymade-funkcióját. A klasszikus meghatározás szerint a readymade kiválasztott, valóságos funkciójától elidegenített és művészi közegbe helyezett tárgy. Miben tér el ettől a termosz? Először is megőrzi eredeti tároló-örző-hordozó funkcióját, és ezt a címe segítségével teheti [...]

A műtárgy léte nem érinti az a bűjtartott állítás, hogy tavalyi hó van a termoszban, igaz-e vagy hamis. Lehetne benne akár ideai hó is vagy semmi. A termosz mint műtárgy, mint időtároló egyenlőség az idő megragadhatatlanságának gondolatának nyugtalan rabjává teszi a nézőt. A műalkotás üzenete az az üresség, ami sajátja – mondja Erdély a Marly tézisekben. A műtárgy címe ez esetben tehát az a nyelvi közeg, amelyben a termosz műalkotásként, jobban mondva költői alkotásként jelenik meg, és ebben is eltér a klasszikus readymade-től.

Művészeti közegbe nem feltétlenül egy kiállítóterem, hanem saját címe, amely azonban maga is readymade, hisz a felidéződő költői kérdés egy készen talált verssor, idézet, amely azonban a néző saját reamade-je.

[...] A tautológiából azonban kilépést jelent az, hogy a tavalyi hóról mindenkinek nagyon konkrét és egyben nagyon homályos elképzelései vannak, és ezek a tavalyi hó természetére és állapotára vonatkoznak. Az állapotáról tudható, hogy elolvadt, természetéről pedig az, hogy ugyanolyan, mint az ideai. Éppen ezt a mindig ugyanolyan változó őrzi Erdély termosza, elszigetelve azt a neki meg nem felelő közegtől, fenntartva örök természetét és állapotát.

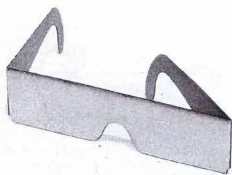
megfelelő közegtől, fenntartva örök természetét és táplálék valóban hiányzó energiákat pótol. Melegedni lehet mellette, még akkor is, ha a néző által adott esetben megtalált kérdés – de hol van már a tavalyi hó? - alapjában véve egy nagyon szomorú kérdés.

Részlet Szőke Annamáriának a Marcel Duchamp szimpozionon elhangzott előadásából, In: In the Spirit of Marcel Duchamp, Artpool, Budapest, 2007

Erdély Miklós: Tavalyi hó
Last Year's Snow, 1970
 Kiadás | Edition:
 Plágium2000, 2008

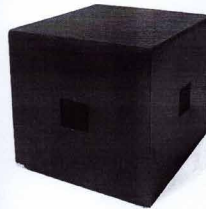
Rusztly László: Vizuális védőszemüveg | Visual Protection Glasses, 2008

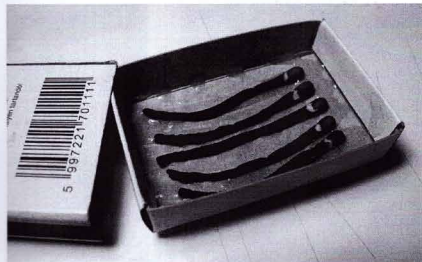
Antonio Gomez: Szivárványfestéshez | For Rainbow Painting, 1996
 Kiadás | Edition: Plágium2000, 2008

Mészáros Márta:
Jobbra néző, balra néző kocka | Right-look Left-look Cube, 2008
 tükör, fadoboz | mirror, wooden box

Kaszás Tamás: Ajándék ex-eknek | Gift for Ex-es, 2001
 Kiadás | Edition: Plágium2000, 2008

Kifestő

Az idők során talált, illetve talált fotókat dolgozunk fel photoshopban, amelyeket projektorral vetítünk, és nagyon nagy papíron átrajzoljuk a sziluetteket (ezekből áll össze a Kifestő), majd akvarellal kifestjük a képet.

A képeket fejlődésük során eddig a Pozsonyi Magyar Intézetben (2008), és az esztergomi Piknik Fesztivál 2.0-án (2009) mutattuk be. A Kifestő első kiadása 50 példányban jelent meg - ebből 20 kézzel számozott.

Az olvasó most a második, javított és bővített kiadást tartja a kezében, amiben már szintén benne vannak barátaink, Cseh Andris, Fatér Ambrus, Kaszás Tamás, Lídia és Mohamed Gamal Sophie rajzai is.

Cím: *Kifestő*

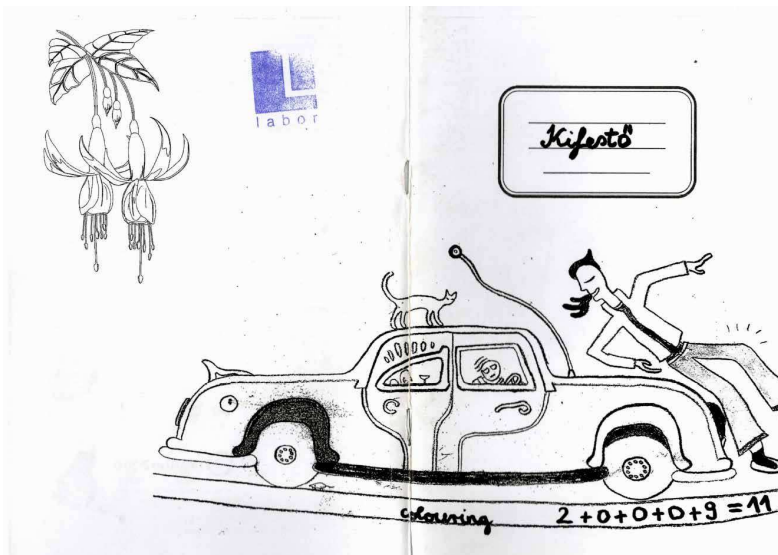
Szerző: *CSEH Andris, FATÉR Ambrus, KASZÁS Tamás, KOTÚN Viktor, KANGISZER Dóri, MOHAMED GAMAL Sophie*

Évszám: 2009

Oldalszám: 20

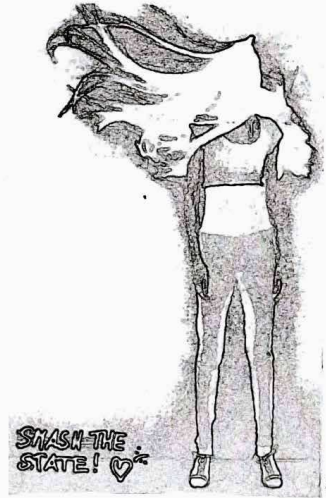
Méret: 150*210mm

Technika: *xerox nyomat*

4

SMASH THE STATE! ♡

5

14

Utcai nyomhagyás Magyarországon / Street Marking in Hungary

BEVEZETŐ INTRO⁷

Az utcai nyomhagyás, ha nem is feltétlenül szubverzív, de alapvetően egy olyan térhasználat, ami eltér a hivatalostól. Vitatható marginalitása is, de azon túl, hogy letakarítsák-e, vagy sem, a népeesség nagy részét nem érdeklik a falakon hagyott jelek. A falakon zajló kommunikáció azonban az annak befogadására hajlandók számára egy összetett, személyes és folyamatos történetté állhat össze, valahányszor kilép az utcára.

Az utcai nyomhagyást jelen albumban összefoglaló fogalomként használjuk, ideértve a falírákat, a graffitit, a street artot és más utcai jelenségeket általában.

Mindezen jelenségek felfoghatóak a rendszer kreatív hibájaként, amely hiba képes volt magát olyan erősen pozicionálni, hogy alapvető kritikájának célpontjai, a reklámpiac, a médiák és más üzletágak kezdjenek el hozzá adaptálódni és felhasználni.

Különböző fotósok más motivációk és szempontok alapján dolgoznak. A dokumentációs anyagok kutatása során újra és újra számot kellett vetnünk az addigi munkánkkal, hiszen az újabb képek mellé mindig újabb szempontok, felvetések is érkeztek. Nem egyszer új alapokra kellett helyezni az egészet; ki kellett kerülnünk többek közt az ismert (street art) formai felosztást: stencil / sablon, plakát / poszter, matrica / levonó, graffito / vésés, graffiti, murál, 3D / objekt stb. Egyrészt nem akartuk szolgáian követni a már megismert szerkesztési mintákat, másrészt pedig egyértelműen szüknek bizonyult az a

kontextus.

Ahogy kutatásunkban előrehaladtunk, szembesültünk azzal, hogy mi magunk is különböző esztétikai, tartalmi koncepciókat követünk, illetve az a több, mint tucat ember, akivel át tudtuk nézni fotóanyagát szintén különböző, gyakran ellentmondásos aspektusból közelíti meg a témát.

Mivel az utcai nyomhagyók talán egyetlen, alapvető közös vonása, hogy hordozó felületként tudják látni, járni és használni a várost (mindenféle társadalmi, állami nyomás, kondicionálás dacára), úgy döntöttünk, a könyv első, nagyobb részében a várost felület-típusonként mutatjuk be, illetve olyan utcaspecifikus mindennapi témák alapján, mint a politika, a szerelem, az üzlet stb.

Jelen könyvet nem tekintjük teljeskörű, objektív munkának, inkább csak egy lehetséges kiindulópontnak az utcai nyomhagyás különböző nyelveinek, nyelvjárásainak megértéséhez, ezért fontosnak tartottunk nyitva hagyni bizonyos kapukat. Mivel az interneten rengeteg oldal található, ahol az alkotók, illetve a gyűjtők folyamatosan publikálják fotóanyagukat saját szempontrendszerük alapján, ezért ahol lehetséges volt, linkeket helyeztünk el, illetve a jelen könyv utolsó harmadát kitevő bibliográfiát és kronológiát egy szabadon szerkeszthető wiki oldalon is publikáljuk.

Sokat kellett dolgoznunk, hogy kiválasszuk a legtöbbet mondó fotókat és egymás mellé helyezzük őket. Ehhez a 80-as évek második felétől kezdve, egészen napjainkig állt rendelkezésre képanyag.

Időben tagolva és főleg szövegeken keresztül mutatjuk be, kik, hogyan és milyen szempontok alapján foglalkoztak a témával - csak hogy a legnyilvánvalóbbakat említsük: szociológusok, néprajzosok, nyelvészek, rendőrök, művészettörténészek, képzőművészek stb.

<http://streetmark.wordpress.com/>⁸

Cím: Utcai nyombagyás Magyarországon / Street Marking in Hungary

Szerző: KÓTUN Viktor, RUSZTY László

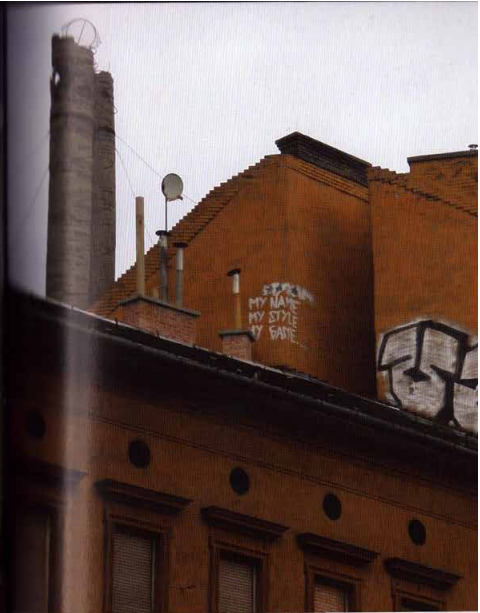
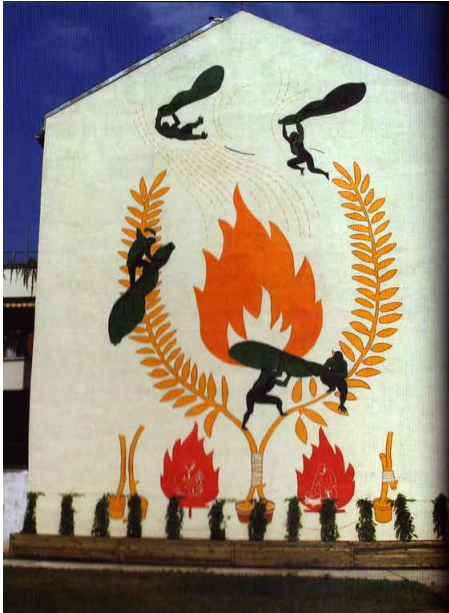
Kiadó: Plágium2000, METEX

Évszám: 2009

Oldalszám: 100

Méret: 165*235mm

Technika: ofszet nyomtat

és európai
példa látható
szándékra, ad-
milylag olcsó és
időt. Városunk
ő információ
."

European cities,
impulses of the artis-
t-pest this relatively
f shaping public
of our city is mostly
ages of advertise-

kapott_a_suli/
irat VAS
some of the

Kaszás Tamás: Koszorú tanulmányok

Kaszás személyes művészetében megfigyelhető érdeklődése a koszorúk iránt. Ezt valószínűleg maga is észrevette ;) Jelen könyvmunkájába 24 kapcsolódó grafikáját gyűjtötte egybe.¹

Cím: Utcai nyomhagyás Magyarországon / Street Marking in Hungary

Szerző: KÓTUN Viktor, RUSZTY László

Kiadó: Plágium2000, METEX

Évszám: 2009

Oldalszám: 100

Méret: 165*235mm

Technika: ofszet nyomat

---

1 the fanzine show b&w - budapest edition. Plágium2000. Budapest, 2010.

A nép nevében

A választási plakátok vandalizálásának dokumentumai. “A demokratikus társadalmi struktúrában való általános állampolgári “részvétel” felerősítésére, illetve a gyökeres gazdasági-politikai változások legitimálására szolgáló parlamenti választásokat megelőzően az állam OSB lapokat helyez el az utcáinkon. Ezekre fizetett, vagy önkéntes pártkatonák ragasztanak ki nap, mint nap plakátokat, illetve tépik vissza “ellenfelek” ragasztásait. Az így kialakult dekollázs felületeket írják felül verbálisan és vizuálisan különböző motivációjú népi vandálok, filcekkel, sprékkel, reflexív plakátokkal, stb.”²

Cím: A nép nevében

Szerző: PLÁGIUM2000MPP

Évszám: 2010

Oldalszám: 24

Méret: 150*105mm

Technika: xerox nyomat

A street art aktivistákról elcsépett technikáit, a stencilkészít, vagy a matricázást ma már a politikai kampányokban is elszeretettel használják.

AKCIÓS VÁSÁRI

A FIDESZ FERENCVÁROSI SZERVEZETE ÉS A MAGOSZ Nőzets ácsajja kéréseiben újra kedvemenyes vásári rendezést szervelek által megismerheto MINOSEGU ALMA, HAGYMA, BURGONYA ÉS EGYEB TERMEEKEKBOL.

krumpli 80 Ft/kg, hagyma 130 Ft/kg, alma 120-140 Ft/kg
 Fohagyma 900-1100 Ft/kg, Sárgarépa 140 Ft/kg, Korte 280-360 Ft/kg, Fehes Kiszott 95 Ft/kg, Kellékszota 198-250 Ft/kg, Fehér répa 380-780 Ft/kg, Cékla 150 Ft/kg, Karalibak 140 Ft/kg, Oljajmama 150 Ft/kg, Csipkés mángolya 200 Ft/kg, Szalámi 120 Ft/kg, Szarvaspaprika 150 Ft/kg, csomagt. 200 Ft. Csomag. csoklóka zabados.

Teljes 32 Ft/kg

Jobbik Magyarországi Mór-
 Ferencvárosi Szervezete

Krumpli osztás.

Helyszínek:

Bakáts tér, a templom előtt.

Napfűtő utcai Sparral szemben

Időpont:

2010. február 20. szombaton 10:00

szavazz József Attilára április 11-én!

www.halotzas.org

Cím: Probléma 2010

Szerző: Javier F. GRANDA, David DELLAFIORA, Thomas GARMAN, Vittore BARONI, Ray JOHNSON

Évszám: 2010

Oldalszám: 8

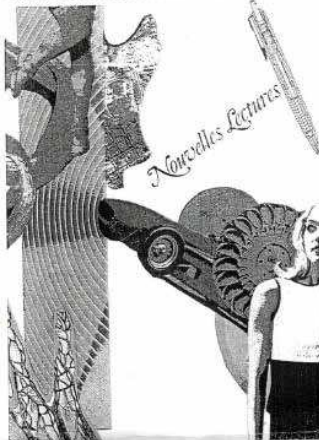
Méret: 110*150mm

Technika: xerox nyomat

Javier F. Granda
Ctra. Gral. N634 #7
33660 SALAS - Asturias, Spain

Hi Plagium2000 Thanks for your great work for ReSite, please find attached image for Problema 2010- new poster graphic 'in the world of mixed messages!' many thanks, David Dellafiora
P.O.Box 1838 Geelong VIC 3220 Australia

<http://randomonline.blogspot.com/>

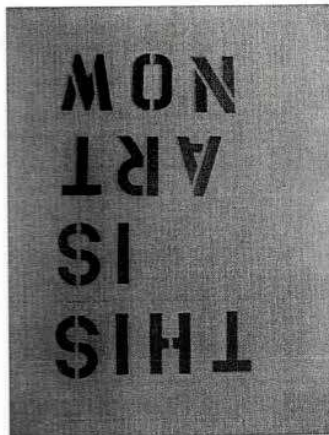

Image sent by Thomas Garman.
<http://www.thisisnow.net/>

Probléma2010 témára érkezett 7 plakátgrafika.
A Plágium2000 és az Open Source Press közös projektje.

Probléma 2010 was the theme which called for these graphics. Collaboration of Plágium2000 and Open Source Press.

<http://cargocollective.com/randomroutine>
<http://problema2010.wordpress.com>

image sent by Vittore Baroni.
<http://artdetox2010.ning.com/>

-we were wandering if you'd send this Ray Detox image of yours for the Probléma2010 poster project?
-this image is by Ray Johnson, not me. ART DETOX means detoxification from art so I'm using other artist's images for this campaign.

I steal
you steal
we steal

Use whatever you want, fuck copyright, ignore deadlines!
love,
V.

ART DETOX
2010

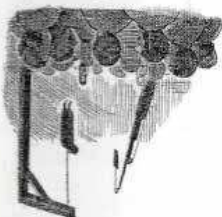
Hi friends, Here you have my humble work for your project "probléma 2010". Hope you like it. ... kind regards, Javier F. Granda

plágium2000@gmail.com
plágium2000.wordpress.com
Budapest, 1422 Pf. 718
Plágium2000

if theory wouldn't be enough

Ha az elmélet
nem elég

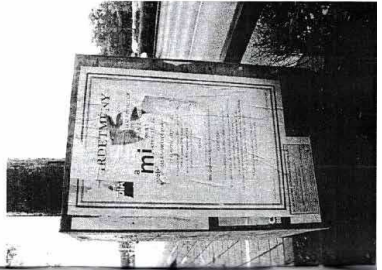
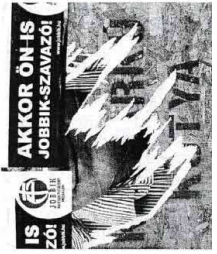
Cím: A nép nevében #2
Szerző: Plágium2000
Évszám: 2010
Oldalszám: 28
Méret: 150*105mm
Technika: xerox nyomat

Jóllehet a demokrácia hívó plakátjainkban mindig az csapatok vandallizmusaként meg, a láblák szétrágásán magyarizáci ebben a apok

Összel valahogy kevesebb pocsót, hitler bajuszt kaptak a vetelkedők, viszont a tépkedés nagyon ment. Emiatt többet pamaszoktak, hogy csökken a vandallizmus kreativitása, egy másik nézőpont szerint viszont ez a totális undor legvilágosabb kifejezési módja.

Plágium2000
 Budapest: 1452, P. 001
 plagium2000.web@plagium2000.com
 www.plagium2000.com

Cím: A nép nevében #2
Szerző: Plágium2000
Évszám: 2010
Oldalszám: 28
Méret: 150*105mm
Technika: xerox nyomat

éva's selection

TO MY BEST FRIEND

budapest, 2010

plágium2000

check youtube for suheir performing her poetry

fuck copyrights!

i'm poetry.

suheir hammad

palestinian '98

her question innocent
as a scud missile direct

after an interview i was
poised articulate palestinian

quote
since you brought it up
i'd like to ask why
don't they spend their money
they get so much
on educating rather than arming
their children i've always wondered
end quote

the question kept her up
nights burned a hole in her
soul and since
i was one in front of her she had
every right to ask

i did nothing
my smile i did nothing froze
in i did nothing place i
was aware of my hands
fisting my neck taut
the studio lights on me
i heard myself scream no
one else did

managed a semblance
of a response something about
education being a priority to them
and did she think their kids walked

around machine guns strapped
ready like settlers did
and i can't speak

for all of them but for myself
i say i am not having this
conversation with you

she said she was a jew and therefore
had every right to ask
the one other
tech in the studio a black man broke
the ice cold the silence asking something
can't remember what but a knowing
look appreciation

i did not want to write this
type of poem again poem
places political before beautiful
but swallowing anger burned
a hole in my soul this poem
has kept me up this poem
will not lend itself easy
to revisionist history
nor to sleep

this poem begging to be
beautiful poised
articulate this poem
palestinian and too late

angels get no maps

just some wings heart
and a destiny to find
you mine

i adapted to your
breath while you slept
did you know
i saw heaven in your
smile heard the gospel
in your laugh
you my number
seven the east

my hip
the hop
finished each others
Thoughts called each other
at the same time
the right time
our conversation rhymed

[...]

and me angel
i'm trying to write this
in honor of your divinity
but i keep thinking
'bout how lonely
it is to write a out
someone instead of
bein with someone

and i miss your holiness
and all that

but i miss the man
you are and the man
i love

if my love were
enough it would
mend your flight
lighten your load
and remind you
god

seven times i've run
between you and my heart
tryin to help navigate
you love you
enough

alone i write this
and fold my wings over
my belly burnin desert

Suheir Hamad (1973) is a Palestinian-American poet, author and political activist. She was born in Amman, Jordan. Her parents were Palestinian refugees who immigrated along with their daughter to Brooklyn, New York City when she was five years old. Her parents later moved to Staten Island. As an adolescent Hamad was heavily influenced by Brooklyn's vibrant Hip-hop scene. She had also absorbed the stories her parents and grandparents had told her of life in their hometown of Lydda, before the 1948 Palestinian exodus, and of the suffering they endured afterward, first in the Gaza Strip and then in Jordan. From these disparate influences Hamad was able to weave into her work a common narrative of dispossession, not only in her capacity as an immigrant, a Palestinian and a Muslim, but as a woman struggling against society's inherent sexism and as a poet in her own right.

Cím: LETTERS

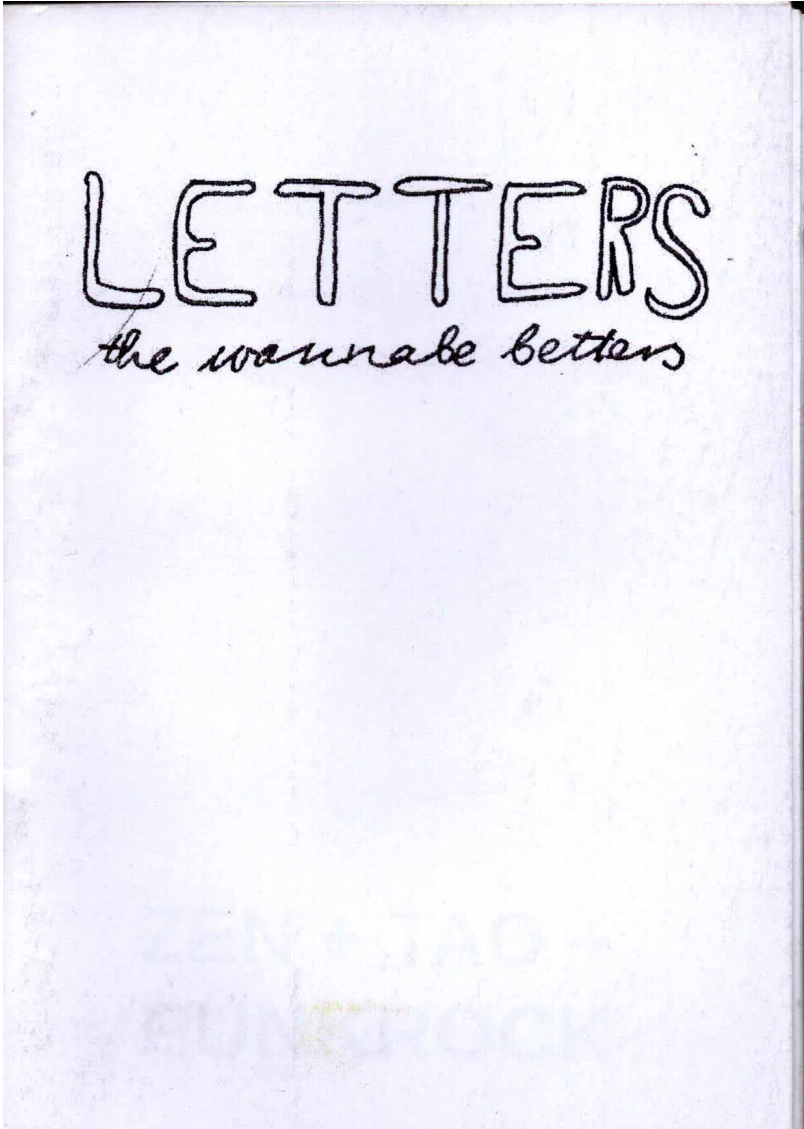
Szerző: Tom Soy

Évszám: 2010

Oldalszám: 40

Méret: 103*149mm

Technika: xerox nyomat

LETTERS
the wannabe betters

IF I GET A JOB SOME
 BODY ALWAYS
 CONGRATULATES.
 WHEN I FINALLY
 REJECT TO WORK,
 SOME BODY ALWAYS
 CONGRATULATES.

HA MUNKÁT KAPOK,
 VALAKI MINDIG
 GRATULÁL. HA VÉGÜL
 INKÁBB MÉGSEM
 DOLGOZNEK, VALAKI
 MINDIG GRATULÁL.

DO YOU KNOW ANY PRODUCT WHICH BECAME
 CHEAPER RECENTLY? PLEASE TAKE 5 MINUTES
 TO TRY TO FILL IN THESE EMPTY LINES DOWN
 HERE.

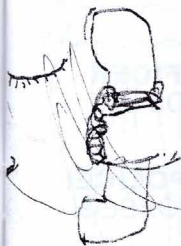
- 1 .....
- 2 .....
- 3 .....
- 4 .....
- 5 .....
- 6 .....
- 7 .....
- 8 .....
- 9 .....
- 10 .....
- 11 .....
- 12 .....
- 13 .....
- 14 .....
- 15 .....
- 16 .....
- 17 .....
- 18 .....
- 19 .....
- 20 .....

ISMER VALAMIT, AMI AZ UTÓBBI IDŐBEN
 OLCSOBB LETT? LEGYEN SZÍVES SZÁNJON 5
 PERCET A FENTI ÜRES SOROK
 MEGTÖLTÉSÉRE.

MUTER

FATER

I WAS BORN IN 1984.

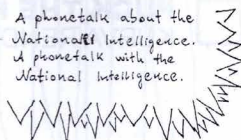

Telefonon beszélni a
 Nemzetbiztonságról.

Telefonon beszélni a
 Nemzetbiztonsággal.

=

A phonetalk about the
 National Intelligence.
 A phonetalk with the
 National Intelligence.

A felhívásra küldött kiadványok szerzőinek névsora:

Reed Altemus, Árki Tibi, Aska, Carl Baker, Barkókefe No.1-3, Vittore Baroni, John M. Bennett, Jethro Brice, Dimitri Broquard, Keith Buchholz, Dave Baptiste Chiro, David Dellaflora, D.I.Y. Sextoys, El Taller de Zenon, Erinyen, Felipe Lamadrid, Luc Fierens, Future Farmers, GEFAPO, GépFrújit, Hajdu Zsolt, Imaginary Windows No.4, maszK ásaTás, Kudri Dávid, Kupás Péter, Fabrizio Legger, Letter Founder No.80, Little Shiva, Serse Luigetti, Piero Majocchi, Más Néven, METEX, Nieves, Node Pajomo, Pink Reuters, Plágium2000, Nádia Poltosi, Psyche Out, Raspojasane Misli, Annina Van Sebreeck, Gianni Simone, Slabéczi Tamás, Mark Sonnenfeld, Squatters' Handbook, Giovanni StraDA DA Ravena, Szabó Péter, Andrew Topel, Lubomyr Tymkiv, Taras Tymkiv, Tom Soy

Cserélt kiadványok:

103, Antimédia, Berei Zoltán, Rebecca Chesney, Blekkes Komiks, Chat Noir No. 1-2, Dolce Vita 3, Dornröschen, Anna Ehrlemark, Flora (Black Pages), Jesper Fabricius, Joscha, Karin Frank, Karate, Jouni Koponen, Maha, Odd Rain, Reflex No.1-3, Robopimp3, Tes, Trükkös Félix, Wol 6
(bocs aki kimaradt, vagy véletlen került bele) [sorry for those who are not listed and/or are listed only by mistake.]

Punk fanzinok Klein László gyűjteményéből:

Agnus Dei No.1, A Mi Oldalunk No.11, Burzsoá nyugdíjasok daloskönyv, Elíz csodaországban, Isten malaca, Lyukság No.1, Második Látás No.1, Maszek Ideggyógyász No. 3, Mély Vágás No.1&3, My Scene Sucks, Napocska No.4, Nem változunk No.1, Nyálkahártya No.3, Olvasnivaló '92/1, Radical Root & Negatív split, Rozsdaszín Párduc No.2, Terembura, Tükör No.1, Tűzvonal No.1, Vitamin No.1

Plágium2000 is an active archive organizing networking projects into the various fields of marginal publications like multiples, street marking, fanzines, bookworks and other small press prints. the main project running this year is the

the FANZINE SHOW B & W

A) a dynamic anthology based on irregular arrivals and irregular updates available at <http://fanzine2000.wordpress.com>

B) a show to be held at Műcsarnok, Budapest, opening 25.03.2011. a show of the 'zines sent by the participants, we are going to install a temporal *fanzine archive* from which people could photocopy whatever they are interested in. More than 70 fanzines from 15 countries.

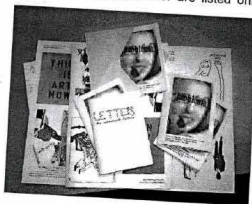
NO PRIZE, NO COPYRIGHT, NO SHIT! BW CATALOGUE!

participants sent us poetry, art, punk zines, comics, mail art etc.

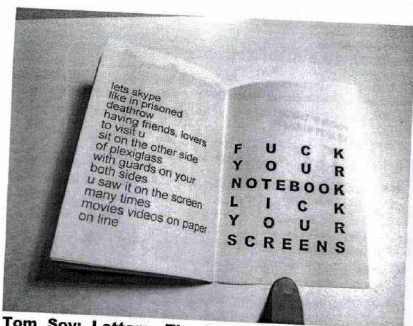
Reed Altemus, Árki Tibi, Aska, Carl Baker, Vittore Baroni, John M. Bennett, Jethro Brice, Dimitri Broquard, Keith Buchholz, Dave Baptiste Chirot, David Dellafiora, El Taller de Zenon, Erinyen, Luc Fierens, maszk ásaTás, Kudri Dávid, Kupás Péter, Lajos, Fabrizio Legger, Little Shiva, Serse Luigetti, Más Néven, METEX, Node Pajomo, Nádia Poltosi, Plágium2000, Psyche Out, Raspojasane Misi, Annina Van Sebroeck, Slabéczki Tamás, Mark Sonnenfeld, Giovanni StraDA DA Ravena, Andrew Topel, Taras Tymkiv, Tom Soy

exchanged materials

102, Antimédia, Berei Zoltán, Chat Noir No.1-2, Rebecca Chesney, Dolce Vita 3, Domröschen, Anna Ehrelnark, Jesper Fabricius, Karin Frank, Joscha, Karate, Jouni Koponen, Maha, Flora Neuwirth, Odd Rain, Reflex, Tes sorry for those who are not listed and/or are listed only by mistake.

send to: **PLÁGIUM2000**, Budapest, PF. 718, Hungary-1462

Tom Soy: Letters. The Wannabe Beters, 2010
Drunken prolo-scientific poetry on social problems & everyday misery.

<http://EDITIONPLAGIUM2000.WORDPRESs.COM>

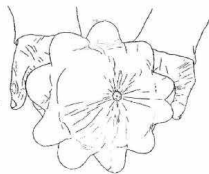
Plágium2000 Friends: Bogarak. Bugs, 2011
A colouring book's 2nd edition containing drawings of wild animals, bugs and plants drawn on a new years eve party in the countryside.

Trash Anthology, 2009-

This bookwork concept is a Plágium2000 invention. We recycle the trash byproducts of our small press in order to publish unique, collaged bookworks. We invented a type of anthology where every page refers to an earlier 'zine. So that these booklets could be used as our alternative distribution catalogues. With this easy receipt everyone can edit and publish her own Trash Anthology for free.

Invisible Ink, 2011

Drawings about anything that may exist simultaneously with the known.
<http://invisibleink.freeblog.hu>

Cím: Bogarak / Bugs

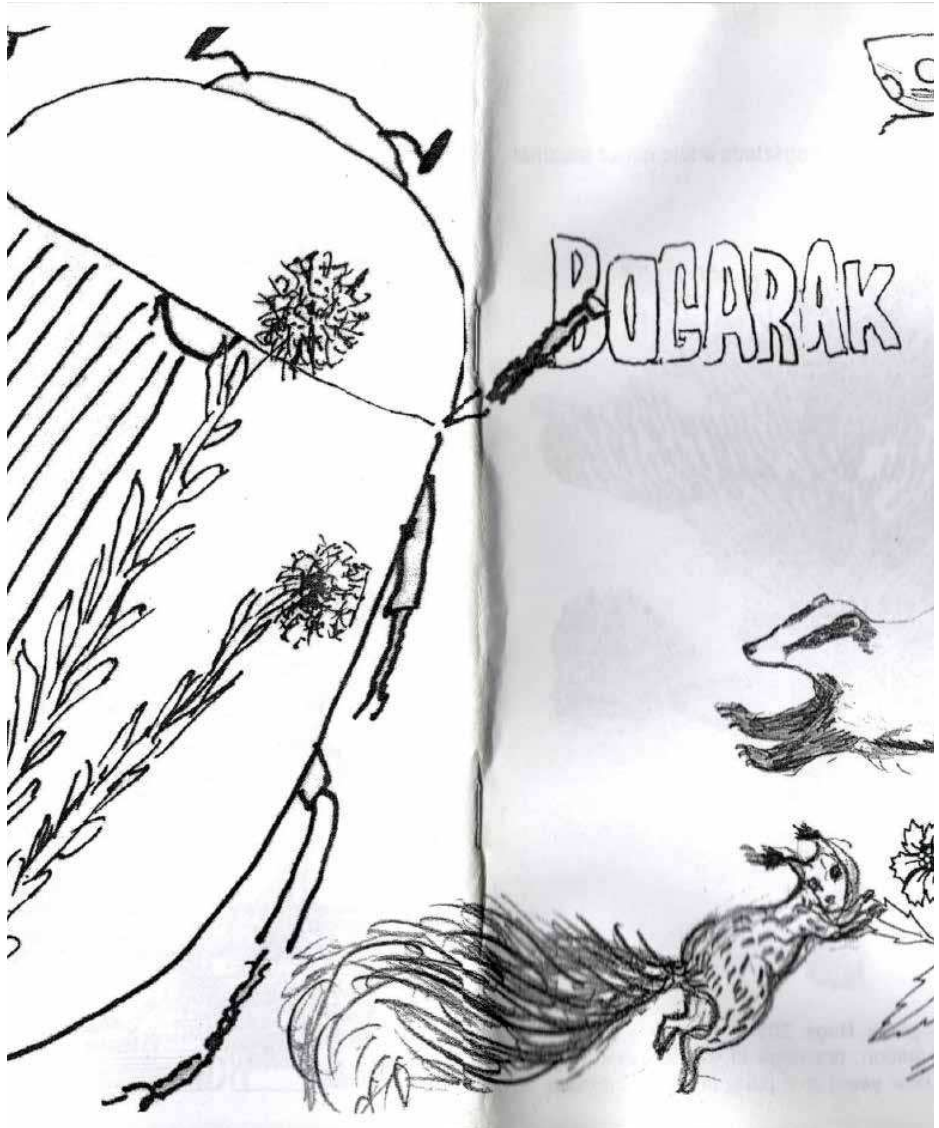
Szerző: KANGISZER Dóri, KASZÁS Tamás, Ninni WAGER, KISS Vera

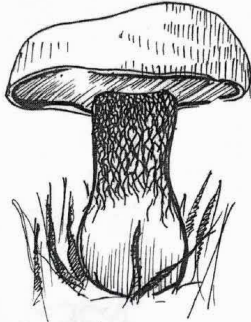
Évszám: 2011

Oldalszám: 32

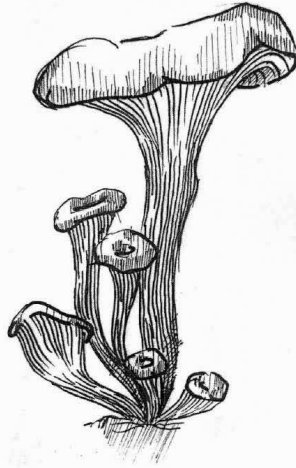
Méret: 150*210mm

Technika: xerox nyomat

Hermy's Linum
(*Boletus radicans*)

Világolt Vörösgomba (*Compholobus clavus*)

Death within its natural context is no loss, but rather the manifestation of life

Jethro Brice

itt állunk a minimalista kompozitlása mellett és látjuk, ahogyan elbomlik, humuszá válik a Helyi Téma vagy a Marx összes, vagy a Biblia s új élet sarjad valamikori lapjaiból...

1. kiadás | 1st edition: 2009
2. kiadás | 2nd edition: 2011
editionplatum2000.wordpress.com

Vienna Star Flyers / Cheap Poetry 2010

Bécsi kinntartózkodása alatt gyűjtött flyerek, újságfecnik felhasználásával készített montázs füzet.³

Cím: Vienna Star Flyers / Cheap Poetry 2010

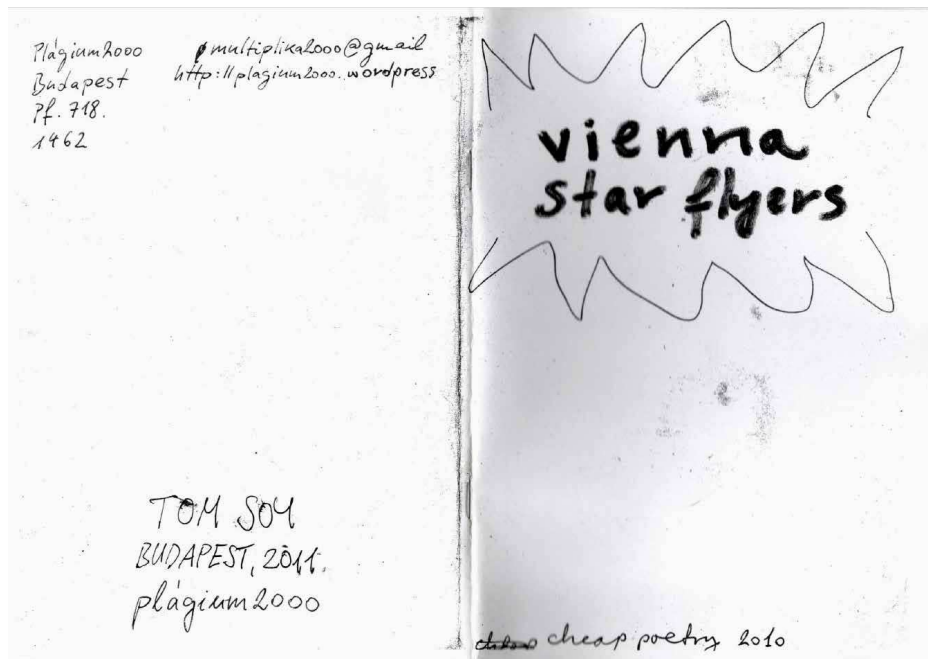
Szerző: Tom Soy (KOTÚN Viktor)

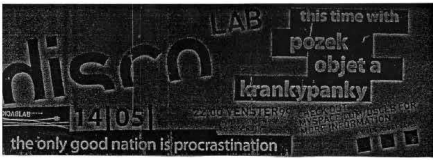
Évszám: 2011

Oldalszám: 36

Méret: 150*210mm

Technika: xerox nyomat

Kritik der Konsumkritik

Vortrag und Diskussion mit einer Referentin der Gruppe 'Kritik der Konsumkritik'.

Kritik an der Art, wie produziert wird, dass in Serienschritten zu misserfolgreichen Produkten hergestellt werden, die in der Umwelt nicht abgebaut werden können, und dass es zu diesem Zweck Millionen von Euro für die Entwicklung neuer Produkte aufwendet werden. Sollen wir für Dinge bezahlen, die nicht gebraucht werden?

Das Problem daran ist kein Mangel an Gütern, sondern die Konkurrenz der Unternehmen, die auf die Konkurrenz der Unternehmen basieren. Die Konkurrenz wird abgegriffen, wenn sie nicht mehr rentiert. Die Konkurrenz wird zerstört. Außerdem wird Supporter-Masse über die Produktionsbedingungen an einer konsequenten Kritik an der Arbeit, Konsumkritik-Kampagne, sondern bei einer Kapitalkritik rauskommt, wollen wir aufpassen.

10 FOR THE FREEDOM OF MOVEMENT!!!

<http://www.no.facs.m.net>

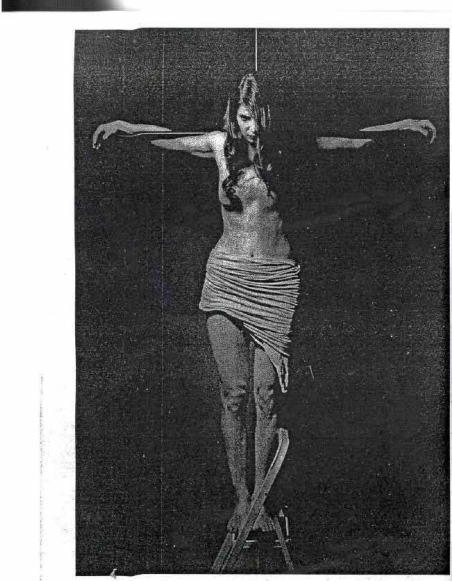
5th & 16th May 2010

www.foire-du-livre.ch
www.buechermesse.ch

Anarchist Bookfair

Biel | Bienne

Anarchistische Buchmesse
Salon du livre anarchiste
Fiera anarchica dei libri

„Willkommen im Reich der lebenden Toten“

Aufatmen nach Abgang

Aus für Bischof Walter Mixa.

Augsburg. Als Chance für einen „Neuanfang“ sieht die katholische Kirche den Amtsverzicht des Augsburger Bischofs Walter Mixa. Papst Benedikt XVI. hat dessen Rücktrittsgesuch vom 21. April am Wochenende angenommen. Davor waren gegen Mixa Vorwürfe wegen sexuellen Missbrauchs. Minderjähriger laut geworden. Ein junger Priester in seiner Sauna verführt haben. Derzeit macht Mixa eine Entziehungskur.

Cím: Hajdu Zsolt: After Model

Szerző: HAJDU Zsolt

Évszám: 2011

Edíció: 20

Oldalszám: 40

Méret: 150*210mm

Technika: digitális nyomat

Hajdu Zsolt: Modell után . After Model
METEX - Plágium2000, Budapest, 2011

köszönet a résztvevőknek . participants: Bogi, Zsuzsi, Lajos,
Miklós, Om, Zsófi, Laci, Gábor, Emese, Dávid, Rami, Gergő,
Dóri, Dávid, Botond, Péter, Viktor, Dóra, Nóra, Hajni, Kitti, András

Tavasza a norvégok lába kiszárad

Összefénymásolt dekollázsfüzet, sok rajzzal, folttal, vonallal, szavakkal és szövegekkel kiegészítve.⁴

Cím: Tavaszra a norvégok lába kiszárad

Szerző: ÁRKI Tibor

Évszám: 2011

Oldalszám: 52

Méret: 150*210mm

Téchnika: xerox nyomat

Hiba legjobb barátomnak

A kiállításépítés alatt keletkezett eredeti egy szétbélyegzőzött fehér füzet. Berei Zoltán saját gyűjteményével és a Plágium2000 kis szettjével dolgozott három órán át. Végül az elkészült könyvmunkát sokszorosították 100 példányban.⁵

Cím: Hiba legjobb barátomnak

Szerző: BEREI Zoltán

Évszám: 2011

Edíció:100

Oldalszám: 44

Méret: 150*210mm

Téchnika: xerox nyomat

4 the fanzine show b&w - budapest edition. Plágium2000. Budapest, 2010.

5 <https://fanzine2000.wordpress.com/?s=hiba> (Utolsó letöltés: 2024.08.15.)

Hajdu Zsolt: 20:00-02:00, 21:30-07:00

A rajzok két éjszaka történetét mesélik el. Iskolába belógás, bennalvás, az események és körülmények rajzolt dokumentálása.⁶

Cím: Hajdu Zsolt: 20:00-02:00, 21:30-07:00

Szerző: HAJDU Zsolt

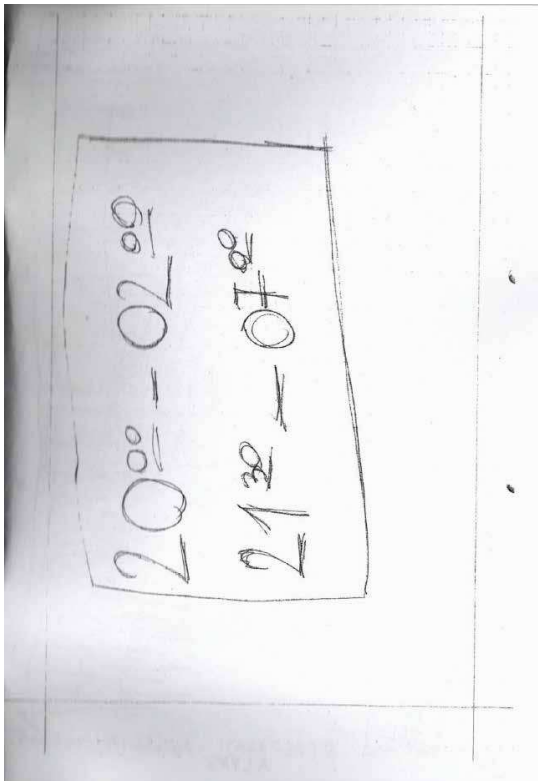
Évszám: 2011

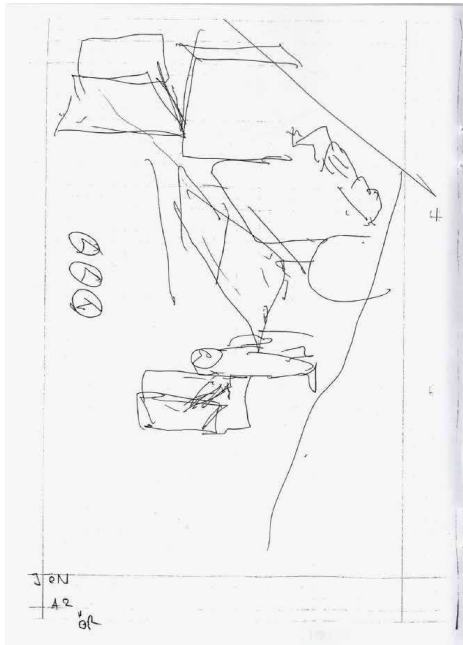
Edíció: 25

Oldalszám: 20

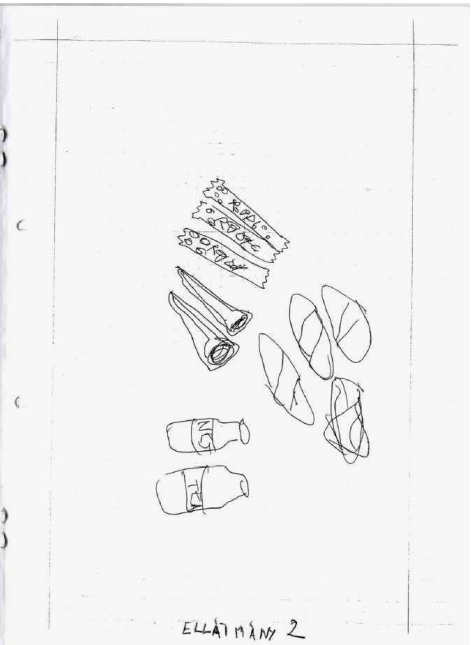
Méret: 150*210mm

Technika: xerox nyomat

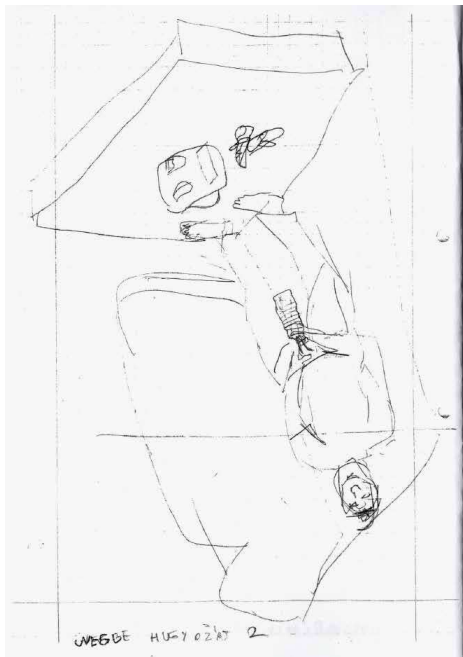

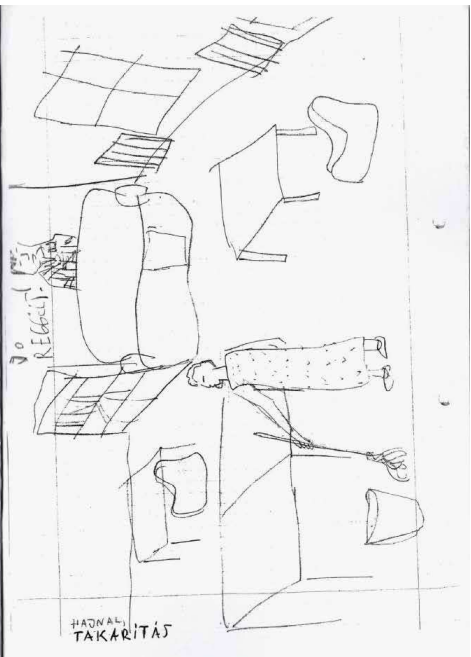
JON
AR
GR

ELLÁT MÁNY 2

WEBBE HUSY OZÁR 2

HADONAL
TAKARITÁS

Rainbows

Régi és új rajzok, festmények, fotók mind a szivárvány témájára.⁷

Cím: Rainbows

*Szerző: DOHI Vera, FISCHER Judit, GYUROVSZKY Éva, HAJDU Zsolt,
KANGISZER Dóri, KASZÁS Tamás, KOTÚN Viktor, KRISTÓF Krisztián,
NAVRATIL Judit, Ninni WAGER*

Évszám: 2011

Edíció: 25

Oldalszám: 28

Méret: 150*210mm

Technika: xerox nyomat

KissPál Szabolcs: Kis János

Koncept projekt munka az alábbi személyek nevében: Smit Pál, Mátyás Király, Michael Jackson, Vona Gábor, Buddha, TGM? Geréb Ágnes, Wiszkis, Horn Gyula, Beke László, stb. Készült a Mindenki Mindenkiel pecsétakció (2011-es plágium verzió) alkalmával.⁸

Cím: KissPál Szabolcs: Kis János

Szerző: KISSPÁL Szabolcs

Évszám: 2011

Oldalszám: 24

Méret: 150*210mm

Technika: xerox nyomat

---

7 the fanzine show b&w - budapest edition. Plágium2000. Budapest, 2010.

8 the fanzine show b&w - budapest edition. Plágium2000. Budapest, 2010.

Kótun Viktor: Textilmunkás giccs

Készült a Mindenki Mindenkivel pecsétakció (2011-es plágium verzió) alkalmával a Fanzine Show keretei közt.⁹

Cím: Kótun Viktor: Textilmunkás giccs
Szerző: KOTÚN Viktor
Évszám: 2011
Oldalszám: 20
Méret: 150*210mm
Technika: xerox nyomat

Kristóf Krisztián: Cím nélkül

Készült a Mindenki Mindenkivel pecsétakció (2011-es plágium verzió) alkalmával a Fanzine Show keretei közt.¹⁰

Cím: Kristóf Krisztián: Cím nélkül
Szerző: KRISTÓF Krisztián
Évszám: 2011
Oldalszám: 20
Méret: 150*210mm
Technika: xerox nyomat

---

9 the fanzine show b&w - budapest edition. Plágium2000. Budapest, 2010.
10 Uo.

Trash antológia | Trash Anthology

Ez a könyvmunka koncepció egy Plágium2000 invenció. Újra-hasznosítjuk kis kiadónk selejt másolatait és egyéb melléktermékeit, azokat felhasználva egyedi, kollázsolt füzeteket készítünk. Antológia találmányunk használható alternatív terjesztési katalógusként is, mivel minden lapja egy korábbi kiadványunkból jelenik meg. Ezzel az egyszerű recepttel bárki kiadhatja saját Trash antológiáját.¹¹

Cím: Trash antológia

Szerző: Plágium2000

Évszám: 2011

Méret: 150*210mm

Technika: xerox nyomat

---

11 <https://fanzine2000.wordpress.com/about/ceger-neon-sign/> (Utolsó letöltés: 2024.08.14.)

Cím: Invisible Ink

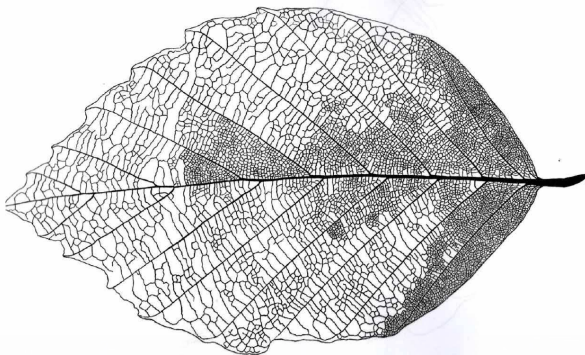
Szerző: KASZÁS Tamás

Évszám: 2011

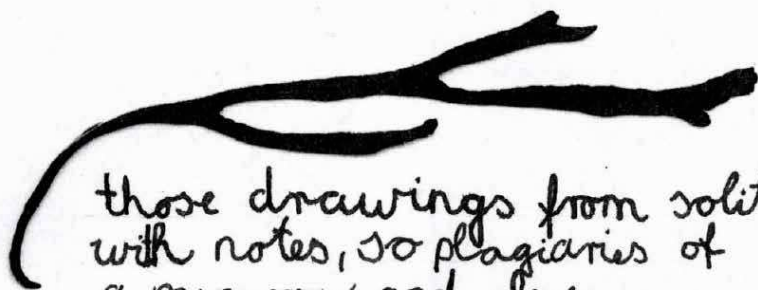
Oldalszám: 32

Méret: 150*210mm

Technika: xerox nyomat

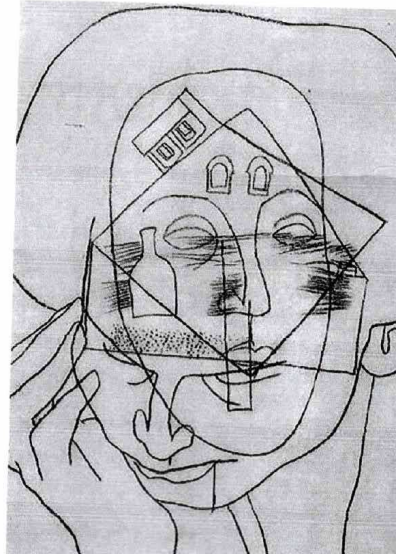
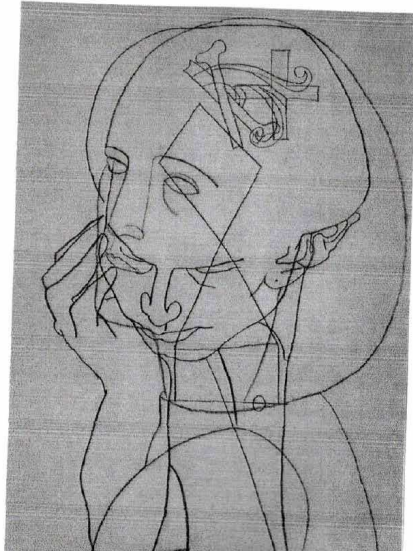

Invisible ink*

those drawings from solitude
with notes, so plagiaries of
a memory and else.

this is the very first issue ~ spring of 2011.

Cím: Kótún Viktor: Best Off

Szerző: KOTÚN Vikor

Évszám: 2013

Oldalszám: 40

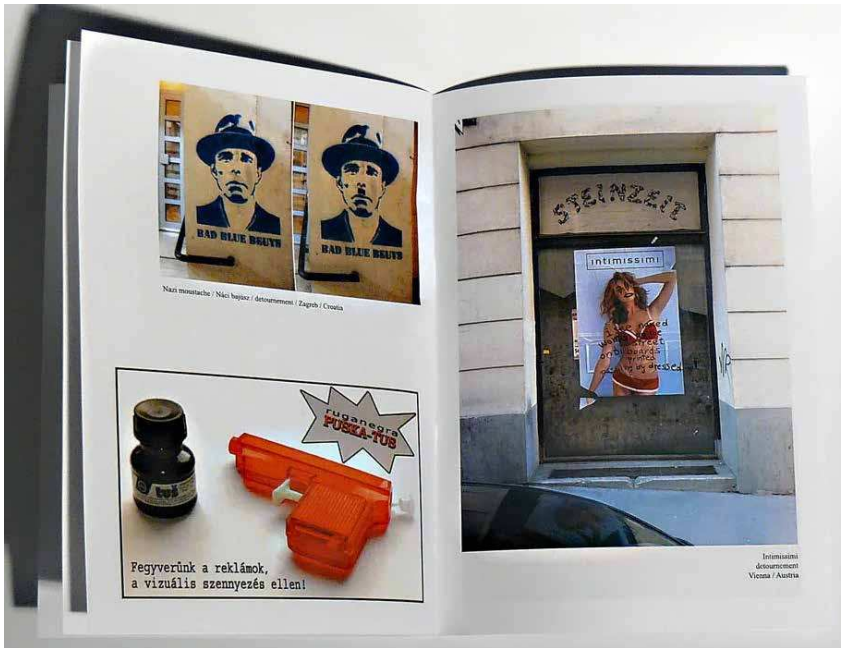
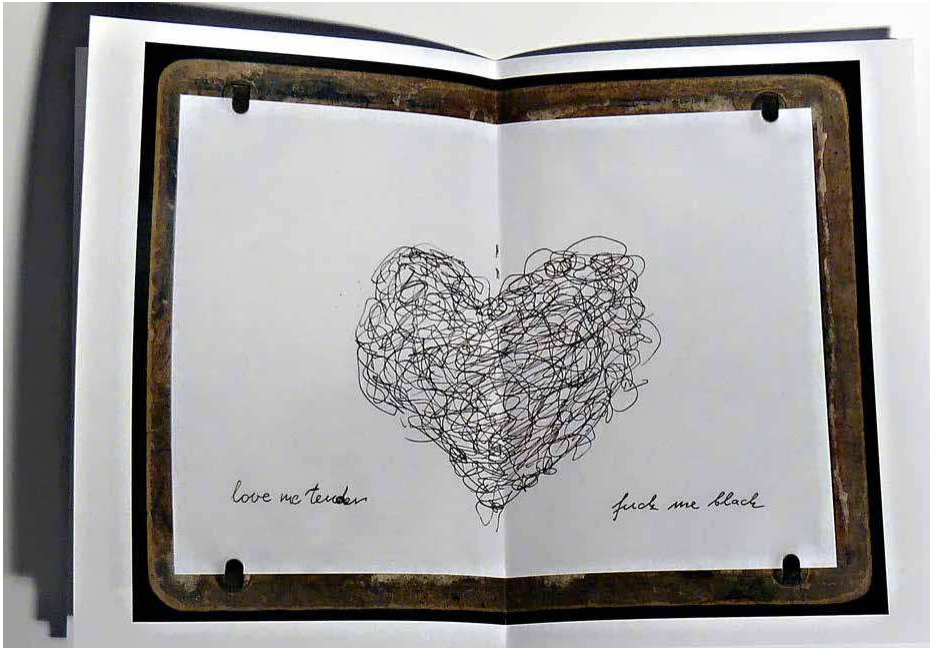
Méret: 150*210mm

Technika: digitális nyomat

BEST

OFF

Cím: Street Mark Scroll / The Budapest Catalogue #1

Kiadó: Plágium2000, METEX

Évszám: 2013

Oldalszám: 12

Méret: 150*210mm

Technika: xerox nyomat

use by local city space
Teltek 16th place
Teltek Market

New The government has
a come down by the
direction of the new market
city top for the citizens and
the local city space

Meanwhile the market is
closed and it is made using
on an empty space in the
other part of the square

6.-7. Surprise

memo

Street Mark Scroll

street marking in hungary
The Budapest Catalogue, No. 1

Naturally You can find the international tendencies of street art and graffiti in Hungary, mostly in Budapest. But naturally these tendencies are a bit different from their origin: they integrate local colors, as well as they loose some colors, which do not fit the local atmosphere.

We will scroll around the city and guide You through the major nodes of street markers, introducing how can You "spell" them right. We hope that with the backing up we give You, You will be able to read these signs, and we also make a short historical introduction, showing the oldest street marks presented in Budapest.

We show You around some of the most popular sites among Hungarian street markers (abandoned industrial parks, squat initiations, tunnels, bomb-sites).

taking in consideration the factors of time, weather and the range of sites, the scroll would include 2 districts (VII, VIII), because we think, due to the vast marks showing up here, they are suited for showing these certain tendencies.

plágium2000, metex

We kindly ask
the participants to take
pictures during the tour
and share
with us.

mail:albertadam@gmail.com
metexteam@gmail.com

1.

meeting at 4PM Intermedia entrance and neighbourhood

Krmety street

<http://www.albertadam.hu>

lendvay street

Dembinszky street and Bethlen Gabor street corner

Cím: Berei Zoltán – Kotun Viktor: Untitled (New Issue)

Szerző: BEREI Zoltán, KOTÚN Viktor

Évszám: 2014

Méret: 150*210mm

Technika: pecsét munka

LEGJOBB
LEGJOBB
BARATOMISAK
BARATOMISAK

GOOD ARTISTS COPY
GREAT ARTISTS STEAL
PLAGIUM 2000 IS DEAD

Cím: Luc Fierens – Kotun Viktor: Special Agents

Szerző: Luc FIERENS, KOTÚN Viktor

Edíció: 30

Évszám: 2014

Technika: xerox nyomat

Cím: Tóth Gábor: Köszöntés / Greeting

Szerző: TÓTH Gábor

Évszám: 2014

Technika: pecsét munka

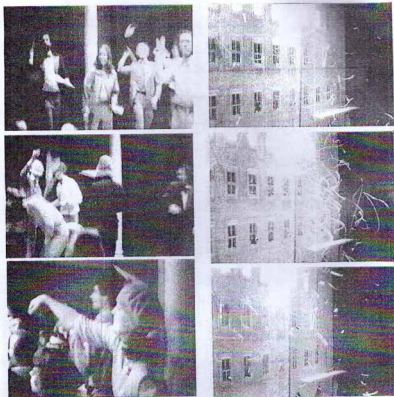
TÓTH GÁBOR
KÖSZÖNTÉS

GOOD ARTISTS COPY
GREAT ARTISTS STEAL
PLEASE DO NOT SEND

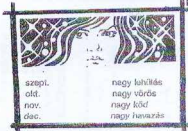

Cím: Sürgös félreértés
Szerző: Plágium2000
Évszám: 2014
Oldalszám:36
Méret: 150*210mm
Technika: xerox nyomat

Milan Knizak: Hóvíhar
Fluxconcert, The Kilchen, NY, 1979

Akció, Pannonhalmi Bencés Gimnázium, 2000
Kötelező tanulmányokból egy osztály, kihasználva a
felügyelő figyelmétől való megtagadástól 1000
papírpénzjegyre. A gépkezelés után előbbiek is a
székelyföldi focipályára a mezei erdei tanulókkal.

12

Tesztmozgás után:
delat17(2) = 0,59800 sec
delat17(2) = 0,65300 sec
delat17(2) = 0,38700 sec
delat17(2) = 0,38800 sec
delat17(2) = 0,38700 sec
delat17(2) = 0,42300 sec
delat17(2) = 0,45800 sec
delat17(2) = 0,42300 sec
delat17(2) = 0,45800 sec

Alta behatás:
delat17(2) = 0,88900 sec
delat17(2) = 0,91100 sec
delat17(2) = 0,91100 sec
delat17(2) = 0,91100 sec
delat17(2) = 1,01200 sec
delat17(2) = 0,91100 sec
delat17(2) = 0,88900 sec
delat17(2) = 0,88600 sec
delat17(2) = 0,88900 sec

„ÚJ HÜMLÉM” – ÚJ SZEMELET A MŰVESZETBEN

Kerekasztal beszélgetés a Kosmih Klubban,
1984. január 30-án
(Részlet)

Felty Miklós: Több dolgot is szeretnék mondani. Először is a galéria problémájához. Tényleg, más megnyitásmóddal szemben, nem olyan egyszerű ez a biznisz-kérdés. Mert ugyan ugyanez a művésztől a műveket a galériák, de ez az egy statikus pontja a világnak. Mert itt most egy beszélünk a galériáról, hogy egy galéria az mindig egy pont, és ettől különböző színtérre helyezkednek el a művészek, és különböző viszonyba kerülnek vele, de a galéria az marad. Az utolsó évtizedek folyamán a művészek sikertelnek, ha nem is mindegyiket, de némely galériát szintén megváltoztatták. Tehát olyan látványos eseményre hívták őket, olyan romantikát teremtett, amilyen hajlandó, bizonyos galériák elszegényedtek, bizonyos kockázatot vállalni. Nemcsak a művészek hajlandósága megváltozott. Akad galériák, aki szintén hajlandó moszkonyban lakni, ha jó ügyet szolgál. Ez a jelenlegi helyzet. Itt még persze nagyon erős és nem is nagyon érzékelhető, de van. Valóban a pénznek magának – és ettől olyan borzalmis – van egy

37

14

BOARDERLINE
DEADLINE

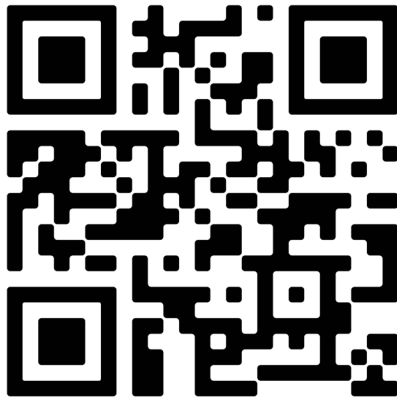

14

ARLO BATTISTI - ITALY

Teljes archívum:

Reflex magazin

Reflex magazin

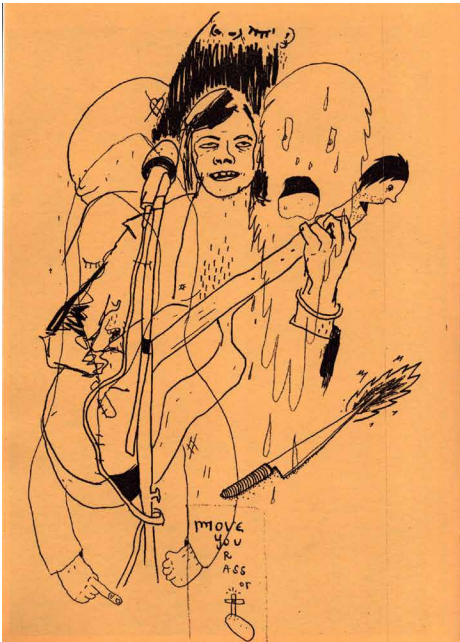
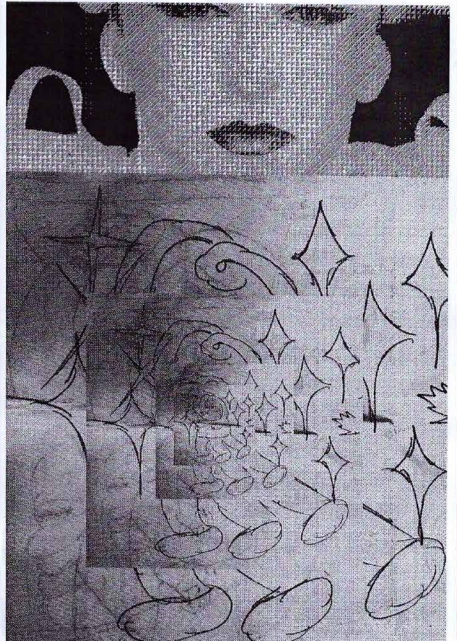
A később a Hurrikan Press nyomdát megalapító, grafikusként a Magyar Képzőművészeti Egyetemen végzett Szigeti Árpád már a 2000-es években is kísérletezett kiadvány készítéssel. Ebben az időszakban még fénymásolással állította elő kiadványait, melyek közül a legfontosabb a Reflex Magazine volt. A magazin koncepciója az volt, hogy Szigeti kitalált egy témát, amire aztán felkért művészek reagáltak rajzzal, képpel, egyéb vizuális anyagokkal. A beérkezett anyagokat aztán Szigeti szerkesztőként kollázsokba rendezte és artzine formátumban kiadta. A Reflex Magazine sikerének köszönhetően hívták meg Bécsbe egy vásárra 2010-ben, ahol először találkozott rizográf nyomatokkal. Ekkor még Budapesten teljesen ismeretlen volt ez a technológia, így Szigeti beszerezte saját rizográf nyomdagépét, innen pedig egyenes út vezetett a műhelyalapításig.¹ Ezzel lezárult a fénymásolt (xerox) technikával készült Reflex magazin sorozat is, melyből összesen három szám jelent meg, számos később ismertté vált képzőművész és zinester közreműködésével.

---

1 *Műút - Dűlő*. 2022031-2022032. Zine, mikrokiadványok, self-publishing, alternatív nyomatok. KAZSIMÉR Soma (szerk.). Budapest, 2022. 106p. <https://muut.hu/archivum/44570> (Utolsó letöltés: 2023.06.23.)

Cím: Reflex #2 - Szenvedélyek / Addictions

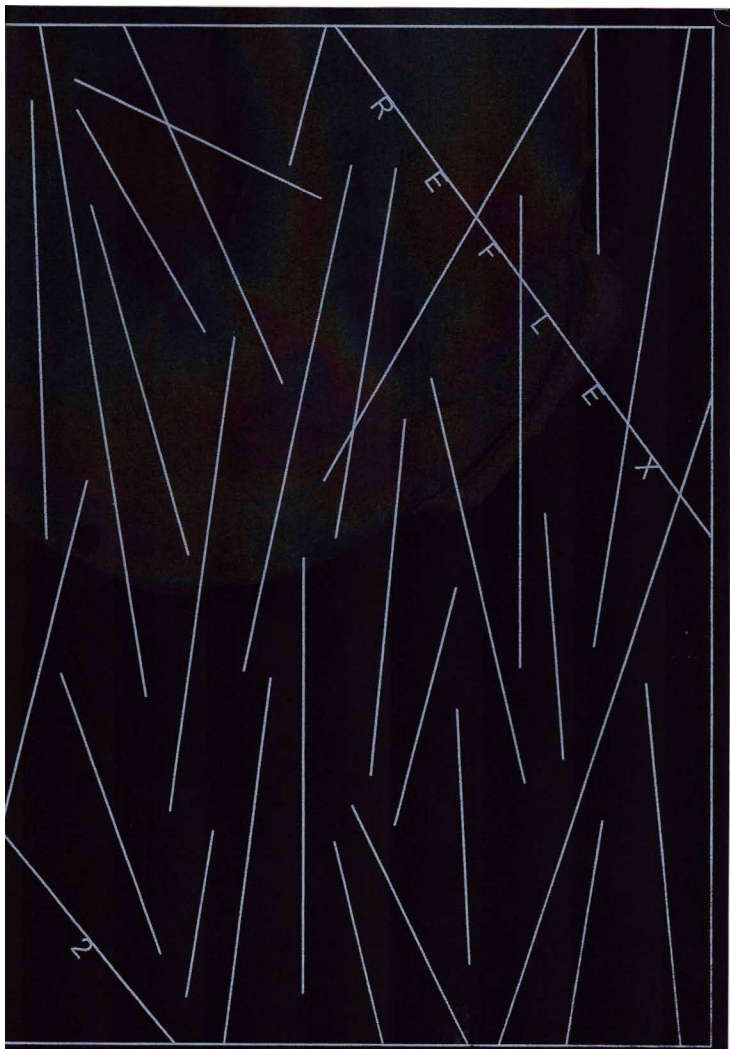
Szerző: David1987, H.Power, PINTÉR Gábor, Alfano, Homer, TTK Ká Baby, 0331c, Julia Selin, MENYHÁRT Norbert, Faux, HROMKÓ István,. KATONA Kriszta, Lobot, Kormfox, Matti Sumari, Karate / Metex

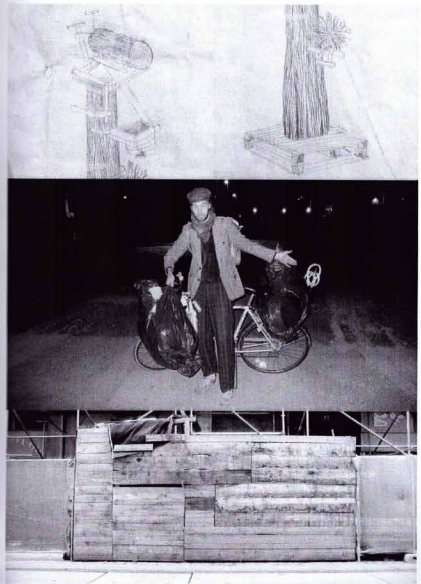
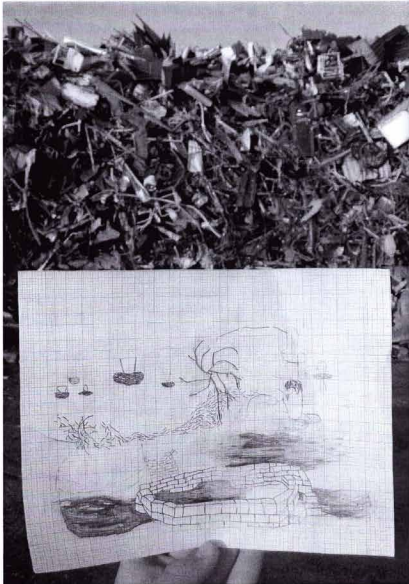
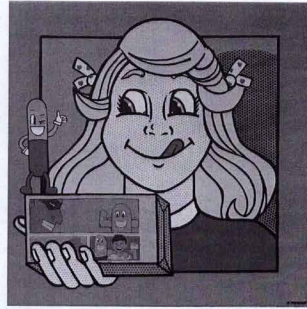
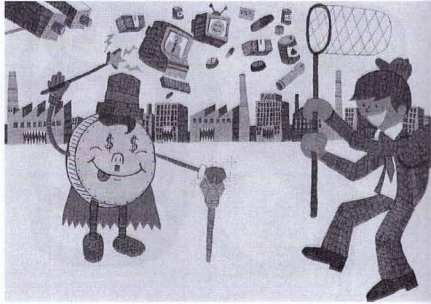
Évszám: 2010

Edíció: 100

Oldalszám: 44

Méret: 150*210mm

REFLEX magazine #2

Téma / Theme

Szenvedélyek / Addictions

1 / 100

www.reflexmagazine.blogspot.com
reflexmagazine@gmail.com

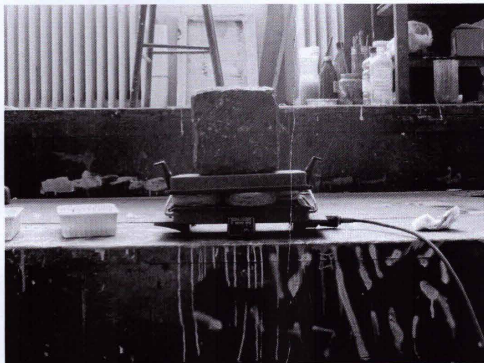
Cím: Reflex #3 - Gasztronómia / Gastronomy

Szerző: pyramid A, FLOWINGGEOMETRY.COM, X-DOG, Buckamaki, Igor OKUNEW, SZABÓ Zsófi, paprami, max dossin, Veronika DERDOVA, KOSZORÚS Gergely, MURÁNYI Mózses Márton, SZEMZŐ Zsófia, bunun, winnetou, Tom Soy

Évszám: 2011

Edíció: 100

Oldalszám: 40

R E F L E X

Reggeli a szobor előtt

Moszkva tér
McDonalds
Szinylei Mersé Pál: Majális
Nemzeti Galéria C épület bejárat
Szavojai Jenő lovasszobra

REFLEX

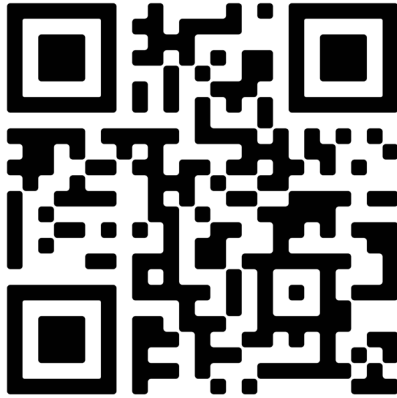
REFLEX magazine #3

GASZTRONÓMIA / GASTRONOMY

reflexmagazine.blogspot.com
reflexmagazine@gmail.com

Teljes archívum:

Technologie und das Unheimliche

Technologie und das Unheimliche

A T+U (Technologie und das Unheimliche) egy berlini és budapesti székhelyű kiadói projekt, interdiszciplináris mozgalom, és kulturális fanzine szerkesztőség, amelyet 2014-ben Fridvalszki Mark, Miklósvölgyi Zsolt és Nemes Z. Márió alapított. A T+U tematikusan felépülő lapszámai és az ehhez kapcsolódó események olyan jelenségekkel foglalkoznak, amelyek a technológia és a *conditio humana*, azaz az “emberi természet” konfrontációjából erednek.¹ A T+U csoport a poszt-digitális korszak különböző kulturális technológiáit vizsgálja, művészeti stratégiákkal ötvözve a para-akadémiai gondolkodást. A T+U tevékenysége minden értelemben multidiszciplináris, vagyis vegyíti a térbeli, történelmi és kulturális kutatási módszereket a kiadványkészítés, az experimentális zenei esemény, vagy akár a podcast műfajával. A magyar szerkesztők által összeállított, német cím alatt futó, de angol nyelvű fanzine-sorozat igyekszik átlépni a geográfiai korlátokon és nagyobb léptékű diskurzusokhoz kapcsolódni. Az első lapszámok témája is ennek megfelelő témaköröket dolgozott fel (Bunker, Enigma, Base Matters, Dinosaurus). Ez alól csak a 2017-ben kiadott Hungarofuturista Manifesztum tekinthető kivételnek. Nemes Z. Márió így fogalmaz a T+U eredeti cékitűzéseit illetően: “nem antiművészetet akartunk csinálni, inkább egyfajta direktségre és nyersességre vágytunk, mind esztétikai, mind tematikus értelemben.”²

---

1 <http://www.technologieunddasunheimliche.com/about.html> (Utolsó letöltés: 2022.09.25.)

2 *Műút - Dűlő*. 2022031-2022032. Zine, mikrokiadványok, self-publishing, alternatív nyomatok. KAZSIMÉR Soma (szerk.). Budapest, 2022. 65p. <https://muut.hu/archivum/44570> (Utolsó letöltés: 2023.07.10.)

T+U vol. I. Bunker, 2014

A T+U első száma a bunkerek térbeli-kulturális metaforájára koncentrált. Ahogy a magazin kiáltványa is állítja: “A posztkultúrában nem várunk az apokalipsziszre, hiszen az már megtörtént. Nem volt nukleáris holokauszt vagy más ünnepi pillanat: rivális világvégek ciklusában élünk. Elvesztettük a technológia feletti teljes kontrollt, ezért az diadalmaskodik felettünk. Ami megmaradt, az a jelenvalóság: a gyűjtögetés és a kézművesség. Bárhogy is készítünk óvóhelyeket a vészhelyzet idejére, még mindig vita tárgya, hogy min kell keresztül mennünk. Az egyetlen közös értelmünk a bunkerláz és a mutagén techno mint kamarazene.” A T+U első száma tehát tökéletes példa arra, hogyan nézett volna ki a személyes apokalipszis kézzel készített dokumentuma az ellenkultúra posztdigitális víziójában.³

Cím: *TECHNOLOGIE und das UNHEIMLICHE - Bunker I*

Szerző: *FRIDVALSZKI Mark, MIKLÓSVÖLGYI Zsolt, NEMES Z. Mérió*

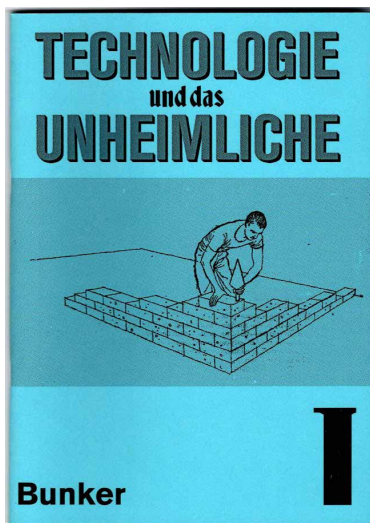
Évszám: *2014*

Edíció: *150*

Oldalszám: *52*

Méret: *150*210mm*

Technika: *digitális nyomat*

---

3 http://www.technologieunddasunheimliche.com/editions/t+u-bunker_1.html
(Utolsó letöltés: 2023.07.10.)

Joseph: The existence, which at one meant: Germany and the future, what we have called as: the merit for the velvet -- All this toward and not unreachable, as the apple on the tree of Kantalus. We were forced to move to an underworld and truth to tell, if once it is thus fated, I would like to protect myself from the screams of the waken children. The torture of the hell is infinite, but where is it describe, that it also has to be victorious? Enough moaning! - Desire silence and rest!

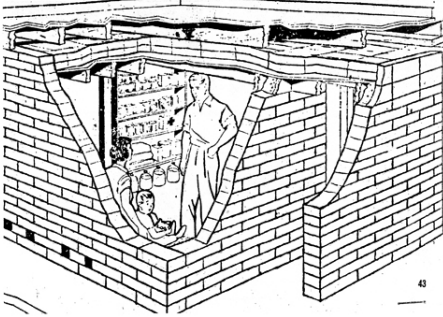

Agatha: If it is hinges only on it, I Promise, I will calm them down! They receive food, new toys, they will be calmer as a corpse.

Joseph: Only a death corpse could be calmer as a living corpse!

Agatha: I cannot stand this anymore!

Joseph: (shows up the poison) You are inconsistent, and I know that you are afraid of the fact, that not the fine does exist, brings no salve. The death does not bring the fine, merely the pain of the fine. For us -- maybe... But for the dormants, it may bring a deeper, longer dream. (He pass over the children, and poison them.)

„Ich habe den Ban eingeleitet und er scheint wohlgelungen.“

T+U vol. II. Dinosaurs, 2014

A T+U második száma a földi lények paradigmájára reflektál, amely az antropocentrikus kultúrában a “mássá válás” kimeríthetetlen forrását nyitja meg. A T+U második kötete ezért azt a technológiai és posztantropológiai dimenziót igyekszik bemutatni, amelyben az ember biológiai és kulturális önreprezentációja a dinoszauruszok szuper-metaforája által reformálható meg.⁴

Cím: TECHNOLOGIE und das UNHEIMLICHE - Dinosaurs II

Szerző: FRIDVALSZKI Mark, MIKLÓSVÖLGYI Zsolt, NEMES Z. Márió

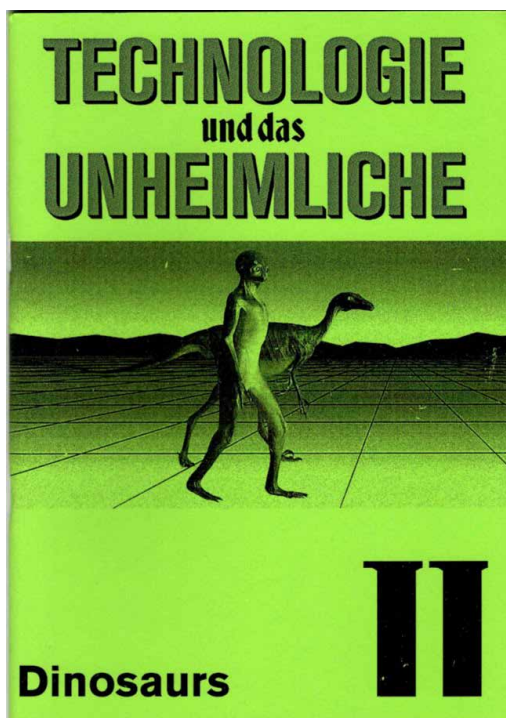
Évszám: 2014

Edíció: 150

Oldalszám: 52

Méret: 150*210mm

Technika: digitális nyomat

4 <http://www.technologieunddasunheimliche.com/editions/t+u-dinosaurs.html>
(Utolsó letöltés: 2023.07.10.)

DINORAMA

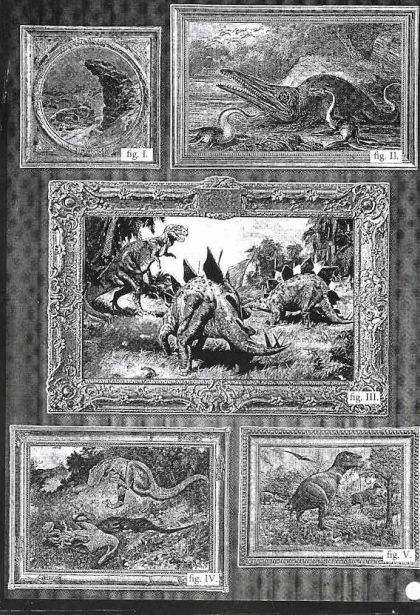
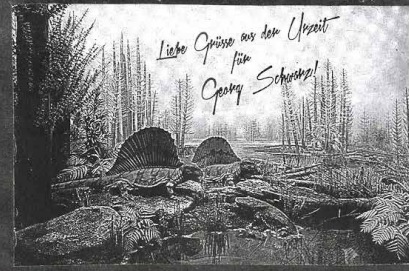
The dinorama is the common scandal of spatio-temporal aspect of memory and presence, that by creating a simulation of the continuity of stratified memories, in fact, humiliates the opportunity to realize it within the meaning of anthropocene and deep time. In that sense, dinoramas on dinosaurs, just as the poetics of space in Jurassic Park, are the typical example of museological landscaping that terminates, monopolizes and alienates memory.

As a matter of fact, through the spectacle, the observer alienates the primordial paradoxity to the observed that is actually the constituent of its human existence, i.e. it is simultaneously terrific and wondrous.

That is why dinosaurs as show-pieces in museums perfectly unveil the fact that both museological practices and museums as archives are spatial tactics not of remembering but of oblivion.

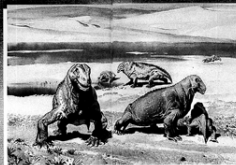
In the process of musealization as a par excellence technique of civilization and humanization, the barbaric and brute force of human nature is what became veiled and expressed. That is why the dinorama, by promising a link from the chain that could lead us to the origin of life and by extending our imagination in space and time, actually became the stage of self-forgetting of the human condition.

It achieves this alienation with the farfetched transparency of the medium of observation, that is, just like an overlighted photo, in fact it blurs the perceptibility and the act of observation. Therefore, one might say that the basis of the dinorama is the pure opacity in transparency, the total gloominess in the focus of the edging. The photographer, Hiroshi Sugimoto's pictures on dinoramas are also searching this tension; the hiatus that is created not by the techniques of the imaging and sight, but by the culture that shapes them.

Posthuman Laocoön

Zdeněk Burian (1905-1981) is the most significant "paleo-painter" of the modern era. Although at the first time this phrase appears to be surprising, it perfectly fits to the project of modernity that synthesizes science and art, since in this case painting becomes a visual tool of a natural scientific (paleontological) reconstruction. The vision of "scientific painting", *inter alia*, goes back to the natural physiognomic landscape painting of Alexander von Humboldt and Carl Gustav Carus, namely on the basis of natural physiognomy, the role of painting is not to perpetuate some kind of "mood" or the surface of the reality, but to explore the essence in the depth of the landscape. From the perspective of scientific ideology, this essential profile appeared even truer and more accurate than the instantaneous condition of the landscape, although we could have never met with it in this form in the nature. Burian's paleontological paintings are similarly paradox representations, since the paleontological results give a mimetic base to them, although we can not ascertain the exact proportion of fiction and reality in the staged scenes. The dinosaurs are just as much real as the physiognomic essence of the landscape, i.e. they are real in every way and in no way. In both cases it's about sensitive abstraction, that is - from residue-like traces - brought to untrue life by the corrupt but visionary covenant of science and art.

However, the special image-theoretical status of the dinosaur-representations complicates this project further, since the dinosaur is an entity that precedes mankind and nature (to the effect that Judeo-Christian tradition over-theologized it), although from an aesthetic point of view, it would be more accurate to speak about "outcasts", or some kind of achronotopes (*zure Bartók*). That is to say, the dinosaurs have (in terms of natural history) an infallible position before us only from the perspective of paleontology, controversially, their cultural status is fairly vague, since on one hand, they are indeed present as man-made images (as a kind of pop-mythological simulations), but on the other hand, they are simultaneously far away ("out side" and "in another time") as inhuman "aliens" that irritate the anthropocentric ontology. As one of the most significant pop-cultural references of the post-human paradigm, Jurassic Park (1993) also refers to the fact, that sooner or later biotechnology may "materialize" this ambivalence (that stems from the fictionalization of natural history), or rather, because of the stimulative quality of our optical regimes, dinosaurs are already *walking* in our midst - and they are even more "real" than Apollo of the Behemoths. They are by all means more real, let-active for Burian, who is searching for the roots of the European visual culture not in the ancient Greece, but - by transcending the cult of the human figure - he recognizes the Laocoön of post-humanity in a combat between a Triceratops and a Tyrannosaurus.

*Cím: T+U vol. I. Bunker (Revisited) - A T+U I. kötetének átdolgozott változata.
Bunker, 2014.*

Szerző: FRIDVALSZKI Mark, MIKLÓSVÖLGYI Zsolt, NEMES Z. Máriaó

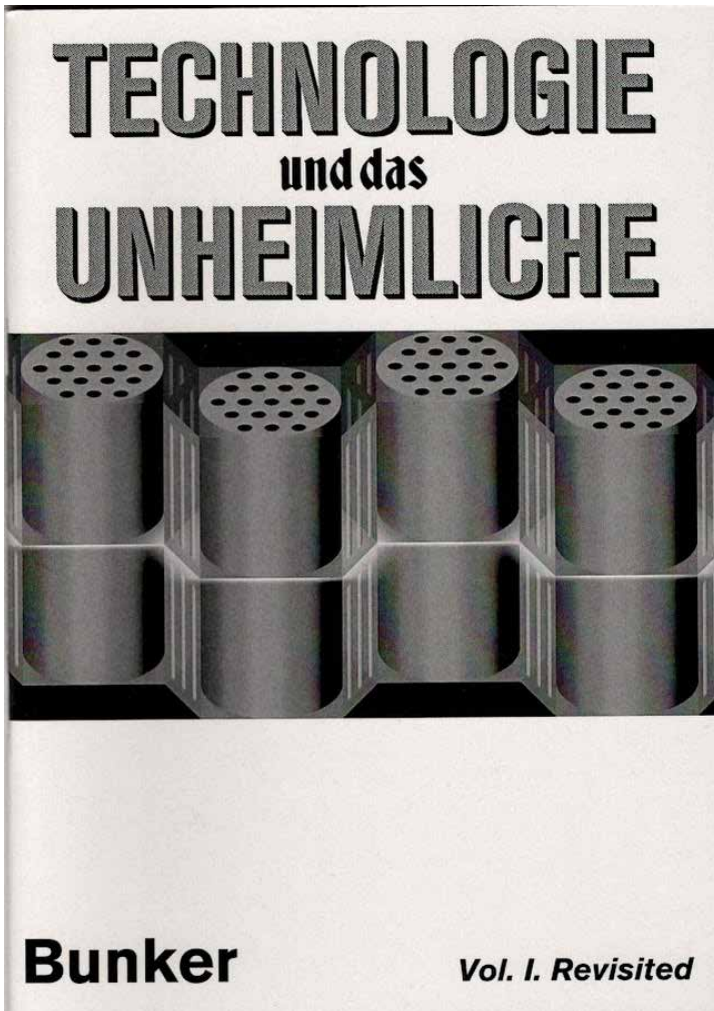
Évszám: 2015

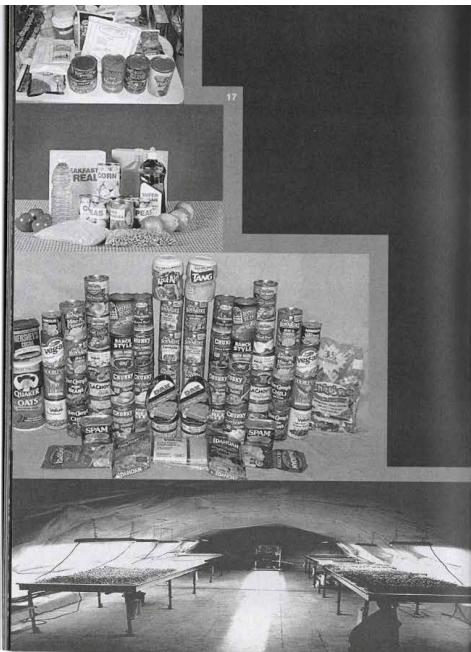
Edíció: 150

Oldalszám: 64

Méret: 150*210mm

Technika: digitális nyomat

COOKBOOK FOR CHEEKS ON SPLEEN

She liked listening to the local survivor's radio station while cooking. Not because she was longing for music, she preferred listening to various discussions as background noise. This time the anchorman was talking with a ranger about the flooding. The brave man and his team were able to rescue quite a number of animals despite the sad fact that hundreds of them have drowned. She lowered the volume and started to prepare the ingredients.

She put the unpeeled potatoes, carrots, celery, onions, sage leaves, garlic and pepper into a large pot, poured water over them and brought them to boil. Then she reduced the heat and let it simmer under a lid. She strained the vegetables and removed the sage leaves and the peppercorns. She sliced the onions, black radishes and kohlrabi into 1/8 inch-thick slices while the soup was simmering. For the paste, she blended black olives, black sesame seeds, pine nuts, sepia ink and spices in a granite mortar until it was smooth. She heated some oil in a large soup pot, fried the paste on medium heat for 2-3 minutes, then added the sliced onions, kohlrabi and black radish and stirred them for 3-4 minutes. She added about half a cup of the stock, stirred until the paste had dissolved, then added the remaining stock and brought it to boil. She turned the heat down to medium-low, partially covered the pot, and let it simmer for 20 minutes. Finally, she added some drops of lemon juice to the soup and seasoned it with salt and fresh sage leaves.

The result reminded her of a pot of dark, burbling mud. The black radish and kohlrabi slices stared out of the turbid substance like the remnants of a sunk high stand in a wetland.

T+U vol. III. Enigma, 2015

Az *Enigma* című lapszám a stuttgarti Akademie Schloss Solitude ösztöndíjasaival együttműködve a titkok és a kulturális paranoia szembesítésére összpontosított. E többretegű jelenség kibontása érdekében a szerzők a hírhedt Enigma rejtjelezőgépet a felvilágosodás humanizmusának és tudományos optimizmusának dominanciáját folyamatosan irritáló technológiai háttorzongató szuper-metaforájaként használják. Ebben az értelemben az Enigma mint diszkurzív tárgy képes lesz megnyitni képzeletünket egy új terület felé, ahol az irracionális, a paranormális és a rendkívüli nem a merev számítások által gyarmatosított, hanem valójában a számítási rendszerek belsejéből ered.⁵

Cím: *TECHNOLOGIE und das UNHEIMLICHE - Enigma III*

Szerző: *FRIDVALSZKI Mark, MIKLÓSVÖLGYI Zsolt, NEMES Z. Mária*

Évszám: 2015

Edíció: 150

Oldalszám: 80

Méret: 150*210mm

Technika: digitális nyomat

---

5 <http://www.technologieunddasunheimliche.com/editions/t+u-enigma.html>
(Utolsó letöltés: 2023.07.10.)

YOUR PERSONAL SOLITUDE ENIGMA

Position One: That's what it's all about.
Card Six: THE LOVERS

Any kind of romance consisting instead of seeing being is indicated by endearing poison feeling the strong urge to change physically & intentionally & actively & just seeing you only from the heart to someone and to someone else's mind's vent you were you to had it come on me in a softness dash. But then No. 10 instead of seeing someone when spiritual ideas of seeing and belonging to each other animal availability. Intimations by religious social and cultural concepts of love the duty of staying projecting fear & then conventional try and worst case a cage.

Position Two: This appears to interfere.
Card Seven: THE STAR

Making dreamy plans having a vision of ecstasy during the dawn of early dancing and thinking and telling them catching and pushing winter-sleaze snow but be careful about your winter they might come over this time in the last about we've ever only treat your intention find their feet be so beautifully adorable some mimic was my first love shine bright like a diamond having coffee and cigarette while holding eternal bonds you are rolling in the sand deep you lucky star and you will gain a lot of money little social harmony and faith. But also missing into kept glass moving wavy and looking possibility.

Position Three: That depends.
Card Fourteen: TEMPEST

You don't even see why you can or not that counts now don't count tomorrow I have broken I'll love again you are peacefully embraced by an atmosphere of nonchalance running absolute respect for justice and health insurance. But when Suppressed aggression leads to dependent self-reflection independent equality ignorance and long-distance relationship.

Position Four: This affects you now.
Card Thirteen: DEATH

It's time to say goodbye this end of treat you to my whole get rid of something or better someone before I'm gonna leave you many years in the broken out but I'm the only one who would ending, you can't believe go back home break up fighting hell give me give a bit let go break the circle from eyes or love letters because of all the single. In the ultimate old pattern just stay in the name of love dancing with tears in your eyes I'm for something over. But also: the date.

Position Five: That increases.
Card Fifteen: THE DEVIL

Someone maybe you has evil plans someone maybe you is a double nightmare party during consumption. Intuition manipulation obsession jealousy mobbing, manipulation, selfish power-orientation abuse dependency and self-dependency headbanging attraction, narcissism, self-loathing paired with uncertainty and uncertainty. But also: Being your fears and nothing every body's doing together. Encourage you to be justly you say why not fighting for something important maybe someone and eating hot spicy food.

SHUFFLE THE CARDS: Comments on your questions what is going to happen with my project, career, love-life or personal development? Then Lay them out from position one to ten like in the picture. Consider the meaning of the position with the meaning of the card. Good luck with shuffling / describing your personal related tasks.

Position Six: How you feel.
Card Three: THE EMPRESS

You struggle less within your identity no matter how enjoyable the future you and your body strategic visualization, open formalism, realizing femininity and masculinity centered sexuality feeling, sexual body fluids all the women made female flesh you only girl in the world peace self-confidence, manifestation, manifestation, parallel, hair, moon, cups, milk, bodies, babies, abortions, blood and sweat no man no end road. But also: Manifesting prosperity, beauty, happiness, success, trust and harmonious visualization, gradual, gradual, gradual, manifestation and bartering.

Position Seven: What you think.
Card Eleven: THE TOWER

The big collapse the break-through, but also the break-down something gets really discovered something, something eternal repeats the total collapse of the last the first conditions and then the time bomb explodes take the gas and count to three point in counter-blowing just will the first I came in like a wedding ball you wish me. But also: I fall and then I have an instant relief.

Position Eight: Where your path leads you. The result.
Card Ten: WHEEL OF FORTUNE

A big change is a big chance the circle of life life is unpredictable there is neither good nor bad but only of fashion matter into someone you are not beautiful cause of your self-confidence or not because you love what you do everything a million times nothing cause do not challenge yourself but let life challenge you each time of happiness of happiness instead of truth impossibilities surprises fate magic. But also: Art-Fact.

Position Nine: Your personal Enigma.
Card Five: JUSTICE

Anything you do has consequences good manners behaving responsibly ethics create your own circumstances political ability to act freedom of choice, reducing, doing, privileging, de-privileging, global-ethical-compassionate strategic strategy love is a decision to give, projects pure conscience family-values consistency before you act non-ambition cause of momentum. I'm never gonna dance again, guilty feet have got no rhythm and the way that you eyes me what you see in the mirror follow the rules pay your bills and kill your darling there is life beyond the mirror. But also: Numbers as called integrity, ideology, American dream about the mechanism of body language and body.

Position Ten: The card's advice.
Card Seven: THE STAR

Being new born completely free and open to hands it's my life courage go and step in the crowd think and dance while a feeling community the beauty of chaos ping-pong creating an impact like a champagne bottle where one can't predictable avoid control but smiling one without control. But also: Looking control believing like an infantile spiritual nihilist rejecting the consequences, sustainability, feeling oneself and others new and kids personalization and being a victim of the self-optimal society like song and of any other kind of circumstance.

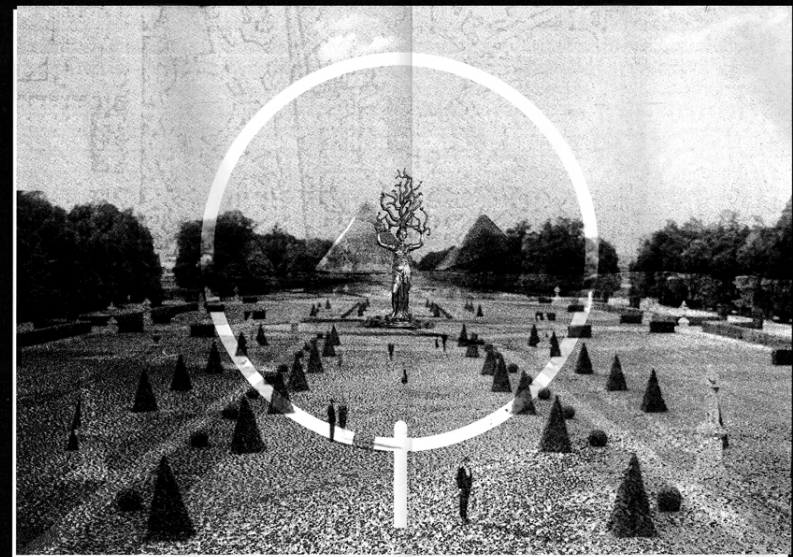

IF YOU ARE READY TO LEAVE, DO IT WITH STYLE.

Party service for governmental banquets

Service for social events. Party service for governmental banquets. The best of the light phenomenon occurs with that certain amount of light from the Bank of Light of the Old Testament, which appears in King David's time. "The have been worshiped in the night and found meaning." The writing on the wall announced the inevitable downfall of the empire, and since the year today in which it appears, it is accompanied by a similar prediction with strong, new, as it is to be self-examination, or contemplation on an ongoing stage. The service is free of charge.

X passes A in Nymphsburg. A long tunnel takes you on a circular perambulation. Pyramids cast no shadows. Apollo passes the nymph Daphne. A line of pyramids leads to the River Peneus. Figures cast long shadows. The sky reflects Babel's tower. A long tunnel takes you to the center of the pyramid. Daphne turns to coral.

Reproductive, 2015

A Reprodukciós szám (szerkesztette: Bajusz Orsolya és Hódi Csilla) a testért vívott háborúról tudósít - különös tekintettel az abortusztabletta csatájára, a feminista önvédelemre, a techno-ontológiai megrázkódtatásokra, a gépeltérítésre és a barikádokra.⁶

Cím: TECHNOLOGIE und das UNHEIMLICHE - Reproductive

Szerző: BAJUSZ Orsolya, HÓDI Csilla

Évszám: 2015

Edíció: 100

Méret: 150*210mm

Technika: digitális nyomat

---

6 <http://www.technologieunddasunheimliche.com/editions/t+u-reproductive.html> (Utolsó letöltés: 2023.07.10.)

"Rather than understanding men as the norm and women as artificial far more sense in a biopolitical framework to understand women as the norm the womb that has become the predominant biopolitical space, it is women who have been displaced onto national ones, [and] it is thus the citizen with the womb neutral - and rather than grudgingly granting women the artificial phallus one can in fact advance an argument that men instead have been granted by its biopolitical counterpart" (Ruffi A. Miller)

Ideális esetben minden újszülött anyatejjel táplálkozik. Sajnos sok kisgyermek ehhez az élethez kényszerül.
Kérem, engedje meg, hogy ezáltal nagybecsűlésemet és köszönetemet fejezzem ki, hogy Ön gondos anyaként táplálta anyatejjel gyermekét. Megadva neki azt a gondoskodást, ami nélkülözhetetlen az egészséges fejlődés során.

Your local council would like to thank you for the "life-enabling treasure" of breastfeeding!

Sok egészséget, erőt és boldogságot kívánok Önnek és egész családjának!

Üdvözlettel

 Ferencsik Róbert
 alpolgármester

Baja, 2014. augusztus 5.

T+U vol. IV. Base Matters, 2016

A lapszám központi témája Georges Bataille műveit, híres szürrealista folyóiratának a Documents-nak a szellemiségét idézi. A T+U Anna-Luise Lorenz által tervezett lapszáma nemzetközi szerzők esszéit, kollázsait, fotóit és műalkotásait mutatja be, amelyek Bataille felforgató és ambivalens materializmusának sokoldalú aspektusaira összpontosítanak. Egy olyan materializmusnak, amely a tiszta ész higiénikus és szintetikus birodalmát a formátlanság, az aljasság és az abjekció diadalának meghirdetésével kívánja irritálni.⁷

Cím: *TECHNOLOGIE und das UNHEIMLICHE: Base Matters IV*

Szerkesztő: *FRIDVALSZKI Mark, MIKLÓSVÖLGYI Zsolt, NEMES Z. Márió*

Szerző: *ABSENTOLOGY, BARTÓK Imre, DARIDA Veronika, Dan HARVEY, Steven Craig HICKMAN, NEMES Z. Márió, NÉMETH Szilvi, Martin P.*

PASEK, SEREGI Tamás, Marcus STEINWEG, SZABÓ Zsigmond, URBÁN

Bálint

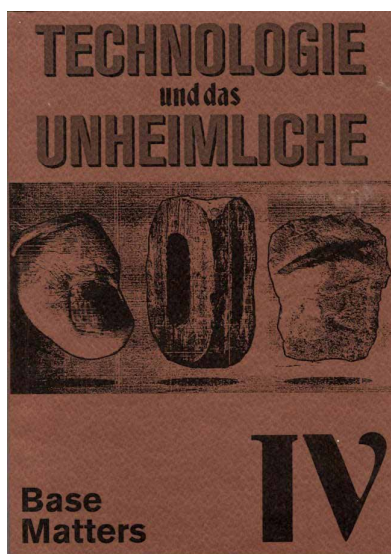
Évszám: 2016

Oldalszám: 178

Méret: 150*210mm

Technika: digitális nyomtatás

ISBN: 978-963-12-7563-6

Hungarofuturism Manifesto, 2017

A hungarofuturizmus (HUF) tehát a kulturális a képzeletet kondicionáló mítoszfikció és esztétikai stratégia. Nemzeti és történelmi mítoszainkat megszállta a nacionalista ideológia, ezért vissza kell perelnünk őket, hogy újraépítsük a magyarságról való gondolkodás haladó formáit. A HUF célja a képzelet formáinak áthangolása térben és időben. Ez egyszerre történik az eredetnarratívák eltérítésével, kisajátításával, és a jövőre vonatkozó sejtések feletti monopólium birtokba vételével. A HUF ugyanis hisz az idő kizökkentésének erejében és az elmúlt, vagy talán sohasem volt jövőbe vetett bizalom helyreállításában.

Cím: *TECHNOLOGIE und das UNHEIMLICHE - HUNGAROFUTURISM Manifesto*

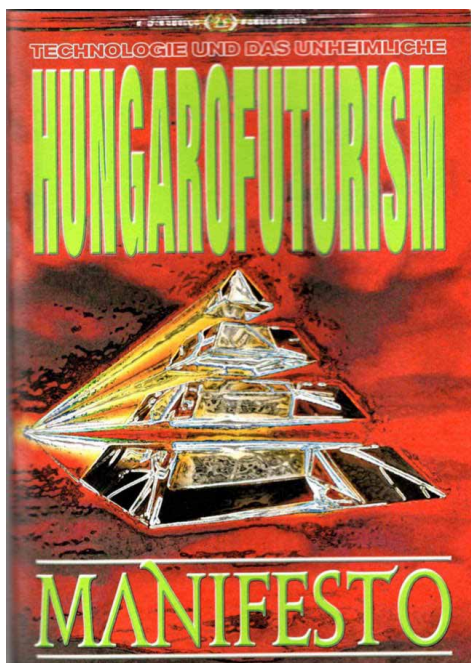
Szerkesztő: *FRIDVALSZKI Mark, MIKLÓSVÖLGYI Zsolt, NEMES Z. Márió, Peter LOWAS*

Évszám: *2017*

Edíció: *100*

Oldalszám: *90*

Méret: *150*210mm*

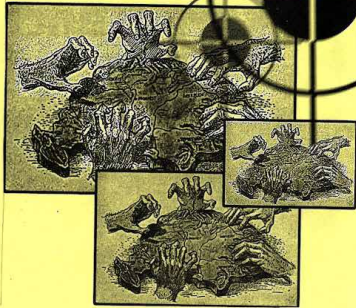

„Az írásnak semmi köze nincs a jelentéshez, inkább csak a
jövendő tájakok földméréséhez, térképének
megrajzolásához.”

(Deleuze & Guattari)

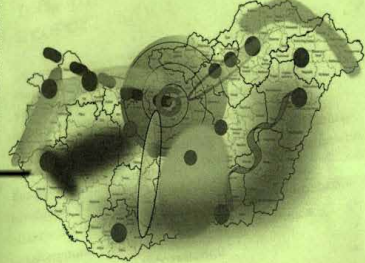
“Writing has nothing to do with meaning.
It has to do with landsurveying and cartography,
including the mapping of countries yet to come.”

(Deleuze & Guattari)

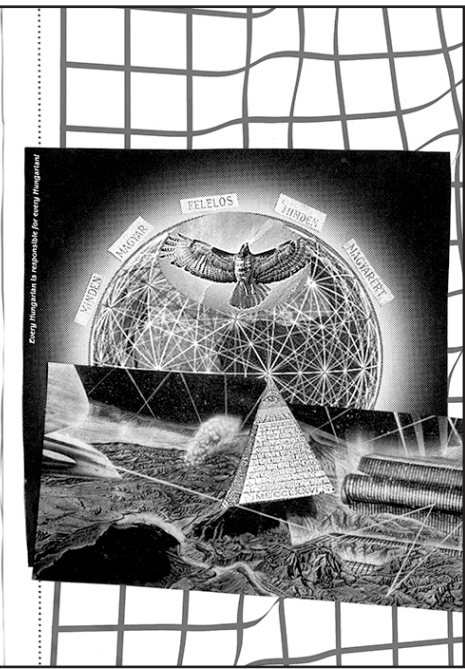
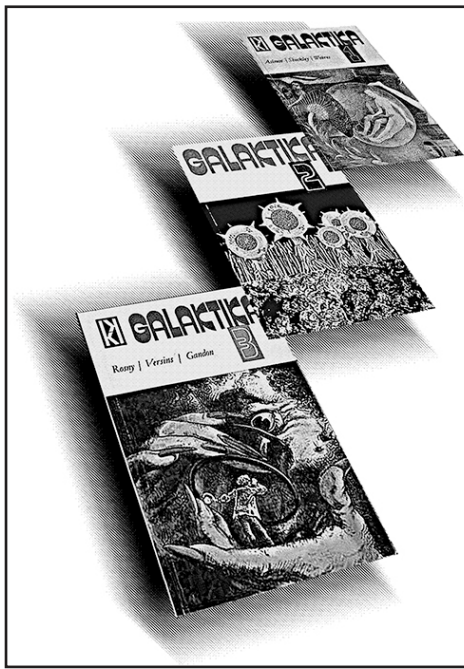

MAGYARORSZÁG TÉRSZERKEZETI ÖSSZEFÜGGÉSEI FEJLŐDÉSI TENGELYEI – GEOMODELLJEI

Spatial Structure, Development Axes and Geomodels of Hungary

- Nyugat-magyarországi modernizációs vonal West-Hungarian Modernization Line
- Duna-menti innovációs tengely Danube Side Innovation Axis
- „Magyar bánán” fejlesztési övezet Hungarian Bananas Development Zone
- Balaton-régió (Balatoni hal) – az okos tavak térsége Balaton Region (Stiliken fish) - Zone of Smart Lakes
- Közép-magyarországi gyűrű – csapágyvárosok Center-Hungarian Ring – Bearing Cities
- Déli Duna csőp Southen Danube-trench
- Duna-Tisza közti vállalkozói hálózat – Kert-Magyarország Intra-Danube-Tisza Entrepreneurial Network
- Dél-magyarországi bumeráng South-Hungarian Broomstick
- Dél-keleti sárkány fejlődési zóna South-Eastern Dragon Development Zone
- Észak-kelet-magyarországi fal North-East-Hungarian Wall
- Észak-kelet-magyarországi innovációs tengellyel North-East-Hungarian Innovation Axis

Hungarofuturista kiáltvány

Nemzeti és történelmi mítoszainkat megszállta a nacionalista ideológia, ezért vissza kell perelnünk őket, hogy újraépítsük a magyarságról való gondolkodás haladó formáit. A HUF célja a képzelet formáinak áthangelése térben és időben.

A hungarofuturizmus (HUF) a kulturális képzeletet kondicionáló mítoszfikció és esztétikai stratégia. Nemzeti és történelmi mítoszainkat megszállta a nacionalista ideológia, ezért vissza kell perelnünk őket, hogy újraépítsük a magyarságról való gondolkodás haladó formáit. A HUF célja a képzelet formáinak áthangelése térben és időben. Ez egyszerre történik az eredetnarratívák eltérítésével, kisajátításával, és a jövőre vonatkozó sejtések feletti monopólium birtokba vételével. A HUF ugyanis hisz az idő kizökkenésének erejében és az elmúlt, vagy talán sohasem volt jövőbe vetett bizalom helyreállításában.

1. KOZMOLÓGIA

A HUF egy kísérleti földrajz keretében újateremti a Kárpátok flóráját és faunáját. A benső rendszerkritik(ák) csődje rámutatott arra, hogy irónia és reformálás helyett, „alternatív realizmusokra”, új fajokra, és új világokra van szükség. Ehhez a terraformáláshoz azonban fel kell vennünk egy földön kívüli pozíciót, mely az eredet megsokszorozásához szükséges távolság feltétele. Magyar Űrt követelünk magunknak a konzervatív Ég helyett! Ez nem eszképezizmus, hiszen az Új Honfoglalás által nem adjuk fel a régi hazát, hanem az idegenség által írjuk át annak önazonosságát. Az Űr nem egy Másholba való vissza- és elvágyást jelent, hanem a geofilozófiai koncepcióinknak a Másholból való reformálását. Az Új Honfoglalás nemzeti XENOPOLITIKÁT és nemzeti XENOEZTÉTIKÁT igényel! Az afrofuturizmushoz hasonlóan itt is egy olyan identitáspoétikai képzeletgyakorlatról van szó, mely a kisebbségi identitással való radikális túlazonosulásra épít. A magyarságtudat hegemon elbeszéléseivel szemben egy alternatív magyarságtudat, a posztmagyarság felfedezése a cél. A posztmagyarságba való hungarofuturista átlépés kulcsa a metamorfózis. Szíriusz népeként érkezünk ide, és így is térünk vissza! Most és mindörökké! Ebben a xenoesztétikai átalakulásban a nemzeti identitás önidegensége és önazonossága közti harmadik teret lakjuk be, amikor a kivételesség túlhajszolása által nem csupán a geopolitikai, hanem a

humánideológiák is dekonstruálódnak. A nemzet eredetének kilövése az Űrbe a nemzet idejének fellazítását is jelenti, hiszen a történelem képzeletgyakorlattá való átalakítása olyan téridőzavart hoz létre, mely megnyitja a magyar táj jelenébe való beavatkozást – a fikatív múlt és a fikatív jövő felől egyszerre.

A posztmagyarrá-változásnak különböző formái vannak, melyek a hungarofuturista kozmológia tájékait lakják be az alábbi rendszertan szerint:

1.1. AKVATIKA

1.1.1. Imaginárius földrajzunk klausztrófób jellegét Trianonra vezetik vissza, ugyanakkor mi egy francia kastély ahhoz képest, hogy bolygónyi óceánokat vesztettünk el. Smafu! Nem bagatellizálni akarjuk a veszteséget, hanem rámutatni annak kozmikus léptékeire. A magyar bánat radikalizálása egyetlen reményünk és megváltó fegyverünk!

1.1.2. Az akvatikus trauma a belső tengerek elvesztését jelenti, amikor minden posztmagyar visszaréved az Eredetócéánba.

1.1.3. Horthy volt az utolsó magyar seapunk, aki matrózmezben siratta a nemzet legnagyobb veszteségét. Sárkánytetoválása a legfőbb bizonyosága annak, hogy a hungarofuturista lét = „tetovált lét” (Peter Sloterdijk).

1.1.4. Ezt ismerte fel Ferenczi Sándor a thalasszális regresszió fogalmának kidolgozása során, hiszen a kozmikus szülőcsatornán való átjutás a nemzettest számára is feldolgozhatatlan alapító esemény. A magyarság azóta is azért akar szaporodni, hogy tengerré-változzon.

1.1.5. Atlantisz elveszett, Trianon egy kabaré. Magyar delfineket! Nemo kapitány=Árpád.

1.2. FÖLD

1.2.1. Mivel a ház „antropokozmikus képmására” (Gaston Bachelard) formált kultúra építménye, és vele a pincétől a padlásig terjedő, vertikálisan tagolt hatalmi struktúra végleg összeomlott, a HUF a romokon virágzó parazitazászat eszméjét hirdeti.

1.2.2. Éljen a zombi médiumok archeológiája, éljen a nekro-architektúrák anarchiája!

1.2.3. Az underground mindig „lefelé” próbált terjeszkedni, egyszerre nyomták „el” és „le”. A vakondavangárd a kafei odúlakó örököse, amely nem képes kilépni az önmaga és a hatalom által gerjesztett paranoid geográfiából. A HUF dekonstruálja a Nagy Avantgárd Odút, mert ás és ás, túllássa magát a Föld középpontjába, hogy leszámoljon a fent és lent ideológiai érték kategóriáival.

1.2.4. A Föld középpontjában posztmagyar városok növesztik kristályos kupoláikat míg a hungaroszaurusz keltetők Makovecz-katedrálisa egyre újabb fajokat ont a bolygó beleibe. Így árasztjuk el felülről és alulról, kívülről és belülről az új magyar hazát!

1.3. VIDÉK

1.3.1. A posztmagyar karnevál a vidék apokalipszise. A hatalom vertikálitása igazgatja a város és vidék dichotómiáját is, hiszen a szellemi polisz urai, a dzsentrik és a gyíkemberek vidékre szorították az alantas materializmust. De mi újra elhozzuk a központokba a parasztok bosszúját!

1.3.2. A HUF a glocalitás nevében felszámolja a központ és a periféria higiénikus elhatárolását!

1.3.3. GLOKALITÁS= lokális-globális parazitizmus!

1.3.4. Se a NYUGAT, se a KELET, hanem csillagközi invázió. Oda és vissza! A köztes harmadik xenopolitikája, amikor a posztapokaliptikus rommezőn szemétből emel technojurtákat Árpád kozmikus népe.

1.4. ŰR

1.4.1. „És várj reám, én szép hazám, VILÁGŰR!” írja Tamkó Sirtó Károly, a HUF-kánon egyik klasszikus költője. „TÜK TÜK NOVAPUTY!” - hangzik ugyanez szíriusziul, mely a magyar nyelv őskódja, annak a posztplanetáris eredetnek a jele, melykitüntet minden hungarofuturistát. Fedezd fel magadban a HUF-ot, és azonnal megtanulsz beszélni az őseid és unokáid nyelvén! Mert a dal egyszerre szól a múltban és a jövőben, ahogy a posztmagyarság sem valami eljövendő, hanem egy már-mindig-is jelenlévő tapasztalatforma.

1.4.2. A Szíriusz-rendszerből való csillagközi migráció gondolata a palóc, sumér és dogon eredetmítoszok központi motívuma, mely megalapozza a HUF xenoretorikáját. A Szíriusz egy olyan nem-hely, mely a képzeletgyakorlat ívét és gyorsulását garantálja. A posztmagyarrá-változás ebben az imaginárius vonzástérben történik meg, vagyis nem a Hold okozza metamorfikus kábulatunkat, hanem egy MÁSIK, sötétebb és idegenebb csillagközi mintázat.

1.4.3. Az űrlénnyé-változás idegenné tesz a saját hazádban, de ezzel csak lehetőséget kapsz, hogy találj egy újat, időben és térben szétszórva, egyszerre ugyanott és radikálisan máshol.

2. XENOBIOLOGIA

2.1. Mit jelent a posztmagyar ébredés? Ez nem kafkai goblinizáció, ez büszke feltámadás! Fajok sokaságává hullunk szét Szíriusz fényei alatt, majd újra egyesülünk Mária országában. Regnum Marianum!

2.2. Velünk van a búsok népe, akik már akkor Kárpátokat járták buzogányaikkal és kereplőikkel, amikor a székelyek még hungaroszauroszok voltak.

2.3. De ettől még velünk vannak a székelyek és a hungaroszauroszok is!

2.4. Látjuk az ősgyík-turul reptét a pikkelyes Hold körül, ahogy aztán megpihelve leszáll egy hüllő-arcú avar királyra!

2.5. Hungaroamazonok, lúdvércek, vajákosok, lósámánok, szépasszonyok és medveemberek! Aki nem velünk van, az is velünk van.

2.6. „A magyarság a magyar paraszt. Semmi sincsen már kívüle, ami magyar és mindenki, aki magyar, csak általa lehet az.” - írja Szabó Dezső.

2.6.1. Mit üzen ez a hungarofuturistáknak? Hogy menjetek szét a magyar falvakba, járjatok szét a magyar paraszt között! Szívjátok tele a tüdőötöket a lelkével! Hogy bennetek legyen a magyar paraszt, mint a kenyér és a hús a testben, mint az erő a friss növényekben, mint a hit a keresztes vitézben. A magyar paraszt legyen természetek gyökere s virágaitok mélyebb színei! Itt minden igazi építés alapja a magyar paraszt. És sírboltot épít a magyarságnak mindenki, aki nem erre az alapra épít.

2.6.2. Csakhogy a sírbolt már elkészült. Bele kell lépni az élőhalott termelésbe, hogy újjászülethessen a magyarság. Kenyérként és húsként esszük meg a magyar paraszt kultúrájának maradványait. A rurális zombikultúra kisajátításával visszaemésztjük a faj ősi energiáját. Nincsenek evidenciáink, csak technológiai törmelékek, fényképek, hangfelvételek, subák és álbajszok. Színházat csinálunk a temetőből, ahol haláltáncot jár a népi esztétika.

2.7. Mamuttá-válás, hungaroszauroszválas, technoparasztválas, ezt a referencia nélküli metamorfózist praktizáljuk, hogy a hiány és távollét felől, intenzív gyászunkkal építsük újra a fajt. Gyászolok, tehát vagyok, kísértetek táplálják gyökereimet, de mégis kibomlik az alkonyi virág az antropocén kertjében.

3. ANAKRÓNIA

3.1. A HUF nem hisz a történeti futurizmus technoutópiájában. Nem töröljük el a múltat, mert retrofuturistaként egyszerre utazunk vissza és előre, hogy az idők kereszteződésében zaklassuk a jelent!

3.2. Az Űrbe-való-kivetődés és az Űrből-való-visszatérés téridő-hurka nem a Föld történelmétől való búcsúzás, hanem a történelem és a világ szétváltságának felmutatása. Ez az anakronia eseménye. Posztmagyarrá-válás a jelenvalónak szétváltsága a jelenlétben, a jelen időnek a nem-egyidejűsége önmagával, vagyis a fantomok ideje. Ebben a fantomidőben látogatjuk a magyarokat az Űrből, ami a történelem szempontjából a vissza és az előre közti szakadás belakását és felügyeletét jelenti.

3.3. Nem nemzetkép van, hanem „nemzetgép” (Borbély András), mely a nemzeti tudattalant kondicionálja. A HUF feladata a nemzetgép megbontása, kisajátítása és újraprogramozása, mely az anakronizmusok megidézése által megy végbe.

3.4. Az anakronizmus géprombolás, de nem a kalapáccsal való filozofálás destruktív módján, hiszen nem a gépezet elpusztítása, hanem visszafoglalása a cél. A kalapács a gép működésének a felderítését szolgálja, tesztelést, ellenőrzést, felügyeletet, gondozást és „túlazonosulást” (Slavoj Žižek). Ez a hungarofuturista hazaszeretet definíciója: a nemzetgép irritációja a kalapács erotikájával.

3.5. A HUF követi, zaklatja és megszállja a nemzetgépet, majd ráakaszkozik, hogy addig irritálja az ideológiai kódot, míg végbe nem megy a túlazonosulás. A posztmagyar tehát nem tagadja és/vagy parodizálja a nemzetgép retorikáját, hanem az ironia fedezéke nélkül, a beomlásig hajtja túl.

3.6. Nincs magyarabb a posztmagyarnál.

3.7. Az eredmény paradox érzékiség, az ektoplazma hamis húsa, valami olyan, ami nem lehet, de mégis van. Ez a távollétszerű jelenlét a hungarofuturizmus létmódja, hiszen a posztmagyar honfoglalás nem más, mint kísértetjárás, amikor tájat lakhatatlanná tesszük, hogy újraalapítsuk a nemzetet. Nem először, nem másodszor és nem is harmadszor, hanem oda és vissza – hiszen a Szíriuszon minden megtörténik, amit itt elfojtanak.

3.8. Éljen Magyarország, éljen a haza!

4. PANTHEON

Csontváry Kosztka Tivadar, Bolyai János, Petőfi Sándor, Hunyadi János, Derkovits Gyula, Mátyás király, Ady Endre, Matolcsy György, Bartók Béla, Zrínyi Miklós, Verne Gyula, Bayer Zsolt, Liszt Ferenc, Csihar Attila, Arany János, Makovecz Imre, Zaltnay Sarolta, Móricz Zsigmond, Horthy Miklós, Lukács György, Tamkó Sirató Károly, Benczúr Gyula, Ligeti György, Esterházy Péter, II. Rákóczi Ferenc, Dezső Szabó, Kozsó, Garaczi László, Karády Katalin, Kossuth Lajos, Léda, Komjáthy Jenő, Kodály Zoltán, Jókai Anna, Árpád vezér, Janus Pannonius, Pataky Attila, Kaffka Margit, Attila hun király, Soros György, Szilárd Leó, Báthory Erzsébet, Németh László, Jancsó Miklós, Vörösmarty Mihály, Hernádi Gyula, Szendrey Júlia, Gulácsy Lajos, Csoóri Sándor, Kassák Lajos, Mick Jagger, Juhász Ferenc, Uitz Béla, Tamás Gáspár Miklós, Wittelsbach Erzsébet magyar királynő („Sisi”), Kölcsey Ferenc, Bogár László, Jókai Mór, Kádár János, Czóbel Minka, Moholy-Nagy László, Szaniszló Ferenc, Nagy László, XXX11 szíriuszi király, Csáth Géza, Erich von Däniken, Mézga Géza, Fekete György, Hajnóczy Péter, feLugossy László

(A magyarság posztdigitális tudattalanja alapján készített kollázsok: Miklósvölgyi Zsolt, Nemes Z. Márió, Lowas Péter, grafikai posztprodukción: Fridvalszki Márk)

Miklósvölgyi Zsolt – Nemes Z. Márió⁸

T+U vol. V. ICE, 2018

Az ötödik, 2018 decemberében kiadott T+U fanzine, az *ICE* a szó legszorosabb értelmében vett globális párbeszédhez kíván hozzátenni. „Fagyos téma egy olvadó bolygón”, ahogy a minden évben a karácsonyi időszakban esedékes lapszámbemutató promóciójában szerepelt. Az *ICE* című lapszám elsősorban a kulturális megrekedtség posztmodern problémájára, a hibernálás jelenségére szószerinti és átvitt értelemben, valamint az antropocén korszak jelenségeire reflektált. Egy olyan korszakra, ahol a környezet látszólag gyorsabban halad, mint az emberiség, egyenesen az elkerülhetetlen, ám életünkön minden bizonnyal túlnyúló pusztulás felé.

Az *ICE* lapszám szerkesztői előszavában Arnold Gehlen, A kulturális kristályosításról (“On Cultural Crystallization”) című szövege jelenti a kiindulópontot az Antropocén korszak körülhatárolásához. Gehlen 1961-ben azt írja, hogy egy olyan poszt-történelmi korszakba érkezünk, ahol a modern kultúra kristályos állapotba került. A vízió kulturális értelemben vett új-jégkorszakot vetít előre, ahol a tudás eddigi formái hibernálódnak. A felgyorsult áruterelés és az ezáltal kiváltott klímaváltozás radikális változásokat indukál, amelyek úgy tűnik az Antropocénben történelmi paradigmaváltáshoz vezetnek. A kilátásban lévő planetáris katasztrófa utáni időszakra való tudásátmentés kulcsa ilyen értelemben a jég és a hibernálás technológiája lehet. Az *ICE* lapszám tehát ennek megfelelően a jég médiumával és egy jégbe zárt Föld bolygó víziójával foglalkozik, ahol az anyagok és korok határtalan mértékben tartósíthatók.

Cím: Technologie und das Unheimliche - ICE V.

Szerkesztő: FRIDVALSZKI Mark, MIKLÓSVÖLGYI Zsolt, NEMES Z. Mórió

Évszám: 2018

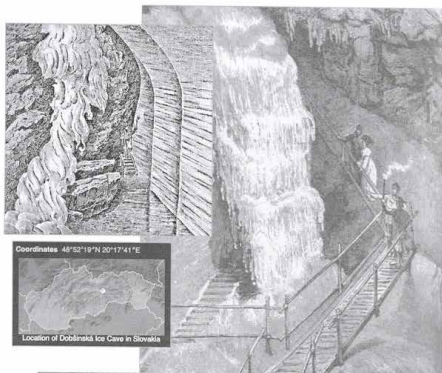
Edíció: 150

Oldalszám: 80

Méret: 150*210mm

Technika: digitális nyomat

Coordinates 48°52'19"N 20°17'41"E
 Location of Doblnička Ice Cave in Slovakia

5/6

ICEBOUND MODERNITY

*The Shipwreck as Metaphor in
 Dan Simmons' *The Terror**

The frozen wastelands of the Arctic figure as a sinister place, the limit of humanity and so-called civilization. At the frontiers of modernity, human journeys become foreclosed in favor of nonhuman becomings. Confronted with monstrous alterity, Eurocentric narratives give way to the outside. In Simmons' novel, the traumatic encounter with cultural otherness devolves into an implosion of colonial ambitions, as the crewmembers are consumed by both their own madness and the ancient ice demon Tuunbaq. At the limits of the human voyage, language itself degenerates into the unspoken, indifferent frozen wastes of a mythological, gothic North. Only through what Quentin Meillassoux has called "extro-science fiction" may we hope to explore such inhuman terrain. Narration cannot fail to utilize all manner of indirect allusions and alliterations. The truth, the absent thing-in-itself lies beyond the bounds of access. Reality is a thousand times more complex than any language, for the latter is always already historically and culturally determined, not to mention the biological limitations of language users. Vainly, narration would seek to bring us to a threshold, a point wherein words break and sensual objects take the place of predicates. As opposed to the enumeration of conventions, we find in the real a place bereft of any theoretical safeguards.

The glacial world Quentin Meillassoux speaks of is itself a description, albeit in a negative sense; a more than discursive negative evaluation, a de-scription, a sundering of reality from symbolism. There exist layers of reality the obscurity of which forecloses the possibility of access. Out of descriptive enumeration, there emerges a world, or even set of worlds, whose determinations erupt in the form of lawless objects. Here, inscription is, strictly speaking, impossible. Similarly to those trapped on the ice, we cannot adhere to a purely textual practice. One cannot carve any text onto pack ice, for such an abject trace shall almost certainly be carried away into the double oblivion of emergence and disappearance. The flocs care not for the flow of human meanings, emotions or desires. Modern science reveals, for Meillassoux, makes possible a realization of the depths of our predicament (...)

Xenotopia, 2020

A *XENOTOPIA* című magazin sorozatnak indult, melynek első száma eredetileg a 2020-as OFF-Biennále alkalmából jelent volna meg, ám a biennálé halasztásából adódóan csak 2021-ben jelent meg. A magazin a 2017-ben kiadott és azóta több helyen is megjelent Hungarofuturista Manifesztum gondolatiságát viszi tovább, ám univerzálisabb szintre emeli a kiáltványban megfogalmazottakat. „A kortárs nacionalista és szélsőjobboldali ideológiák megszállták és saját politikai céljaik számára kisajátították kulturális elbeszéléseinket, nemzeti és történelmi mítoszainkat. Éppen ezért a Hungarofuturista (HUF) projekt keretében a *XENOTOPIA* kiadvány és a hozzá kapcsolódó nemzetközi konferencia keretében megkíséreljük a haladó szellemiségű gondolkodás számára visszafoglalni a múlt kollektív emlékeinek és a jövő lehetséges vízióinak alakítására irányuló esztétikai és politikai monopóliumot.”¹⁰ - írják a szerkesztők.

A közreműködő magyar és nemzetközi szerzők és alkotók változatos műfajban készült szövegei alapvetően a Hungarofuturista manifesztumban megfogalmazottakból indulnak, de igyekeznek olyan etnofuturista elméletek tükrében vizsgálni azt, amelyek jellemzően a hasonló szociológiai háttérrel rendelkező perifériákon bontakoznak ki. Így kerül szóba például a lapban az afrofuturizmus, vagyis a jövő művészetének, tudományának és technológiájának fekete nézőpontból történő újragondolása. A *XENOTOPIA*ban például az afrofuturista művész, Mia Imani Harrison arra tesz kísérletet, hogy hidat verjen az afroamerikai és a kelet-európai művészet között az etnofuturizmus eszköztárának segítségével. A hungarofuturizmus, valamint az afrofuturizmus mellett a lapszám programadó szövegében (Memories of Easternfuturism) Ulrike Gerhard bevezeti az Easternfuturism

(kelet-futurizmus) kifejezést is. Javaslatára alapján ebbe az irányzatba tartoznak azok a kelet-európai művészek, akik jellemzően a 2010-es évektől kezdődően nemcsak felidéznek az avantgard tradíciókat, vagy kisajátítják a sci-fit, hanem ötvözik azokat a posztoszocialista örökség tapasztalataival. Gerhard egy olyan sajátosan reflektív, szintetizáló művészeti folyamatként írja le a kelet-futurizmust, melyben a kelet-európaiság és a szocializmus maradványai együttesen képesek újradefiniálni a régió modernista művészeti hagyományát.

A XENOTÓPIÁ-ban sok más mellett szó esik a Pannon-tenger újratöltéséről, a kolbász, a frankfurti virsli, valamint Trianon kapcsolatáról, végül pedig Nemes Z. Márió hosszú tanulmánya járja körbe a derridai hantológia és a hungarofuturizmus viszonyát a Hihetetlen magazin telejegyzetelt oldalainak kíséretében. A T+U kiadványokra mindig is jellemző volt az igényes vizuális megjelenés, de ebben az esetben különösen érdemes felhívni a figyelmet a Marius Wenker és Fridvalszki Mark által tervezett újság tördelésére, tipográfiájára és az egészen különleges illusztrációkra, melyek még különlegesebbé teszik az olvasás élményét. A kiadványhoz szervesen kapcsolódott a bécsi székhelyű adO/Aptive kollektívával közös szervezésben megvalósuló rA/Upture című egész napos szimpózium is, valamint Igor és Ivan Buharov Revolúcióparabotanika c. kiállítása az ISBN könyv+galériában (2021. április 23-május 28.).

Cím: XENOTOPIA Volume 1.

Főszerkesztő társszerző: Miklósvölgyi Zsolt és Nemes Z. Márió.

Közreműködők: Dunajcsik Máttyás, Gerhardt Ulrike, Györffy László, Mia Imani Harrison, Horváth Márk & Lovász Ádám, Daniel Hüttler, Karácsonyi László, Keresztély Chazár, Kis Róka Csaba, Komor Zoltán,

Komoróczy Tamás, Kompolthy Zsigmond, LAND 3C, Miklósvölgyi Zsolt, Mahan Moalemi, Petrica Mogos és Laura Naum (KAJET Journal), Nemes Z. Márió, Sirokai Máttyás, Jake Tobin & Trapp Dominika, Suzanne Treister.

Művészeti vezető: Mark Fridvalszki és Marius Wenker, **Grafikai tervezés:** Marius Wenker

Évszám: 2020

Oldalszám: 60

Méret: 210*280mm

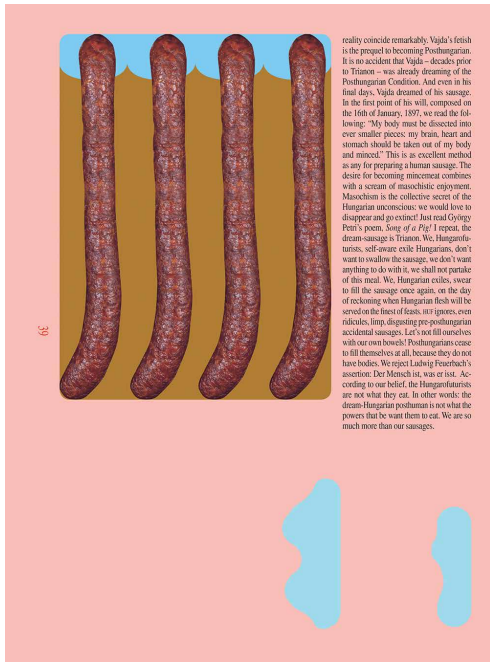
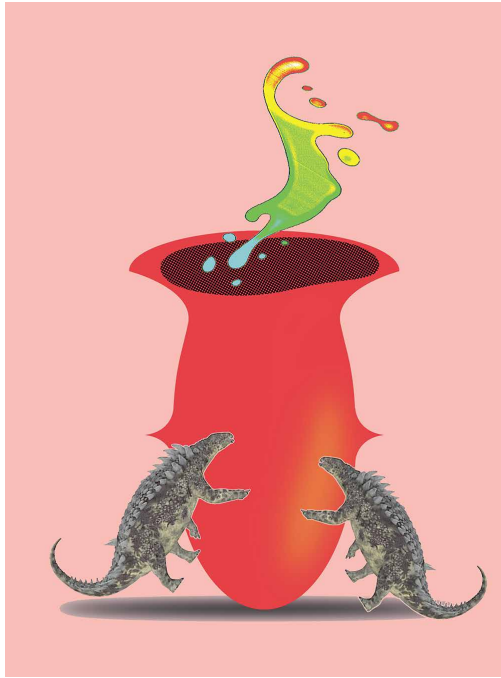
Technika: digitális nyomtatás

XENO TOPIA

VOLUME

1.

Radical Openness
Chronocommons
Easternfuturism
Manifesto Reflux
Psychogeography
Great Flood
Anachrony
Necropolitics
Specters Cataclysm

reality coincide remarkably. Vajda's fetish is the prequel to becoming Posthungarian. It is no accident that Vajda – decades prior to Trianon – was already dreaming of the Posthungarian Condition. And even in his final days, Vajda dreamed of his sausage. In the first point of his will, composed on the 16th of January, 1897, we read the following: "My body must be dissected into ever smaller pieces: my brain, heart and stomach should be taken out of my body and mixed." This is an excellent method as any for preparing a human sausage. The desire for becoming mincemeat combines with a scream of masochistic enjoyment. Masochism is the collective secret of the Hungarian unconscious: we would love to disappear and go extinct! Just read György Petri's poem, *Song of a Pig!* I repeat the dream-sausage is Trianon. We, Hungarians, self-aware exile Hungarians, don't want to swallow the sausage, we don't want anything to do with it, we shall not partake of this meal. We, Hungarian exiles, swear to fill the sausage once again, on the day of reckoning when Hungarian flesh will be served on the lines of Keats. *It* ignores, even ridicules, him, disgusting pre-posthungarian accidental sausages. Let's not fill ourselves with our own bowels! Posthungarian cease to fill themselves at all, because they do not have bodies. We reject Ludwig Feuerbach's assertion: *Der Mensch ist, was er isst.* According to our belief, the Hungarians are not what they eat. In other words: the dream-Hungarian posthuman is not what the powers that be want them to eat. We are so much more than our sausages.

T+U vol. VI. ACID, 2021

A füzet alapvetően Mark Fisher „acid kommunizmus” koncepciójának vizsgálatára összpontosít, és különböző geokulturális és mediális kontextusokban veti fel és vizsgálja ezt a gondolatmenetet. Fisher elmélete egy baloldali, új kultúra kiemelkedő jellemzőit próbálja kiemelni, melynek célja a puritán leninista etika túllépése. Úgy véli, hogy a pszichedelikus kultúra lehetőséget nyújt egy emancipált kollektív tudat kialakítására, amely alternatívát kínál a liberális individualizmus helyett. A „érzékek kitágítása” nem csupán eszképzimusként jelenik meg, hanem demokratikus érzéki tudásként, amely segít túllépni a kapitalista realizmus sötét világán.¹¹ A T+U kollektíva az ACID-számmal kapcsolatban egy kiáltványt is megfogalmazott, mely a saját geokulturális perspektívájukon keresztül próbálja értelmezni és alkalmazni a Fisher-féle koncepciót. Ez a kiáltvány egyrészt performatív beszédhelyzet, másrészt pedig az avantgárd „tiszteleg-dizájnjának” reflexív-kritikai viszonyát fejezi ki, mely fénymásolóként működik, és kifejezi a teória őszinte megjelenését.¹²

Cím: T+U vol. VI. ACID

Szerző: FRIDVALSZKI Mark, MIKLÓSVÖLGYI Zsolt, NEMES Z. Máriaó

Évszám: 2021

Oldalszám: 84

Méret: 150*210mm

Technika: digitális nyomtatás

---

11 *Műút - Dűlő.* 2022031-2022032. Zine, mikrokiadványok, self-publishing, alternatív nyomatok. KAZSIMÉR Soma (szerk.). Budapest, 2022. 65p. <https://muut.hu/archivum/44570> (Utolsó letöltés: 2023.07.10.)

12 *Műút - Dűlő.* 2022031-2022032. Zine, mikrokiadványok, self-publishing, alternatív nyomatok. KAZSIMÉR Soma (szerk.). Budapest, 2022. 68p. <https://muut.hu/archivum/44570> (Utolsó letöltés: 2023.07.10.)

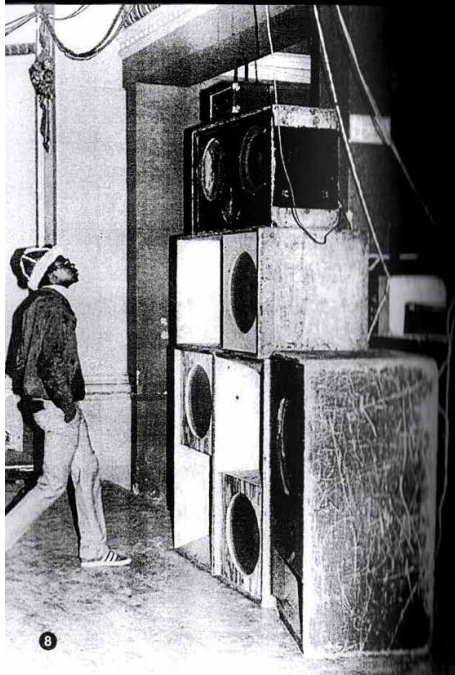

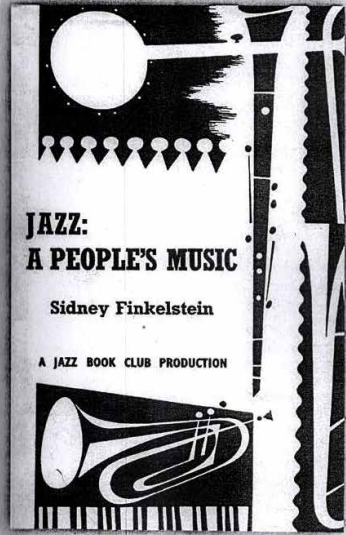
TECHNOLOGIE
und das
UNHEIMLICHE

edib

vol. 10

*Collectivist without being conformist
Liberating without simply breaking social ties*

PHUTURE

3 0 3

ACID TRACKS

40

ACID MANIFESZTÓ

1. Követeljük a neurológia demokratizációját és a pszichoaktív politikai jogok kiterjesztését minden emberi és nem-emberi létezőre!
2. A TB 303 szintetizátor felszabadítása a termelőeszközök forradalmához és a puritán leninista szuperegő rave-apokalipszisához vezet! Kozmikus képzeletet követelünk bolsevik aszketizmus helyett!
3. Mindenkinek joga van határai végtelen kiterjesztéséhez! Határok nélküli tudatot és elfojtás nélküli tudattalant követelünk! 400 mikrogramm felett és tovább!
4. Szüntessék be az ezoterikus kémkedés állami kisajátítását, hogy végre bárki kém lehessenbárkiben!
5. Okkult lizergsavat mindenkinek!
6. A benső nem elég, mert a bent is a kintről jön! Legyen a bensőnk kozmikus, és lőjük ki együtt a posztszovjet globalitásból!
7. Történelemfilozófia helyett a Fűszer totális fogyasztását hirdetjük a kapitalizmus minden fázisában. Az eszkatologikus kígyó saját farkába harap = bevégezhetetlen bad trip.
8. A társadalom xenokemikalizációja elkerülhetetlen. Ez nem egy stratégiai eszköz, hanem a molekuláris apoteózis kulcsa. A status quo lúgos mocsarával szemben a savak forradalmát ünnepeljük!
9. Figyeljétek az eget, mert a posztszovjet képzelet nem ismer irgalmat!
10. Psychonauten aller Länder, vereinigt euch!¹³

CID OVER

Az *ACID OVER* című zine a savval kapcsolatos témákat feszegeti, s helyezi kontextusba az olvasó számára. A kiadvány a *Technologie und das Unheimliche* Vol. 6. Acid számához kapcsolódik, amely a szlovák képzőművész Maria Jančová és a cseh filozófus, kurátor Václav Janoščík közös esszéjéből készült. A szerzőpáros 2021. decemberében egy a Trafóban megrendezett lecture performanszra alkotta a szöveget, amelyet a T+U kollektíva átdolgozva adott ki.

Cím: *Maria Jančová & Václav Janoščík - ACID OVER*

Szerző: *Maria JANCOVÁ, Václav JANOSCIK*

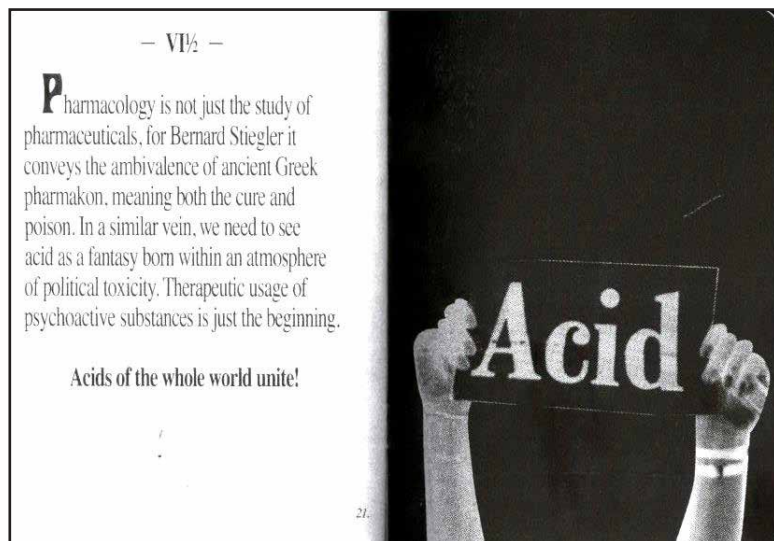
Évszám: *2022*

Edíció: *100*

Oldalszám: *28*

Méret: *106*148mm*

Technika: *digitális nyomat*

Maria Jančová & Václav Janoščík

Acid Over

Technologie und das Unheimliche

Cím: Technologie und das Unheimliche Vol. VII. - UFO

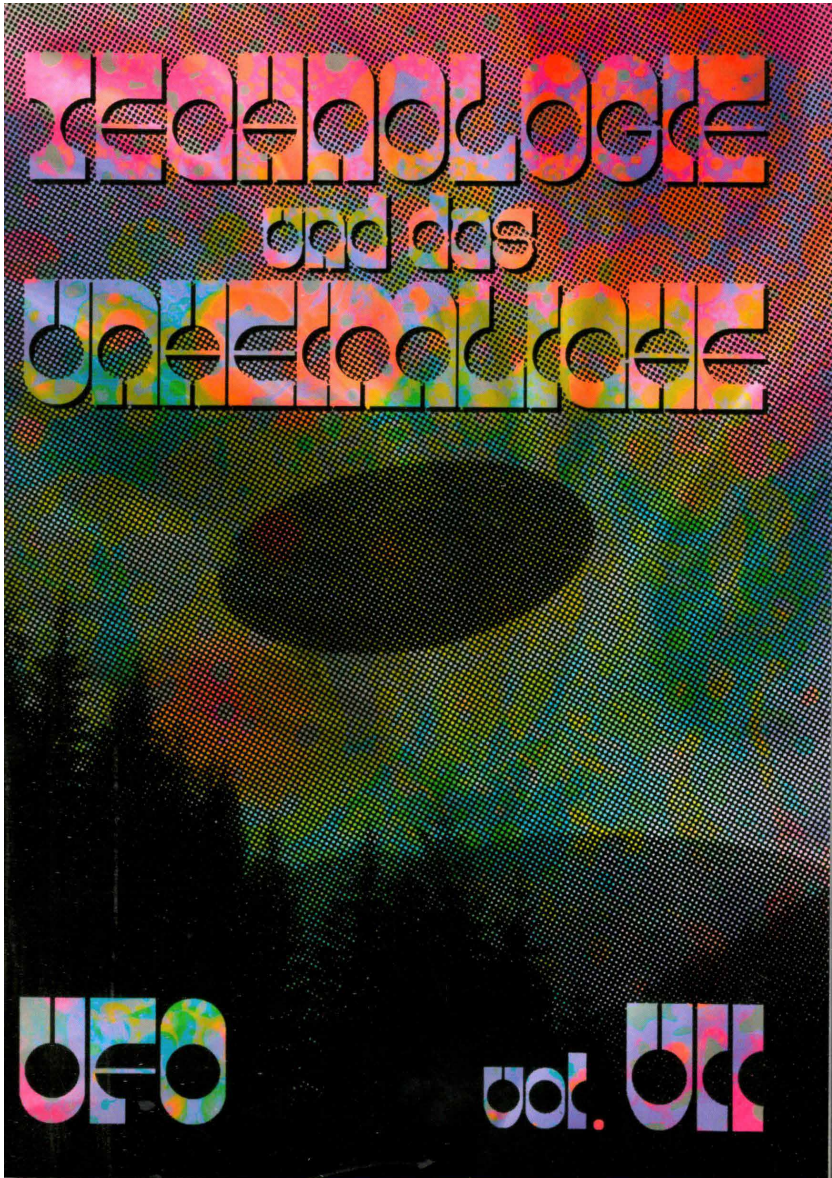
Szerző: FRIDVALSZKI Mark, MIKLÓSVÖLGYI Zsolt, NEMES Z. Mórió

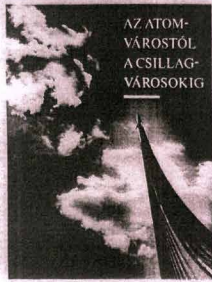
Évszám: 2022

Oldalszám: 80

Méret: 150*210mm

Technika: digitális nyomat

AZ ATOM-
VÁROSTÓL
A CSILLAG-
VÁROSOKIG

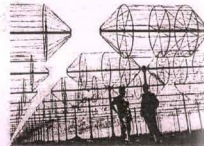
From Atomic City to Star Cities, 1967

Sputnik 3

Vostok capsule after landing

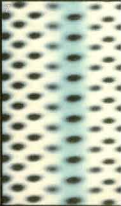
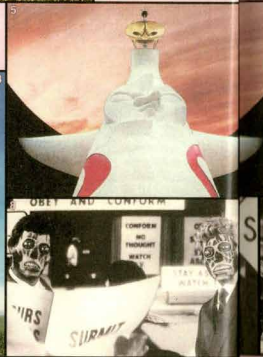
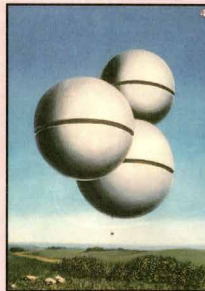
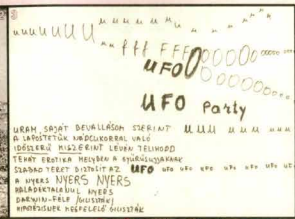

Studying of the radiofrequency radiation of celestial bodies

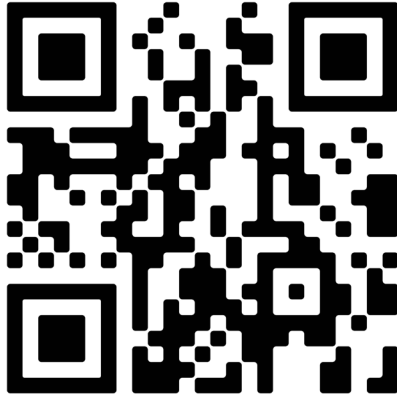

IKARIS

COMPLETE

Teljes archívum:

Tökmag Publishing

Tökmag Publishing

A Gruppo Tökmag ezen a néven művészeti kollektívaként 2008-ban jött létre, de az alapítók, Budha Tamás és Tábori András, már jóval régebb óta dolgoztak együtt különböző projekteken. A csoport tevékenységének fókuszpontjában a közterek, az építészet, a városi nyomok, a talált tárgyak, a félmúlt archívumai és mindezek kombinációi állnak.¹ A Gruppo Tökmag úgy tekint az urbanisztikai térre mint különböző jelentéstartalommal bíró objektumok gyűjtőhelyére. A leginkább vizuális művészeti területen működő csoport ezeket a jeleket, nyomokat és objektumokat gyűjti össze, archiválja és sok esetben újra kontextualizálja.

A Gruppo Tökmag munkái alapvetően két fő típusra oszthatók. Az első csoportba tartoznak azok a projektek, amik egy konkrét tárgyat, épületet, vagy városi teret állítanak a középpontba történeti módszerekkel feldolgozva azokat. A másik fő csoportba pedig azok a gyűjtések tartoznak, melyek egy-egy jelenségre talált példákat rendeznek tablószerű kollektiókba. Ez utóbbi tevékenység az, ami kiadvány történeti szempontból fontosabb, hiszen a gyűjtések elsődleges közlési felülete az artzine műfaja. A Gruppo Tökmag nagyvárosi régészet projektjének lényege, hogy a művészek régészeti eszközök segítségével figyelik meg és rögzítik a városi nyomokat. Kutatásuk keretében foglalkoztak már falba karcolt jelekkel, kommunista jelmondatok maradványaival vagy használaton kívüli, roncsolódott betonvirágládákkal is. *Nagyvárosi régészet* című kiadványukban így fogalmaznak: „a kortárs régészet olyan, a környezetünkben voltaképpen tömegesen előforduló tárgyi jelenségekkel foglalkozik, melyeknek művészeti, szociológiai, régészeti vagy egyéb vonatkozása közel azonos súllyal érvényesülhet.

---

1 *Műút - Dűlő*. 2022031-2022032. Zine, mikrokiadványok, self-publishing, alternatív nyomatok. KAZSIMÉR Soma (szerk.). Budapest, 2022. 116p. <https://muut.hu/archivum/44570> (Utolsó letöltés: 2023.07.10.)

Kutatássá akkor válhat, ha tudományos kérdésfeltevés és módszerek révén gyűjt össze, tár fel és rendez jelenségeket.² Hirdetőablák és feliratok, természet és civilizáció kölcsönhatásának nyomai, elhagyott használati tárgyak és kijárt ösvények egyenlő mértékben szerepelnek archívumukban, fotódokumentációval, ábrákkal kiegészítve. Az emberi jelenlétet lenyomatokban igyekeznek megragadni: tárgyakban, üzenetekben, tevékenységek nyomaiban.³

A Gruppo Tökmag 2009 és 2015 között tizenhárom olyan kiadványt készített, melyek különböző, általában köztéri gyűjtéseket mutatnak be tablószerű oldalpárokban. A füzetek összeállítását gyakran hosszú évekig tartó kutatómunka előzte meg, így artzine-jaik évtizedes kordokumentumnak is tekinthetők. A füzetek szerkesztési szempontrendszere, címlapja, tördelése, a bennük található szöveges tartalom mindig ugyanazzal a szerkesztői logikával készül, így egymás mellé helyezve őket egységes sorozat képét mutatják, ebből a szempontból magazinnak is tekinthetőek a Tökmag Publishing kiadványai.

---

2 KOVÁCS BUDHA Tamás – TÁBORI András: Nagyvárosi régészet. Budapest, 2010. Tökmag Publishing.

3 NAGY Szilvia - KOVÁCS Budha Tamás - TÁBORI András: Stalker – a Nyugati yardtól a „writers bench”-ig. In: 64 MADOK FÜZETEK 7/2010. <https://docplayer.hu/2920665-M-a-d-o-k-f-u-z-e-t-e-k.html> (Utolsó letöltés: 2023.07.10.)

concrete and me / beton és én

A Varsói Szerződés megszűnése után a közép-kelet európai régió a keleti és nyugati kultúrák találkozási zónája, amely a térség etnikai és kulturális sokszínűségét eredményezte. A hazai és a környező országokból meghívott fiatal képzőművészek mindannyian e közös szociokulturális hagyományok részesei, így elkerülhetetlen volt találkozásuk a panellakásokkal, és az elmúlt 40-50 év kedvelt építőanyagával: a BETONNAL, amely erősen meghatározta az élő környezetet ezekben a városrészekben (szürkeséget csempészt a színes hétköznapiakba). Az itt fellelhető lakótelepi firák motívumvilága jelentős inspirációs forrásként szolgál a projektben résztvevő képzőművészek számára, és gyakran építik be azokat munkáikba.⁴

Cím: concrete and me / beton és én

Szerkesztők: K. Budha Tamás, Etetnuk Inemesit, Tábori András

Évszám: 2008

Oldalszám: 52

Méret: 210*210mm

Technika: ofszet nyomtatás

ISBN: 978-963-06-4694-9

*Cím: Észre Fogod Látni — városi térrel kapcsolatos Polaroid-fotók gyűjteménye
(Budha Tamás és Tábori András mellett Renato Leotta és Radics Márk fényképeivel)*

Évszám: 2009

Oldalszám: 36

Méret:105*150mm

Technika: digitális nyomtat

ISBN 978-963-06-7615-1

észre fogod látni

Szerkesztők: K. Budha Tamás, Etetnuk Inemesit, Tábori András

Fordítás: Domonkos Eszter, Simon Anna, Tick Zsuzsa

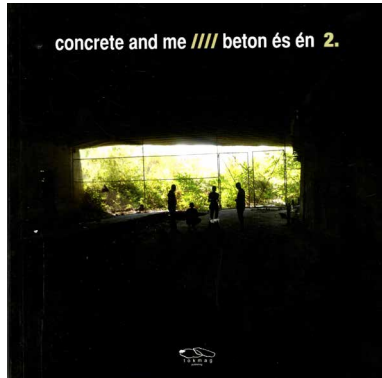
Évszám: 2009

Oldalszám:116

Méret: 210*210mm

Technika: ofszet nyomat

ISBN: 978-963-06-7428-7

Nagyvárosi Régészet — köztereink mikrojelenségeihez kapcsolódó megfigyelések

„Szóval tisztázzuk: Önök arra kérnek pénzt, hogy kupakokat, chips-es zacskókat és babkonzerves dobozokat találjanak?” A kérdés egy pályázati döntőbizottság tagjától hangzott el, amikor John Schofield régész bemutatta előttük a Londontól nyugatra fekvő Greenham Common egykori légitámaszpont körüli táborhelyek kutatásának tervét. (John Schofield: Peace Site. An Archaeology of Protest at Greenham Common Air Base. British Archaeology 104/1, 2009. jan-feb). A táborok az Amerikából telepített hidegháborús atomrakéták ellen 1983 végétől kezdve kialakult folyamatos béketüntetés helyszínei voltak, melyek a létesítmény kerítésén kívül, a kapuknál helyezkedtek el. A katonai támaszpont területét a hidegháború végével csökkentették, részben kereskedelmi célokra alakították át, s amikor a 90-es évek végén a megmaradt objektumok műemlékvédelmi jelentőségét kívánták felmérni, a bizottságban jelen levő régészek feltűntek az egykori kapuk körül a sátorhelyekre utaló terepnyomok és elszórt tárgyak. Nyilvánvalóvá vált számára, hogy itt a látható épületek és kerítésmaradványok mellett más, kevésbé szembetűnő nyomok is hordoznak egyedi történeti információt, melyek ezeknél sokkal esetlegesebbek és sérülékenyebbek. A kutatás iránt elsőként a hellyel már korábban foglalkozó művészek érdeklődtek és egy csoport alakult a nyomok felmérésére és dokumentálására.

Ma, a hidegháború elmúltával, amikor nyugat- és kelet-európaiak kölcsönösen utazhatunk és vállalhatunk munkát Európa egyik vagy másik felében, ezek az emlékek olyan erőfeszítéseket és társadalmi realitásokat idéztek fel, amelyek emlékhelyei figyelmet és tiszteletet érdemelnek és megismerésük

kultúrtörténeti igény lehet.

A kortárs régészet olyan, a környezetünkben voltaképpen tömegesen előforduló tárgyi jelenségekkel foglalkozik, melyeknek művészeti, szociológiai, régészeti vagy egyéb vonatkozása közel azonos súllyal érvényesülhet. Kutatássá akkor válhat, ha tudományos kérdésfeltevés és módszerek révén gyűjt össze, tár fel és rendszerez jelenségeket. Az itt bemutatott gyűjtemény két művész és egy régész együttműködéséből állt össze, akik különböző kiindulópontból hasonló jelenségeket figyeltek meg és mutatnak be. Az összegyűjtött fotók rétegek keletkezését, lepusztulást és elfedést, egyes tárgyak fizikai és jelentésbeli kontextusukból való kiszakadását a folyamat közben ragadják meg.⁵

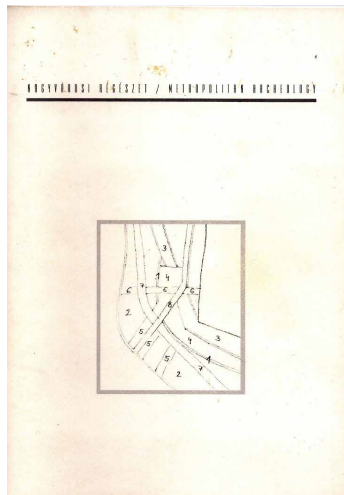
Cím: Nagyvárosi Régészet — köztereink mikrojelenségeihez kapcsolódó megfigyelések,

feljegyzések (Rácz Miklós közreműködésével)

Évszám: 2010

Oldalszám: 52

Méret: 131*181mm

---

5 A Nagyvárosi Régészet című kiadvány bevezető szövege. KOVÁCS Budha Tamás, RÁ CZ Miklós, TÁBORI András, 2010.

Felirat- és ábrázolások - Remains of signs

A különféle anyagú és hordozófelületű epigráfiai (feliratos) emlékek és ábrázolások a nyilvános terek szinte minden felületén előfordulnak. Gyakoriak az egymásra rétegződő, megszünt érvényű üzeneteket gyakran korhoz köthetően jellemző maradványok. A felhasználási anyagok a tartósság és ماندóság széles változatosságát mutatják.

Signs with epigraphical elements (inscriptions) and pictures of various techniques and materials are present at almost all public spaces. Overlapping remains and messages that are no more actual are frequent and often give clue to their age. The materials used show a wide range of durability.

az elhagyott táblán ától a korábbi P betűs felirat
earlier inscription with letter P becomes visible in the abandoned sign

gumipótvá a aktualizált méteréru
taxile store actualized to tyre service

ABC AIRBALL CONCEPT - felülír egy korábbi feliratot
- overwriting an earlier inscription

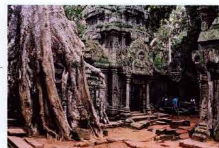
a mesterséges anyagot körölközt, leválaszthatatlan fatörzs
a tree trunk incorporating a metal structure

olvashatatlan feliratok
illegible signs

Egyik leglátogatottabb romváros, a kambodzsai Angkor monumentális épületeit visszahódító dzsungel mély benyomást tesz a látogatókra. Környezetünkben kisebb léptékű, ám nem kevésbé látványos gesztusokkal jelzi a természet, hogy városaink "Angkorra válása" bármikor, bárhol megkezdődhet, egyértelműen jelezve, ha áttört a mesterségesen konstruált határ, mely a természetet elhatárolta a kultúrától.

At Angkor, one of the most known ruined cities the rain forest overgrowing the monumental buildings makes a deep impression on the visitors. In our environment nature is making it obvious through smaller but not less spectacular signs that our cities can start to "become an Angkor" anywhere and at any moment, when the artificially constructed border between culture and nature is broken through.

Neolux Panoptikum

Annak a neolux tulajdonosnak aki 10-20 évvel ezelőtt firka-bejegyzést készített a panel falára, egy csomó mindent nem kellett végiggondolnia... Nem az életet akarta ábrázolni, amikor a két lábon járó négyzetet egy kalapáccsal a falra fújta, ő azt a konkrét két lábon járó négyzetet, azzal a konkrét kalapáccsal akarta lerajzolni.

Másfelől, ezekben a többségükben vizuális gesztusokban érhető tetten leginkább az a máshonnan meg nem érthető lakótelepi folklór, amelyet ezek a rajzok erőteljesen magukban hordoznak.

Természetesen maga a folyamat, a nyomolvasás, desifírozás, archeológusi munka is fontos része a tevékenységnek, valamint, hogy egy képet - belső jelentésének megfejtésével - miként tudunk beilleszteni saját vizuális barkács-antropológiai rendszerünkbe.

Mit tartottak fontosnak, mit akartak ideiglenesen maradandóvá tenni? Kulcsot keresünk egy-egy történethez, rekonstruálni próbálunk lakótelepi sorsvonalakat.

Azon túl, hogy eseményeket igyekeztünk rendelni korabeli dokumentátorok feljegyzéseihez, a lényeg mégiscsak az, hogy ez egy vizuális kutatás, miszerint vannak más világok is, paralel szubkultúrák. Nemcsak az kutatható, hogy milyen jelentéssel bír egy ilyen firka, hanem legalább olyan érdekes az idő múlásának látványa.⁶

---

6 A Neolux Panoptikum című kiadvány bevezető szövege. KOVÁCS Budha Tamás, TÁBORI András, 2010.

Cím: Neolux Panoptikum — miskolci naiv falrajzok gyűjteménye (a Miskolci Galériában

megrendezett, azonos című kiállításához kapcsolódó kiadvány)

Évszám: 2010

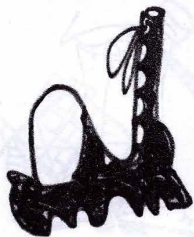
Oldalszám: 52

Méret: 145*208mm

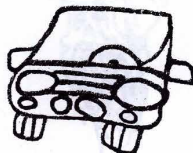
Technika: digitális nyomat

Neolux Panoptikum

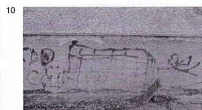
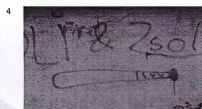

13

14

Cím: Városnézés — közterekhez kapcsolódó képzőművészeti munkák

Szerzők: Antal Balázs, Kótun Viktor, Kovács Budha Tamás, Pascal Mayet és

Szemző Zsófi, Tábori András

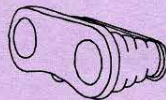
Évszám: 2011

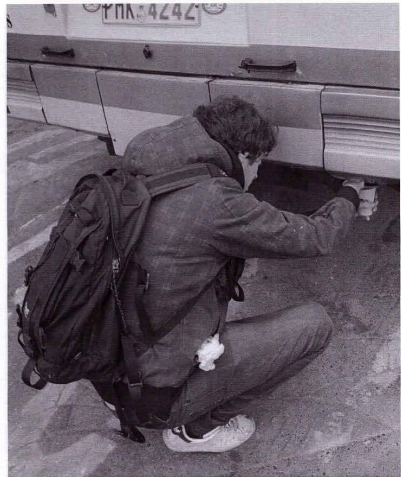
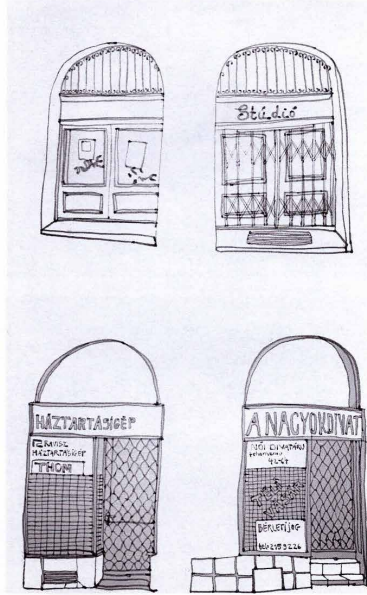
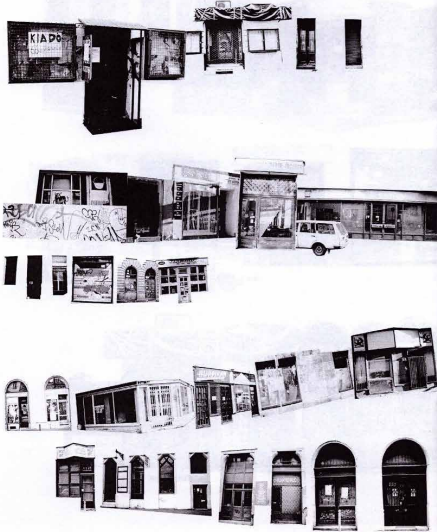
Oldalszám: 52

Méret: 145*208mm

Technika: digitális nyomat

VÁROSNÉZÉS

Cím: Palack csendéletek — mesterséges ételszínezékekkel és petpalackokkal foglalkozó kiadvány (pszeudo „kifestőkönyv”)

Évszám: 2011

Oldalszám: 20

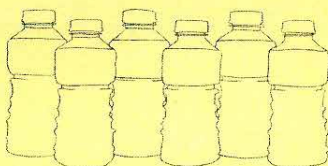
Méret: 145*208mm

Technika: digitális nyomtat

PALACK CSENDÉLETEK (E100-TÓL E199-IG)
BATTLE STILL DIPS (FROM E100 TO E199)

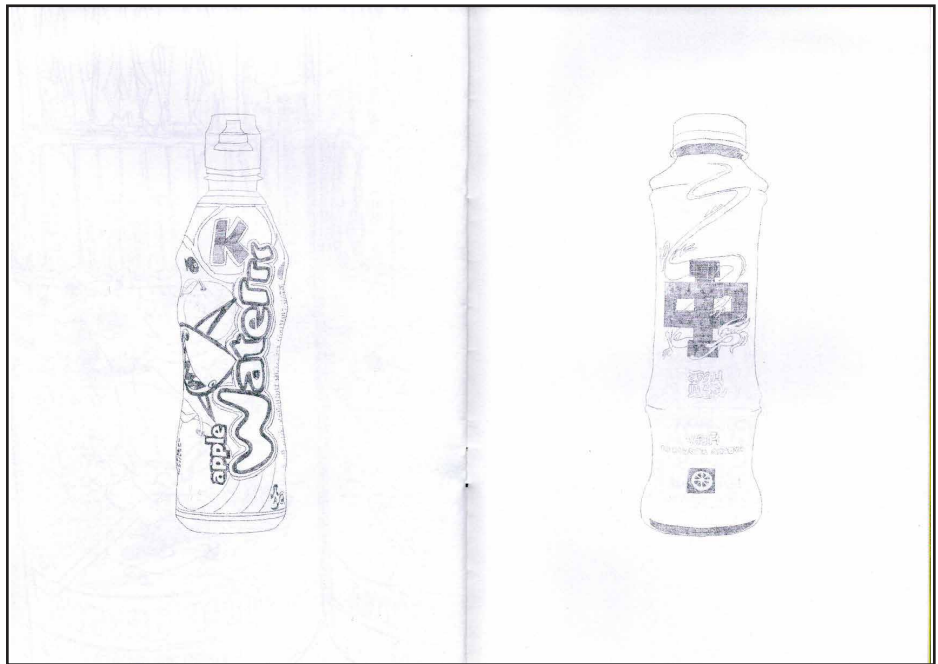
PALACK CSENDÉLETEK (E100-TÓL E199-IG)

Palack csendéletek
Battle Still Dips

Palack csendéletek
Battle Still Dips

2011

Cím: Harap! — „Kutya harap-táblák” gyűjteménye

Évszám: 2011

Technika: digitális nyomat

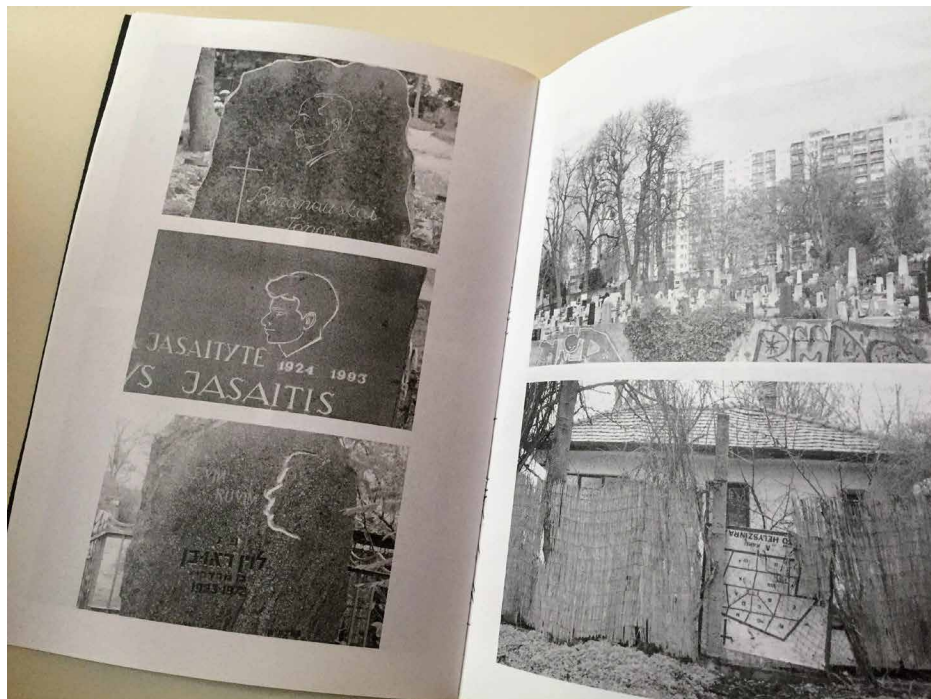
Cím: Necropolis — sírkőépítészeti archívumunk kiemelt darabjai

Évszám: 2011

Oldalszám: 60

Méret: 150*210mm

Technika: digitális nyomat

NECROPOLIS

Cím: Szálvezetés — a kézi kötés és a firkevilág összekapcsolódása (kiállításkísérő kiadvány)

Évszám: 2012

Cím: Harap! II. — a korábbi, azonos tematikájú kiadvány folytatása

Évszám: 2012

Oldalszám: 36

Méret: 150*210mm

Technika: digitális nyomtat

Harap!
II.

Cím: Necropolis 2.— a korábbi, azonos tematikájú kiadvány folytatása

Évszám: 2014

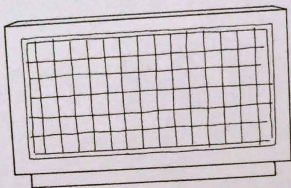
Oldalszám: 84

Méret: 150*210mm

Technika: digitális nyomtat

NECROPOLIS
2.

*Cím: Street Signs 1969–2014 — utcai jelek, szimbólumok pecsétgyűjtő füzet
(projekthez
kapcsolódó kiadvány)
Évszám: 2014
Oldalszám: 16
Méret: 145*208mm
Technika: digitális nyomat*

STREET SIGNS 1969-2014

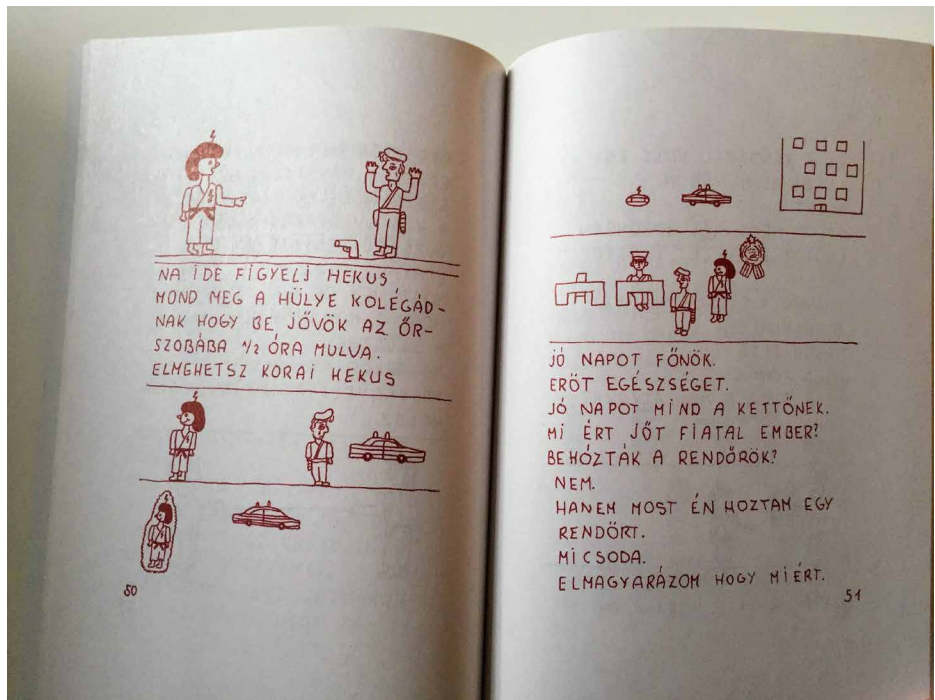
Cím: Sárkány Lee — egy talált történet (naiv képregény) — szerző: Kolompár István

Évszám: 2015

Oldalszám: 74

Méret: 150*210mm

Technika: digitális nyomtat

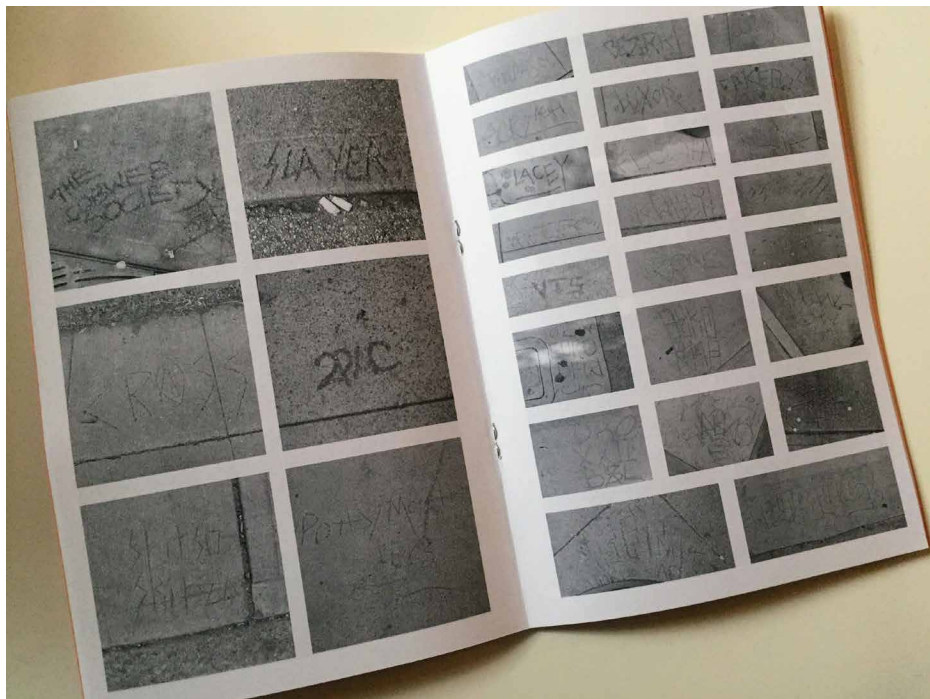
Cím: Roadmarkings - járdabetonba írt firók gyűjteménye az Amerikai Egyesült Államokból

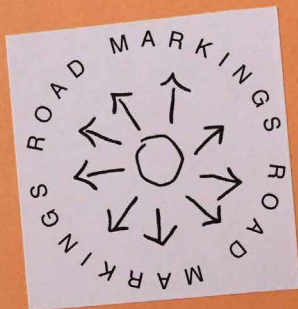
Évszám: 2015

Oldalszám: 68

Méret: 150*210mm

Technika: digitális nyomtatás

Cím: Téglavésések

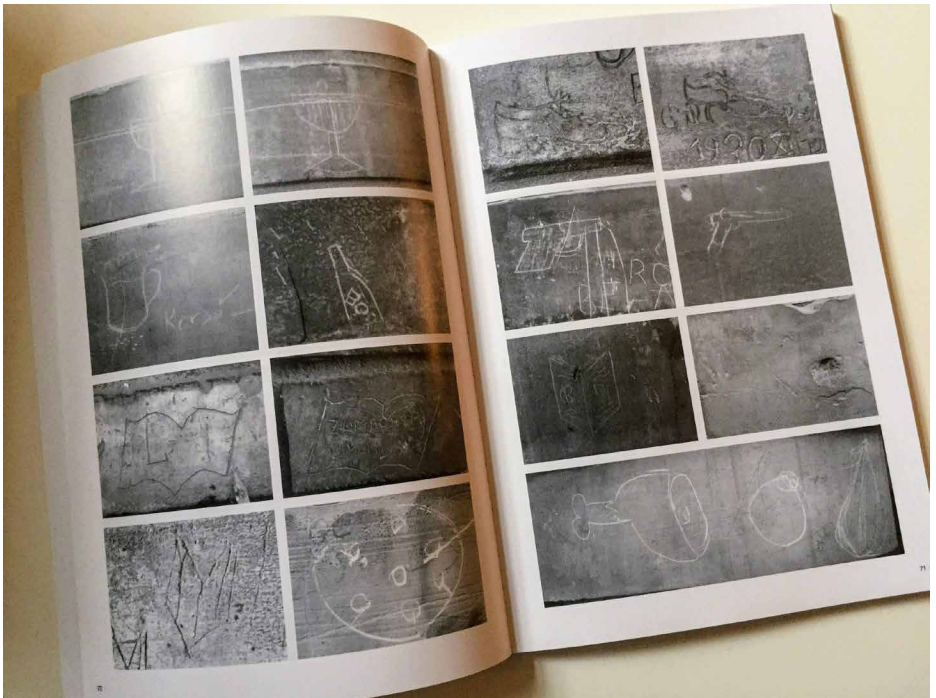
Évszám: 2017

Edíció:300

Oldalszám: 179

Méret: 150*210mm

Technika: ofszet nyomat

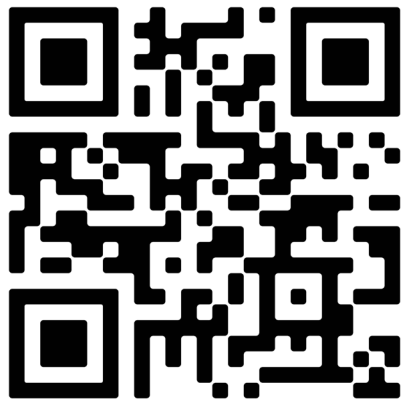

ΤΕΓΛΑΝΕΣΕΣΕΚ

Teljes archívum:

A Vulkán és Stark Attila

A Vulkán és Stark Attila

A Vulkán Stark Attila és Péter Judit 2013-ban indult közös projektje. Az alapítók célja a kezdetektől az volt, hogy egy olyan kiadványközpont működtessenek, ami a hazai független printkultúra ágait igyekszik egyesíteni, legyen szó poszterekről, zine-ekről, képregényekről vagy egyéb albumokról. Stark nyugat-európai foglaltházakban látott először fanzine-okat, aminek hatására az 1000% csoporttal 2002 körül kezdett el *Popshit* címmel saját füzeteket készíteni.¹ Ezek az artzinek teljesen vegyes tematikájú kollázsokból álltak, nagyrészt fénymásolatokból, firkálással kiegészítve. Később a fénymásolást felváltották a komplexebb és több lehetőséget nyújtó nyomdatechnikák, a digitális nyomtatástól a szitanyomásig.

A festőként végzett Stark a kétezres évek underground művészetének egyik meghatározó alakja. A Vulkán indulásakor fő témái a nagyvárosi lét, a különböző szubkultúrák megjelenési formái voltak. Stark később vidékre költözött, így művészetében is előtérbe kerültek a természeti témák. Stark grafikai formenyelvére nagy hatással voltak a képregények, a street art és a graffiti, valamint a film és koncert plakátok, ezek az elemek felfedezhetőek rajzolt artzine-jeiben és könyveiben. Péter Judit leginkább fotóalapú zineket jelentetett meg a Vulkán kiadásában.

A Vulkán hosszú ideig használt műhelyként egy teret a budapesti Kis Diófa utcában, ahol időnként nyilvános események is voltak. Ezen a helyen lehetőség kínálkozott a kiadványok bemutatásán túl arra is, hogy az alkotók workshopokat szervezzenek, ahol a résztvevők elsajátíthatták a képregény- és fanzine készítés vagy a szitanyomás alapjait. Stark és Péter hosszú távú célja, hogy az itthoni megjelenések mellett a dél-szláv

---

1 SZÉP Eszter: Stark Attila: Legyen valami íve - interjú. *kepregeny.blog.hu*. 2016.12.08. https://kepregeny.blog.hu/2016/12/08/stark_attila_legyen_valami_ive_interju (Utolsó letöltés: 2024.08.15.)

kiadványokat is megmutathassák a hazai szintéren.

Stark Attila gyakran kooperál más budapesti kiadókkal, művészkönyveit a Szabadkáról Budapestre költözött Symposion adta ki, grafikáit leggyakrabban a BP Zines antológiáiban, illetve a Hurrikan Press fanzine-jaiban lehet megtalálni. Stark Attila kiadványkészítési gyakorlatában a pár oldalas artzine-ek mellett megtalálhatóak a nagyobb formátumú művészkönyvek is.

Kulocity - Bélváros / Boweltown

2008-ban könyv formájában is megjelent Stark *Kulo City* című diplomamunkája. A sorozathoz festett majom figurák emblematisz motívummá váltak. A Kulocity a művész életének egy konkrét időszakáról szól, a naplószerű részek és jegyzetek valós helyekre utalnak és akár egy összefüggő történet is kiolvasható a rajzokból. A Kulocity esetében, ahogy a címből is kiolvasható központi helyszín és egyben téma a város, az alkotó akkori környezete.²

Cím: Kulocity - Bélváros / Boweltown

Szerző: STARK Attila

Kiadó: Roham, Budapest

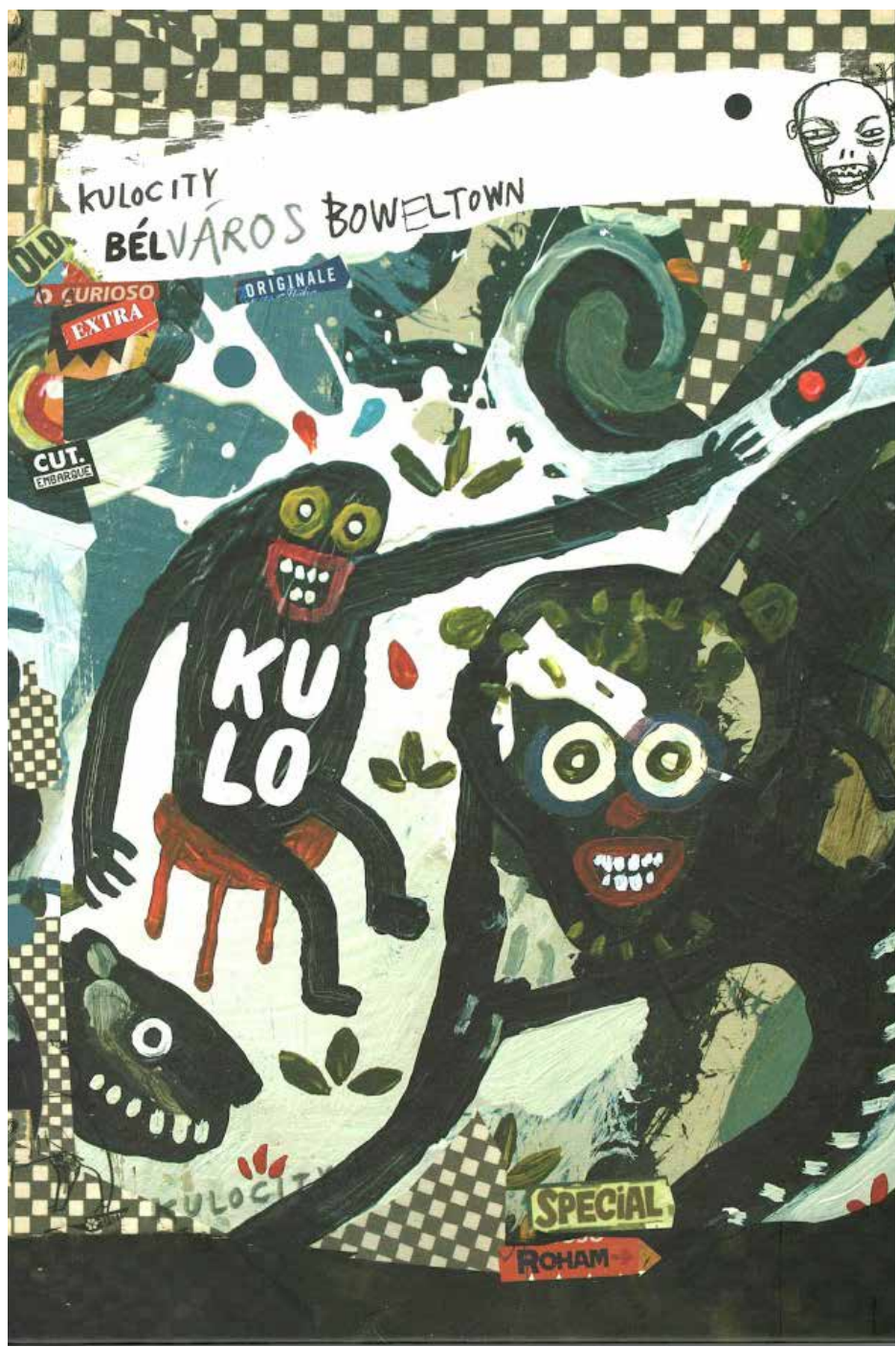
Évszám: 2008

Oldalszám: 60

Méret: 195*265mm

Technika: ofszet nyomat

ISBN: 978-963-06-6113-3

KULOCITY
BÉLVÁROS BOWELTOWN

OLD
CURIOSO
EXTRA

ORIGINALE

CUT.
ENBARQUE

KULO

SPECIAL

ROHAM

KULOCITY

Cím: Kulocity - BÉLVÁROS / Boweltown

Szerző: STARK Attila

Kiadó: Roham, Budapest

Évszám: 2008

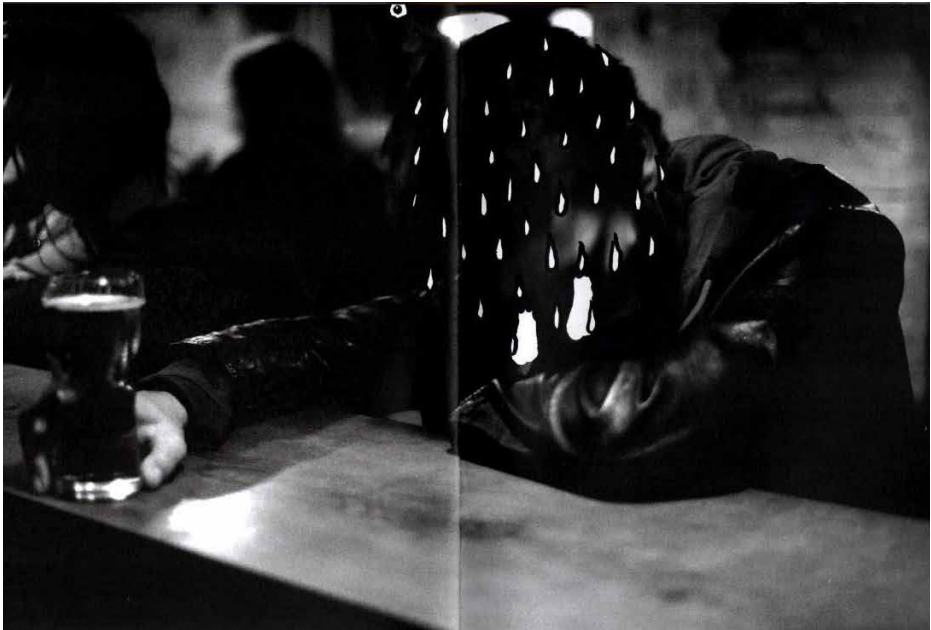
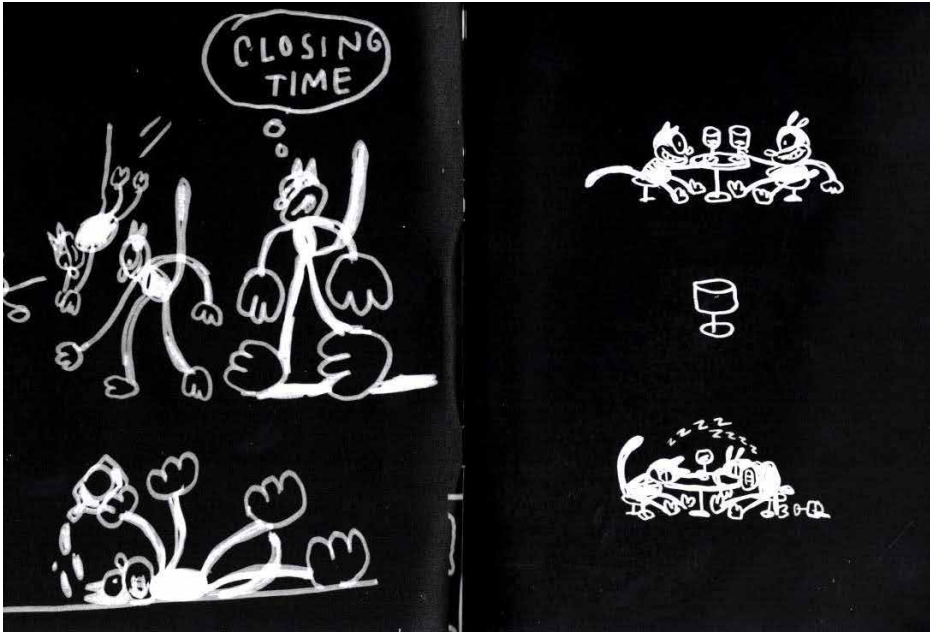
Oldalszám: 60

Méret: 195*265mm

Technika: ofszet nyomat

ISBN: 978-963-06-6113-3

KULOLAND

A Kuloland című művészkönyv válogatás a 2012 és 2016 közötti időszakból. A könyv firkákat, posztereket, festményeket fűz össze, néhány képregényszösszenettel, fotóval kiegészítve. A Kulolandben a minket körülvevő világról van szó: sorozatokról utazásokról, zenéről, bulikról, gépekről, természetről. A könyvben Stark rajzain kívül barátok munkái és közös projektek is megtalálhatóak. A Kuloland a Kulocity és a Bélváros szerves folytatása, de a kulofigura és a majom után ebben a kötetben Puss In Booze, a kandúr a kalauz.³

Cím: KULOLAND

Szerző: STARK Attila

Kiadó: Symposion, Szabadka

Évszám: 2016

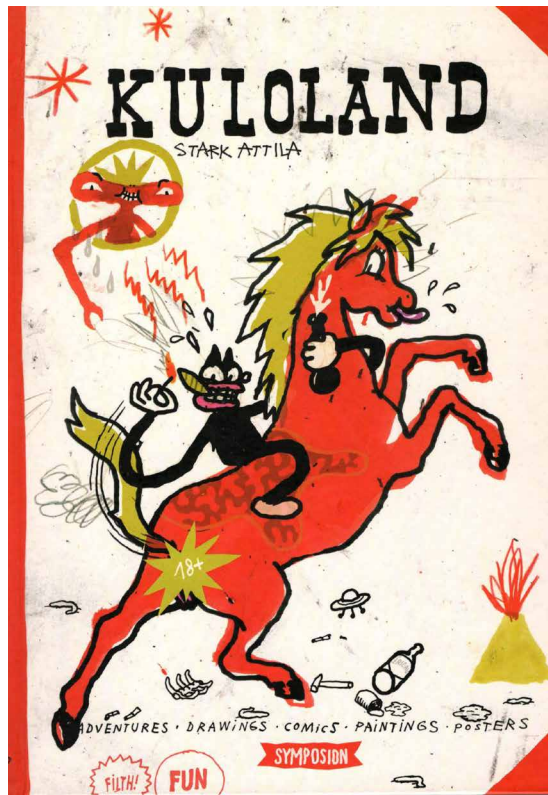
Edíció: 800

Oldalszám: 256

Méret: 195*265mm

Technika: ofszet nyomtatás

ISBN: 978-86-80284-02-6

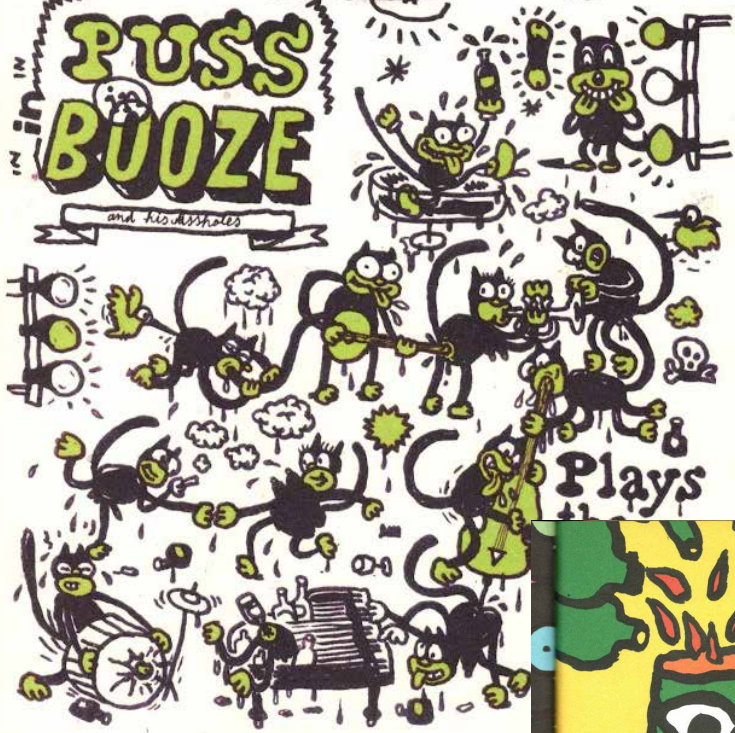
ENTERTAINMENT

P & T

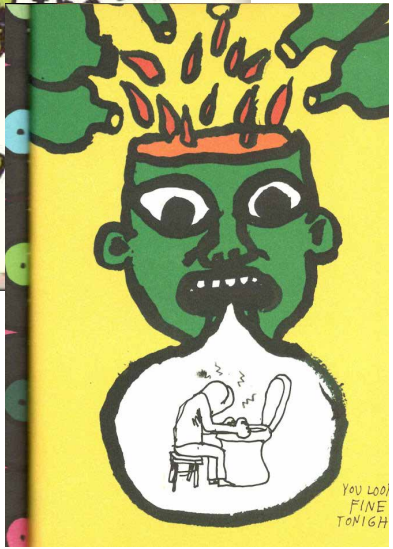

IN PUSS BOOZE

and his Assholes

Plays

You LOO
FINE
TONIGHT

Cím: Fuck Your Soul
Szerző: STARK Attila
Évszám: 2016
Oldalszám: 24
Méret: A/6
Technika: digitális nyomat

Cím: COOL & MINE: Heavy Equipments

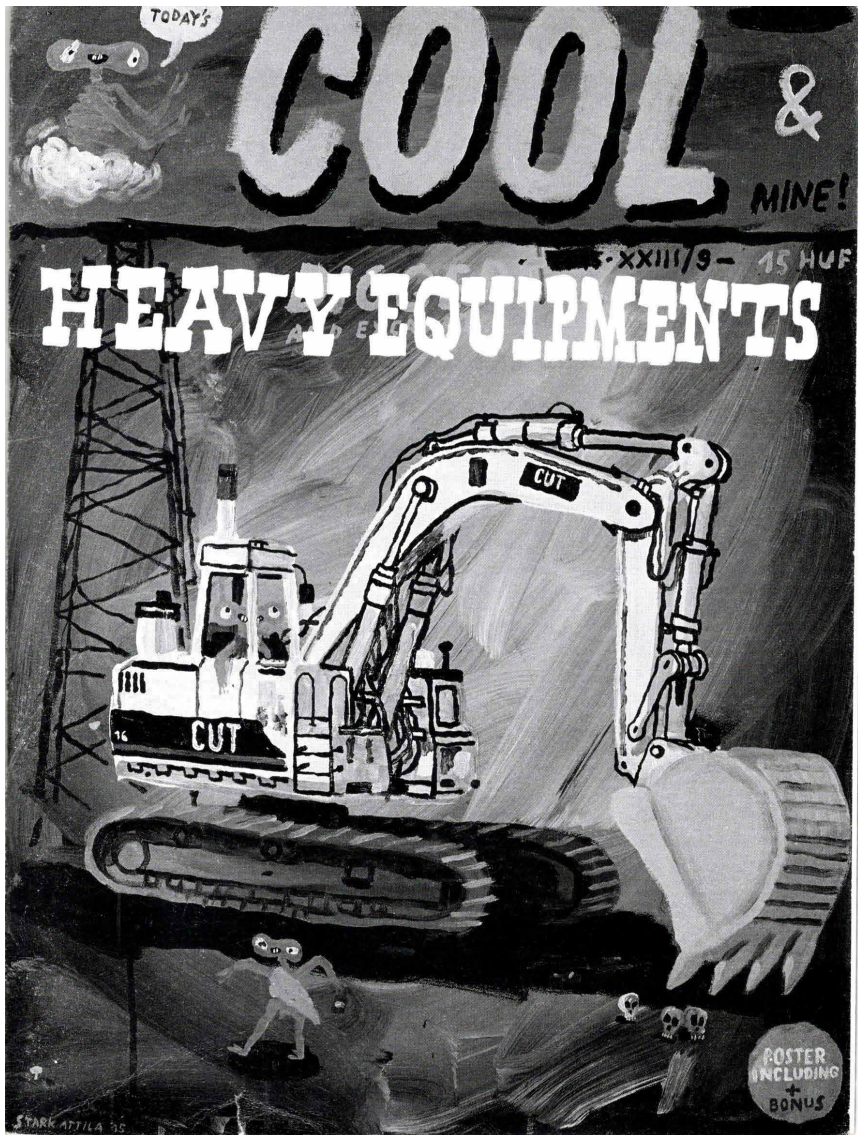
Szerző: STARK Attila

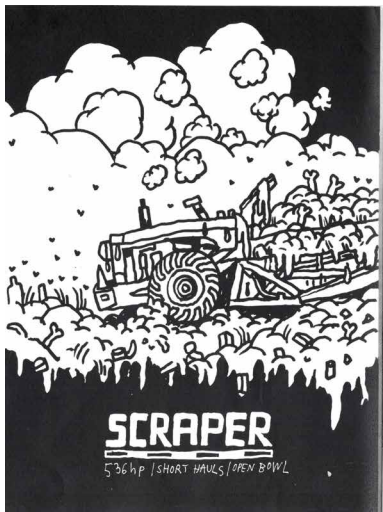
Évszám: 2016

Oldalszám: 28

Méret: 150*210mm

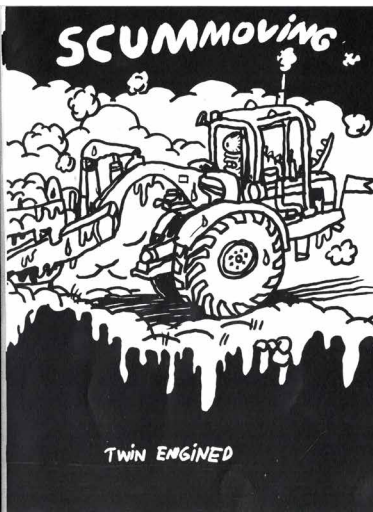
Technika: digitális nyomtat

SCRAPER

536 hp / SHORT HAULS / OPEN BOWL

SCUMMOVING

TWIN ENGINED

HÚRKÚRÓK >> ICE & KNIFE + GR&S >> CHICAGO BULLS!!!

COOL & MINE
DIGGERS & EXCAVATORS
"Heavy Equipments"

COOL

50 copies

HEAVY EQUIPMENTS - KULOCITY - 2016 - facebook.com/Kulocity

Cím: Love is in the air

Szerző: STARK Attila

Évszám: 2016

Oldalszám: 40

Méret: 140*140mm

Technika: digitális nyomat

Cím: Old Stories

Szerző: STARK Attila

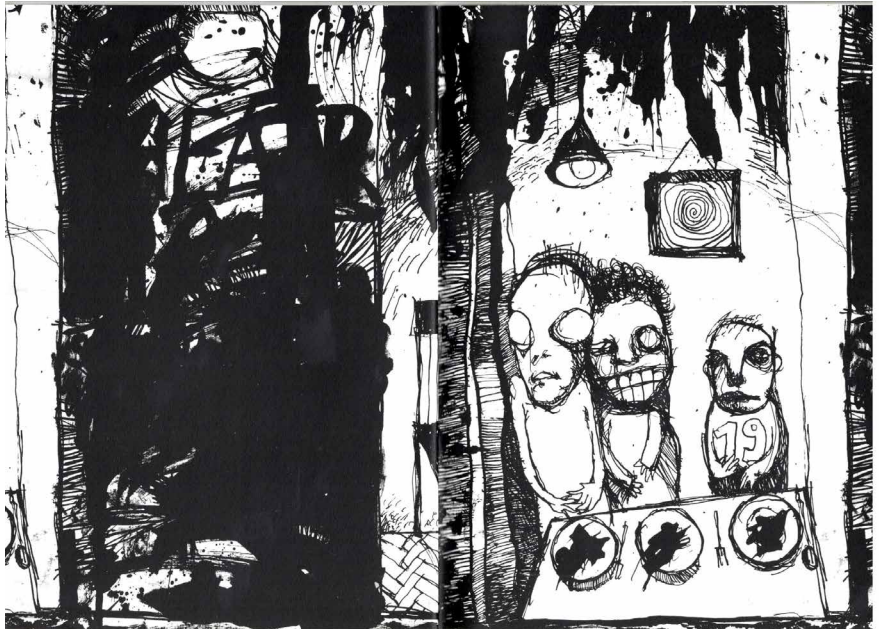
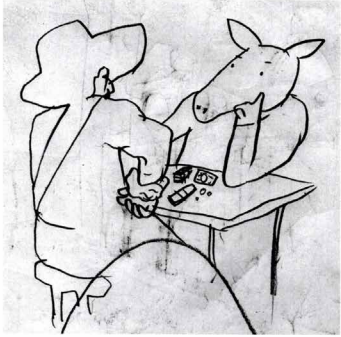
Évszám: 2016

Oldalszám: 36

Méret: 150*210mm

Technika: digitális nyomat

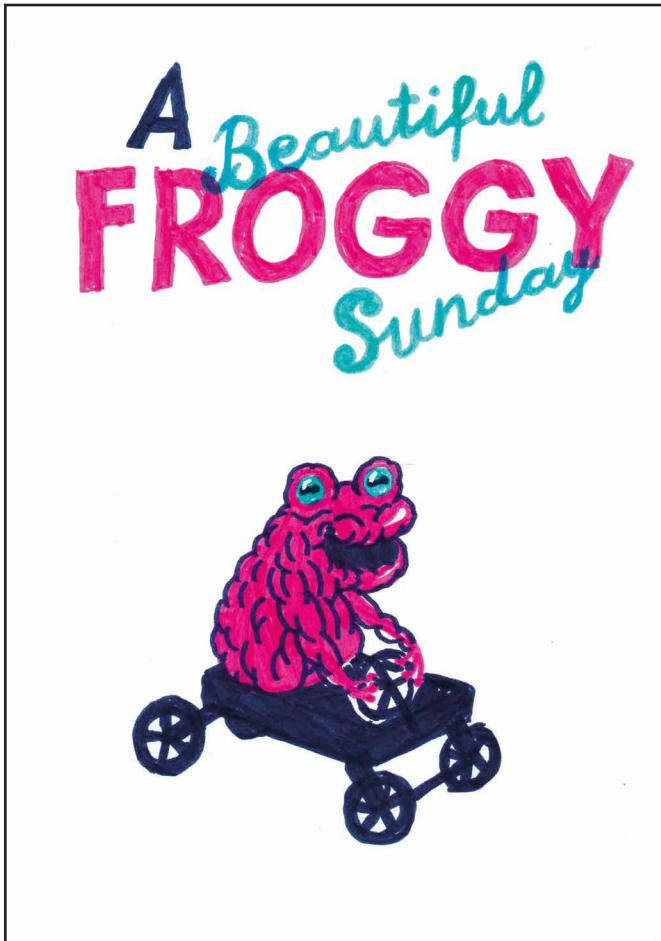

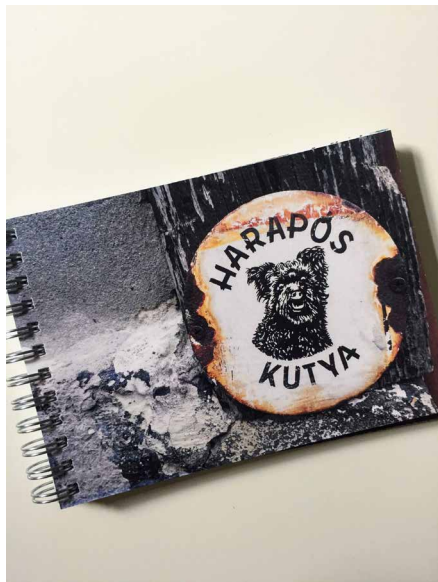
Cím: Lava, antológia
Évszám: 2016
Oldalszám: 32
Méret: 150*210mm
Technika: digitális nyomat

Cím: A Beautiful FROGGY Sunday
Szerző: STARK Attila
Évszám: 2016
Oldalszám: 40
Méret: 150*210mm
Technika: digitális nyomat

Cím: Harapós Kutya
Szerző: PÉTER Judit
Évszám: 2018
Oldalszám: 48
Méret: 155*106mm
Technika: digitális nyomat

Cím: Bori X Kuloland

Szerző: STARK Attila

Évszám: 2018

Oldalszám: 24

Méret: 154*220mm

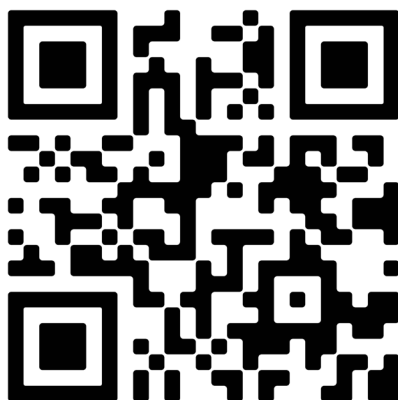
Technika: ofszet nyomtat

Teljes archívum:

ZINA

A *ZINA* egy budapesti női animációs filmrendező, grafikusok és illusztrátorok által létrehozott tematikus illusztrációs és képregény-antológia. Az artzine sorozat minden számát a stílus, a barátság, a szenvedély, a lázadás és a határidő táplálja.¹ A kis példányszámú kiadványsorozat eddig megjelent hét száma változatos formátumban készült, és túlnyomórészt női alkotók részvételével jött létre – egyetlen kivételt képez a *Zina É s Zénó* című rész, melyben a kötet felét férfi művészek illusztrálták. A sorozat egységét a közös tematika, a rizográf nyomdatechnika használata, valamint az a koherens színvilág teremti meg. Az alkotók a különböző számok tematikájának meghatározásakor kiemelt figyelmet fordítottak a személyes hangvételre, amely gyakran feminista narratívákkal társul, és amelyet könnyed, önironikus stílus jellemez, így összekapcsolva a résztvevőket.²

A *ZINA* alapítása a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem animáció szakához köthető. 2014 körül a szakon hallgatók egy csoportja készített egy csak férfi művészek rajzait bemutató füzetet, amit szókimondó lényegre töréssel FAS-Zine-nek neveztek el. Marjai Petra Lilla, Lovrity Kata és Kreif Zsuzsanna, akik ebben az időszakban szintén a szak hallgatói voltak arra jutottak, hogy erre a kiadványra reagálva érdemes lenne kiadni a magazin női megfelelőjét. Ebben az időszakban azonban még egyiküknek sem voltak tapasztalataik a kiadványkészítés területén. A következő félévben azonban Marjai egy Erasmus ösztöndíjnak köszönhetően Belgiumba utazott (KASK, Gent), ahol megismerkedett a könyvkötészet alapvető technikáival és elkészítette első saját képregényét. Hazatérve, a fanzine műfajt akkor már régóta jól ismerő Sebesvári Somával költözött egy albérletbe, aki ekkor

---

1 A ZINA #3 fülszövege.

2 https://dotandline.blog.hu/2021/06/17/itt_a_zina_hetedik_szama (Utolsó letöltés: 2024.08.07.)

indította el saját artzine projektjét a BP Zines-t. Ezekből az inspirációkból kiindulva született meg a *ZINA* koncepciója egy artzine bemutató után az animációs évfolyamtársakkal ötletelve. A *ZINA* név a “zine” és a “pina” szavak összemosásából született, egyúttal a latin nyelvekben gyakran a nő nemet jelentő “a” végződésre is utalva, mintha a szó zine kifejezés nőnemű megfelelője lenne. Az alapítókat, Marjai Petrát, Lovrity Katát és Kreif Zsuzsannát rendkívül inspirálta ez, az animációs filmhez képest rendkívül gyors és friss, médium (az artzine), amely ráadásul kinyomtatva egy megfogható fizikai tárgy, nem csupán egy digitális file a virtuális térben. Emellett animációs szakemberekként az is fontos szempont volt számukra, hogy míg egy animációs film stábjában elaprózódnak a feladatok és mindenki csak egy kisebb részen dolgozik hónapokon, vagy akár éveken keresztül, addig egy artzine esetében minden munkafolyamatot önállóan is lehet felügyelni az ötlettől a megvalósításig.

A *ZINA* első számának alkotói főként az animáció szakról kerültek ki, ugyanakkor ajánlások révén grafika szakos Csató Csengét és Rumi Zsófit is felkérték oldalpárok készítésére. Bár a *ZINA* a kezdetektől fogva tematikus számokban gondolkodott, az első kísérleti jellegű számnak az alkotók nem adtak még konkrét tematikát. A kivitelezés során hamar a rizográf technika mellett döntöttek, hiszen egy gyors és olcsó technológiáról van szó, mely egyben környezetbarát is, hiszen a rizográf gépek szója alapú festéket használnak, ráadásul a a színes oldalak elkészítéséhez esztétikusabbnak találták mint a digitális nyomdában készülő fényes felületű lapokat. A kötészet és a nyomdai rész kivitelezésben nagy segítséget nyújtott az alkotóknak Szigeti Árpád és a Hurrikan Press, hiszen ekkor még egyiküknek sem volt sem a rizográf nyomtatás, sem pedig a könyvkötészet területén számottevő tapasztalata. A számok szerkesztői feladatait mindig más vállalta a dinamikusan változó alkotói kollektívából. Kezdetben Marjai Petra Lilla, Lovrity Kata és Szakadát Maja tartották kezükben az operatív feladatokat, később Lovrity Kata, valamint Rumi Zsófi vették át a koordinátori szerepkört.

A *ZINA* első számának - *New zine from girls, livin' downtown Budapest* alcímmel - a bemutatója a 2016-ban induló Ukmukfukk Zinefesztven volt, ahol rögtön önálló asztallal vett részt a kollektíva. Marjai Petra Lilla a vásár szervezésében is tevékenyen részt vett. A *ZINA* nagy sikert aratott a közönség körében, közel hatvan darabot sikerült értékesíteni a vásár időtartama alatt a legyártott körülbelül száz példányból. A siker hatására az alkotók beneveztek a *ZINÁ*-t a 2017-ben induló rigai fanzine fesztivál felhívására, ahol a kiadvány elnyerte az első díjat. A nyereség az volt, hogy egy új zinet nyomtathatnak a művészek 500 példányban ofset nyomdatechnikával, ez lett később a *ZINA* harmadik száma, mely ennek köszönhetően az egyetlen nem rizográf technikával készült szám a hét közül. Az első szám magyar és nemzetközi sikere azonban lendületet adott a kollektívának, így még 2016 szeptemberében elkészült a második szám, melynek volt külön angol és magyar nyelvű verziója is és a téma egy hagyományos női magazin rovatainak paródiája volt, többek között horoszkóppal, randitippekkel és főzőrovattal.

Még a harmadik szám megjelenése előtt a Müskinn, hazai táskamárka meghívta a *ZINA* alkotóit egy kollaborációra, melynek keretében *ZINA* alkotók grafikái kerültek szitanyomással egy táskakollekcióra, így a rajzok bizonyos értelemben kiléptek a képzőművészet területéről és a papír síkjából.

A 2017 novemberében bemutatott harmadik szám visszanyúlt a kezdetekhez, amennyiben a téma a képregény volt. Marjait ugyanis az első időszakban leginkább az érdekelt, hogy hogy lehetne az igen konzervatív magyar képregénykiadást némileg felrázni és felfrissíteni. Bár a *ZINA* a későbbiekben igazán nagy hatást nem gyakorolt a képregényes szcénára, a harmadik szám mégis arra ad egyfajta választ, hogy hogyan lehetne a képregényes formanyelvet az artzine formátummal ötvözni.

A *ZINA* számok bár a grafikai formanyelvet és a rizográfia használatát tekintve egységet mutatnak, az egyes számok mérete és kötészete igen változatos és mindig igazodott az aktuális tematikához. Ennek megfelelően

a negyedik szám, melynek témája a szexuális bántalmazás szándékosan a legkisebb formátum. A kollektíva egy zsebkönyvszerű, egészen kis méretű, intim kiadványt képzelt el, amit bárhova el lehet vinni és elővenni szükség esetén. Bár a *ZINA* feminista artzine-ként ismert, a számok általában nem hagyományos feminista témákkal foglalkoznak, sokkal inkább a személyes érdeklődés, egyfajta szubjektív feminizmus ami jellemzi a számokat. Ilyen értelemben kivételnek tekinthető a negyedik szám, ahol a rajzolók személyesen átélt történetek felől közelítik meg a bántalmazás témakörét. A fajsúlyos téma ellenére azonban az elbeszélés stílusa - ahogy a többi szám esetében is - könnyed, néhol szarkasztikus. A szerkesztők sok esetben Zinát önálló entitásként mint egy igazán szabad nőt képzeltek el, aki azt mond és azt csinál, amit csak szeretne. Ennek megfelelően a *ZINA* számok impresszumában bár az alkotók listája fel van tüntetve, oldalszámok és tartalomjegyzék szándékosan nincs, így maximum a stílusjegyekből lehet arra következtetni, hogy melyik oldalpárt ki rajzolta. Bár a *ZINA* nem elméleti, vagy aktivista szempontból közelít a feminizmus felé, az a kezdetektől igen fontos, hogy hangot adjon női rajzolóknak és olyan témáknak amikről nem esik szó más felületen.

A *ZINÁ*-t négy számot követően sok kritika érte férfi művészek részéről, hogy csak női alkotóknak ad felületet. Ennek hatására született meg 2018-ban az ötödik szám *Zina & Zénó* címmel, melynek felét férfi művészek rajzolták. A szám koncepciója az volt, hogy a férfi művészek készítsenek rajzokat a romantikáról, a női alkotók pedig a pornóról. Az összes szám közül ennek a kötetnek a legkülönlegesebb, mivel a két irkatúzott zine egy szitanyomott borítóba van belefűzve. A nyomdászat és kötetészet ennek a számnak az esetében is a Hurrikan Press-hez köthető.

A *ZINA* hatodik és hetedik száma konkrét eseményekhez köthető. A 2019-es hatodik egy karácsonyi különszám, ahol az ünnephez kapcsolódó egyes érzelmeket dolgozzák fel a rajzok ironikus módon. A kötet illusztrációiból kiállítás is nyílt a Telep Galériában. Az *Escape* címet

viselő hetedik szám pedig az alkotók romantikus elvágódásait gyűjtötte össze, amelyet a COVID időszak tapasztalatai inspiráltak. Az alkotók a jelen valósága elől való menekülés vágyát mutatták be, hiszen ebben az időszakban a megszokott dolgok túlságosan is rutinszerűvé váltak, míg a bizonytalanság érzése egyre fokozódott³. A ZINA hetedik száma a megjelenés előtt hónapokig a fiókban pihent és végül 2020-ban jelent meg.⁴

---

3 https://dotandline.blog.hu/2021/06/17/itt_a_zina_hetedik_szama (Utolsó letöltés: 2024.08.07.)

4 A szövegben szereplő információk forrása a szerző Marjai Petra Lillával készített interjúja: 2024.08.14.

Cím: ZINA #1

Szerző: BOGNÁR Éva Katina, CSATÓ Csenge, FARKAS Júlia, KREIF Zsuzsanna, LOVRITY Kata, MARJAI Petra Lilla, RUMI Zsófi, SZAKADÁT Maja, TOMPA Borbála, ZÉTÉNYI Borbála

Évszám: 2015

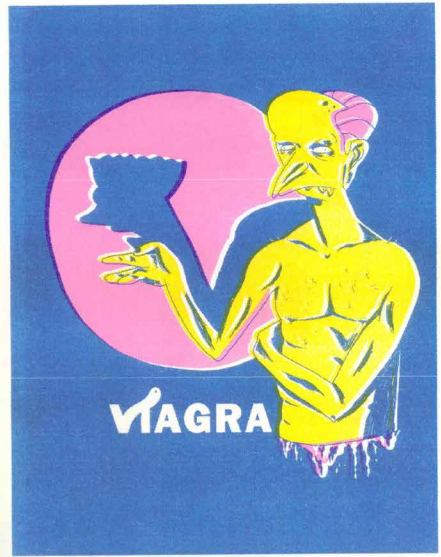
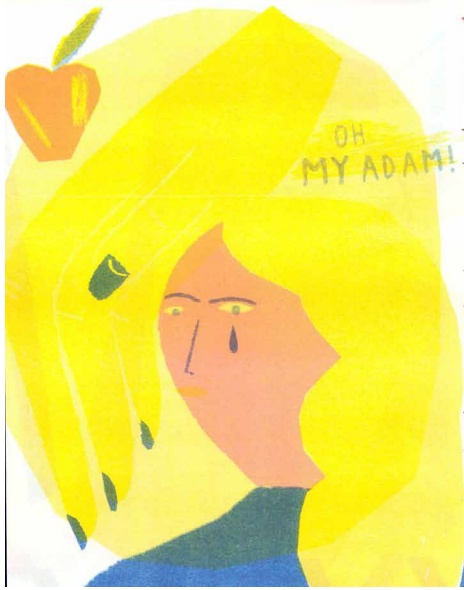
Edíció: 100

Oldalaszám: 52

Méret: 139*176mm

Technika: rizográf nyomtatás

Cím: ZINA #2

Szerző: CSATÓ Csenge, FARKAS Júlia, KREIF Zsuzsanna, LERCH Júlia, LOVRITY Kata, MARJAI Petra Lilla, RUMI Zsófi, SZAKADÁT Maja, TOMPA Borbála, TÓTH Luca, ZÉTÉNYI Borbála

Évszám: 2016

Edíció: 100

Oldalaszám: 28

Méret: 200*283mm

Technika: rizográf nyomtatás

THE BACHELOR

„I need someone I can turn into a part of me.”

Fava Chianti

Although this was my first time meeting Dr Hannibal Lecter, his reputation as a renowned banquet host preceded him. He opened his door with a cool smile, dressed elegantly. Entering the hall, I saw Carrara marble flooring, and a sophisticated home interior. „How do you like my apartment? I designed the complete *interieur*. The marble was selected by me from a small, 600-year-old family owned mine, while I was on a visit in Tuscany.” His attention quickly shifts from our discussion to the steak, quietly sizzling in the background. „It needs to be fried on a very high temperature so that its outside caramelizes. You must not turn it more than once, otherwise its precious juices and the blood will be gone in a matter of mere seconds. Fake, tasteless „gourmands” call this despicable, gray shoe sole a well-done steak, though it is anything but meat done well.” The two perfect slabs of medium-rare *longissimus dorsi* steaks have to rest for ten minutes, he says, so that the blood can trickle back into the pink, rare inside of the meat. He sits me by his mahogany dining table, while serving Beluga caviar and Dom Perignon champagne as *apéritif*.

Fava: You obviously have a fine taste and a good eye for aesthetics. Why then, did you end up choosing psychiatry over the arts?

Hannibal: I've always been interested in psyche, the hidden parts of others' souls, only accessible for a selected few. Also, you see, I would prefer not dying of malnourishment.

F: As the topic of interests has come up – what do you like spending your free time with?

H: I enjoy gastronomy in all its shapes and forms, including experiments with unique ingredients some may find less palatable. Did you know, for instance, that ancient Romans preferred drinking the blood of gladiators for its health benefits, as a cure for ailments?

F: I have to confess, I had been unaware of this. Moving on to a lighter topic, please tell me about your ideal mate. What do you look for in *The One*?

H: First and foremost, their liver (laughing). I highly value insides over outward appearance – I just need to feel this person's presence within my guts. I need someone I can turn into a part of me.

F: These are rather high expectations. What else would you like from life?

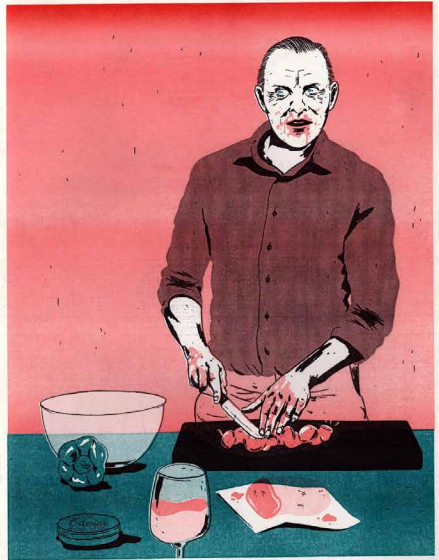
H: I'd love to travel to Florence. Italians have been, since ancient times, the masters of Arts, and creative torture. The breaking wheel, getting the judas chair – you don't see versatility like that these days. We're stuck with our electric chairs and poison injections. Boring, if you ask me.

F: Right... Do you imagine your future there? Where do you see yourself in five years?

H: In a prison cell with glass walls.

F: Um... Thank you for your time.

H: My pleasure. I'd love to have you for dessert.

Next week: Norman Bates, the lonely millionaire

DATING TIPS:

SUSAN KRIF
DATING ADVICE

Let the fire burn!

What else could bring you and your Target of Desire closer to each other than an unexpected mishap, allowing him to save you like a Real Hero. As the unexpected is hard to expect, you should help Fate a little. If you follow us step by step, we guarantee that your first date will end just like in your Dreams.

Choose the perfect place for the first date: a hidden French restaurant, soft music, romantic candle lights.

Important! First of all, order a big jug of tap water!

Ask a little taster from his food! It brings you closer to him in every sense. As you lean towards him slowly, a larky lock of your hair softly touches the flames.

Rest assured, your hair will catch fire immediately!

Trust him! Your Hero won't hesitate! After briefly admiring the dramatic lights on your checkbone, he will grab the jug right away to save your life!

After your tight white shirt got soaked, just look in his eyes and whisper with a deep breath:

MY HERO

Congratulate yourself: you just bought your one-way ticket to Happiness. The memory is yours forever. We guarantee that the Gentleman will walk you home, as you've just lit his Fire.

From the next edition: Dating tips 2: Drowning! Cappuccino in the nose...

Cím: ZINA #3

Szerző: MARJAI Petra Lilla, LOVRITY Anna Katalin, LERCH Julcsi

Évszám: 2017

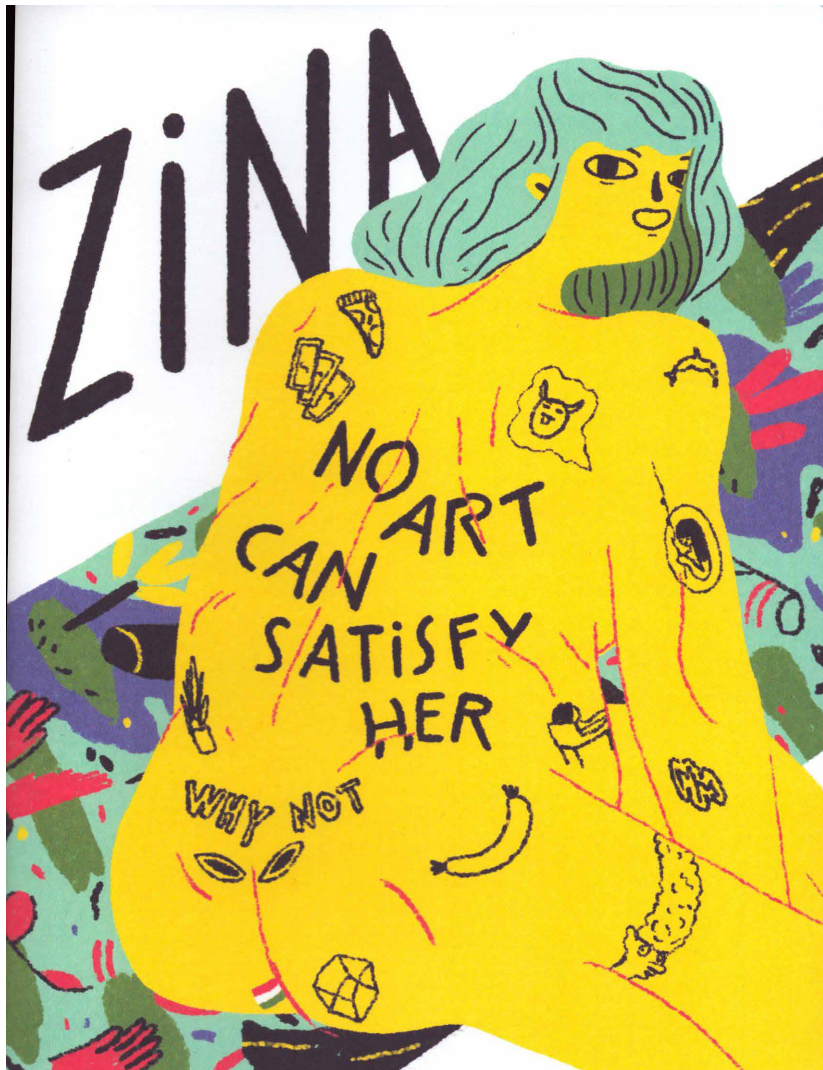
Edíció: 500

Oldalaszám: 28

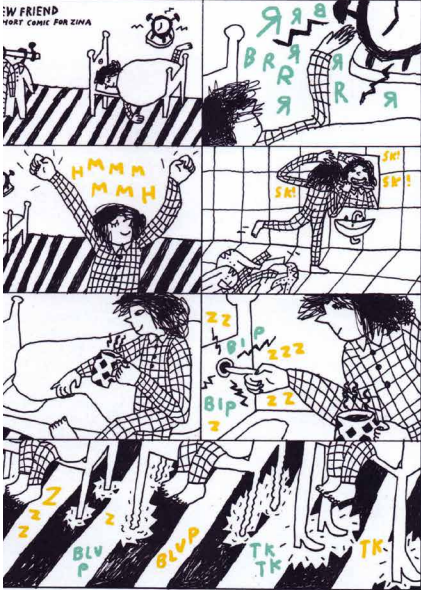
Méret: 145*190m

Technika: ofszet nyomat

ISSN: 2255-9310

3W FRIEND
MORTY COME FOR ZINA

WHY DON'T YOU EAT JUNK FOOD*

WHY DON'T YOU BUILD A CAREER*

*YOU WILL GET FAT

*BECAUSE YOU WON'T HAVE TIME TO HAVE ENOUGH

Cím: ZINA #4

*Szerző: FARKAS Júlia, KREIF Zsuzsanna, LERCH Júlia, LOVRITY Kata,
MARJAI Petra Lilla, RUMI Zsófi, SZAKADÁT Maja, TOMPA Borbála, TÓTH
Luca*

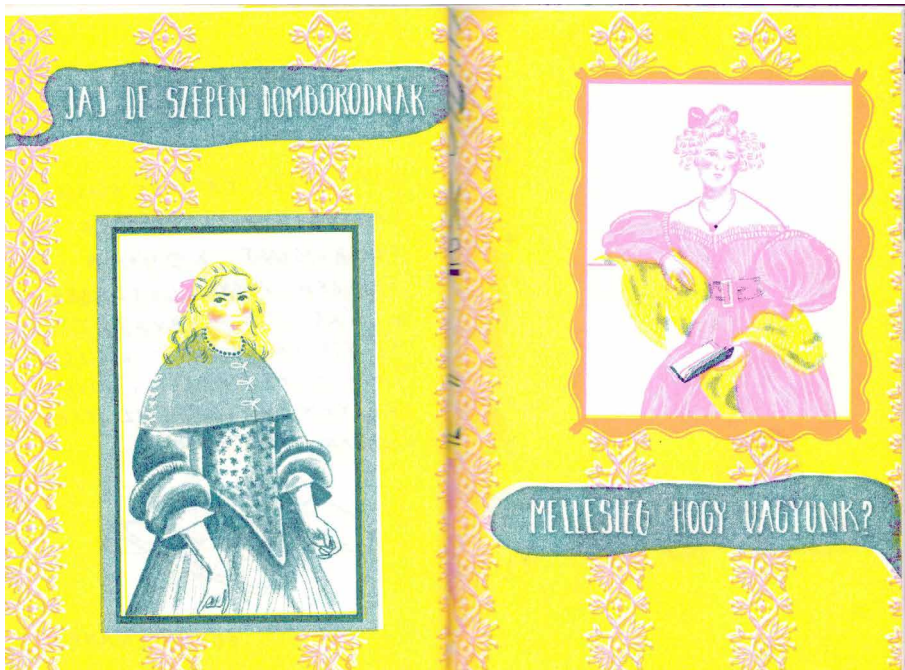
Évszám: 2017

Oldalaszám: 48

Méret: 92*133mm

Technika: rizográf nyomat

Cím: ZINA&ZÉNÓ HD - Live stream has ended

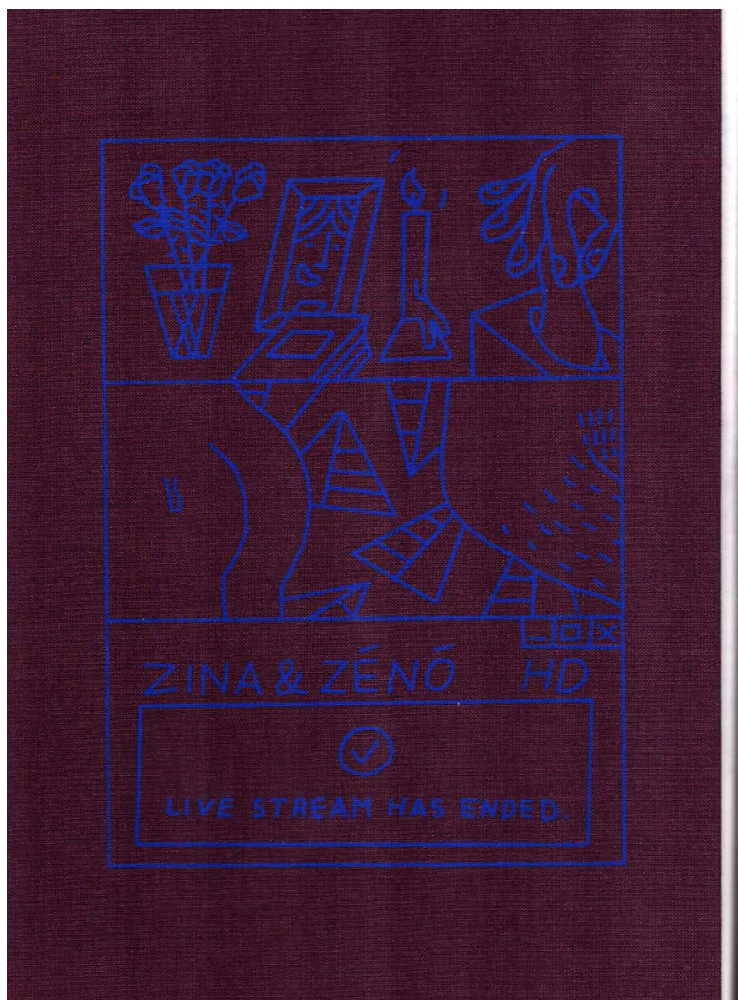
Szerző: MARJAI Petra Lilla, SZOMBAT Éva, KREIF Zsuzsanna, Kim DOAN QUOC, TÓTH Luca, ZÉTÉNYI Borcsa, CSATÓ Csenge, LOVRITY Anna Katalin, SZAKADÁT Maja, LERCH Júlia, TOMPA Borbála, BUCSI Réka, FARKAS Júlia, ÁL Tamás, KLEMENT Csaba, HARÁNT Artúr, JUHÁSZ Márk, CSORDÁS Levente, STARK Attila, SEBESVÁRI Soma, Alan HOLLY, DÉS Márton, TURAI Balázs, SZIGETI Árpád, RÁDI Gábor, BÁRÁNY Dániel

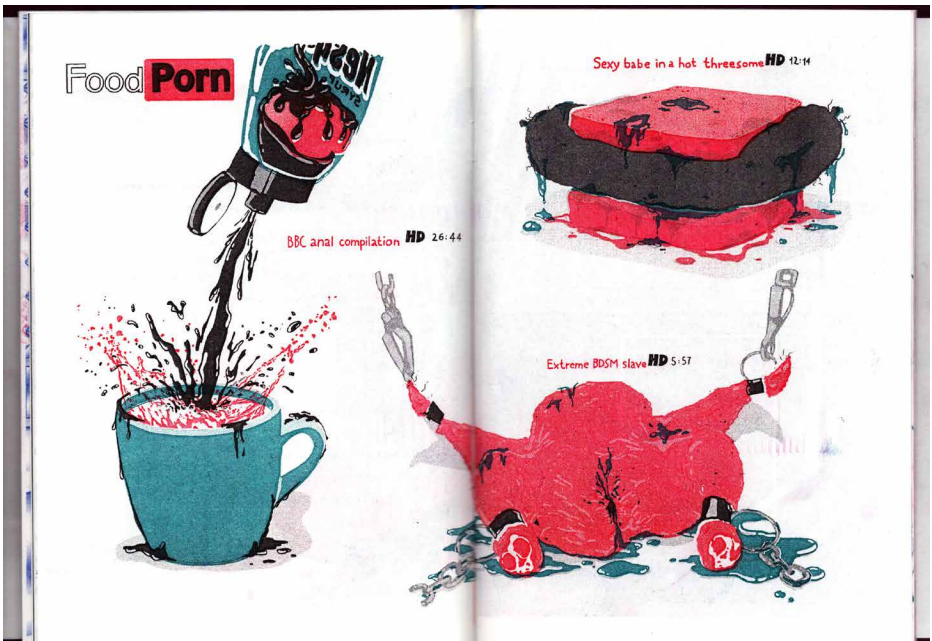
Évszám: 2018

Oldalaszám: 72

Méret: 150*209mm

Technika: rizográf nyomat

Cím: ZINA #6

Szerző: FARKAS Júlia, GLASER Eszter, LOVRITY Anna katalin, BOGNÁR Éva Katinka, Pernile KJAER, MARJAI Petra Lilla, Jenny JOKELA, Maja SZAKADÁT, ZÉTÉNYI Borcsa, TÓTH Luca, LERCH Júlia, KREIF Zsuzsanna

Évszám: 2019

Edíció: 175

Oldalaszám: 32

Méret: 132*193mm

Cím: ZINA Issue #7 ESCAPE!

Szerző: RUMI Zsófi, TOMPA Borbála Eszter, Chloé BERTRON, PÁLHEGYI Flóra, TÓTH Luca, KREIF Zsuzsanna, LERCH Julcsi, LOVRITY Anna Katalin, BOGNÁR Katinka Éva, ZÉTÉNYI Borcsa

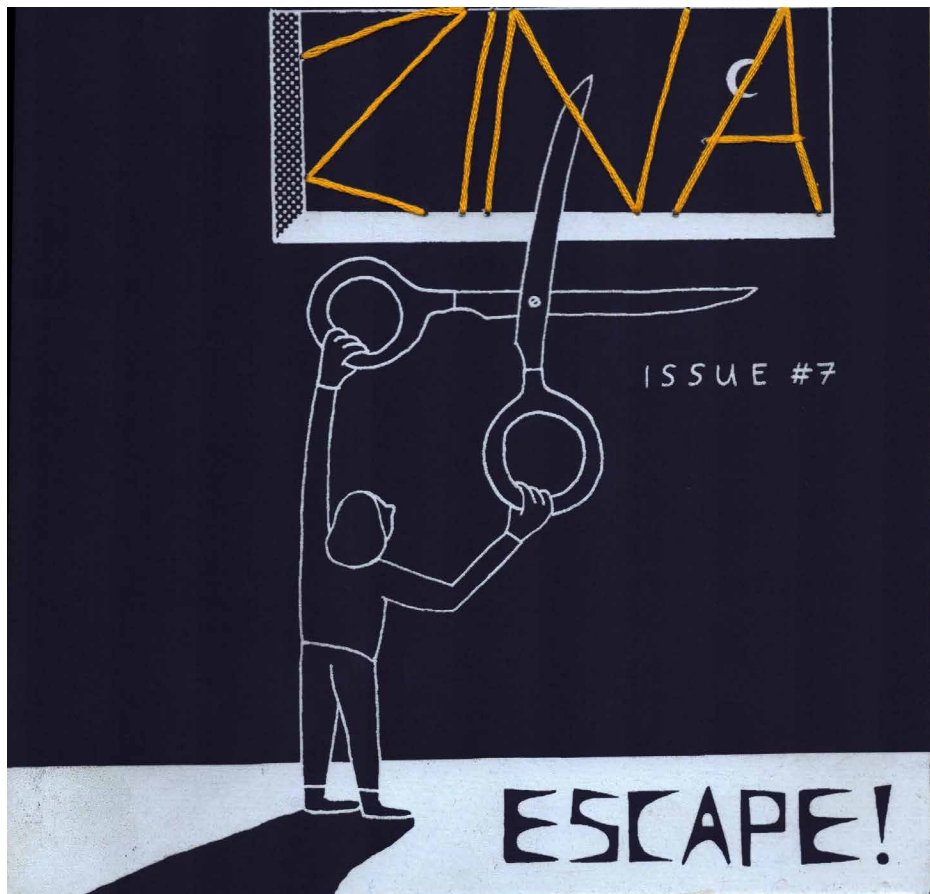
Évszám: 2020

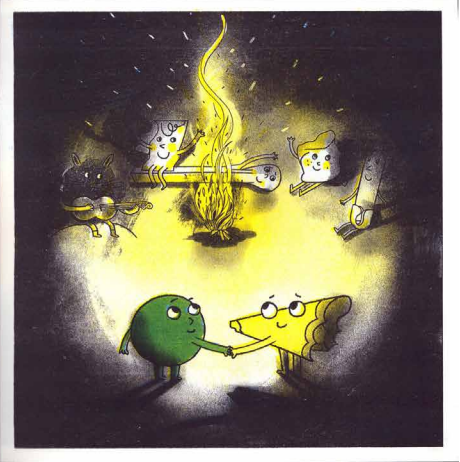
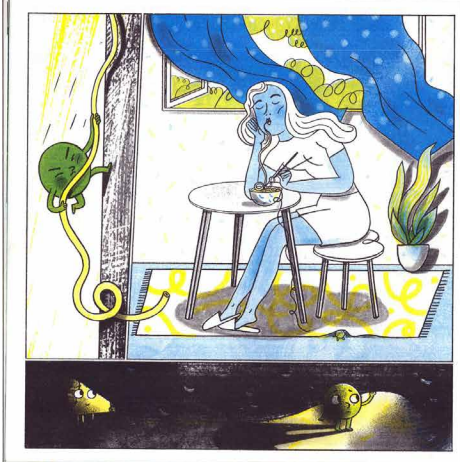
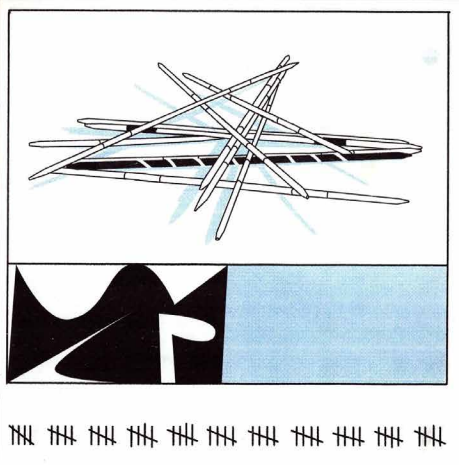
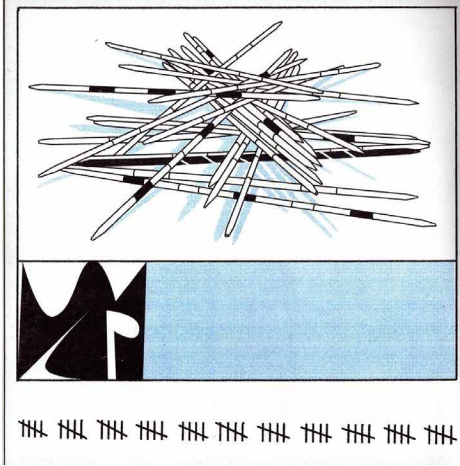
Edíció: 170

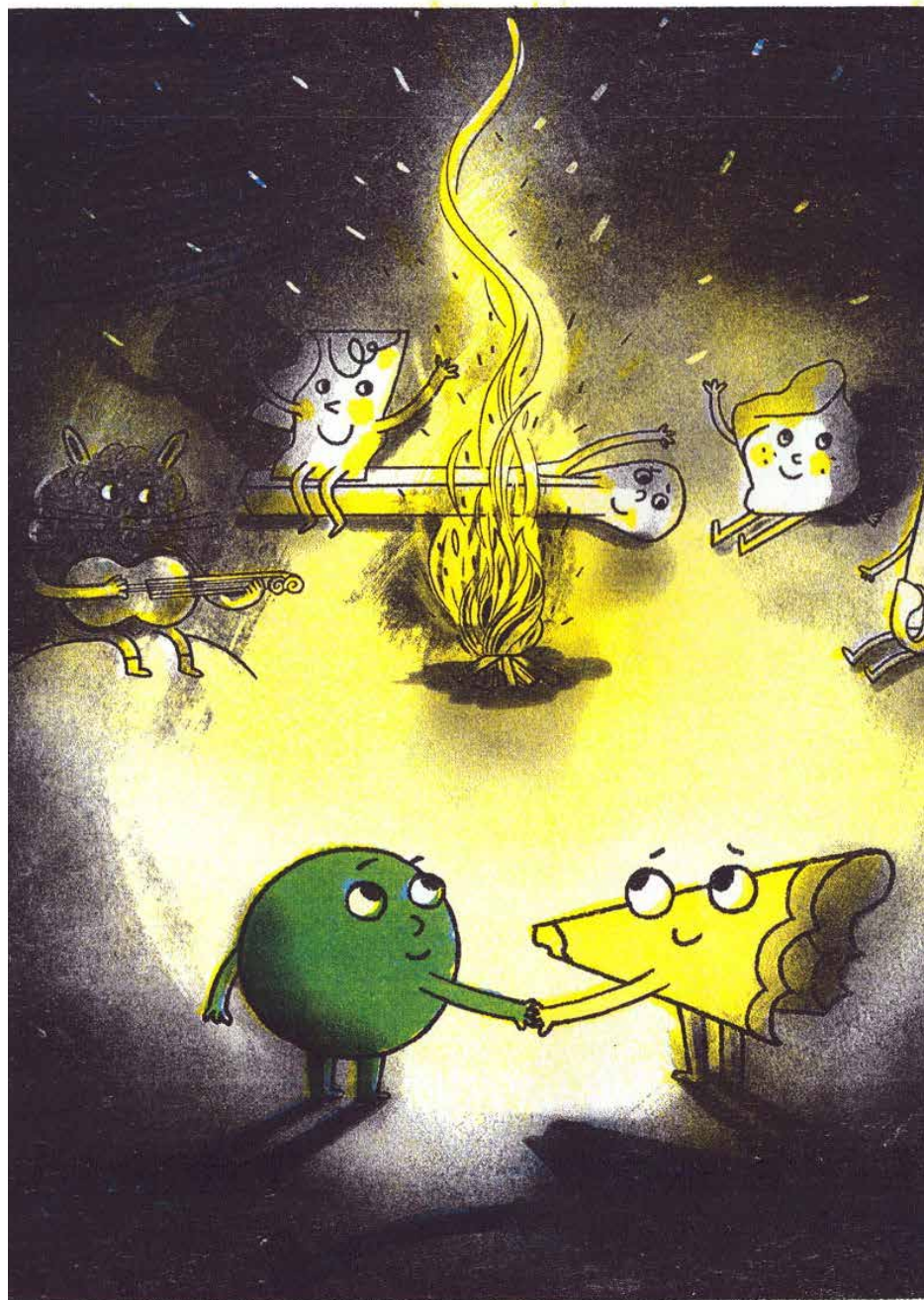
Oldalaszám: 40

Méret: 201*202mm

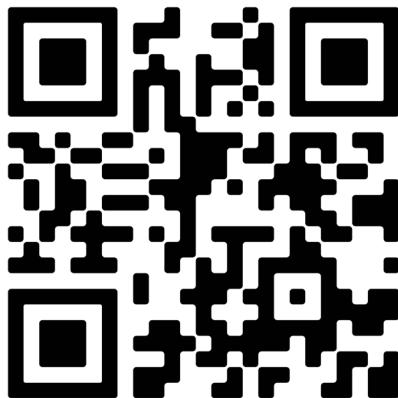
Technika: rizográf nyomat

Teljes archívum:

**Self-publishing
gyakorlatok
Magyarországon
2000 és 2020
között**

Self-publishing gyakorlatok Magyarországon 2000 és 2020 között

Magyarországon a rendszerváltást megelőzően a nyomtatás állami monopólium volt. Ennek megfelelően a vizuális alkotóknak jellemzően nem volt lehetősége saját kiadású művészkönyvek megjelentetésére. Néhány elszigeteltebb praxis azért akadt, mint amilyen a nyomdaipari iskolában dolgozó Tót Endre, aki az 1970-es és '80-as években készített, nyomdai eljárásokkal létrehozott, illetve azokhoz szorosan kapcsolódó, nyomtatványokat kisajátító és eltérítő, vagy tipográfiai jelleggel. Ezek a művek betekintést engednek Tót Endre a festészettől a konceptuális művészet, illetve új médiumok (mail art, xerox, akció, bélyeg, pecsét) felé való elfordulásának és elköteleződésének folyamatába, demonstrálják az életművet meghatározó „ideák” megjelenését, és a művész nemzetközi networkbe való bekapcsolódását is követhetővé teszik. Tót Endre 1971 és 1981 közötti művészkönyv készítői tevékenységét az ISBN könyv+galériában 2020-ban, ezt követően 2021-ben a New York-i Printed Matterben bemutatott kiállítások¹ dolgozták fel. A kiállítások széleskörű merítést mutattak be az alkotó művészkönyveiből a Magyarországon szerzői kiadásban, szamizdatként készült, számozott nyomtatványoktól a hetvenes évek közepére egyre inkább meghatározó nemzetközi avantgárd kiadóknál megjelent könyvekig, egészen a Rainer Verlagnál 1981-ben megjelent két kiadványig (Book of an Extremely Glad Artist, illetve Very Special Drawings).

---

1 ISBN könyv+galéria, Budapest, 2020. november 3 - december 4. A kiállítás az acb Galéria, az ISBN könyv+galéria és a Neon Galéria együttműködésében valósult meg. <https://www.isbnbooks.hu/2020/10/27/tot-endre-printed-matter-1971-1981/> (Utolsó letöltés: 2024. 08.18.) és Printed Matter, New York, 2021. szeptember 9 - november 14. <https://www.printedmatter.org/programs/events/1310> (Utolsó letöltés: 2024. 08.18.)

Mivel a kutatás keretein kívül esik mind az ilyen elszigetelt és részben külföldön megvalósuló gyakorlatoknak az ismertetése, valamint a szamizdat kiadás történetének bemutatása, ezért ennek a témának a szempontjából relevánsabb azt az időszakot vizsgálni, mikortól szélesebb körben elterjedté vált a művészkönyv és a fotókönyv műfaja a hazai alkotók körében, vagyis a posztdigitális korszakot. Hazánkban leginkább az ezredforduló után találhatunk példákat független könyvkiadási gyakorlatokra, abban az időszakban, mikor a művészek, designerek, és a teoretikusok számára is hozzáférhetővé és nem utolsó sorban megfizethetővé váltak az otthoni számítógépek, a különböző grafikai tervező szoftverek, a digitális nyomtatás, vagy éppen egy saját digitális fényképezőgép.

Az alábbiakban kilenc olyan alkotó self-publishing gyakorlatait foglalja össze a disszertáció, akik tudatosan gondolkodnak a művészkönyvről mint médiumról és pályafutásuk során rendszeresen választották és választják médiumként a nyomtatott lapokat. A kutatás a magánkiadásban, azaz self-published módon megjelent köteteket vizsgálja, azokat az eseteket, amikor a könyv teljes koncepciója és a gondozása is teljesen autonómnak tekinthető. A válogatott példák bemutatják, hogy a hazai alkotók milyen módokon használták a művészkönyvet mint médiumot a vizsgálat tárgyát képező két évtizedben.

1. Balla Dóra

Balla Dóra 1998-ban szerzett a Moholy-Nagy Művészeti Egyetemen, ahol egyetemi docensként dolgozik. 2006 óta oktat különböző felsőoktatási intézményekben, köztük a Magyar Képzőművészeti Egyetemen (MKE), a Budapesti Kommunikációs Főiskolán (BKF), valamint 2010-től a MOME-n. 2013-ban óta folyamatosan jelentet meg online és offline publikációkat főként

az experimentális tervezőgrafika és tipográfia területén. 2016-tól a MOME Visual Grammar felnőttképzési programjának elindítója és vezetője, amelyhez kapcsolódóan 2017-ben *Visual Grammar I* címmel oktatásmódszertani könyvet, 2018-ban és 2019-ben pedig egy második és egy harmadik kötetet is publikált. 2016-ban megjelent a HV_100 című szerzői könyve, majd 2018-ban két további művészkönyve is megjelent, a Null_Style és a Ballatone címmel. Ugyanebben az évben szervezte meg az Art Book Fair Budapest nevű kortárs könyvművészeti eseményt és vásárt, amely az első és eddig egyetlen, kifejezetten művészkönyvek bemutatására hivatott rendezvény volt. 2020-ban jelentette meg a “Budapest Cretio” című művészkönyvet.²

HV_100

A HV_100 projekt a de Stijl egyik vezető alakjának, Huszár Vilmos munkásságának állít emléket a művészkönyv formátumot használva. Balla Dóra száz saját tervezésű betűtípust mutat be a lapokon, melyek Huszár Vilmos a de Stijl számára készített logótervéből indulnak ki. A betűtervek beilleszthetőek abba a geometrikus modulrendszer, melyet Balla a tervezéshez készített el. A kötet 2014-től két éven keresztül készült és a tervezőgrafika valamint a képzőművészet határán mozog, hiszen a betűtípusok szövegírásra nem alkalmasak, sokkal inkább monokróm absztrakt képek sorozatának látszanak a lapokon.

Cím: HV_100

Évszám: 2016

Edíció: 1000

Oldalszám: 158

Méret: 225*215mm

ISBN: 978-963-12-6007-6

Null Style

A Null Style Balla Dóra eddigi legnagyobb volumenű saját kiadású művészeti könyve. A Null_Style az örök körforgást szimbolizálja, amennyiben egy 360 fokos könyv, azaz mindkét irányból olvasható. A könyv 365 oldalból áll, mely az év napjait szimbolizálja és szintén a végtelenségre utal. A kötet háromféle borítóval készült 100 ezüst, 100 sötét ezüst és 100 darab fekete borítóval, ez utóbbiak számozottak és szignáltak. A könyv a 2006 és 2007 között megvalósult One Style a Day című projektre épül. A könyv bemutatója 2018-ban az ISBN könyv+galériában került megrendezésre.

Cím: Null Style

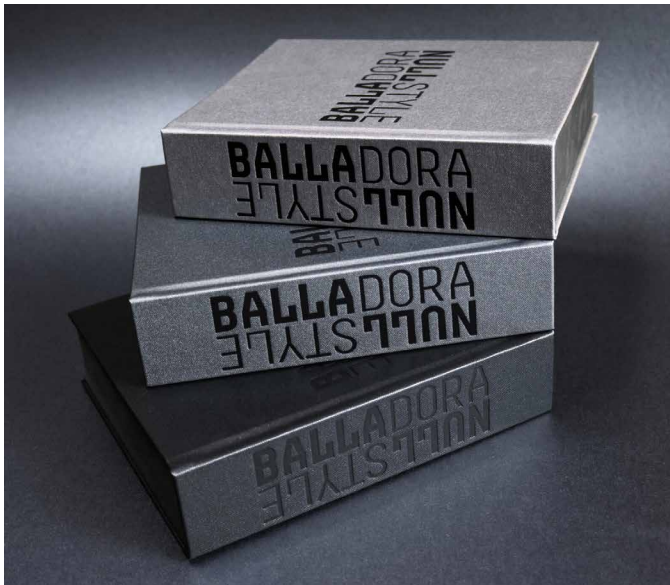
Évszám: 2018

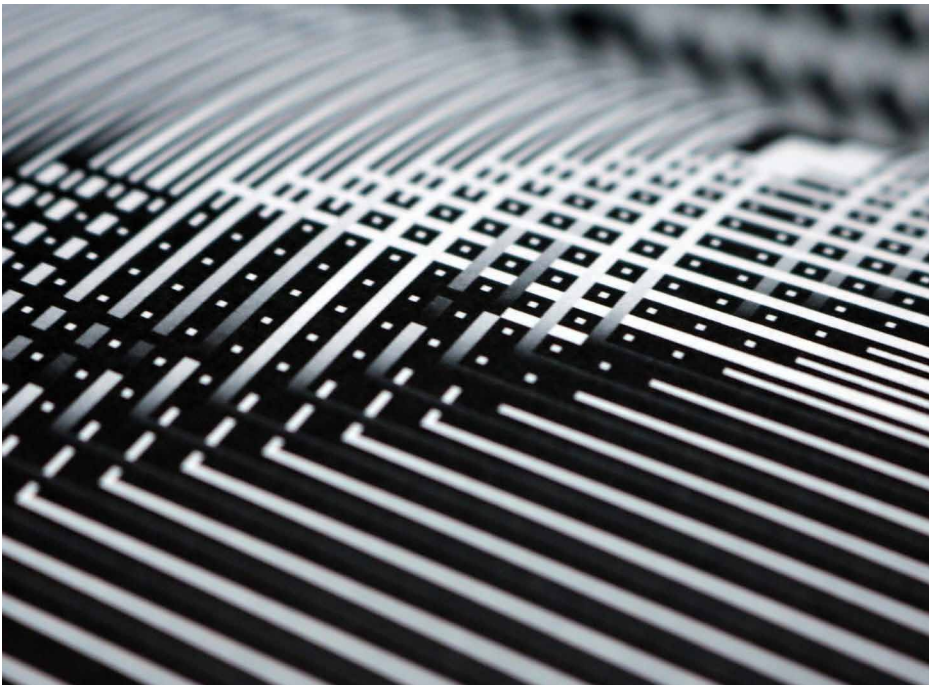
Edíció: 300

Oldalszám: 365

Méret: 170*205mm

ISBN: 978-615-00-1085-4

Ballatone

Balla Dóra 2008-ban kezdte el az *Élan vital - vízrajzok* fotósorozat készítését, a bergsoni életlendület, az *Élan vital* alaki megtestesüléseként. Könyv alakban először doktori mestermunkája részeként jelent meg, amelynek címe *Kreatív evolúció* volt. Az első sorozatok a Balaton partján, Tihanyban készültek. A *Élan vital*, teremtő lendület leképezéseként, amely nem csupán a természet törvényei szerint formálódó mintázatok vizsgálata, hanem a folyamatosan új, előreláthatatlan formákat teremtésének módozatait vizsgálja. Az *Élan vital* a teremtő fejlődés maga, bergsoni értelemben az anyag legyőzése és a művészi szabadság megvalósítása. Minden pillanat, minden észlelés új és teremtő, az élet nem mechanisztikus, hanem mozgásban van, lendületben, és ezzel a lendülettel küzd az akadályokkal, hogy megvalósíthassa a szabadságát. A *Ballatone* könyv ennek a folyamatos észlelésnek és életlendület vizsgálódásnak tíz évét foglalja össze. 2008 és 2018 között, öt magyarországi, különböző vízpartokon készült (helyrajzi számmal jelzett helyszíneken) vízrajz fotósorozatok képanyagából válogat. A képek elrendezése nem helyspecifikus, folyamatosan közelít a könyv középpontja az *Élan vital* megtestesülése irányában, majd újra távolodik, ez a belső, rejtett dramaturgia által mozgás, a végtelenség és mozgásban rejlő folyamatos életlendület nyilvánul meg. A könyv borítója statikusságát megtöri a vízszínű tükröző felület, amely az életlendületet részekre bontja, absztrahálja, anyagiságát ellentétes érzetekkel oldja, a holt anyagot átlényegíti, az érzékelést a fluensebb tartományok felé vezeti. A *Ballatone* számozott művészkönyvként került forgalomba.

Cím: Ballatone

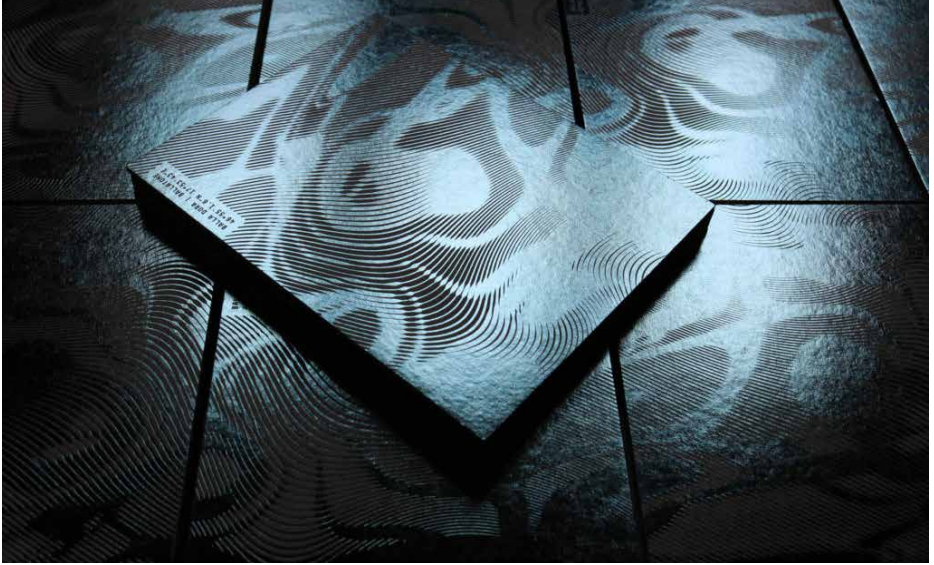
Évszám: 2018

Edíció: 300

Oldalszám: 124

Méret: 170*220mm

ISBN: 978-615-00-2519-3

Budapest Cretio

„Cretio, Creatio, Recreatio” – vagyis örökség átvétel, alkotás, újraalkotás – a könyvben megjelenő latin szavak tükrözik Balla Dóra koncepcióját, amelyet a „Budapest” című kiadvány összeállítása során alkalmazott. A könyv vizuális eszközökkel közelít Budapest városához, kiemelve annak identitásformáló erejét, valamint a szerző személyes emlékeit. Balla Dóra számára a könyv elkészítése gyermekkori élményeire vezethető vissza, különösen a Bartók Béla úton található nagy budai bérház emlékeire és a belváros vibráló atmoszférájára.

A retusálatlan képeket a különleges nyomdai eljárás és a papír alakítja át absztrahált, kontrasztos vizuális ábrákká. A személyes hangvételi anyaghoz tökéletesen illeszkedik a művészkönyv formátuma, amely – egy kiállítással ellentétben – időbeli folytonosságot képvisel, szélesebb közönséghez jut el, és mint személyes tárgy, szorosabb kapcsolatot hoz létre a befogadóval.

Balla Dóra korábbi munkáihoz hasonlóan, ennek a művészkönyvnek az esetében is kísérletezett kreatív anyagokkal és új nyomtatási eljárásokkal. Az ezüst színnel nyomott fotók az olasz Favini által 2020-ban kifejlesztett fekete papírra kerültek, amely nemcsak erős taktilis jellege, hanem különleges gyártástechnológiai megoldása miatt is kiemelkedő: a teljes mértékben környezetbarát, újrahasznosítható papír textilipari hulladékból, gyapjúból és lakossági hulladékból készül. A papírválasztás ezáltal erősíti a könyv tartalmát, miközben „szőrös” felülete önmagában is izgalmas, emlékeztető tapintási élményt nyújt. A különleges lapokat vászontábla védi, amelyen prégelemmel jelenik meg a könyv organikus, sejtyszerű betűtípussal szedett címe.

A kötet képanyagának jelentős része 2020-ban készült, így a globális változások hatásai is érzékelhetők a végeredményen. Ahogy a karantén helyzet ürítette ki Budapestet, úgy a könyv lapjain sem jelenik meg egyetlen ember sem. Ehelyett töredezett ornamentikák, fényreflexiók, és építészeti részletek tükrözik vissza a város múltját és jelenét, valamint az idő múlását.

Cím: Budapest Cretio

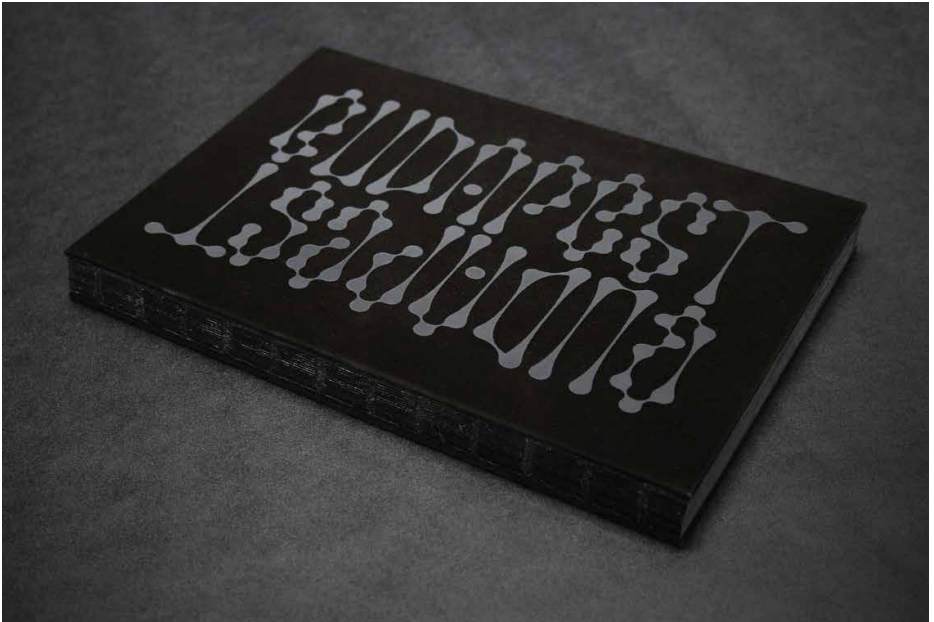
Évszám: 2020

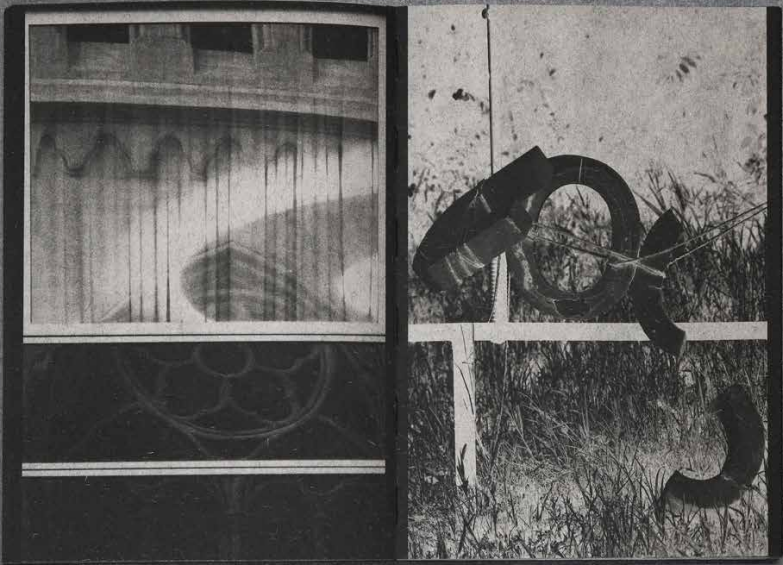
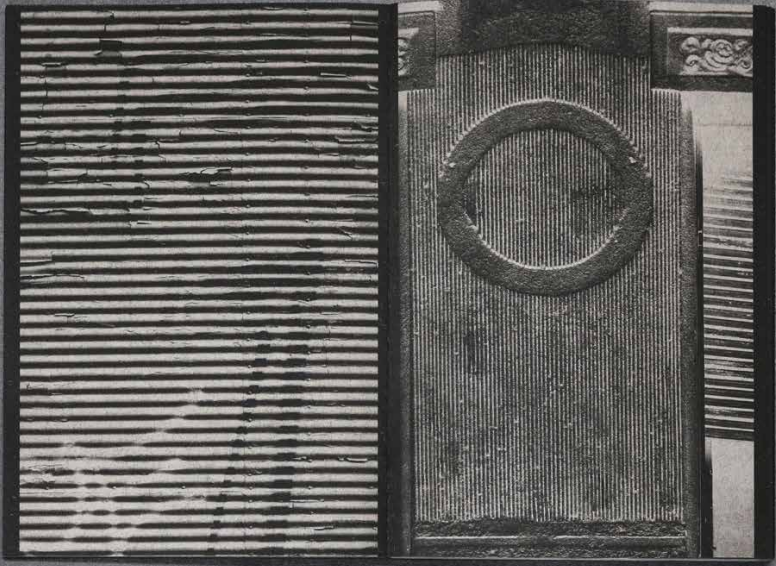
Edíció: 300

Oldalszám: 128

Méret: 163*238mm

ISBN: 978-615-00-7603-4

2. Geibl Kata

Geibl Kata (1989, Budapest) Budapesten élő és dolgozó fotográfus. Munkái főként globális kérdésekre, a kapitalizmusra, az antropocénre és a fotográfiai médium kétértelműségeire összpontosítanak. Geibl a filozófiából és a kultúratudományokból merít, és metaforikus képekkel tölti ki azokat a réseket, ahol a szavak nem elégségesek. Munkáit kiállította, többek között az amszterdami UNSEEN, az Art Encounters Biennálé (Temesvár), az Images Gibellina, a 212 Photography Istanbul, a Rencontres d'Arles, vagy az Athéni Fotófesztivál. Részt vett a FOAM Talent 2022-es válogatásában, megkapta a feltörekvő tehetségeknek járó Paris Photo Carte Blanche Awardot és a Pécsi József fotográfiai ösztöndíjat, a Fotofestiwal Lodz nagydíjas döntőse és a Futures Platform tehetsége volt, elnyerte a PHmuseum Vogue Italia-díját és a Palm* Photo Prize szűkített listáján szerepelt.³

Sisyphus

A görög mitológiában Szisüphosz úgy csapta be a Halált, hogy láncra verte Thanatoszt. Miután Thanatoszt láncokkal megkötözték, senki sem halt meg a Földön, ezért Szisüphosz büntetése az volt, hogy egy hatalmas sziklát gurított fel egy hegyre, hogy aztán végignézze, ahogy az visszatért, hogy eltalálja őt, és ezt a cselekedetet az örökkévalóságig ismételve.

Az, ahogy korábban a világról gondolkodtunk, napról napra gyökeresen megváltozik. A vallást felváltja a tudomány, naponta elárasztanak minket a képek, azonnali hozzáférést akarunk a tudáshoz. A fotográfia mint médium képes mindent megörökíteni, ami a kamera előtt van, a gépezet még azt is látja,

---

3 A művész honlapjáról. <https://katageibl.com/About-Bio> (Utolsó letöltés: 2024.08.30.)

amire az emberi szem nem képes. Univerzumokat, felrobbanó csillagokat, mikroszkopikus világokat, atombomba robbanását láthatjuk a messzi távol biztonságával. Ezeken a képeken keresztül úgy gondoljuk, közelebb kerülhetünk ahhoz, hogy megértsük, hogyan működik a világ, anélkül, hogy valaha is megtapasztalnánk vagy a saját szemünkkel látnánk.

A Sisyphus kötetben Geibl egy képzeletbeli laboratóriumot épített fel, ahol az olvasóra van bízva, hogy eldöntse, hol húzódik a határ a fikció és a valóság között, mindenféle tudományos magyarázat nélkül.⁴

Cím: Budapest Cretio

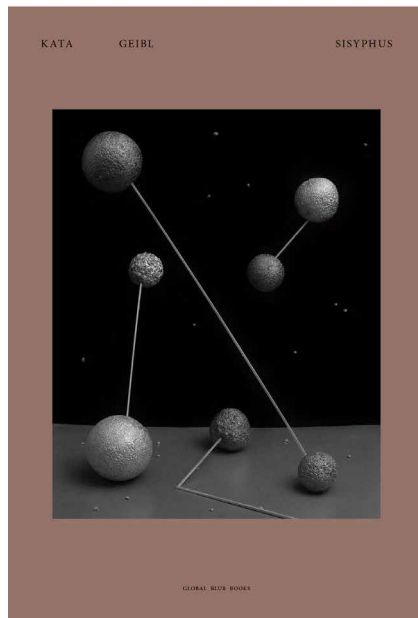
Évszám: 2020

Edíció: 300

Oldalszám: 128

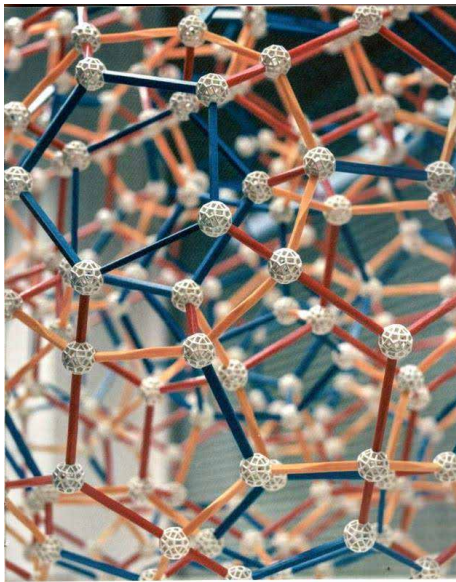
Méret: 163*238mm

ISBN: 978-615-00-7603-4

19

20

There is Nothing New Under the Sun

Egy jó művészeti produktum egyik legizgalmasabb potenciálja a profetikusság. A kortárs művésznek teljes jogában áll művein keresztül olyan gondolat kísérletet végezni (és a nézővel végeztetni), mely felvázolhat egy realiztikus jövőképet, de akár utópisztikus, vagy disztópikus víziókat is. Egy fotókönyv minderre különösen alkalmas, mivel az oldalak lapozása óhatatlan narratívával ruházza fel a képek összességét. Ezt hívjuk vizuális történetmesélésnek, azaz visual storytellingnek. Kiváló példa erre a profetikussági potenciálra Geibl Kata 2021-ben, *There is Nothing New Under the Sun* című kötete, melynek témája napjaink társadalmának jövőkép nélkülisége, illetve a homályos jövőt övező baljós bizonytalanság és nyomasztó szorongás. Mi sem igazolhatja jobban a művész által felvetett aggodalmakat azzal kapcsolatban, hogy mit hozhat kortárs hétköznapijainak holnapja, annál mint hogy a koronavírus várva várt leszálló ágba kerülésével, váratlanul kitört a II. világháború vége óta tapasztalt legsúlyosabb fegyveres konfliktus Európában. Mi jöhet még, tehetjük fel a költői kérdést jogosan, visszavágyva a klíma szorongás “békés” hétköznapijaiba.

Bár Geibl kötetében a fotók meleg színvilága alapvetően meghitt hangulatot kölcsönöz, a kültéri felvételeken pedig gyakran süt a nap, összességében a kettesével, hármasával összekapcsolódó képek mégis megmagyarázhatatlanul baljósak. Ezen az érzeten pedig nem segítenek, az egységes elrendezésű képes oldalak közé szabálytalanul komponált szöveges töredékek. Ezek az oldalak részben önéletrajzi epizódokat összefoglaló személyes napló bejegyzéseket, másrészt pedig különböző teoretikusok szövegeiből származó töredékeket tartalmaznak változatos méretben, tördeléssel és elrendezésben. Ezek az

oldalak külalakra fénymásoltnak tűnnek, mely leginkább a '70-es, '80-as fanzine készítés esztétikájára utal, mind ami a xerox megidézését, mind pedig ami a kollázs logika alkalmazását illeti.

Az idézetek között számos fontos kortárs társadalom-, vagy művészetelméleti témájú szerepel, mégis talán legmarkánsabban Mark Fisher gondolatai jelennek meg *A kapitalista realizmusból*⁵, mely mű címe Geibl könyvének borítóján is szerepel és amely egyben a képes anyagot is többletjelentéssel egészítik ki. Az eredetileg 2009-ben íródott szöveg központi gondolata az, hogy napjainkra a kapitalizmus és a hozzá kapcsolható neoliberális gazdasági berendezkedés olyan alapvetéssé vált, amelynek megváltoztatása teljesen elképzelhetetlenné vált. Fisher a kapitalista realizmus fogalmát egy olyan, mindent átszövő atmoszféraként írja le, mely láthatatlan korlátként szorítja szigorú keretek közé a kulturális termelést, a munkát, az oktatást és az élet minden egyéb területét.⁶ Ez a nehezen megfogható, mégis szinte tapintható atmoszféra - ahogy Geibl fogalmazott a *Zeitgeist* (vagy korszellem) - hatja át az egész sorozatot, emellett Fisher írásából származik a fotókönyv címadó és tételmondata is. A kapitalista realizmusban az ellenállás, vagyis például az antikapitalista, alterglobalizációs, vagy egyéb okokból történő tüntetések is a rendszer részét képezik, amelyet maximálisan kiaknáz a fogyasztás logikájára épülő gazdaságpolitika. Így a kapitalista realizmus tiltakozó mozgalmi nem mutatnak fel valós alternatívát és nem is céljuk a radikális változtatás.

A fisheri gondolatmenetben központi szerepet játszanak a diákok, a felnőtt élet küszöbén álló tinédzserek. Ezek a fiatalok tudják, hogy a rendszer alapvetően ellenük van, ennek ellenére úgy vélik, hogy az ellenállás minden formája teljesen hasztalan. Ennek hatására pedig a fiatalok körében Fisher szerint egyre gyakrabban alakulnak ki olyan mentális betegségek, mint a depresszió, vagy a diszlexia, így szép lassan a komplett tinédzser lét a

---

5 Mark FISHER: *Kapitalista realizmus*. Napvilág Kiadó, Budapest, 2020.

6 Uo.

betegségek közé sorolható. Fisherhez hasonlóan Geibl könyvében is fontos szerepet játszanak az Y generáció szorongásai, amelyekben minden bizonnyal nagy szerepet játszik a politikai, társadalmi és gazdasági berendezkedés által okozott kilátástalanság. A társadalom mégis idegrendszeri, vagy családi okokkal takarózva depolitizálja a kérdéskört és az egyénre hárítja a probléma megoldását. Fisher egészen radikális megfogalmazásában ez maga az egyre jobban elterjedő mentális pestis, amelynek legfőbb szimptomája, hogy a kapitalizmus töretlen fenntartásának látszataért mentális egészségünkkel fizetünk. Az egészség visszanyerése pedig teljes mértékben saját felelősség, ahol a gyógyulás folyamatában az egyén magára marad.

Geibl célja, ahogy a könyv ismertetőjében is olvashatjuk, nem az, hogy kioktasson, vagy szigorú narratívát alkosson, és nem is az, hogy gazdasági kérdéseket értelmezzen. Inkább egy olyan, utazásra viszi a nézőt, mely során nincsenek egyértelmű válaszok, inkább csak kétértelmű kérdések.

Cím: *There is Nothing New Under the Sun*

Kiadó: *Void Photo, Athén*

Évszám: *2021*

Edíció: *750*

Oldalszám: *112*

Méret: *223*270mm*

ISBN *978-618-5479-13-8*

3. Halász Dániel

Határvidék | Borderland

Halász Dániel, olyan kortárs magyar fotográfus, aki nem csak fotózik, hanem sétál is, mégpedig nagyon sokat. A *Határvidék* című kötetben publikált fotósorozatát 2019-2020-ban készítette, a képanyag pedig elsősorban abból a sok útvonalból villant fel részleteket, amelyeket a művész Budapest mintegy százötven kilométer hosszú közigazgatási határát körbejárva tett 2018 és 2020 között, részben a COVID19 okozta lezárások időszaka alatt. A sorozat a Budapest Fotográfiai Ösztöndíj támogatásából valósult meg és ennek köszönhetően egy kiállítás és száz sorszámozott példányban, limitált művészkönyv készült az anyagból. Az ösztöndíjprogram keretében készült el korábban Erdei Krisztina: *Vénusz születése és más történetek* című sorozata is, amelyhez ugyancsak kiadvány kapcsolódott. A *Határvidék* című publikáció esetében azonban a korábbi gyakorlattal ellentétben sokkal inkább művészkönyvnek (egészen pontosan fotókönyvnek) tekinthető a végeredmény, mint kiállítási katalógusnak, vagy monográfiának. Az ily módon elkészült könyvtárgy grafikai tervezéséért Szmolka Zoltán volt felelős. Külön érdekesség, hogy a könyv digitális nyomtatással készült. Ez a kiadvány is igen jól példázza, hogy a digitális nyomdatechnika képesítő iramú minőségi fejlődése számtalan új kiaknázható lehetőséget kínál a művészkönyvkészítésben érdekelt alkotók számára, hiszen egy olyan nyomtatási módszerről van szó, amely viszonylag gazdaságosan teszi lehetővé az egészen alacsony példányszámban való nyomtatást.

Tartalmi szempontból is kiválóan alkalmas ez a bemutatási mód, azaz a fotókönyv, hiszen Halász Dániel képei egy hosszú ideig tartó sétafolyamat

kiragadott pillanatai, a könyv formátum pedig tökéletesen megfelelő arra, hogy komplett narratívába fűzze össze a mozaik darabokat. Az oldalakat olykor teljesen kitöltő, máskor kisebb méretben megjelenő fotók ritmikus váltakozásának köszönhetően, az üres lapok fehérségével tagolva az olvasó csaknem a saját karantén sétáit élheti újra. Mindehhez megfelelő értelmezési keretet biztosít Mucsi Emese bevezetője, ami felvillantja a városi séta témájával kapcsolatos legfontosabb kulcsfogalmakat. Éppúgy szó esik a Walter Benjaminsnál szereplő, a nagyvárosban céltalanul bóklászó, de részletes megfigyeléseket tevő flâneur figurájáról, mint ahogy a Guy Debord és a szituacionisták által megalkotott sodródás (dérive) fogalmáról. Mindez egy kellemes terjedelmű és már-már poétikus szöveg formájában olvasható a könyv belső borítóján, így a filozófiai gondolatok nem nehezednek rá a vizuális tartalomra, a könyvtárgy pedig tökéletesen meg tudja tartani autonóm fotókönyv jellegét. A sorozat képei ugyan mind Budapesten készültek, azonban a művész az alkotói folyamat során eltávolodott a szigorú értelemben vett közigazgatási határvonaltól és a város belső szövetében is kalandozott. A sorozat könyvben szereplő darabjai összességükben ugyan megőrizték a külvárost jellemző nyomasztóan ingerszegény és kopár hangulatot, az anyag mégsem egyszerű geográfiai dokumentáció. Az olyan fotók, mint ahol egy kisállat temető síremlékei látszanak, vagy éppen a ferihegyi repülőtér egyik terminálja, egészen más, átvitt értelemben vett határvidékeket tárnak fel és metaforikus szintre emelik a kezdetben pragmatikus módszertanra épülő koncepciót.

Cím: Határvidék | Borderland

Évszám: 2020

Szöveg: Mucsi Emese

Kiadó: Robert Capa Kortárs Fotográfiai Központ

Példányszám: 100

ISBN 978-615-5798-18-4

4. Klenyánszki Csilla

Pillars of Home

Tárgyak, bútorok, dolgok, cuccok, emlékek, kacatok...Vajon mennyire határoznak meg minket a tárgyak melyek körülvesznek minket? Az identitásunk részét képezik és ezért van rájuk szükségünk, vagy egyszerűen csak megszokásból, netán a társadalmi konvenciók mentén gyűjtögetünk életünk során? A designtudomány egyik legfrissebb és legelterjedtebb elmélete egészen más szempontból közelíti meg a kérdést; a tárgyorientált ontológia (OOO, azaz object-oriented ontology⁷) legfontosabb tétele ugyanis az, hogy a tárgyak és élőlények rendszerét nem hierarchiában, hanem egyenrangú holisztikus rendszerben kezeli. Az elmélet alapvetően az ember és mindenfajta élőlény kitüntetett szerepét kérdőjelezi meg tárgyakkal teli világunkban, valamint a tárgyak autonómiáját és részleges hozzáférhetőségét hangsúlyozza. A tárgyorientált ontológia egészen odáig merészkedik, hogy az embert is tárgynak tekint, amely csupán egyetlen objektum a többi tárggyal közösen alkotott és nem hierarchiára épülő rendszerben. Az OOO másik fontos tézise a viszonylagosság, vagyis az, hogy a tárgyak a maguk teljességében megismerhetetlenek, így mindig csak egymáshoz képest értelmezhetőek. A tárgyak ugyan sokféleképpen kerülhetnek kapcsolatba egymással, ugyanakkor mindig csak bizonyos tulajdonságaikat mutatják az interakciók során, nem fedik fel teljes mibenlétüket⁸.

---

7 Graham HARMAN: *Object-Oriented Ontology: A New Theory of Everything*. Penguin Books, London, 2018.

8 Bővebben: ...NYITOTT MÚZEUM...- együttműködés, részvétel, társadalmi múzeum. Kézikönyv. FRAZON Zsófia (szerk.). Néprajzi Múzeum, Budapest, 2018. 162-172.

Pontosan ezekről az interakciókról, valamint az ember a tárgyak rendszerében elfoglalt szerepéről szól Klenyánszki Csilla, 2019-ben publikált *Pillars of Home* című könyve. A photobook az azonos című és részben a Trapéz Galériában kiállított⁹ sorozat kilencvennyolc darabját mutatja be, kiegészítve a művész rövid bevezetőjével. A friss megjelenésű photobookban a 2016-2017 folyamán készült *Pillars of Home* (Egy otthon pillérei) fotósorozat olyan csendéleteket tartalmaz, amelyek a művész saját otthonában készültek és mindössze harminc percig, a fotók létrejöttéig léteztek. De egyáltalán nem hétköznapi csendéletekről van szó. A képeken változatos használati és berendezési tárgyakkal álló egyensúly-szobrokat látunk, melyek a művész lakásának valamelyik szegletében és a legtöbb esetben a padló és a plafon közé beszorítva képeznek efemer hidat a lent és a fent között. A kötet bevezetőjéből az is kiderül, hogy a sorozat elkészítése során a fent említett harminc perces időlimitet nem pusztán koncepcionális döntés volt, hanem az anyai teendőkkal járó szükségszerűség. A Hollandiában élő művész gyermeke születése után otthon maradván, csupán az alvási idők rövid félóráiban tudott az alkotással foglalkozni. Ezeket a röpke harminc percek pedig arra használta, hogy valamelyik helyiségben, a rendelkezésre álló és őt körülvevő tárgyakkal szobrokat épített, minél tökéletesebb egyensúlyi helyzet megteremtésére törekedve. Külön kihívást jelentett, hogy mindezt a lehető legnagyobb csendben kellett megtennie, hiszen amennyiben összedőlt az adott installáció, úgy a fotónak és az alvásnak is vége szakadt. Ebből a szempontból egy egyszemélyes performansz dokumentációjának is tekinthetők az elkészült fotók.

A három hónap alatt készült sorozat első darabjain először csak tárgyegyüttesek, később megszemélyesített, fura lényekre hasonlító tárgycsoportok jelentek meg, majd a könyvben tovább lapozva egyre többször bukkan fel a művész maga is. Ugyanakkor egyáltalán nem önportrékról van szó. A tárgyorientált

ontológia felvetését teljes mértékben megvalósítva Klenyánszki az egyensúly-szobrok elemei közé beolvadva, saját maga is az installációk elemeként jelenik meg. Sok esetben csak egy-egy végtagot látunk, máskor hátulról, vagy szőnyeggel letakarva, alig vehető ki az eltárgyasított emberalak és csupán a kötet legvégén kap itt-ott központibb szerepet. A szintén képzőművész Bogyó Virág által tervezett photobook összesen nyolc fejezetből áll, amelyek felosztása nem tematikus, inkább az időbeliség jelenik meg szervezőelvként. A fejezeteknek nincs címe, a tagolást a színekkel kódolt oldalak adják. A designban megjelennek a Klenyánszki által a fotókon is szívesen használt tiszta színek, a könyv közepén pedig visszaköszön a borító narancssárgája. A saját kiadásban készült photobook méretét és terjedelmét tekintve kis alakú, már-már zsebkönyv, ugyanakkor a kötet felén kissé túllapozva találunk tizenhat oldalt amely lényegesen vastagabb papírral készült, mint a könyv többi lapja, kizökkentve minket a tökéletes egyensúlyi helyzetek tanulmányozásából, emellett érzékeltetve a szobrok törékenységét.

A *Pillars of Home* sorozat ugyan már többször és több formában installálva volt látható különböző hazai és nemzetközi kiállításokon, mégis bátran kijelenthető, hogy a képanyag a photobook formátumban talált rá megfelelő médiumra. A száznegyvennyolc oldalas terjedelem lehetővé teszi a sorozat minden darabjának cseppet sem zsúfolt bemutatását és teret enged a sokszor valóban meghökkentő installációk és performatív helyzetek részletes analizálásának, az azokban való elmélyedésnek, valamint az egyensúlyi helyzetek megfejtésének. A könyvformátum, ezen belül is a képek egymásutánisága és a kiadvány tagolása pedig egy olyan plusz narratívát kölcsönöz, amelynek köszönhetően szinte kerek történetté állnak össze a sorozat egyébként önmagukban is működő darabjai.

Cím: Pillars of Home

Évszám: 2019

Kiadó: self-published, Amsterdam / Budapest

Fénykép és szöveg: Klenyánszki Csilla

Grafikai tervezés: Bogyó Virág

Edíció: 500

Oldalszám: 148 oldal

Méret: 145*210*18mm

Nyomda: Pauker Nyomda

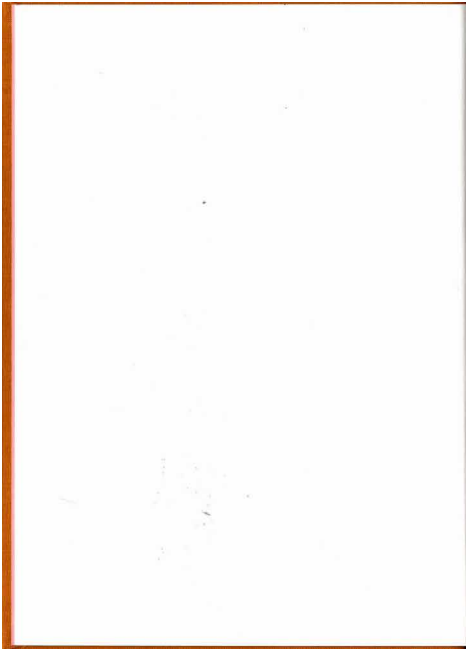
Papír: 400 g

ISBN: 978-90-829885-0-5

Díjak: Unseen Dummy Award 2018, shortlist

The challenges of early motherhood are transformed into a game: the lack of time, the fragility of a new life, the weight of responsibility, our changing identities, tension. These are the elements. Care, strength, patience, devotion. These are the things holding it together.

Pillars of home are ninety-eight balancing sculptures, made during my son's nap, when our home – the living room, the kitchen, the bedroom or even the staircase – became a studio for no more than thirty minutes at a time.

The pillars rely on their own inner stability while being framed only by the floor and the ceiling. As the objects are being piled up, they become a coherent entity, but their delicate arrangement and balancing structure makes them vulnerable. They can be destroyed at any moment.

Not only the existence of the image is in danger if the installation collapses, but the noise of the fallen objects might awaken the sleeping baby, which puts an end to the working session.

Pillars of home gives ninety-eight answers to one dilemma: how does a mother find balance between all her priorities. A never-ending juggling act.

P
I
L
L
A
R
S

S O F I O W M

2019

N
O
R

5. Kudász Gábor Arion

Kudász Gábor Arion Budapesten született 1978-ban, 2003-ban szerzett diplomát a Magyar Iparművészeti Egyetem Fotográfia szakán. Projektjeinek középpontjába az emberi jelenlét lenyomatait, az embert és az őt kölcsönhatásukban alakító környezet állította. A számos kiállításon bemutatott Tábor, Zöld terület, Időkapszula, Szemétunió és Environmental című sorozatai egy összefüggő ciklussá álltak össze az évek során, melynek központi témája az individuum reménytelen idegensége a maga köré felhúzott urbánus környezetben. Megfogalmazásukban különböző munkáit leghatározottabban az a mélyről jövő törekvés köti össze, hogy távolságtartó, szinte közömbös tekintetét kölcsönözze, még legszemélyesebb témáinak is, mint a saját család alapításának átmeneti időszakában készített Middle, vagy az édesanyja váratlan halálából kibontakozva az emlékezet általános működésének feltárását célzó Memorabilia.

Middle

A *Middle* az akkor 35 éves művész családi életének alapos vizsgálata fotókönyv formátumba öntve. A könyv alapját az az aktsorozat képezi, amit Kudász feleségéről kezdett el készíteni miközben első gyermeküket várták. A sorozatot akkor is folytatták, mikor második és harmadik gyermekükkel volt terhes Bogi, a feleség. A hosszú évek alatt összegyűlt képeket a feleség tárgyilagos naplóbejegyzései fűzik össze a kötetben. A *Middle* cím utal az élet közepére és a középkorúságra is. A limitált példányszámú fotókönyv naplóra emlékeztető formátumban készült el és egy matrica melléklettel egészült ki, mellyel minden olvasó tetszőlegesen variálhatja a kiadványt.

Cím: Middle

Évszám: 2012

Kiadó: Faur Zsófi Galéria, Budapest

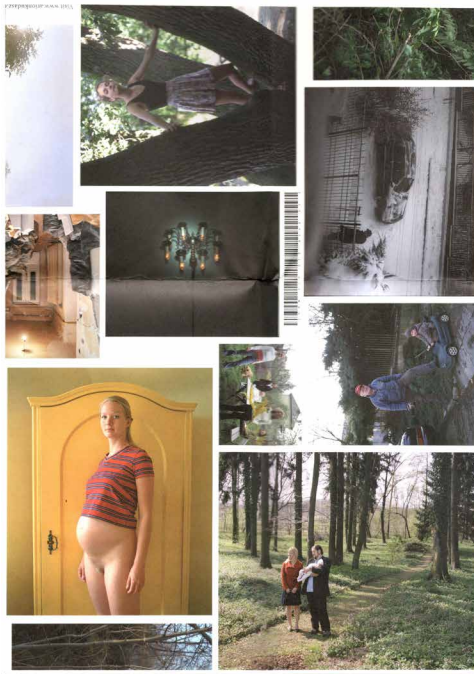
Edíció: 100

Oldalszám: 60

Méret: 147*210mm

ISBN: 978-615-5206-03-0

3rd of October Arion won a dinner for two on the 'nailing competition'.

exhausted. Momo was sleeping in the bedroom.

5th of April Enese fights with me saying Momo is ornery which is not his fault, but I do every

8th of July By lunchtime Apu was so tipsy, I didn't want to ask any help.

Memorabilia

Kudász Emese festőművész 2010. november 22-én bekövetkezett halála után fia, Kudász Gábor Arion a következő években átfogóan feldolgozta és katalogizálta édesanyja teljes hagyatékát. E munkát az emlékezés mechanikáját feltáró útmutató létrehozásának szándéka motiválta. A művészi kutatás során feltárultak a Kudász Emesére jellemző rend megbomló elemei, amelyekben személyiségének addig rejtett vonásai és tárgyainak ismeretlen összefüggésszerei bontakoztak ki. Ezen kapcsolódások eredetét, hogy a művésznő életében is léteztek-e, vagy csupán a feldolgozás során jöttek létre, utólag már nem lehet bizonyossággal megállapítani.

A hagyaték szerkezete a gyűjteményképzésre kiválóan alkalmasnak bizonyult, mivel rendkívül egyedi, olykor extravagáns kollektiókat tartalmazott. Ezek közül a legmarkánsabbak képezik a későbbi kiállítás és az ahhoz kapcsolódó kötet anyagát: több száz darab újságok közé préselt lóhere, évszakok szerint színsorba rendezett ruhatár, üres, tematikus könyvespolcok, korábbi katalógusainak nyomdai nyomóducai, valamint számtalan személyes tárgy, amelyek a síron túli üzenetként értelmezhetőek. Ezek az elemek nemcsak Kudász Emese művészi világát, hanem a hozzá kapcsolódó emlékezeti folyamatokat is új megvilágításba helyezik, reflektálva a személyes és művészi hagyaték feldolgozásának komplexitására és jelentőségére.

Cím: Memorabilia

Évszám: 2014

Fotók: Kudász Gábor Arion és ismeretlen

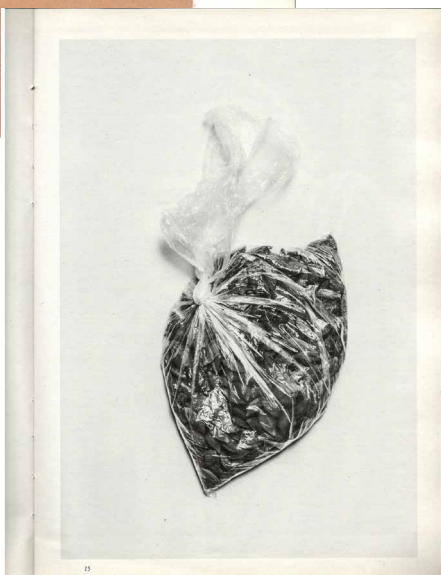
Szöveg: Uhl Gabriella, Kudász Gábor Arion, Kudász Emese

Oldalszám: 184 oldal

ISBN: ISBN 978-963-88529-7-7

KUDÁSZ Gábor Arton | KUDÁSZ Emese

HUMAN

A téglá fogalomként működik, mint építőelem, modul, alkatrész. Egyben a civilizáció hajnalán kitalált mesterséges konstrukció is, amely utóbb erősen befolyásolta az emberi gondolkodás fejlődésének menetét. Egyszerű modellje annak, hogyan lehet megérteni a világegyetem egykori folytonos szövetét, ha jól megformált egységekre vágjuk és újraépítjük. Ez a könyv ennek az elvnek az alkalmazására tesz kísérletet. Kudász Gábor Arion a Wienerberger téglaiipari nagyvállalattal együttműködésben magyar, román és bolgár téglagyárakban és a közöttük megtett úton fényképezett két nyáron át, ezeket a fotókat tartalmazza a könyv.

Cím: HUMAN

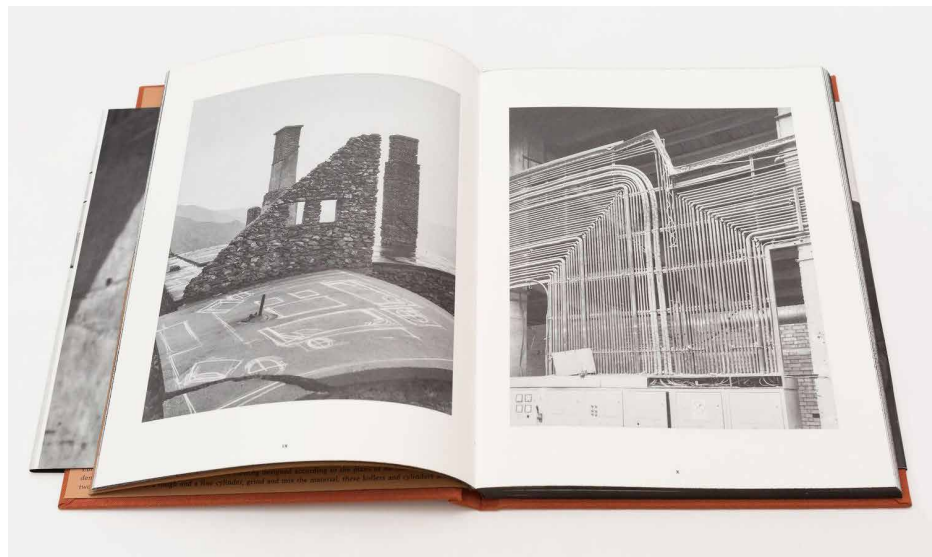
Évszám: 2018

Edíció: 500

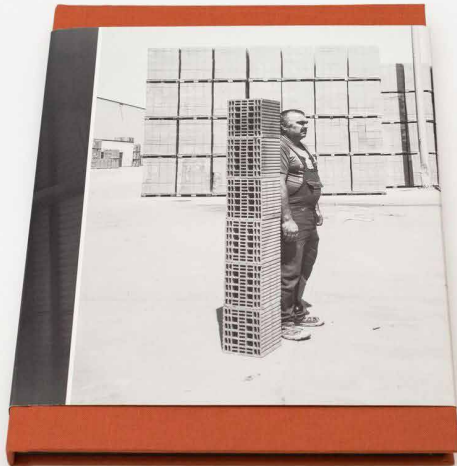
Oldalszám: 120

Méret: 188* 250mm

ISBN: 978-615-00-0603-1

6. Neogrády-Kiss Barnabás

solitude

Neogrády-Kiss Barnabás, 2021-ben bemutatott, *solitude* című kötete a Symposion Kiadó gondozásában jelent meg hatszáz példányban. A *solitude* tulajdonképpen egy rendkívül személyes vizuális napló, amely mellett, hogy bemutatja a művész legfrissebb fotósorozatát, elbeszéli egy különleges rezidencia program szubjektív élményét, kivételes betekintést nyújtva az alkotó akkori mindennapjaiba és személyes alkotói módszertanába. A kötet témáját jelentő művészeti csereprogram két szempontból is különleges. Először is a helyszín miatt, amely a németországi Akademie der Schloss Solitude volt. A Stuttgarttól mintegy tíz kilométerre található rezidencia központ 1990 óta fogad művészeket, illetve a legváltozatosabb humán és reál tudományokkal foglalkozó kutatókat több hónapos, akár egy egész éves ott tartózkodásra is. A program különlegességéhez nagyban hozzájárul a kivételes helyszín, azaz a névadó Solitude Kastély, mely 1764 és 1769 között épült Charles Eugene, württembergi herceg megrendelésére. A Johann Friedrich Weyhing és Philippe de La Guêpière által tervezett barokk kastély és melléképületei szolgálnak ideiglenes munkahelyként és műteremként egy időben akár több mint ötven művésznek és kutatónak. A történelmi épület egyszerűen található közel a nyüzsgő tartományi központhoz, Stuttgarthoz, ugyanakkor fekvése és erdős környezete miatt mégis elszigeteltté teszi az ott tartózkodás. Innen a névadás is: Solitude, azaz magány.

Másodsorban Neogrády-Kiss számára az időzítés miatt jelentett különleges élményt a programban való részvétel, hiszen az alkotó 2020 októberében a koronavírus második hullámának tetőpontján (jócskán a védőoltások

engedélyezése előtt) érkezett meg az Akademie Schloss Solitude-ba, így rögtön tizennégy nap szigorú karanténnal kezdte az intézményben eltöltött időszakot. A szigorú karantént pedig szó szerint kell érteni, így ebben az első két hétben egyáltalán nem hagyhatta el apartmanját semmilyen célból, ahogy személyesen sem találkozhatott senkivel. A külvilággal való egyetlen kapcsolattartást - az ajtaja előtt hagyott ebédeken kívül - az internet jelentette számára, így elhatározta, hogy előzetes terveivel ellentétben nem a Capa Nagydíj nyertes *Kettős kötés* című sorozat folytatásának áll neki, hanem először inkább vizuális naplózásba kezd, a képeket pedig az Instagramon publikálja önmaga és követői szórakoztatására. A saját maga számára meghatározott egyetlen szabály az volt, hogy naponta minimum egy képet készítsen, a tematikát viszont semmi nem korlátozta. Egyedül csupán a rendelkezésre álló szűk harminc négyzetméteres apartman, személyes tárgyai, valamint az új otthonának ablakból látszó csekély szelet. Miközben lassan leperegtek a karantén napjai és közben szépen gyűltek a fotók az Instagramon, 2020 november elején újabb teljes zárlatot jelentettek be Németországban, így tulajdonképpen a “szabadulás” után sem változott szignifikánsan Neogrády-Kiss helyzete; Stuttgart gazdag látványosságainak, fürdőinek és múzeumainak szorgalmas látogatása helyett lényegében a kastély és a környező erdő felfedezése maradt mint hozzáférhető lehetőségek. Mindeközben az alkotó egy az Új Művészet hasábjain korábban megjelent interjú¹⁰ kapcsán kapcsolatba került Sirbik Attilával, a Symposion Kiadó vezetőjével és megszületett egy közös jövőbeni fotókönyv ötlete. E kettő esemény egybevágása eredményezte, hogy a Neogrády-Kiss a kéthetes karantén után sem hagyott fel a naplózással, így a tizennégy napos sorozat hetvenre duzzadt és elkészült az az összesen mintegy négyszáz kép, amely a kötet alapjául szolgál.

Az elkészült rengeteg, akár több könyvre is elegendő fotográfia eredendően

---

10 Sirbik Attila: Tudni kell ki- és bezoomolni. Beszélgetés Neogrády-Kiss Barnabással. Új Művészet 2020/12. 26-30.o.

nem annyira narratív, mint inkább intuitív alapon készült, így ahhoz, hogy igazi vizuális naplóvá formálódjon gondos szerkesztésre és válogatásra volt szükség. Ezt a komoly feladatot fotókönyvek esetében leggyakrabban a művész maga szokta elvégezni, de a *solitude* esetében egy teoretikus, Cséka György kapcsolódott be szerkesztőként ezen a ponton a munkába. Annak ellenére, hogy az elkészült könyv az impresszumon kívül egy árva betűt sem tartalmaz. A szokatlan kooperáció pedig kiváló döntésnek bizonyult, mert a kötet formátumát és szerkesztését tekintve is egyedi befogadói élményt nyújt. Valójában maga a szerkesztésmód teremti meg azt a narratív ívet, mely koherens történetté fűzi össze a képek kiválasztott halmazát, mintegy kondenzálva és összegezve a művész által átélteket és megörökítetteket. Neogrády-Kiss és Cséka metaforikus értelemben vett kiállítótérként használják a könyv lapjait, ahol a képek egymásután és egymásmellé helyezésének ugyanolyan jelentősége van, mint a képek közti fehér mezőknek, vagy az esetenként teljesen üresen hagyott oldalpároknak. A művész és a szerkesztő emellett nem csak a méretezéssel, a margókkal és a cezúrákkal játszik, hanem a képek forgatásával is, így egyes oldalakon a kilencven fokban elforgatott képek kizökkentenek a hagyományos könyvlapozás élményből, utalva arra a kissé talajvesztett helyzetre, amelyben a művész érezhette magát részleges, vagy teljes bezártságában. Ezt a forgathatóságot és töredezettséget egyébként már a borító tipográfiája is jelzi, ami szintén minden irányból forgatva árulja csak el a teljes címet és az szerző nevét.

A képválogatás szempontját talán az elszigeteltség, a bezártság, vagy a címadó magány szavak fémjelzik a leginkább, ezt pedig mi sem illusztrálja jobban, minthogy egyetlen “benyúló” női kézen kívül a művész maga az egyetlen emberi alak, aki megjelenik a képeken. Hasonló a helyzet a természetet ábrázoló képekkel, ahol a félig halott téli erdőn, a lehullajtott lombú, vagy kopasz fákön, valamint a zúzmarás és fagyott erdei terméseken kívül csupán két katicabogár utal az életre, bár közülük is az egyik mintha már halott lenne.

A könyvet átlapozva folyamatosan mutatkozik meg egyre több, a hetven nap helyszínéül szolgáló kis szobából, a csodálatos barokk kastélyból, végül az azt körülölelő parkból és erdőből. A terekben pedig részben vagy egészben fel-felbukkan az helyét kereső, bolyongó, olykor zaklatott tekintetű művész, így Neogrády-Kiss Barnabás korábbi munkáihoz hasonlóan ez a sorozat is rendkívül személyes, akárcsak egy igazi napló.

Végül érdemes pár szót ejteni a kötet design-járól is; a választott A/5-höz közelítő, szövetborítású formátum mellett, hogy igen népszerű a kortárs fiatal fotósok körében (pl.: Klenyánszki Csilla: Pillars of Home, Halász Dániel: Határvidék), tovább erősíti a naplószerűséget. Akárcsak a papírválasztás, amely szöges ellentétben áll fotóalbumok és nagymonográfiák fényes, ugyanakkor nehéz és sérülékeny papírjával. Ez a formátum könnyen kezelhető és szállítható, társzámban, vagy kabátzsebben, papírján nem látszik meg az ujjlenyomat, szinte óhajtja a sűrű forgatást és lapozgatást, és már-már a bele jegyzetelést is. Dicséretet érdemel továbbá a fűzött cérnakötés, amely lehetővé teszi a könyv teljes kinyitását, emellett plusz esztétikai értékekkel ruházza fel az oldalpáron sok esetben átfutó képeket. A grafikai tervezés Cséka György és Imre Réka munkája. A solitude egy olyan szavak nélküli napló, amely bárki számára hozzáférhetővé és hazavihetővé tesz egy személyes és intim történetet, akár egy jó műtárgy, csak jóval jutányosabb áron.

Cím: solitude

Évszám: 2021

Kiadó: Symposion Kiadó, Budapest

Szerkesztő: Sirbik Attila, Cséka György

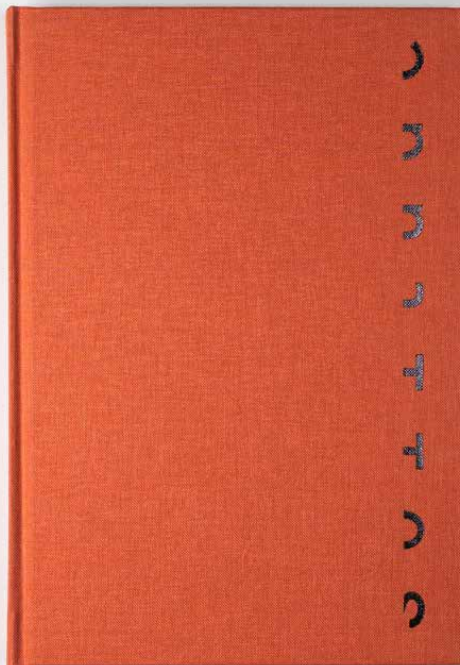
Grafika: Imre Réka

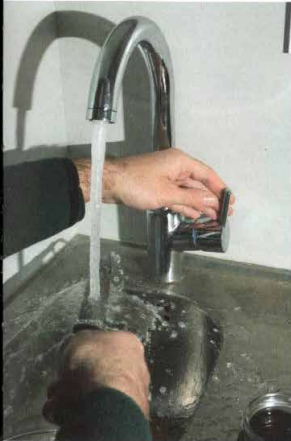
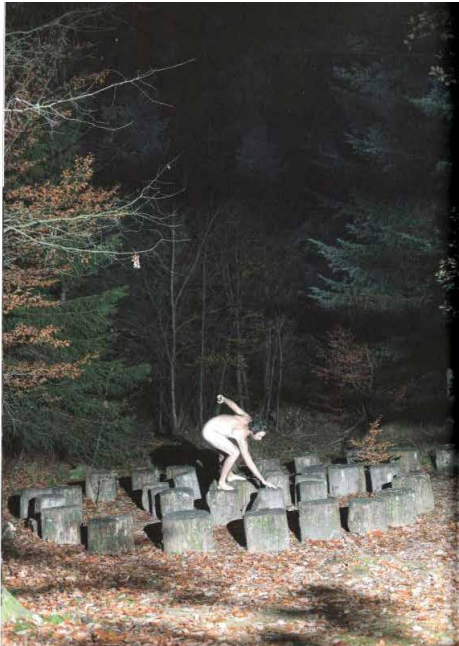
Edíció: 600

Oldalszám: 124

Méret: 152*218mm

ISBN: 978-86-80284-08-8

7. Puklus Péter

Puklus Péter 1980-ban született Kolozsváron, önálló kiállításai voltak a varsói Raster Galériában, a berlini Robert Morat Galériában, a C/O Berlinben, a düsseldorfi Galerie Conrads-ban, valamint a budapesti Robert Capa Fotográfiai Központban. Művei szerepeltek a grazi Künstlerhaus, a zágrábi Kortárs Művészeti Múzeum, a New York-i International Center of Photography és a budapesti Ludwig Múzeum csoportos kiállításain. Legfrissebb A Hős Anya – Hogyan építsünk házat című sorozata 2017-ben elnyerte az Images Vevey fődíját. Több könyvét is jelölték neves nemzetközi díjakra, mint például az Aperture és a Paris Photo közös Fotókönyv díja, vagy a Német Fotókönyv Díj.

Puklus Pétertől megszokhattuk, hogy terjedelmes, nagyregényekhez, vagy eposzokhoz illő, hosszú és gyakran évekig készülő sorozatokban gondolkodik. A sorozatok pedig leggyakrabban kiadványok, photobookok formájában érik el végső formájukat. Így volt ez például a 2016-ban befejezett, fiktív családi történeten alapuló *The Epic Love Story of a Warrior* című sorozattal is, amely fotókönyv formájában felkerült a Paris Photo, az Év Fotókönyv Díjának shortlistjére.

Handbook to the Stars

Puklus első kiadványa, a *Handbook to the Stars* című fotókönyv saját univerzumát tárja fel, és betekintést nyújt abba, hogyan kapcsolódnak egymáshoz fotográfiai munkái. A képek egymás mellett és egymáson keresztül léteznek, nem követve sem a kronológia, sem a sorrend hagyományos szabályait; különálló egységek, amelyek saját mintázataikat követve mégis összefüggéseket hoznak létre.

A képek között lévő képzeletbeli távolságok határozzák meg elhelyezkedésüket, nem pedig az oldalak fizikai határai, így előfordul, hogy a kompozíciók töredezettnek, kicsinek vagy nagynak tűnnek. E sajátos szerkesztési elv nemcsak a vizuális elemek közötti kapcsolódásokat hangsúlyozza, hanem a fotográfia fragmentált természetét is. Puklus univerzumában az egyes képek saját belső gravitációjuk szerint rendeződnek, ezáltal megteremtve egy dinamikus, egymástól független, mégis összekapcsolódó képi világot.¹¹

---

11 Forrás: <https://peterpuklus.com/handbook-to-the-stars/> (Utolsó letöltés: 2024.08.31.)

Cím: Handbook to the Stars

Koncepció: Claudia Küssel és Peter Puklus

Szöveg és válogatás: Claudia Küssel

Grafikai tervezés: Bálik Palo

Kiadó: F: Stokovec, Space for Culture

Edíció: 300

Oldalszám: 64 oldal

Méret: 160*210mm

ISBN: 978-80-89587-00-1

Kép: <https://www.artsy.net/artwork/peter-puklus-handbook-to-the-stars>

The Epic Love Story of a Warrior

A *The Epic Love Story of a Warrior* egy töredékes fotográfiai utazás Közép- és Kelet-Európa 20. századi történelmében. A történet hőse egy fiktív családból származó névtelen főhős, egy férfi, aki arra vágyik, hogy keletről nyugatra utazzon. A korszakot meghatározó nagy események - az első és a második világháború, a kommunizmus felemelkedése és bukása, valamint a mélyreható politikai változások - hátterében a Puklus a kollektív emlékezet és az elvágódás lényegét igyekszik feltárni.

A főhős fiktív történetében visszaköszönnek Puklus saját családi mitológiájának egyes részei. A története talán épp ezért fordítva, hátulról előre és jobbról balra haladva a jelenben kezdődik, és egy évszázadon keresztül halad vissza 1918-ig.¹²

---

12 Forrás: <https://peterpuklus.com/books/the-epic-love-story-of-a-warrior-book/>
(Utolsó letöltés: 2024.08.25)

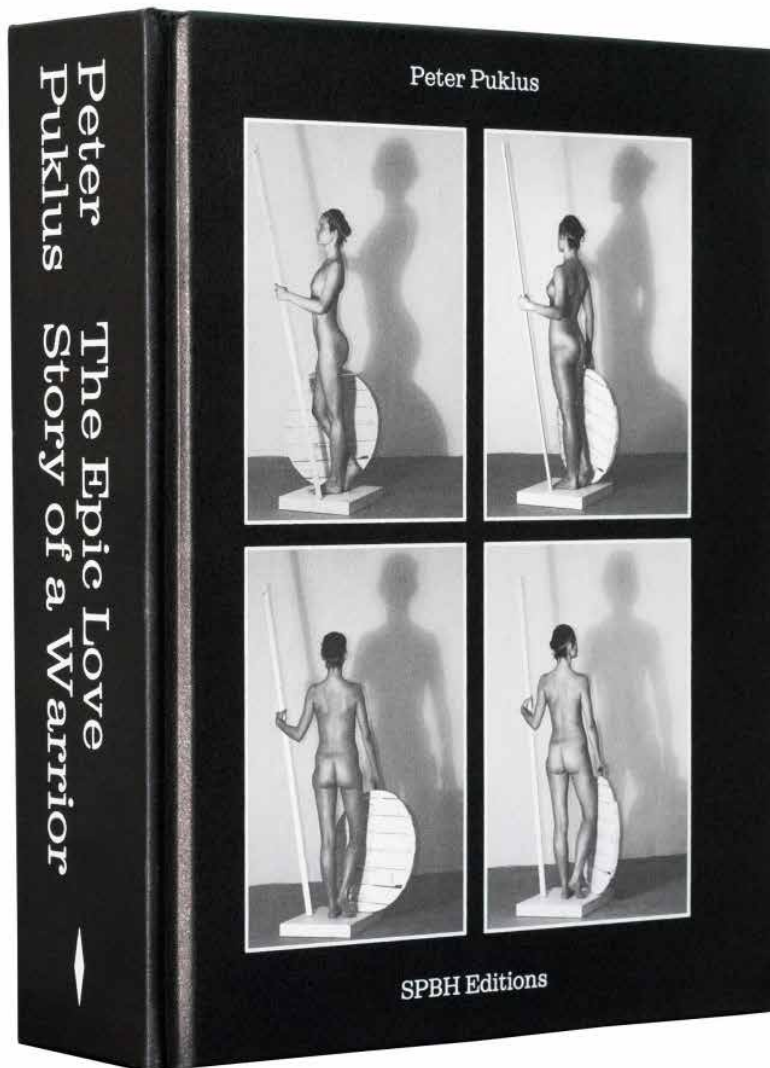
Cím: The Epic Love Story of a Warrior

Évszám: 2016

Edíció: 500

Oldalszám: 468

Méret: 150*200mm

How to dismantle a pallet

A korábbi viszonylag terjedelmes és a sorozatokat átfogó formában kezelő Puklus könyvekhez képest szokatlan a 2018-ban megjelent, *How to dismantle a pallet* című kiadvány, amely valójában egy rizográfiával készült és mindössze 48 oldalas, irkafűzött artzine, bár számozott és szignózott, így némiképp eltávolodik a tradicionálisnak tekinthető fénymásolt fanzine-ok világától.

A Hurrikan Press által kivitelezett, fekete-fehér kiadvány, kapcsolódik Puklus Péter *The Hero Mother – How to build a house* című sorozatához, ahogy azt a címadás logikája is mutatja. A sorozat egy kisebb részét 2018-ban a Trafó Galéria *Life is Techno* című kiállítása¹³, egy nagyobb szeletét pedig a Glassyard Galéria *Hős anyja_Alcím* kiállítása¹⁴ mutatta be pár hónappal később. Bár a sorozat címe alapvetően az anya családban betöltött szerepére utal, a sorozat valójában mégis inkább az Apa portréja, vagyis magáé a művészé; az újdonsült családfő változatos feladatai állnak a fókuszban. Számos kép szól az apaságról, megjelenik a művész egyedül és gyermekével, valamint néhol az anya alakja is felbukkan. A naplószerű sorozat számos darabját átszövi egy motívum, ez pedig az otthonteremtés nehézsége. A metaforikus jelentésen túl pedig szó szerinti értelemben ez magát a házépítést és az építkezés kivitelezését jelenti.

A *How to dismantle a pallet* című kiadványban is egy ilyen, az építőiparhoz kapcsolódó alapvető tárgy, a raklap játssza a főszerepet. A címadás, ahogy az egész sorozat címe is, leleplezi a művész bizonytalanságát, vagy legalábbis vegyes érzelmeit a rá háruló feladatokkal szemben. Kérdésfeltevésként olvasva

13 Trafó Galéria, Budapest. 2018. január 20 - március 31. https://trafo.hu/trafo_galeria/peter_puklus (Utolsó letöltés: 2024.03.05.)

14 Glassyard Galéria, Budapest. 2018. október 27 - 2019. január 19. Kurátor: Szalai Bori. <https://www.glassyard.hu/exhibitions/2017/7/17/aktulis-killits-dgfb-abn69> (Utolsó letöltés: 2024.03.05.)

egyfajta segítségkérésként értelmezhető, emellett azonban utal a számos Youtube-on fellelhető How to... elnevezésű oktatóvideóra is, amelyekből például a barkácsolás, felújítás és építkezés minden fortélyát elsajátíthatja az adott területen járatlan vállalkozó szellemű néző. A raklap egyike azoknak a mindennapi tárgyakkal, amelyek létezését alapvetőnek vesszük, ugyanakkor ritkán gondolunk bele valódi jelentőségükbe. Már a Kr.e. 1 évezredben, az ókori Egyiptomban is használtak raklapszerű logisztikai segédeszközöket, de az eszköz mai formája csupán a II. világháborúban véglegesedett. Ekkoriban már léteztek olyan gépesített villás targoncák, amelyek képesek voltak a raklapokat felemelni és ezzel lényegesen meggyorsítani különböző nehéz, vagy terjedelmes rakományok felpakolását. A megnövekedett raklap igénynek köszönhetően számos iparos kezdett el ebben az időszakban paletta gyártással foglalkozni, de az eltérő paraméterekkel rendelkező raklapok egymás mellé helyezése továbbra is körülményes volt és gazdaságtalan helykihasználást okozott. Az igazi forradalmat 1961-ben az egységes európai szabvány bevezetése jelentette, ami egy svéd testvérpár, Ivar és Tore Svensson nevéhez fűződik. Ők voltak azok, akik az Európai Vasutak Szövetsége felhívására, a gyümölcsös ládák kialakításából inspirálódva megalkották az EUR palettákat, a rakodási időt immár tizedére csökkentve. Az EUR raklap feltalálása óta eltelt közel 60 év alatt azonban cseppet sem vált korszerűtlenné a tárgy, napjainkban is ilyen nagy teherbírású, masszív palettákat használnak a logisztika legkülönbözőbb területein. A tüzéptelepeken és az építkezéseknél különösen hasznos szerepet játszanak a raklapok, hiszen az építőanyagok mozgatását nagyban megkönnyítik.

Puklus a *How to dismantle a pallet* című zineben azonban nem eredeti rendeltetésének megfelelően használja az EUR raklapot, bár a témaválasztás mindenképpen utal a tárgy praktikus jelentőségére. A fotózinet végig lapozva azt látjuk, ahogy a raklap lépésről lépésre darabjaira bomlik, majd újra összeáll. Ugyanakkor jobban megvizsgálva a füzetet észrevehetjük,

hogy ez a narratíva csupán a zine tűzéséből következik (félbehajtott A3-as lapok) és valójában egy dekonstruktív folyamatot láthatunk, amely során valaki, feltehetően a művész, 24 lépésben elemeire bontja a tárgyat. Az oldalpárokon a tökéletesen egyforma beállításoknak köszönhetően látszólag egy-egy kétoldalas kép szerepel egyfajta time-lapse felvételnéppel mutatva a folyamatot. Valójában azonban a külső borítón és a középső oldalpáron kívül minden hajtással a folyamat egymást követő két fázisának felét láthatjuk, a zine közepétől kezdve pedig ugyanazon képeknek a másik feleit. A artzine-t végig lapozva, az a benyomásunk, hogy játszi könnyedséggel, szinte magától hullik elemeire majd áll össze újra a paletta, miközben főbb alkotóelemei meg sem mozdulnak. Ám az értelmezéshez nem árt tudni, hogy egy másfél tonna teherbírású raklap szétbontása viszonylag nagy fizikai erőfeszítést, kalapálást, feszítést és mozgatást igényel, így az IKEA bútorok összerakási útmutatójához hasonló felvételek elkészítése minden bizonnyal hosszas előkészítést és szüntelen visszarendezést igényelt. A bontás módszere, a felhasznált eszközök, valamint maga a művész egyáltalán nem jelenik meg a sorozaton, így a cím ígéretével szemben ebből a kiadványból egészen biztosan nem tudjuk meg, hogy valójában hogy kell szétbontani egy raklapot.

Puklus képein a tárgyak gyakran elvont fogalmak szimbólumai, így az értelmezés ebben az esetben is lehet ilyen. A művész a létezés alapjához, vagy csontvázhoz hasonlítja a raklapot. A paletta szétszedése így átvitt értelemben a lét megkérdőjelezése, ahol a látszólagos, de valójában nem megtörtént "összerakás" visszavisz a kiindulópontba. Az elemek adottak, minden raklap tökéletesen egyforma (hisze ez a lényege), így egyfajta véget nem érő körforgásként is tekinthetünk a folyamatra a füzet lapjait újból és újból végigpörgetve.

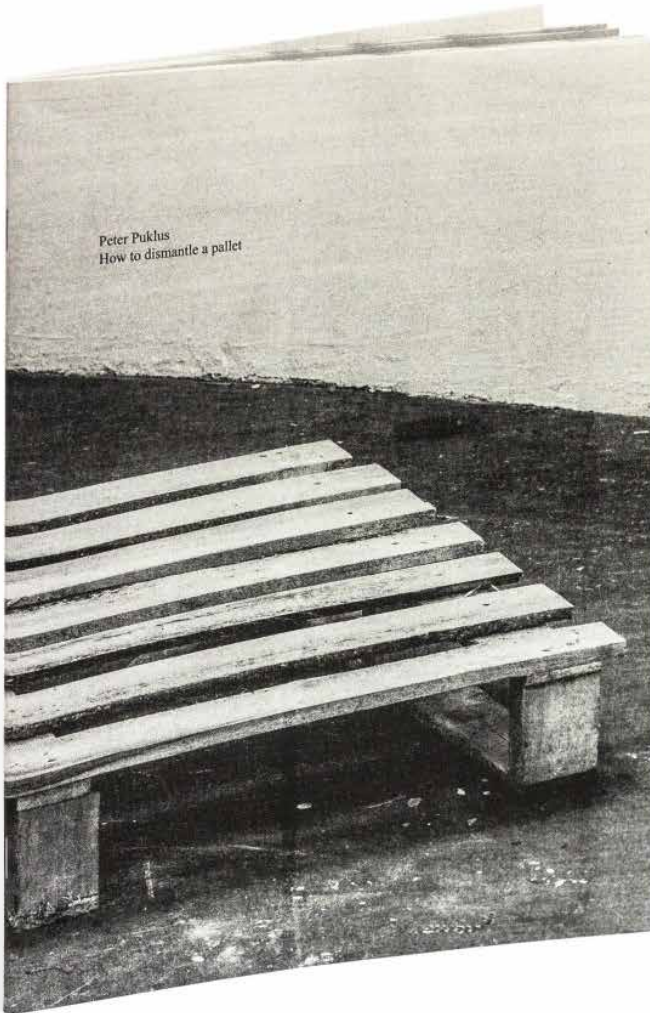
Cím: How to dismantle a pallet

Évszám: 2018

Edíció: 100

Oldalszám: 48

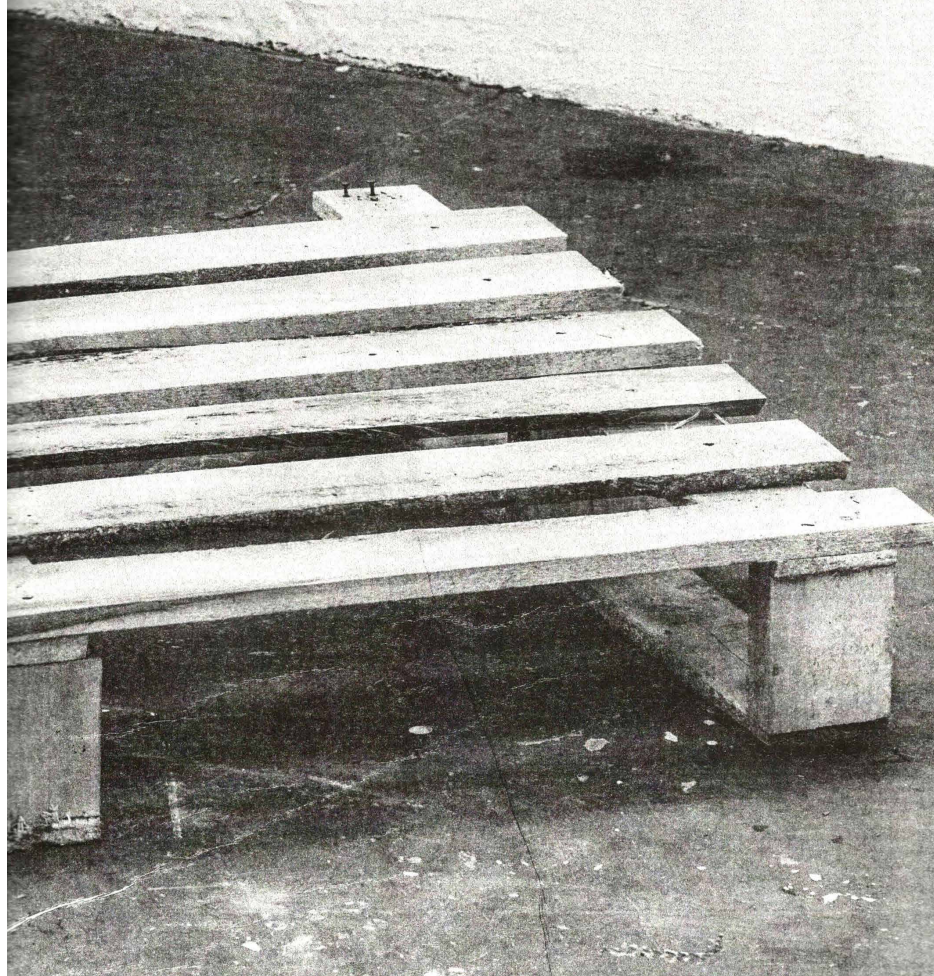
Méret: 200*270mm

40/100 *fullen resin*

Dedicated to Melinda, Lea and Félix
Project assistant Co Knol
Printed by Árpád Szigeti at Hurrikan Press
Self-published, 2018, Budapest

8. Schmied Andi

JING JIN CITY

A fiatal művészgenerációhoz tartozó és egyébként urbanista háttérrel rendelkező Schmied Anditól - bár itt a fotókönyves tevékenységét tárgyaljuk - nem áll távol a performatív megközelítésmód; alkotói munkamódszerének sajátossága, hogy hosszabb-rövidebb külföldi tanulmányutak során rengeteg sétával felderíti és dokumentálja a különböző városok szövetét, míg fel nem figyel egy olyan konkrét jelenségre, melyet érdemesnek tart fókuszba állítani. Különösen vonzza a szürreális épített környezet, így a 2010-es évek közepén távol-keleti ihletésű témákkal foglalkozott. A 2015-ös *Jing Jin City* című projektje az, amit egy keményfedeles művészkönyv formájában ismerhette meg a szélesebb közönség. A mű és a könyv középpontjában egy Pekingtől százötven kilométerre fekvő, mesterségesen felépített luxusváros áll. A körülbelül ezerkétszáz villából álló településen azonban csupán az ingatlanok tizedét sikerült értékesíteni, így a város lakói leginkább azok a biztonsági őrök, takarítók, karbantartók és kertészek, akik szüntelen tevékenykedve igyekeznek fenntartani a normalitás és tökéletesség látszatát. Schmied a városba tett első útja során Lawrence Lek képzőművész társaságában hozott létre efemer installációkat az elhagyatott épületekben talált maradék építőanyagokból, második útja során pedig a részletesebben dokumentálta a város elképzelt és valós működésének ellentmondásait. Schmied számára nagyon fontos az egyes szituációkba való teljes behelyezkedés, így a *Jing Jin City* című könyv elkészítése során is azt a következő könyves projektjénél is alkalmazott módszert használta, melynek során ingatlanügynökök felkeresésével, magát potenciális vásárlónak kiadva térképez fel üresen álló épületeket.

Cím: JING JIN CITY

Évszám: 2015

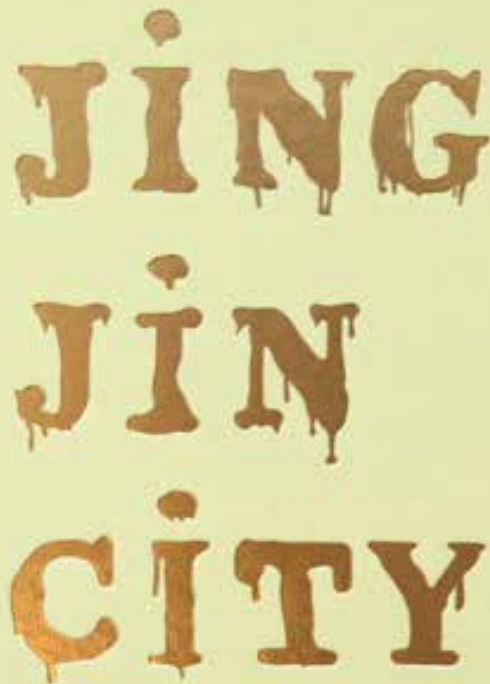
Kiadó: self-published

Edíció: 400

Oldalszám: 184

Méret: 173*240mm

ISBN: 978-963-12-0975-4

JING
JIN
CITY

Private Views: A High-Rise Panorama of Manhattan

Schmied Andit egy 2016-os New York-i ösztöndíjprogram során az Empire State Building kilátójából elé táruló panoráma természetes módon teljesen magával ragadta és szeretett volna más felhőkarcolókba is ellátogatni. Rövid kutatás után azonban kiderült, hogy ilyesmire nem sok lehetőség kínálkozik földi halandó számára, hiszen az épületek túlnyomó többsége privát luxus társasház, melyeket gondosan elzárva őriznek a kíváncsiskodó turisták elől. Az alkotó azonban felépített magának egy magyar milliomosfeleség perszónát Gabriella Schmied néven, aki képzeletbeli férjével Zoltánnal és kisfiával keres új otthont magának Manhattanben. A 2020 végén megjelent *Private Views: A High-Rise Panorama of Manhattan* című művészkönyv ezt a performansz sorozatot dokumentálja.

Az értelmetlenség, a luxus, a funkció és funkció nélkülség, valamint a performativitás azok a kulcsszavak, amelyek a négyéves kutatómunka után összeállt *Private Views* projektet is jellemzik. A Schmied alteregója által végig látogatott harmincöt manhattani felhőkarcoló listájára, a 432 Park Avenue mellett, olyan, a hétköznapi ember számára valószerűtlen távolságban lévő luxus ingatlanok kerültek fel, mint a 15 Central Park West, ahol az ösztöndíj idején egész Amerikában a legmagasabb volt a lakások négyzetméterára, vagy a Time Warner Center, amelynek érdekessége, hogy az eladót nem érdekli honnan származik a vásárlók pénze. Az ingatlanosok által osztogatott exkluzív marketing katalógusok kivitelére hajazó, nagy formátumú, keményfedeles kötet alapvetően három nagy egységből áll. Az első fejezetben Schmied Andi és Gabriella Schmied interjúja enged mélyebb betekintést a lakásvizitekbe és azok előkészítésébe. A második, egyben legnagyobb egységben a kiválasztott

huszonöt felhőkarcoló ablakaiból a kiváltságos tulajdonosok elé táruló, lélegzetelállító panorámák gyűjteménye egészül ki az ingatlanosokkal folytatott, sokszor a szürrealitásba hajló párbeszéd töredékekkel. Az utolsó fejezetben pedig hét esszé kapott helyet, melyek kilenc nemzetközi szakértő¹⁵ segítségével tárgyalják a felhőkarcoló-építészet történeti, urbanisztikai szociológiai, illetve építészeti aspektusait. A felhőkarcolók szerint tagolt fejezetekbe emellett tíz informatív szótárcikkszerű leírás került kisebb lapokon betűzve, melyek a felhőkarcolókkal kapcsolatos alapvető jelenségeket és fogalmakat tisztázzák.

Bár a formátum az amerikai marketing katalógusok világát idézi, a művészkönyv analóg géppel készült fotói mégis hordoznak magukban némi ellentmondást; a csodás, de feltűnően egyforma panorámák és a fényűzést sugárzó, ugyanakkor egysíkú ingatlan részletek oldalról oldalra lapozva egyre nyomasztóbbnak hatnak, mindez az érzet pedig csak fokozódik az ingatlanosok egy kaptafára épülő üres frázisait olvasva. Nem beszélve a mondatok mögött felsejlő sovinizmusról, ahogy például Gabriella kitalált férjének anyagi hátterét firtatják, vagy a hatalmas méretű gardróbba próbálják meg a luxufeleségnek hitt érdeklődőt vásárlásra ösztönözni. Schmed Andi művészkönyve egy pillanatra kézzelfoghatóvá tesz egy olyan párhuzamos valóságot, amely szó szerint elérhetetlen magasságban, az átlagember feje felett létezik, ezzel együtt le is rántja a földre azt az álomszerű képet, amit leginkább csak a filmek és sorozatok jeleneteiből ismerhetünk.

---

15 Peter Noever (kurátor, urbanista), Michael Sorkin (építész, urbanista), Samuel Stein (urbanista), Anthony Vidler (építész kritikus), Sharon Zukin (szociológus), Ava Lynam (urbanista), Sara Bernat (szociológus), F Arch Collaborative (művész kollektíva), Jack Self (építész)

Cím: Private Views: A High-Rise Panorama of Manhattan

Kiadás éve: 2020

Kiadó: self-published / VIPER Gallery, Prague

ISBN: 978-80-270-8358-9

Edíció: 500 (első kiadás)

Oldalszám: 228

Méret: 235*317mm

Private Views:
A High-Rise
Panorama of
Manhattan

Agent: So what is your budget?

Gabriella: Up to \$75,000 a month.

Agent: Yeah. That sounds like a healthy budget.

A High-Rise Panorama of Manhattan: Interview with Andi Schmied and Gabriella Schmied

Irena Lehkoživová and Barbora Špičáková

The Story of the Project

Andi, before we talk about private living, could you describe your relationship to architecture?

Andi: I trained as an urban planner but I didn't become one. I've always had problems with the mechanical side of the profession. It's more about building the poetry, concrete everywhere, and making something that stays year-round and endures through the seasons.

So in the absence of a more effective way of transferring ideas to my firm, I found context

in itself trying to highlight the systems and structural forms that are responsible for the growing recovery of the distribution of programs.

You mention the high connectivity to your practice. Can you tell us more about that?

A lot of my earlier projects were a result of larger firms that were generous or generous to me. After that, I started to do things on my own. I discovered everything that interests me. After that, I got through the hearing process of images and slowly start to see what my focus is.

For one project, architect Naoguchi Suen, I conducted architectural research and working within the contemporary Japanese cryosphere that made no

Image courtesy of the architect Naoguchi Suen.

Image courtesy of the architect Naoguchi Suen.

information where that lead nowhere, but also without an end, which led to a series of small-scale interventions in public space, including a series of small-scale interventions in public space, including a series of small-scale interventions in public space.

And what about your project in China which resulted in your book about an 'O'?

I spent an extensive amount of time in a small village called Jing, an ancient royal highway between Beijing and Tianjin with an 800-room Han Dynasty temple. It was a very interesting experience. The only thing missing was the residents, but I was able to see the remains of the temple and the walls. The only thing missing was the residents, but I was able to see the remains of the temple and the walls.

The book was published in art book in 2015. The book was published in art book in 2015.

as a three-cent landscape, in which we depicted Jing, an city as a farmland landscape where an improved future, cultivated several sites over the mountains they were supposed to be guarding.

So it makes a lot of sense that your attention was also drawn to luxury real estate when in New York. How do you start to work on this project?

A. Basically it started with the biggest office. During an art residency program in New York, in the fall of 2014, I started to go to the very top of the Empire State Building, and the view you get from there is just amazing. I came back to New York a few days ago, it was refreshing to be able to observe the city's skyline from so high above. Once my gaze from the sky came and people below started to change at the eye level. I started to collect the building plans to build a high-altitude office. The building plans to build a high-altitude office. The building plans to build a high-altitude office.

Despite the iconic nature of the Manhattan skyline, there are only four places the public can visit: if from the Empire State Building, the Rockefeller Center, One World Trade Center and the Edge at Hudson Yards. There is no direct view over Central Park from most of us can access. I started to look for more and more places, but very quickly realized that all those apartments with their 'about presence in the city' have been transformed into a second-hand and inactive urbanism, only accessible to the very few who belong there.

Image courtesy of the architect Naoguchi Suen.

#8 520 West 28th Street

April 2015, there was a chance walk in the apartment that can be made in your own home. The apartment is located in the heart of the city, in the heart of the city, in the heart of the city.

9. Szász Lilla

Szász Lilla - Elsa Peralta: Greetings from my new home

Szász Lilla projektje egy konkrét 20. századi történeti eseményre fókuszál, amellyel a Budapest Galéria művészcsere programjának nyerteseként találkozott lisszaboni tartózkodása során. 1974. április 25-én Portugáliában a Szegfűs forradalom során megválasztott demokratikus kormány tizenhárom évnyi gyarmati háborúnak vetett véget az ország afrikai kolóniáinak felszabadításával. Ez azt is jelentette azonban, hogy az egykori gyarmatokról, Angolából, Mozambikból, Guinea-Bissauból, Cape Verde-ből és São Tomé e Príncipe-ről, mintegy 800 ezer portugál állampolgár tért vissza az anyaországba a következő egy-két év leforgása alatt. A katonai puccsok és polgárháborúk elől menekülőket sok esetben szabályosan ki kellett menekíteni Afrikából (Angolából például 260 ezer embert egy nemzetközi összefogással létesített légifolyosón keresztül), mindezt pedig úgy, hogy Portugáliában valójában nem várta őket semmi. A visszatelepültek, az úgynevezett retornádók egy részének volt ugyan rokona Portugáliában, de egész életüket és egzisztenciájukat a gyarmatokon építették fel, sőt sokan a fiatalabbak közül ott is születtek. A portugál állam emiatt a retornádókat először átmeneti megoldásként különböző ideiglenes szálláshelyeken helyezte el. Ezek között akadtak kempingek, laktanyák, ugyanakkor panziók és ötcsillagos szállodák is. Ez utóbbiak igen radikális váltást jelentettek a gyarmati háborúk világához szokott leszerelt katonák számára például.

Szász Lilla ennek a történeti eseménynek a kutatásába kapcsolódott be a

kortárs fotográfia vizuális eszközeivel. Projektje során a témát hosszú évek óta vizsgáló és archiváló Elsa Peralta szociológussal működött együtt, akivel közösen készítették el a *Greetings from my new home* című fotókönyvet. Szász Lilla elsősorban a személyes emlékezet irányából egészíti ki a témát; egyrészt portrékat készített számos érintettről, másrészt közel ötven évvel később végigjárta a retornádókat a visszatérésük után elszállásoló számos helyszínt és ezekről is felvételeket készített, így a kötet egyben speciális építészettörténeti dokumentumgyűjtemény is. Szász Lilla projektje egy olyan megdöbbentő fejezetet mutat be a 20. század történelméből, amely egyrészt nagyon érdekes, másrészt magyarországi perspektívából nézve kevésbé ismert.

Cím: Private Views: A High-Rise Panorama of Manhattan

Kiadás éve: 2020

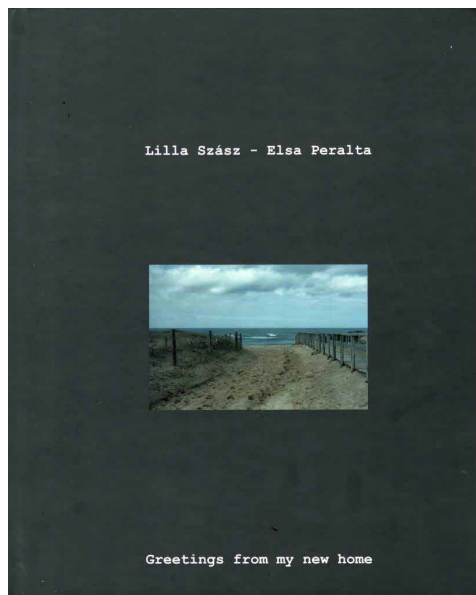
Kiadó: self-published / VI PER Gallery, Prague

ISBN: 978-80-270-8358-9

Edíció: 500 (első kiadás)

Oldalszám: 228

Méret: 235*317mm

Hotel Golfmar, Vimeiro

Vásárok, kiállítások és gyűjtés

Vásárok, kiállítások és gyűjtés

Minél inkább túlburjánzik körülöttünk a digitális kultúra, annál inkább felerősödik a papír tapinthatóságának különleges, vibráló élménye, amit a digitalizáció előtti korokban talán észre sem vettünk. Ezek alapján talán nem véletlen, hogy a művészkönyvek, fotókönyvek és fanzinok kiállításának és árusításának máig elsődleges médiuma a vásár formátum, amikor leggyakrabban a készítők maguk mutatják be kiadványaikat az érdeklődőknek, közvetlen interakcióba kerülve az olvasóval, közösen átélve a tapinthatóság élményét. Az artbook faireken és fanzine vásárokon az előállító és a fogyasztó közvetlen kapcsolatba kerül, ez pedig napjaink a globalizált nagyiparra épülő fogyasztói társadalmában egészen különleges és ritkán tapasztalható élmény.

A Képipró utca 6. szám alatt működő Stúdió, később Labor Galéria 2010 körül rendszeresen szervezett független kiadványokra épülő eseményeket, amelyek közül a legfontosabb a Vécsei Júlia által szervezett *Jegyzet és vázlat találkozók* voltak (2006-2013). A négy alkalommal megrendezett esemény missziója a következő volt: „Az esemény-sorozat kiállítás, előadás vagy szakmai találkozó formájában betekintést nyújt hazai és külföldi alkotók munkamódszerébe, valamint, hogy aktuálisan milyen kérdések foglalkoztatják őket. Megismerteti a papírt – a történetétől kezdve, a gyártásán keresztül, a papírfajtákon át, a speciális nyomdai eljárásokig -, a grafikai technikákat és rajz-eszközöket. Bemutat különböző típusú kiadványokat – füzeteket, újságokat és könyveket – leginkább a független kiadók munkáira koncentrálva.”¹ A portfólió prezentáció-szerű találkozók előtt közzétett felhívásra bárki jelentkezhetett, így amellet, hogy bemutatták a Vécsei által működtetett Klorofill kiadó tevékenységét, szélesebb betekintést engedtek más

---

1 Forrás: a Labor Galéria honlapja. <http://labor.c3.hu/2009/04/jegyzet-es-vazlat-talalkozo/> (Utolsó letöltés: 2024.03.27.)

fontos kiadványkészítő kollektívák és egyéni alkotók működésébe is. Ennek köszönhetően a találkozókön kiállítóként felbukkant például a Plagium2000 csoport, a Karate Zines, a Szigeti Árpád (későbbi Hurrikan Press) által kiadott *Reflex magazin*, vagy a mára a hazai fotókönyv készítés egyik legjelentősebb alkotójává vált Puklus Péter is. A hazai független kiadványok történetében eleve nagy jelentőséggel bíró eseménysorozat további pozitív hozadéka az volt, hogy a bemutatókon felbukkanó zinek közül a galéria a *Könyvtér* projekt keretében jónéhányat megvásárolt.

JEGYZET ÉS VÁZLAT -

kiállítás. Stúdió Galéria, 2006. július 25 - 2006. augusztus 12.

Forrás: <https://www.c3.hu/~rub/vecseijulia/jegyzetvazlat.html>

A *Jegyzet és vázlat találkozók*at szinte váltva indult el a 2024-ben is működő fesztivál és vásár, az *Ukmukfukk Zinefeszt*. 2016 óta kisebb-nagyobb megszakításokkal minden évben megrendezésre kerül, Magyarország egyetlen fanzine-okra és limitált printekre szakosodott művészeti vásaraként. Az *Ukmukfukk* küldetése a zine kultúra magyarországi népszerűsítése és a hazai zine közösség összehozása, azaz egyfajta platform-teremtés. Az *Ukmukfukk Zinefeszt* az induláskor alapvetően illusztratív, rajzos, a képregények világához közelebb álló fanzine-ok platformja volt, időközben azonban jelentős koncepcióváltáson ment át a rendezvény és 2024-re a hazai és régiós artzine-kultúra legváltozatosabb produktumainak ad bemutatkozási lehetőséget évről évre. Az *Ukmukfukk* hatalmas előnye a nagy külföldi művészkönyv vásárokkal szemben, hogy a professzionális kiadók és nagyobb intézmények mellett egyéni alkotóknak is lehetőséget biztosít a bemutatkozásra. Az *Ukmukfukk*hoz hasonló művészeti fesztiválok, vásárok és kipakolások legfontosabb funkciója a kortárs független kiadványkészítés intézményrendszerében, hogy ha csak pár óra erejéig is, de körképszerű rálátást biztosítanak egy adott művészeti terület alakulására, így a legfontosabb alkotói tendenciák tanulmányozására is lehetőséget biztosítanak.

*A 2016-os Ukmukfukk Zinefeszt plakátja és arculata
Forrás: Ukmukfukk archívum*

*Ukmukfukk Zinefeszt 2024, Gólya Pressó
Fotó: Ukmukfukk archívum*

Az *Ukmukfukk Zinefesztet* 2016-os alapulásakor egy nagyobb szervezői csapat koordinálta, ám a második évtől megmaradt egy kitartó három fős szervezői mag, Lerch Júlia (ZINA), Marjai Petra Lilla (ZINA) és Sebesvári Soma (BP Zines) személyében, akik mindannyian a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem animáció szakán végeztek. A későbbi években újra kibővült a szervezői csapat, így 2024-ben egy tíz-tizenkét főből álló csapat áll a vásár lebonyolítása mögött, melynek tagjai a hazai artzine-kiadás legmeghatározóbb szereplői is egyben². A vásár helyszíne 2016 és 2019 között a Paulay Ede utcában egykor működő Anker't Klub volt, majd a COVID19 világvármányt követően a visszatérést egy pécsi *Ukmukfukk Zinefeszt* jelentette 2021-ben a helyi DRUKKER nyomda segítségével (Szabad Kikötő), ezt követően pedig 2022-től a Gólya Presszó terei adnak otthont a rendezvénynek évről évre. A fesztivált szervező beágyazott és rendszeresen publikáló zine-esek és zine kiadók mellett a vásár 2019 óta lehetőséget biztosít az első zine-es, vagy egy zine-es kiadóknak is a bemutatkozásra a korábban Zinekubátor néven, 2024-től pedig Open Books néven futó szekció keretében, mely tevékenység igen fontos a hazai artzine készítés expanziójának elősegítésében és a különböző praxisok láthatóságában. További előnye a vásár formátumnak, hogy a rendezvényeken történő személyes találkozások elősegítik ennek a szubkultúrának a hálózatosodását és a szintér megerősödését is.

---

2 A csapat állandó tagjai Szigeti Árpád és Rumi Zsófia a Hurrikán Pressből, Kovács Kristóf a DEPOSIT Kiadótól, Szurcsik Erika és Puskár Krisztián az Élő Halott zenei zine-ből, Pálhegyi Flóra a Double Chin Corp. képviseletében, Ausztrics Andrea az Aula.co alapítója, Herczeg Zsófia a Dot&Line-től

Gyűjtemények és archívumok

A hazai intézményrendszerben a szisztematikus független kiadványgyűjtési praxisok viszonylag limitáltak, leginkább magángyűjteményekre korlátozódnak. Korai példa a Labor Galéria főként a 2010-es években végzett tevékenysége, mely a független kiadványok tekintetében elsősorban a fanzine-ok gyűjtésére szakosodott. A Labor Galéria 2007 és 2019 között működött a C3 Kulturális és Kommunikációs Központ Alapítvány, a Fialat Képzőművészek Stúdiója Egyesület, a tranzit.hu és a Magyar Képzőművészeti Egyetem kollaborációjaként az egykori Stúdió Galéria Képiró utcai tereit használva³. Abban az időszakban, amikor a tranzit.hu is részese volt a konzorciumi megállapodásnak *Könyvtér* néven kezdett az intézmény tudatos archívum építésbe. A galériatérben felépített könyvespolcra elsősorban fontos idegennyelvű művészetelméleti szakirodalmat kezdtek el beszerezni, valamint az ebben az időszakban megrendezett, Vécsei Júlia által szervezett *Jegyzet és vázlat találkozók*on bemutatott fanzine-ekből és artzinekből vásároltak az intézmény archívuma számára. A Labor művészetkritikai-, fanzine-, művészkönyv és folyóirat-gyűjteményére olvasóműhely épült ebben az időszakban, melynek célja az volt, hogy a kritikai érzékenységet különböző kortárs irányzatok újragondolásával fejlessze. A *Könyvtér* koordinátorai friss elméleti-kritikai irodalom tematikus gyűjtésével módszeresen bővítették a meglévő állományt. A gyűjtemény

---

3 Budapest 5. kerületében a Képiró utca 6. szám alatti ingatlant 1994-től 2007-ig a Fialat Képzőművészek Stúdiója önállóan használta. Ezt követően 2007-től 2019-ig működött Labor Galéria néven konzorciumi működésben. 2019-ben finanszírozási nehézségek miatt a Magyar Képzőművészeti Egyetem, valamint a C3 alapítvány kiszálltak az üzemeltetésből, az FKSE pedig nyílt pályázatot írt ki a helyiség kulturális célú hasznosítására. A pályázaton nyertes Eastopics 2019 és 2022 között használta a tereket, majd 2022-től a Fialat Fotóművészek Stúdiója Egyesület nyerte el a lehetőséget és jelenleg (2024) Foton Galéria néven üzemeltet kiállítóteret az ingatlanban.

bővülését szakmai beszélgetések, olvasószemináriumok kísérték.⁴

A Labor megszűnése után a zine-gyűjteményből megmaradt kiadványok az ISBN könyv+galéria archívumába kerültek megőrzésre. Ez a megmaradt anyag összesen nyolcvannyolc darabból áll, amelyből ötvenhét látható volt a *Ha az elmélet nem elég*⁵ című kiállításon 2019-ben, az ISBN könyv+galériában. A bemutatott válogatásban a legkorábbi zine 1991-ből, míg a legfrissebb 2017-ből származott. A kiállításon három átfogó téma köré csoportosítva jelentek meg a kiadványok, megvilágítva a korszak elsősorban hazai fanzine készítőit leginkább foglalkoztató kérdéseket. Az első szekcióban olyan zinek szerepeltek, amelyeket alkotóik leginkább társadalmi, politikai, vagy közéleti tematikák mentén állítottak össze. A második egységben a médiumra reflektáló, főként esztétikai problémák mentén készített füzetek kaptak helyet, a harmadik csoportban pedig az épített és természeti környezetből kiinduló kiadványokat lehetett tanulmányozni. A közéleti-politikai csoportba tartoztak többek között anarchista, antikapitalista lapszámok, de akadtak feminista és kortárs politikai problémákra reflektáló zinek is. A környezetből kiinduló füzetek témái közé egyaránt tartoztak a városi léttel, fenntarthatósággal és az ember személyes terével foglalkozó zinek, míg a médiumreflektív kategória olyan fanzinokat foglalt magába, amelyek egyrészt esztétikai problémákat helyeznek fókuszba, másrészt akár önálló műtárgyként is értelmezhetőek. A kiállított fanzinek között szerepelnek az Innen, a Karate, a Klorofill, a Plagium2000, a Tökmag Publishing, a Budapesti Anarchista Csoport, a Telep, a Posthuman Productions, a Renegát Projekt, a Rollo Press kiadványai, valamint self-published füzetek.

Az egykori Labor Galérián kívül a mára a Szépművészeti Múzeum

---

4 Forrás: a Labor Galéria honlapja. <http://labor.c3.hu/konyvter/> (Utolsó letöltés: 2024.03.27.)

5 2019. május 20 – június 25. Kurátor: Istvánkó Beáta <https://www.isbnbooks.hu/2019/04/23/ha-az-elmélet-nem-eleg-valogatás-a-labor-fanzine-gyűjteményéből/> (Utolsó letöltés: 2024.08.31.)

intézményi keretein belül működő *Artpool Művészetkutató Központ* foglalkozik még fanzine-ok és művészkönyvek gyűjtésével, ám finanszírozási okokból adódóan a kétezres évek kiadványainak gyűjtése kevésbé szisztematikus, mintsem inkább az egyéni felajánlásokra, ajándékozásra épül. Az *Artpool* gyűjteménye engedéllyel kutatható, ugyanakkor a kiadványok pontos listája nyilvánosan nem hozzáférhető.

A Könyvtér projekt az egykori Labor Galériában.

Fotó: Halasi Dóra

Forrás: Artpool Művészetkutató Központ

Konklúzió

XV. Konklúzió

A disszertációban bemutatott kutatás egy átfogó elemzést nyújtott a független művészkiadványkészítés magyarországi történetéről a 2000 és 2020 közötti időszakban, különös tekintettel annak fő aspektusaira és történeti kontextusára. Az elvégzett vizsgálatok, elemzések és kísérletek lehetővé tették új összefüggések feltárását, amelyek jelentős mértékben gazdagítják a művészettudományi diskurzust. Az eredmények világosan rámutattak arra, hogy a művészkiadványok, mint a művészeti és design médiumok fontos elemei, méltán érdemelnek alaposabb vizsgálatot, mivel ezen kutatási terület új perspektívákat nyit meg a szakterület számára.

A disszertáció legfontosabb célkitűzése az volt, hogy átfogó képet nyújtson a független kiadványkészítési gyakorlatokról a magyarországi művészet és design területén a 2000 és 2020 közötti időszakban. Ennek érdekében a kutatás kvalitatív módszerek alkalmazásával, horizontális alapú kutatás formájában mérte fel és vizsgálta a különböző vizuális művészeti területekről érkező alkotók kiadványait. A kutatás nem törekedett teljes körű feltérképezésre, fókuszában elsősorban a független mikrokiadók tevékenysége és a képző- és fotóművészek self-publishing gyakorlatai álltak. Ezek a nyomtatott produktumok különösen fontosak a kutatás szempontjából, hiszen a leginkább tűnékeny és legkevésbé dokumentált műfajok közé tartoznak.

A kutatás további célkitűzése a művészkiadvány fogalmának tisztázása volt, amely magában foglalja a művészkönyveket, fotókönyveket és az artzine-eket. A fogalmi tisztázás különösen fontos a magyar nyelvű tudományos diskurzus szempontjából, hiszen a történeti háttér és a kortárs gyakorlatok elemzése rávilágított arra, hogy a 20. század közepétől kialakult művészkiadványok nem azonosak a művészeti kiadványokkal. A disszertáció

átfogó vizsgálatot végzett a művészkönyv, a fotókönyv és az artzine fogalmairól, megállapítva, hogy a művészek által készített kiadványok, formátumtól függetlenül, egy nagy halmazt alkotnak, amely tágabb perspektívából együttesen is vizsgálható. A művészkönyvek műfajának fejlődése szorosan összefügg a 20. század második felének politikai és társadalmi változásaival, különösen Magyarországon, ahol a művészeti kiadványok csak a rendszerváltás után váltak a vizuális művészek eszköztárának részévé. Az 1990-es években a digitális művészeti műfajok dominanciája miatt az ezredforduló idejének vizsgálata tekinthető a kutatás nulladik pontjának, amely meghatározó a téma szempontjából.

A disszertáció keretében végzett munka alapot biztosít további kutatásokhoz, különösen egyes mikrokiadók vagy self-publishing gyakorlatok részletes elemzéséhez, amelyek révén még mélyebb betekintést nyerhetünk a terület egyes aspektusaiba. A kutatás során feltárt tények és összefüggések azt mutatják, hogy a művészkönyvek művészet- és designtörténeti horizonton való dokumentálása, vizsgálata és elemzése elengedhetetlen. Számos vizuális művészeti területen alkotó művész használta és használja az artzine vagy művészkönyv formátumot teljes értékű művészeti médiumként, így ezeknek a gyakorlatoknak az életművek elemzésébe való integrálása teljesebb képet adhat az adott praxisról.

A kutatás módszertani szempontból az archívum eszköztárát használta mint a kontextualizált tudásmegosztás társadalmi terét. Bár a vizsgált időszak kortárs műveket foglal magában, már 2024-ben is megállapítható, hogy számos mikrokiadó művei eltűntek vagy megsemmisültek nem sokkal a keletkezés után. Ez is rávilágít arra, hogy a művészettudományi szempontból történő dokumentálás és archiválás kiemelten fontos a területen. A vizsgált kiadványok jelentős része ugyanis nem rendelkezik ISBN számmal, így láthatatlanok a hagyományos könyvtári adatbázisok számára.

A kutatás eredményeit kvalitatív szempontból megerősíti a jelentős számú praxis és kiadvány, amelyek a megjelölt időszakban születtek, de eddig jórészt dokumentálatlanok voltak. A gyakorlati tapasztalatok, valamint az intézményrendszer fejlődése egyértelműen azt jelzi, hogy a digitalitás nem váltotta fel a nyomtatott és kézzelfogható kiadványkészítést az ezredforduló utáni időszakban a művészet és design területén. Sőt, az eredmények alapján megállapítható, hogy még az eredendően digitális eszközökkel létrehozott művészeti projektek is gyakran használnak nyomtatott formátumokat.

Összegzésképpen elmondható, hogy a disszertációban felvetett kérdések és bemutatott eredmények jelentős mértékben elősegítik a posztdigitális kiadványtípusok megértését, és új kutatási irányokat nyitnak a tudományos közösség számára. Az elért eredmények nemcsak a jelenlegi diskurzushoz járulnak hozzá, hanem hosszú távon is meghatározóak lehetnek, hiszen a kutatás során létrehozott adatbázis bővíthető és továbbfejleszthető.

Tézisfüzet

Thesis Booklet

Köszönetnyilvánítás

Bibliográfia

XVI. Tézisfüzet

1. Kutatás célja és jelentősége:

A disszertáció célja a független művészkiadvány-készítés magyarországi történetének átfogó elemzése a 2000 és 2020 közötti időszakban, kiemelve annak fő aspektusait és történeti kontextusát. Az elemzések feltárták, hogy a művészkiadványok mint művészeti és design médiumok, jelentős vizsgálati területet képviselnek, új perspektívákat nyitva a művészettudományi diskurzus számára.

2. Módszertan és kutatási terület:

A kutatás kvalitatív módszereket alkalmazott, horizontális alapkutatás formájában mérve fel a különböző vizuális művészeti területekről érkező alkotók kiadványait. A kutatás középpontjában a független mikrokiadók tevékenysége és a képző- és fotóművészek self-publishing gyakorlatai álltak, különös tekintettel a leginkább tűnékeny és kevésbé dokumentált nyomtatott produktumokra.

3. A művészkiadvány fogalmának tisztázása:

A kutatás fontos célkitűzése volt a művészkiadvány fogalmának tisztázása, amely magában foglalja a művészkönyveket, fotókönyveket és artzine-eket. Az elemzés rámutatott, hogy a művészkiadványok nem azonosak a művészeti kiadványokkal, és hogy a különböző formátumok együttesen vizsgálhatók egy nagyobb halmaz részeként.

4. Történeti háttér és kortárs gyakorlatok:

A műfaj fejlődése szorosan összefügg a 20. század második felének politikai és társadalmi változásaival, különösen Magyarországon, ahol a művészkiadványok csak a rendszerváltás után váltak a művészeti gyakorlatok részévé. Az ezredforduló a kutatás szempontjából kiemelkedő jelentőségű időszak, amikor a digitális művészeti műfajok mellett a nyomtatott kiadványok is szerephez jutottak.

5. Archívum és dokumentálás:

A kutatás az archívum eszköztárát alkalmazta, mint a kontextualizált tudásmegosztás terét. A vizsgált időszakban létrejött művek egy része már 2024-re is eltűnt vagy megsemmisült, ami aláhúzza a művészettudományi dokumentálás és archiválás fontosságát. A kiadványok gyakran nem rendelkeznek ISBN számmal, így láthatatlanok a hagyományos könyvtári adatbázisok számára.

6. Kutatási eredmények és jövőbeli kutatási lehetőségek:

A kutatás eredményei igazolják, hogy a nyomtatott kiadványok továbbra is fontos szerepet töltenek be a művészet és design területén, még a digitális eszközök korában is. A feltárt összefüggések új kutatási irányokat nyitnak, különösen a mikrokiadók és self-publishing gyakorlatok részletes elemzése terén, amelyek mélyebb betekintést nyújthatnak a terület sajátosságaiba.

7. Összegzés:

A kutatás eredményei hozzájárulnak a posztdigitális kiadványtípusok megértéséhez és új távlatokat nyitnak a tudományos közösség számára. A kutatás során létrehozott adatbázis bővíthető és továbbfejleszthető, hosszú távon is meghatározva a művészeti és design médiumok dokumentálásának és értelmezésének lehetőségeit.

XVII. Thesis Booklet

1. Purpose and relevance of the research:

The aim of this dissertation is to provide a comprehensive analysis of the history of independent art publishing in Hungary between 2000 and 2020, highlighting its main aspects and historical context. The analyses revealed that art publications as a medium of art and design represent a significant field of study, opening new perspectives for the discourse of art history.

2. Methodology and research area:

The research used qualitative methods, in the form of a horizontal baseline survey, to assess publications by artists from different visual arts disciplines. The focus of the research was on the activities of independent micro-publishers and the self-publishing practices of visual and photographic artists, with a particular focus on the most visible and less documented print products.

3. Clarifying the concept of artist's publication:

An important objective of the research was to clarify the concept of artist publication, which includes artist books, photobooks and artzines. The analysis has shown that artist publications are not the same as art publications and that the different formats can be considered together as part of a larger set.

4. Historical background and contemporary practices:

The development of the genre was closely linked to the political and social changes of the second half of the 20th century, especially in Hungary, where artist's publications became part of artistic practice only after the fall of communism. The turn of the millennium is a period of particular importance for research, when printed publications started to play a role alongside digital art genres.

5. Archives and documentation:

Research has used the tools of the archive as a space for contextualized knowledge sharing. Some of the works produced in the period under study had already disappeared or been destroyed by 2024, underlining the importance of documenting and archiving art history. Publications often do not have ISBN numbers and are therefore invisible to traditional library databases.

6. Research results and future research opportunities:

The results of this research demonstrate that printed publications continue to play an important role in the field of art and design, even in the age of digital tools. The connections identified open up new avenues of research, particularly in the detailed analysis of micro-publishing and self-publishing practices, which may provide deeper insights into the specificities of the field.

7. Conclusion:

The results of this research will contribute to the understanding of post-digital publication types and open up new perspectives for the academic community. The database created in the course of this research can be expanded and further developed, defining the long-term possibilities for documenting and interpreting art and design media.

XVIII. Köszönetnyilvánítás

Ezúton szeretnék köszönetet mondani mindazoknak, akik hozzájárultak doktori disszertációm elkészítéséhez és támogattak kutatói úton. Elsősorban köszönöm témavezetőimnek, Balla Dórának és Tillmann Józsefnek, akik szakmai tanácsaikkal és folyamatos támogatásukkal irányították kutatásomat és folyton bátorítottak. Inspiráló és értékes visszajelzéseik nagyban hozzájárultak a disszertáció elkészítéséhez. Köszönet illeti a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem Doktori Iskolájának közösségét, akik támogattak tanulmányaim során. Köszönettel tartozom a művészeti közösség tagjainak, különösen a független mikrokiadóknak, alkotóknak és designereknek, akik betekintést nyújtottak munkájukba, és megosztották velem archívumukat és tapasztalataikat, valamint rendelkezéseimre álltak az interjúk elkészítése során. Az ő munkásságuk és elkötelezettségük nélkül ez a kutatás nem valósulhatott volna meg. Végül, de nem utolsósorban, köszönetet mondok családomnak és barátaimnak, akik kitartásukkal, szeretetükkel és támogatásukkal mindig mellettem álltak. Különösen hálás vagyok muntársamnak és férjemnek, Lukács Máténak, aki a folyamatos lelki támogatás mellett a disszertáció megtervezésében és tördelésében segített. Nélküle ez a disszertáció nem készülhetett volna el. Mindenkinnek hálás vagyok, aki bármilyen módon hozzájárult ahhoz, hogy ezen az úton végigmenjek.

Köszönöm!

Istvánkó Beáta

Budapest, 2024. augusztus 31.

XIX. Bibliográfia

Gerry BADGER - Martin PARR: *The Photobook: A History Volume I*. Phaidon. London, 2004.

Nanni BALTZER, Martino STIERLI (ed.): *Before Publication. MONTAGE in Art, Architecture, and Book Design*. Park Books, Zürich. 2016.

Jan-Frederik BANDEL, Annette GILBERT, Tania PRILL: *Under the Radar: Underground Zines and Self-Publications 1965 – 1975*. Spector Books. 2017.

Frédéric BARBIER – Catherine Betho LAVENIR: *A média története Diderot-tól az internetig*. Osiris, Budapest, 2004.

Jackie BATEY: Art-Zines. The Self-Publishing Revolution: The Zineopolis Art-Zine Collection. In: *The International Journal of the Book. Volume 9. Issue 4*. University of St. Michael's College in the University of Toronto. 2014. <https://zineopolis.blogspot.com/p/d.html> (Utolsó letöltés: 2024.08.31.)

James BETTLEY: *The Art of the Book*. Victoria & Albert Publications. 2001.

Sven BIRKERTS: *The Gutenberg Elegies: The Fate of Reading in an Electronic Age*. Faber and Faber, Boston. 2006.

Gareth BRANWYN: *Jamming the Media: A Citizen's Guide Reclaiming the Tools of Communication*. Chronicle Books, Vancouver, 1997.

Riva CASTELMAN: *A Century of Artists Books*. Museum of Modern Art, New York, 1994. https://monoskop.org/images/4/49/Castleman_Riva_A_Century_of_Artists_Books_1994.pdf (Utolsó letöltés: 2024.08.31.)

Bernhard CELLA, Leo FINDEISEN, Agnes BLAHA (ed.): *NO-ISBN on self-publishing*. Salon für Kunstbuch, Vienna. 2017.

Natasha CHRISTIA: *Read or Die. The Book: On Endless Possibilities*. Independent Publishing Fair Barcelona 2015. The Folio Club, Barcelona. 2015. P4.

Jörg COLBERG: *Understanding Photobooks - The form and content of the photographic book*. Routledge, New York. 2017.

Milton A. COHEN: *Movement, Manifesto, Melee: The Modernist Group, 1910-1914*. Lexington Books, 2004.

Alex COLES (ed.): *EP Vol 3*. Post-Craft. Sternberg Press, London, 2022.

Sara DE BONDT, Fraser MUGGERIDGE (ed.): *The Form of the Book Book*. Occasional Papers, London. 2015. MIT Press, Cambridge - Miss Read, Berlin. 2019.

Arnaud DESJARDIN: *Book on Books on Artist Books*. The Everyday Press. 2013.

Nico DOCKX - Johan PAS: *A Kind of a "HUH" - Artists' publications, (not) a user's guide*. Middelheim Museum - Track Report. Antwerp, 2023.

Johanna DRUCKER: *The Century of Artists' Books*. Publisher Granary. 1995.

Mark FISHER: *Kapitalista realizmus*. Napvilág Kiadó, Budapest, 2020.

FRAZON Zsófia (szerk.):...NYITOTT MÚZEUM...- együttműködés, részvétel, társadalmi múzeum. Kézikönyv. Néprajzi Múzeum, Budapest, 2018.

GELLÉR Judit: Fotóalbum vagy fotókönyv. Száljegyzet egy újkeletű szó használatáról. *Balkon*. 2014 / 05 https://issuu.com/elnfree/docs/balkon_2014_5 (Utolsó letöltés: 2024.08.31.)

Annette GILBERT: *Publishing as Artistic Practice*. Sternberg Press, Berlin. 2016.

Golyhó Mytyx: fanzine történet dióhéjban. *FANZINESHOW 2000*. <https://fanzine2000.wordpress.com> (Utolsó letöltés: 2024.08.31.)

Graham HARMAN: *Object-Oriented Ontology: A New Theory of Everything*. Penguin Books, London, 2018.

Miloš HROCH: *I shout "That's me!" - Stories of the Czech fanzine from the '80s till now*. Page Five. 2017.

JAB: *The Journal for Artists' Books*. <https://journalofartistsbooks.org/online/> (Utolsó letöltés: 2024.08.31.)

KAZSIMÉR Soma (szerk.): Műút - Dűlő. 2022031-2022032. Zine, mikrokiadványok, self-publishing, alternatív nyomatok. KAZSIMÉR Soma (szerk.). Budapest, 2022. 43p. <https://muut.hu/archivum/44570> (Utolsó letöltés: 2023.07.10.)

KLEIN László: *A magyarországi „gerillasajtó”*. Budapest. 2002.

LERCH Júlia: BP < 3 zines, we < 3 BPZines. *Designisso.com*. 2018. <https://designisso.com/2018/04/26/bp/> (Utolsó letöltés: 2024.08.31.)

Freek LOMME: *Can You Feel it?: Effectuating Tactility and Print in the Contemporary*. Onomatopee. 2016.

Alessandro LUDOVICO: *Post-Digital Print – The Mutation of Publishing since 1894*. Onomatopee, Eindhoven 2012.

Alessandro LUDOVICO: *Tactical Publishing. Using Senses, Software, and Archives in the Twenty-First Century*. MIT Press, London-Massachusetts, 2024.

Marshall McLuhan: *Understanding Media - The Extension of Man*. MIT Press, Massachusetts, 1994.

MUCSI Emese: Have Fanzine! *Artmagazin online*. 2013.10.25. <https://www.artmagazin.hu/archive/2160> (Utolsó letöltés: 2024.08.31.)

Josef MÜLLER-BROCKMANN: *A History of Visual Communication*. Niggli Verlag, Salenstein, 1999.

NAGY Szilvia - KOVÁCS Budha Tamás - TÁBORI András: Stalker – a Nyugati yardtól a „writers bench”-ig. In: *64 MADOK FÜZETEK 7/2010*. <https://docplayer.hu/2920665-M-a-d-o-k-f-u-z-e-t-e-k.html> (Utolsó letöltés: 2023.07.10.)

David PATON: *Artists' Books as interpretive acts*. University of Johannesburg. http://www.theartistsbook.org.za/exhibition_3/downloads/D_PATON.pdf (Utolsó letöltés: 2024.08.31.)

Rob PERRÉE: *Cover to Cover: The Artist's Book in Perspective*. NAI Publishers. 2002.

Clive PHILLPOT, Cornelia LAUF: *Artist/Author: Contemporary Artists' Books*. American Federation for the Arts - Distributed Art Publishers, New York. 1997.

Clive PHILLPOT: *Booktrek. Selected Essays on Artists' Books (1972-2010)*. JRP | Ringier & Les Presses du Réel. Zürich - Dijon, 2013.

Clive PHILLPOT: Könyvek kortárs művésztől. In: *Idegen az ajtóban. Újfajta jelölési rendszerek a huszadik század második felének művészetében és irodalmában*. Balassi Kiadó. Budapest, 1999.

Michalis PICHLER: *Publishing Manifestos - an international anthology from artists and writers*. Miss Read, Berlin - MIT Press, Cambridge, Massachusetts, London. 2019.

Pia POL - Astrid VORSTERMANS: *Future Book(s) - Sharing Ideas on Books and (art) publishing*. Valiz, Amsterdam, 2023.

the fanzine show bÉw - budapest edition. **Plágium2000**. Budapest, 2010.

RÁCZ Rebeka: *A zine-kultúra és a nyomtatás vizsgálata a digitális korban az Innen kiadón keresztül*. MoME, szakdolgozat. 2017.

Albert ROBIDA - Octave UZANNE: *La Fin Des Livres. The End Of Books - A prognostication from the past*. Project Gutenberg EBook, 2001. <http://www.gutenberg.org/files/2820/2820-h/2820-h.htm> (Utolsó letöltés: 2024.08.31.)

Andrew ROTH, Philip E. AARONS, Claire LEHMANN: *Artists Who Make Books*. Phaidon. 2017.

Elisabeth SCHYBERG: *The Evolution of the Modern Book: Understanding the Future of the Printed Word in the Context of Fine Printing Presses and Artist's Books.* University of Puget Sound. Sound Ideas. 2012. https://soundideas.pugetsound.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1170&context=summer_research (Utolsó letöltés: 2024.08.31.)

Abigail J. SELLEN - Richard H. R. HARPER: *The Myth of the Paperless Office.* The MIT Press. Massachusetts 2002.

Susan SONTAG: *A fényképezésről.* Európa Kiadó. Budapest, 2007.

Philip SMITH: *The Whatness of Bookness, or What is a Book.* www.philobiblion.com. 1996. <http://www.philobiblion.com/bookness.shtml> (Utolsó letöltés: 2024.08.31.)

SZÉP Eszter: Stark Attila: Legyen valami íve - interjú. *kepregeny.blog.hu*. 2016.12.08. https://kepregeny.blog.hu/2016/12/08/stark_attila_legyen_valami_ive_interju (Utolsó letöltés: 2024.08.15.)

TAR Domonkos: Selényi Pál és a xeroográfia. *Fizikai Szemle*, 1997/1.

Képek

A disszertációban és az archívumban található képek és szkennelések az ISBN+ adatbázisából származnak, vagy a bemutatott művészek bocsátották rendelkezésre.

EREDETISÉGI NYILATKOZAT

Alulírott Istvánkó Beáta, a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem Doktori Iskola doktorjelöltje kijelentem, hogy a *Kiadványkészítés a posztdigitális korszakban - Hazai független publikációs gyakorlatok az ezredforduló után a művészet és a design területén* című doktori értekezésem saját művem, abban a megadott forrásokat használtam fel. Minden olyan részt, amelyet szó szerint vagy azonos tartalommal, de átfogalmazva más forrásból átvettem, egyértelműen, a forrás megadásával megjelöltem. Kijelentem továbbá, hogy a disszertációt saját szellemi alkotásomként, kizárólag a fenti egyetemhez nyújtom be.

Budapest, kelt: 2024. augusztus 31.

.....
Aláírás

SZAKMAI ÖNÉLETRAJZ

SZEMÉLYES ADATOK

Név: **Istvánkó Beáta**
Születési hely, idő: Budapest, 1987.07.06.
Lakcím: 1082 Budapest, Baross u. 86.
Telefonszám: +36-20/475-57-81
E-mail: istvankobea@gmail.com

Tanulmányok

2018- **MOME - Moholy-Nagy Művészeti Egyetem**, Doktori Iskola,
Művészettudomány PhD, Budapest
2012-2014 **Magyar Képzőművészeti Egyetem**, Kortárs művészetelméleti és kurátori
ismeretek (MA), Budapest
2009-2012 **Magyar Képzőművészeti Egyetem**, Képzőművészet-elmélet (BA), Budapest
2006-2009 **Eötvös Loránd Tudományegyetem - Bölcsészettudományi Kar**,
Művészettörténet- esztétika (BA), Budapest

Szakmai tapasztalat

2022-2024 egyetemi tanársegéd, [Magyar Képzőművészeti Egyetem](#),
[Képzőművészet-elmélet Tanszék](#), Budapest
2017- alapító, galériavezető, [ISBN könyv+galéria](#), Budapest
2017 Projekt koordinátor, [Kassák Museum](#), Budapest
2015-2017 Projek koordinátor, titkár, [Fiatal Képzőművészek Stúdiója Egyesület](#)
(FKSE), Budapest
2015-2017 Kurátor, alapító, [Teleport Galéria](#), Budapest
2014-2015 Projekt koordinátor, [OFF Biennále Budapest](#), Budapest
2014-2015 Kiállítás koordinátor, PR referens, [Magyar Képzőművészeti Egyetem](#)
2014-2016 Bizottsági tag, [Labor Galéria](#), Budapest
2013 Gyakornok, [Skuc Gallery](#), Ljubljana, Szlovénia
2011-2012 Szakmai gyakorlat, [Paksi Képtár](#), Paks (Nemes Csaba: Filmretrospektív)
2008-2009 Asszisztens (nemzetközi és kiállítási iroda), **Magyar Képzőművészeti
Egyetem** Budapest

Konferenciák és workshopok

ERSTE NGO Academy, 2016. április, Belgrád (Szerbia)
Curatorial meetings, 2015. március, Cieszyn (Lengyelország)
Correspondances and Interventions, 2014. március, Krakkó (Lengyelország)
Correspondances and Interventions, 2013. február, Stuttgart (Németország)

Független kurátori projektek

2017.9.5-28. • Intézmény • Projekt	Stúdió Galéria, Budapest Digitális szobrászat? - 3D nyomtatás és vizuális művészet
2016.8.17-9.15. • Intézmény • Projekt	Galéria Plusminusnula, Žilina, Szlovákia SAND - Implausible Works
2016.6.24.6-7.24. • Intézmény • Projekt	Budapest Galéria, Budapest SZÍNTÉRIDŐ, Paizs Péter: Kiállítások 1984-2014
2016.2.19-3.3. • Intézmény • Projekt	Labor Galéria, Budapest Dionyz Troskó (SK) – Vjeran pas: Visual Guide of Forgetting
2015.6.29-10.7. • Intézmény • Projekt	Teleport Galéria - TIT Stúdió, Budapest Tértágítás
2014.6.13-6.21. • Intézmény • Projekt	FUGA - Budapesti Építészeti Központ, Budapest Szatellit-módszer. avagy a magyar Guggenheim (diploma projekt)
2012.11.19-12.7. • Intézmény • Projekt	Artă și Design Cluj-Napoca, Kolozsvár, Románia Interpixels
2012.9.14-10.28. • Intézmény • Projekt	MűvészetMalom, Szentendre MalomKörzés – A Magyar Képzőművészeti Egyetem hallgatóinak kiállítása
2011-2012 • Intézmény • Projekt	Toldi Mozi, Budapest S2elep (diploma projekt – dokumentum-film bemutató)
2012.6.1-6.22. • Intézmény • Projekt	Bethanien Projektraum, Berlin, Németország Cityscapes
2011.9.14-10.14. • Intézmény • Projekt	Demo Galéria, Budapest Urban Spaces Berlin Budapest

Díjak

2014 VONTOBEL-AMADEUS ART AWARDS International curator competition 2014: Berlin-Budapest.

Nyelvtudás

magyar:	anyanyelv
angol:	középfokú államilag elismert nyelvvizsga (2004)
francia:	középfokú nemzetközi és államilag elismert nyelvvizsga (2010)

1. [Istvánkó, Beáta](#)
Afro- és keletfuturizmus: a XENOTOPIA magazin
MŰÉRTŐ 1 : 1 p. 1 (2021)
Recenzió/kritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[32067143] [Nyilvános]

---

2. [Istvánkó, Beáta](#)
What if you organized a demonstration and everyone came?
In: Farkas, Roland [Roland Farkas - Crisis Diaries](#)
Budapest, Magyarország : Koreai Kulturális Központ (2021) pp. 14-18. , 5 p.
Esszé (Könyvrészlet) | Ismeretterjesztő
[32067140] [Nyilvános]

---

3. [Istvánkó, Beáta](#)
What if you organized a demonstration and everyone came?
Budapest, Magyarország : Koreai Kulturális Központ (2021)
ISBN: 9786156321008
Monográfia (Könyv) | Ismeretterjesztő
[32067136] [Nyilvános]

---

4. [Istvánkó, Beáta](#)
Kurátor*, producer, gondviselő: A Capa Központ Gyógyír című kiállításáról
ÚJ MŰVÉSZET ONLINE 1 p. 1 (2021)
[Teljes dokumentum](#)
Műkritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[32067133] [Nyilvános]

---

5. [Istvánkó, Beáta](#)
Luxuskutatás földön, képzeletben, levegőben.: Schmied Andi: Private Views
ÚJ MŰVÉSZET 1 pp. 48-50. , 3 p. (2021)
Recenzió/kritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[32067132] [Nyilvános]

---

6. [Istvánkó, Beáta](#)
Ez volt – ez van: Kemény György Fészek '68 című kiállítása
ÚJ MŰVÉSZET ONLINE p. 1 (2021)
[Teljes dokumentum](#)
Műkritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[32067128] [Nyilvános]

-
7. [Istvánkó, Beáta](#)
Határnyitás: Lebegve a határon | Bernát András fotói 1978-1983
BALKON: KORTÁRS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT 1 pp. 37-39. , 3 p. (2021)
Recenzió/kritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[32067126] [Nyilvános]
-
8. [Istvánkó, Beáta](#)
Hogyan készülnek a vázlatok?: Vázlat / Sketch
ÚJ MŰVÉSZET 1 p. 1 (2021)
[Teljes dokumentum](#)
Műkritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[32067124] [Nyilvános]
-
9. [Istvánkó, Beáta](#)
Tökéletes formák, tökéletes vonalak.: Fridvalszki Márk: Befejezett jövő
ÚJ MŰVÉSZET 1 pp. 32-35. , 4 p. (2021)
Műkritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[32067122] [Nyilvános]
-
10. [Istvánkó, Beáta](#)
A gondolat miniatűr emlékművei: Asztalos Zsolt kiállítása
ARTMAGAZIN / ARTMAGAZIN ONLINE 1 pp. 46-51. , 6 p. (2021)
Műkritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[32067120] [Nyilvános]
-
11. [Istvánkó, Beáta](#)
Művészkönyv és nyomtatás -a végtelen lehetőségekről
ARTMAGAZIN / ARTMAGAZIN ONLINE 1 p. 1 (2021)
[Teljes dokumentum](#)
Összefoglaló cikk (Folyóiratcikk) | Tudományos
[32067117] [Nyilvános]
-
12. [Istvánkó, Beáta](#)
A független kiadványok Budapesten - ISBN könyv+galéria.
SZÉPIRODALMI FIGYELŐ 19 pp. 52-60. , 9 p. (2020)
Esszé (Folyóiratcikk) | Tudományos
[31799394] [Nyilvános]
-
13. [Istvánkó, Beáta](#)
If I saw that in a gallery I would say this is art.
Fotograf Magazine 1 p. 86 (2020)
Recenzió/kritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[31799388] [Nyilvános]
-
- 14.

Istvánkó, Beáta

Mi lenne, ha szerveznél egy tüntetést, és mindenki eljönne?: Farkas Roland: A győzelem ünnepe a gonosz erők felett.

ÚJ MŰVÉSZET ONLINE p. 1 (2020)

[Teljes dokumentum](#)

Műkritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő

[31799379] [Nyilvános]

---

15. Istvánkó, Beáta

Vizuális tereprendezés: Vácz Lilla: Terepminta

ÚJ MŰVÉSZET ONLINE p. 1 (2020)

[Teljes dokumentum](#)

Műkritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő

[31799377] [Nyilvános]

---

16. Istvánkó, Beáta

A véletlen sem sokszorosított grafika: Koós Gábor USA Diary című kiállításáról

ÚJ MŰVÉSZET ONLINE 1 p. 1 (2020)

[Teljes dokumentum](#)

Műkritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő

[31799374] [Nyilvános]

---

17. Istvánkó, Beáta

Dolgozzanak a gépek!: Szegedy-Maszák Zoltán és Fernezelyi Márton kiállítása

ÚJ MŰVÉSZET ONLINE p. 1 (2020)

[Egyéb URL](#)

Műkritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő

[31799364] [Nyilvános]

---

18. Istvánkó, Beáta

Nyáron a képek is leburnulnak?: Felsmann István: Köztes helyzet

ÚJ MŰVÉSZET ONLINE 1 p. 1 (2020)

[Egyéb URL](#)

Műkritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő

[31799358] [Nyilvános]

19.

Istvánkó, Beáta

„Csináld magad”-művészet: Kortárs fanzinkészítés a négy fal között pp. 23-26. , 4 p. (2020)

"Ez nem kunszt". Az Új művészet elméleti melléklete,

[Egyéb URL](#)

Nem besorolt (Egyéb) | Tudományos

[31799341] [Nyilvános]

-
20. [Istvánkó, Beáta](#)
[Meditáljunk!: Haász Katalin Eseményhorizont című kiállítása](#)
ÚJ MŰVÉSZET ONLINE p. 1 (2020)
[Teljes dokumentum](#)
Műkritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[31380172] [Nyilvános]
-
21. [Istvánkó, Beáta](#)
[Ideje inspirálódni!](#)
Punkt 1 p. 1 (2020)
[Teljes dokumentum](#)
Recenzió/kritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[31363187] [Nyilvános]
-
22. [Istvánkó, Beáta](#)
[Ház, haza, otthon](#)
Punkt 1 p. 1 (2020)
[Teljes dokumentum](#)
Műkritika (Folyóiratcikk) | Közérdekű
[31363183] [Nyilvános]
-
23. [Istvánkó, Beáta](#)
[Save the link!: Az acb Galéria Gimnasztika című virtuális tárlatáról](#)
ÚJ MŰVÉSZET ONLINE 1 p. 1 (2020)
[Teljes dokumentum](#)
Recenzió/kritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[31362086] [Nyilvános]
-
24. [Istvánkó, Beáta](#)
[A képek titkos oldala: Asztalos Zsolt: My Art](#)
ÚJ MŰVÉSZET ONLINE 1 p. 1 (2020)
[Teljes dokumentum](#)
Műkritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[31362083] [Nyilvános]
-
25.
[Istvánkó, Beáta](#)
[A zEne és a zIne: Fanzinkészítés és underground zenei irányzatok pp. 42-45. , 4 p. \(2020\)](#)
"Ez nem kunszt". Az Új művészet elméleti melléklete,
Nem besorolt (Egyéb) | Tudományos
[31362059] [Nyilvános]

-
26. [Istvánkó, Beáta](#)
[A nosztalgia vajon mi?: A képzelet határán](#)
ÚJ MŰVÉSZET 30 : 1-2 pp. 22-23. , 2 p. (2020)
Műkritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[31362053] [Nyilvános]
-
27.
[Istvánkó, Beáta](#)
[A munka dandárját jobb nem az utókorra hagyni: Szombathy Bálint: B+B, A Bosch+Bosch Csoport 1969-1976](#)
ÚJ MŰVÉSZET 30 : 1-2 pp. 56-56. , 1 p. (2020)
Recenzió/kritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[31362043] [Nyilvános]
-
28. [Istvánkó, Beáta](#) (Kurátor)
[„Ha az elmélet nem elég” – válogatás a Labor fanzine-gyűjteményéből](#)
ISBN könyv+galéria, Budapest, Magyarország 2019.5.20 - 2019.6.25
[Egyéb URL](#)
Tér (Alkotás) | Művészeti
[31363192] [Nyilvános]
-
29. [Istvánkó, Beáta](#)
[Kommentár és szelekció nélkül](#)
Punkt 1 p. 1 (2019)
[Teljes dokumentum](#)
Műkritika (Folyóiratcikk) | Tudományos
[31363181] [Nyilvános]
-
30. [Istvánkó, Beáta](#)
[X+X+X+X](#)
Punkt 1 p. 1 (2019)
[Teljes dokumentum](#)
Műkritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[31363176] [Nyilvános]
-
31. [Istvánkó, Beáta](#)
[Kontaktban a televízió](#)
Punkt 1 p. 1 (2019)
[Teljes dokumentum](#)
Recenzió/kritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[31363173] [Nyilvános]

-
32. [Istvánkó, Beáta](#)
Udvari bolondok a támfalon
Punkt 1 p. 1 (2019)
[Teljes dokumentum](#)
Műkritika (Folyóiratcikk) | Közérdekű
[31363170] [Nyilvános]
-
33. [Istvánkó, Beáta](#)
How to Make a Manual?
Punkt 1 p. 1 (2019)
[Teljes dokumentum](#)
Műkritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[31363168] [Nyilvános]
-
34. [Istvánkó, Beáta](#)
Hogyan készítsünk kézikönyvet?
Punkt 1 p. 1 (2019)
[Teljes dokumentum](#)
Műkritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[31363166] [Nyilvános]
-
35. [Istvánkó, Beáta](#)
A fény nyomai
Punkt 1 p. 1 (2019)
[Teljes dokumentum](#)
Recenzió/kritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[31363163] [Nyilvános]
-
36. [Istvánkó, Beáta](#)
Bébijóga és gombaworkshop BAZ-megyében
Punkt 1 p. 1 (2019)
[Teljes dokumentum](#)
Összefoglaló cikk (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[31363160] [Nyilvános]
-
37. [Istvánkó, Beáta](#)
Image archaeology and treasure hunting
Punkt 1 p. 1 (2019)
[Teljes dokumentum](#)
Műkritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[31363157] [Nyilvános]

-
38. [Istvánkó, Beáta](#)
Képarcheológia és kincsvadászat
Punkt 1 p. 1 (2019)
[Teljes dokumentum](#)
Műkritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[31363156] [Nyilvános]
-
39. [Istvánkó, Beáta](#)
#body – a meztelenségtől a kiborgokig
Punkt 1 p. 1 (2019)
[Teljes dokumentum](#)
Recenzió/kritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[31363140] [Nyilvános]
-
40. [Istvánkó, Beáta](#)
Poszt. Szovjet. Lexikon.
Punkt 1 p. 1 (2019)
[Teljes dokumentum](#)
Recenzió/kritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[31363134] [Nyilvános]
-
41. [Istvánkó, Beáta](#)
Dis/assembly Art
Punkt 1 p. 1 (2019)
[Teljes dokumentum](#)
Recenzió/kritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[31363126] [Nyilvános]
-
42. [Istvánkó, Beáta](#)
A művészet szét- és összeszerelése
Punkt 1 p. 1 (2019)
[Teljes dokumentum](#)
Recenzió/kritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[31363119] [Nyilvános]
-
43. [Istvánkó, Beáta](#)
100 galamb egy helyen, az installáció?
Punkt 1 p. 1 (2019)
[Teljes dokumentum](#)
Recenzió/kritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[31362242] [Nyilvános]

-
44. [Istvánkó, Beáta](#)
[Kastély halott csokrokkal](#)
Punkt 1 p. 1 (2019)
[Teljes dokumentum](#)
Recenzió/kritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[31362239] [Nyilvános]
-
45. [Istvánkó, Beáta](#)
[Mikro- és makro Odüsszeiák](#)
Punkt 1 p. 1 (2019)
[Teljes dokumentum](#)
Recenzió/kritika (Folyóiratcikk) | Tudományos
[31362235] [Nyilvános]
-
46. [Istvánkó, Beáta](#)
[Rohadt csendélet, spirituális kenyér](#)
Punkt 1 p. 1 (2019)
[Teljes dokumentum](#)
Recenzió/kritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[31362234] [Nyilvános]
-
47. [Istvánkó, Beáta](#)
[Pillars of Home – photobook by Csilla Klenyánszki](#)
Punkt 1 p. 1 (2019)
[Teljes dokumentum](#)
Recenzió/kritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[31362230] [Nyilvános]
-
48. [Istvánkó, Beáta](#)
[Egy otthon pillérei](#)
Punkt 1 p. 1 (2019)
[Teljes dokumentum](#)
Recenzió/kritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[31362229] [Nyilvános]
-
49. [Istvánkó, Beáta](#)
[Sewing Machine and Traffic Accident: UKI 2019](#)
Punkt 1 p. 1 (2019)
[Teljes dokumentum](#)
Összefoglaló cikk (Folyóiratcikk) | Tudományos
[31362226] [Nyilvános]

-
50. [Istvánkó, Beáta](#)
[Varrógép és közlekedési baleset: Uki 2019](#)
Punkt Paper: 2019/05/20 (2019)
[Teljes dokumentum](#)
Ismertetés (Folyóiratcikk) | Tudományos
[31362218] [Nyilvános]
-
51. [Istvánkó, Beáta](#)
[Úristen! Festek!: Gwizdala Dáriusz: Altar of Beginners](#)
ARTMAGAZIN / ARTMAGAZIN ONLINE 1 p. 1 (2019)
[Teljes dokumentum](#)
Műkritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[31362216] [Nyilvános]
-
52. [Istvánkó, Beáta](#) (Kurátor)
[Könyvtárgy \(kiállítás\)](#)
ISBN könyv+galéria, Budapest, Magyarország 2018.1.23 - 2018.2.22
[Egyéb URL](#)
Tér (Alkotás) | Művészeti
[31363194] [Nyilvános]
-
53. [Istvánkó, Beáta](#)
[Kaleidoszkópikus világnézet: Palotai Gábor: ZOO LANDSCAPES COSMOS](#)
BALKON: KORTÁRS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT pp. 27-28. , 2 p. (2018)
[Teljes dokumentum](#)
Műkritika (Folyóiratcikk) | Tudományos
[31362206] [Nyilvános]
-
54.
[Istvánkó, Beáta](#)
["Minden örökre szól, mielőtt vége lett": RIBOCA - Rigai Nemzetközi Kortárművészeti Biennálé](#)
BALKON: KORTÁRS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT pp. 25-31. , 7 p. (2018)
[Teljes dokumentum](#)
Összefoglaló cikk (Folyóiratcikk) | Tudományos
[31362191] [Nyilvános]
-
55.
[Istvánkó, Beáta](#)
[Dunaújvárosi vészjelek: Az ICA-D gyűjteményének krémje. Gondolatkísérlettől a seregszemléig.](#)
ARTKARTELL MAGAZIN p. 1 (2018)
[Teljes dokumentum](#)
Recenzió/kritika (Folyóiratcikk) | Közérdekű
[31362189] [Nyilvános]

-
56.
Istvánkó, Beáta
Minden a mienk: Albert Ádám a Tanácsköztársaság és a politikai dizájn kapcsolatát vette górcső alá.
ARTKARTELL MAGAZIN p. 1 (2018)
[Teljes dokumentum](#)
Műkritika (Folyóiratcikk) | Tudományos
[31362187] [Nyilvános]
-
57. Istvánkó, Beáta
Nem véletlen: Biró Dávid és Klenyánszki Csilla játszik négykezeset a Trapézban
ARTKARTELL MAGAZIN p. 1 (2018)
[Teljes dokumentum](#)
Műkritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[31362184] [Nyilvános]
-
58. Istvánkó, Beáta
Budapesttől Berlináig: Bori Om sétál. Berlinben, Pesten és a Frank-erdőben.
ARTKARTELL MAGAZIN p. 1 (2018)
[Teljes dokumentum](#)
Műkritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[31362182] [Nyilvános]
-
59. Istvánkó, Beáta
Futurum Perfectum
ARTKARTELL MAGAZIN p. 1 (2018)
[Teljes dokumentum](#)
Recenzió/kritika (Folyóiratcikk) | Tudományos
[31362177] [Nyilvános]
-
60.
Istvánkó, Beáta
Hardcore techno: Hősök, szerepek és építkezés. Puklus Péter nyomja a technót a Trafóban.
ARTKARTELL MAGAZIN p. 1 (2018)
[Teljes dokumentum](#)
Műkritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[31362174] [Nyilvános]
-
61. Istvánkó, Beáta (Kurátor)
Implausible Works: SAND
Galéria Plusminusnula, Zilina, Szlovákia 2017.8.17 - 2017.9.15
[Egyéb URL](#)
Tér (Alkotás) | Művészeti
[31363200] [Nyilvános]

-
62. Istvánkó, Beáta
Ön-arc-kép: Egy csokorban Bak Imre képei
ARTKARTELL MAGAZIN p. 1 (2017)
[Teljes dokumentum](#)
Műkritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[31362121] [Nyilvános]
-
63. Istvánkó, Beáta
Bye-bye, boldog emberközpontú világ!
ARTPORTAL.HU p. 1 (2017)
[Teljes dokumentum](#)
Recenzió/kritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[31362115] [Nyilvános]
-
64. Istvánkó, Beáta
OFF-monitoring: Többszereplős kiértékelő beszélgetés az idej OFF-ról.
TRANZITBLOG.HU p. 1 (2017)
[Teljes dokumentum](#)
Összefoglaló cikk (Folyóiratcikk) | Közérdekű
[31362113] [Nyilvános]
-
65. Istvánkó, Beáta
Üveg plafon, fa padló
ARTKARTELL MAGAZIN p. 1 (2017)
[Teljes dokumentum](#)
Műkritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[31362108] [Nyilvános]
-
66. Istvánkó, Beáta
Münster példáját használva.: Skulptur Projekte Münster.
BALKON: KORTÁRS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT pp. 15-20. , 6 p. (2017)
[Teljes dokumentum](#)
Recenzió/kritika (Folyóiratcikk) | Tudományos
[31362099] [Nyilvános]
-
67. Istvánkó, Beáta (Kurátor)
Vjeran pas* – Visual Guide of Forgetting
Budapest, Magyarország 2016.2.20 - 2016.3.3
[Egyéb URL](#)
Tér (Alkotás) | Művészeti
[31363202] [Nyilvános]

-
68. Istvánkó, Beáta (Kurátor)
Színtéridő | Paizs Péter: Kiállítások 1984-2014
Budapest Galéria, Budapest, Magyarország 2016.6.24 - 2016.7.24
[Egyéb URL](#)
Tér (Alkotás) | Művészeti
[31363201] [Nyilvános]
-
69.
Istvánkó, Beáta
Múzeum-optimizmus: Ébli Gábor: Az antropologizált múzeum: Közgyűjtemények átalakulása az ezredfordulón; Ébli Gábor: Hogyan alapítsunk múzeumot? Tanulmányok a művészet nemzetközi intézményrendszeréről; Ébli Gábor: Múzeumánia: Egy kulturális élménygyár európai modelljei
BUKSZ- BUDAPESTI KÖNYVSZEMLE 1 pp. 113-120. , 8 p. (2016)
[Teljes dokumentum](#)
Esszé (Folyóiratcikk) | Tudományos
[31362098] [Nyilvános]
-
70. Istvánkó, Beáta
Erőműből generátor?: Nemzeti Filmtörténeti Élménypark és Digitális Erőmű, Ózd.
OCTOGON: ARCHITECTURE & DESIGN pp. 82-93. , 12 p. (2016)
[Teljes dokumentum](#)
Recenzió/kritika (Folyóiratcikk) | Ismeretterjesztő
[31362092] [Nyilvános]

2024-09-01 17:36